

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HÆDELSMÆND

45 Dannebrogsmænds levnedsskildringer

VED
TAGE KAARSTED

Poul Kristensens Forlag

1986

Udgivet på Ordenskapitlets foranledning af
De kongelige Ordeners historiograf
© Tage Kaarsted 1986
Trykt hos
Poul Kristensen Grafisk Virksomhed Herning
Kongelig Hofleverandør

ISBN 87-7468-184-2

Tidligere udkom på Ordenskapitlets foranledning:
Undervisningsminister M. R Hartlings erindringer (1977)
Etatsråd Holger Hammerich: Mit Levnetsløb (1980)
Georg Brandes: Levned (1981)
Æreslegionen og Dannebrogordenen (1982)
Islandske Riddere og Dannebrogsmænd 1808-1918 (1983)
Roser og løver på kors og skjold (1983)

INDHOLD

<i>Forord</i>	7
<i>Indledning</i>	9
<i>I. Redningsmænd</i>	19
Fisker Anders Jensen, Harboøre	19
Fisker Stephan Rasmussen, Anholt	22
Fisker Peder Dige Jensen, Gl. Skagen	33
Fisker Niels Jensen Ruby, Fjaltring	39
Fyrbøder L. M. Schmidt, København	43
<i>II. Søens folk</i>	46
Skipper Chr. Hansen Brandt, Nexø	46
Fyrmester Søren Thorsen, Æbelø	52
Lods Joh. Steffensen, København	55
Fiskeskipper Matthias Thordarson, Reykjavik	60
<i>III. Den tapre landsoldat</i>	65
Snedkermester Jørgen Balsløv, Verninge	65
Vejmand Peder Chr. Nielsen, Ø. Vandet	70
Fabrikant H. C. S. Wange, Vejle	74
Husmand Mads Madsen, Bobjerg	81
Vejer og måler D. C. Bjerregaard, Ålborg	87
Togfører Erik Petersen, København	94
<i>IV. Holmens faste stok</i>	99
Tømmerformand Niels Petersen, Nyboder	99
Kvartermand Anton Nielsen, Nyboder	102
Overkanoner Peter Andersen, Nyboder	106
Overbådsmand J. T. Møller, Nyboder	110
<i>V. Hærens folk</i>	115
Stabshornblæser H. V. N. Dræby, København	115
Oversergent Niels Andersen, København	118
Oversergent Rasmus Bjørnvad, København	130
Stabssergent J. M. H. Jappe, København	136
Stabssergent Lauritz Henrik Clausen, København	140

VI. <i>I skolens tjeneste</i>	145
Lærer Jesper Sørensen, Todbjerg	145
Lærer Johan Plesner, Skælskør	150
Forstander Lars Hansen, Knarreborg	158
Slotskantor og lærer Jens Ebbestrup, Fredensborg	163
Lærer Peder Schack, Veksebo	167
VII. <i>To politikere</i>	174
Lærer Peder Jørgensen, Måbjerg	174
Førstelærer Peter Sindberg, Ølgod	180
VIII. <i>To afholdsagitorer</i>	185
Smed Peder Pedersen, Lem	185
Vognmand Anthon Jensen, Viborg	189
IX. <i>Fra have- og landbrug</i>	194
Biavler Boie Boiesen, Systofte	194
Frugtavler Claus Matthiesen, Gundsømagle	198
Mejeribruger Christen Nielsen, Særløse	203
Naturlæge Lárus Pálsson, Reykjavik	206
X. <i>Sognefogder</i>	209
Boelsmand Mads Hansen, Nørre Broby	209
Husmand Knud Hansen, Ore	212
Gårdejer Niels P. Mogensen, Grønbæk	217
Gårdejer Gunnløgur J. H. Thorsteinsson, Kidjoberg	222
XI. <i>Lovens andre håndhævere</i>	225
Politiskriver A. Henderson, Skt. Croix	226
Arrestforvarer Jens Chr. Sørensen, Århus	229
Landbetjent Iver Nielsen, Lisbjerg	233
Overpolitibetjent Niels Andersen, København	238
<i>Forkortelser</i>	242

FORORD

Det er mig en kær pligt ved udgivelsen af denne bog at takke alle, der har bidraget til, at den har set dagens lys. Denne tak gælder i første række Hendes Majestæt Dronningen og Ordenskansleren, Hans kongelige Højhed Prinsen ikke blot for samtykke til dens udgivelse og for et rundeligt tilskud fra Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond, men også for positiv interesse der ud over. Takkes skal også A. P. Møller og Hustru Chastine Mc.Kinney Møllers Fond til almene Formål for en smuk bevilling. Det samme gælder Ordenskapitlet. Herved er det blevet muligt at udgive bogen til en rimelig pris.

Når man i en halv snes år hyppigt har læst levnedbeskrivelser af de gamle Dannebrogsmænd, falder Jeppe Aakjærs ord i tankerne:

»Velsignede land, hvor i stormvejret bor
et folk, som er øvet i savn.«

De 45 livsskæbner udgør alle brikker til forrige århundredes social-historiske mosaik og bidrager forhåbentlig derved til at belyse en tid, hvor man i sandhed var øvet i savn.

Ordenskapitlet, september 1986

TAGE KAARSTED

Den folkekære tegner Hans Steffensen har i »Hus og Hjem«s vidtudbredte udgave af Carit Eilars bøger fra 1916 illustreret Jørgen Kruses dekorering. Tegningen står ikke for nøjere kritik. Dels harmonerer Kruses knæbukser tidsmæssigt ikke med embedsmændenes påklædning, dels bærer den påståede amtmand helt tydeligt en herredsfogeds uniform. Tegningen er desuagtet et vidnesbyrd om, hvilken agtelse der i generationer stod omkring Dannebrogsmanden.

INDLEDNING

I en af sine Folkelige Fortællinger, »Smuglerens Søn« fra 1840, lader forfatteren Carit Etlar en modig fisker, Jørgen Kruse, redde en fregat fra at blive knust i brændingen ved den jyske vestkyst. Skibets chef indberetter dramaet, og en skønne dag sætter amtmanden sognets beboere stævne på egnens største gård. Amtmanden kalder Jørgen Kruse frem, idet han med Carit Etlars ord siger:

»Dit mod er blevet erkendt og beundret, og man har overdraget mig at belønne dig. Træd nærmere, Jørgen!« Carit Etlar fortsætter:

»Amtmanden tog med disse ord en lille rød safians æske, som herredsfogeden rakte ham; den indeholdt et dannebrogstegn.

»I vor Konges navn!« vedblev den gamle mand og blottede sit grå hoved, »påhæfter jeg dig dette udmærkelsestegn, du har gjort dig værdig til at bære det, han belønner dermed din dåd«.

Et almindeligt udbrud af overraskelse genlød fra hele forsamlingen. Jørgens hue faldt af hans skælvende hånd, to store tårer trængte sig frem i hans øjne, hans stærke natur var rystet, og han søgte forgæves at skjule den bevægelse, han var i, mens hele forsamlingens blikke rettedes på ham. Han ville tale, men kunne ikke«.

Hans Steffensens illustration har ikke gjort scenen ringere, og selv om fremstillingen er skønlitterær og derfor i sig selv uden historisk beviskraft, rammer den ikke ganske ved siden af, skønt det vel oftest var herredsfogeden (eller provsten), der forestod den lille ceremoni, hvorunder *Dannebrogsmændenes Hæderstegn* i forrige århundrede blev overrakt civile modtagere. I værnene var iscenesættelsen sædvanligvis mere effektfuld, idet *Dannebrogsmanden* da på paradepladsen kaldtes frem foran geledet og af chefen fik hæftet *sølvkorset* på uniformen. Hvis en potentiel Dannebrogsmænd var til stede, hvor Kongen opholdt sig, modtog han sølvkorset af Kongens egen hånd.

Fra slutningen af Dannebrogsmændenes æra har stiftamtmand Jakob Høirup berettet, at han blev anmodet om på passen-

de måde at overrække hæderstegnet til Æbeløs landpostbud, som folkeviddet naturligt kaldte vandposten på grund af hans usædvanlige rute gennem det flade vand mellem Fyn og Æbelø. Iklædt fuld galla kørte stiftamtmanden op til ebbevejen, hvor en åben hestevogn ved lavvandstide førte ham gennem bølgerne, mens en god kuling flåede stærkt i fjerbusken på den trekantede hat. Her fældedes ikke tårer. Efter overrækkelsen serverede postbudet og hans kone andesteg for stiftamtmanden, der således også fik udbytte af dagen, inden turen gik tilbage, før højvandet satte ind.

Da Frederik VI, som altid var betænkt på menigmands tarv, i 1808 reformerede Dannebrogordenen efter den franske æreslegions mønster, bestemte han, at den skulle stå åben for alle samfundsklasser. Kongen ønskede med sine egne ord at kunne »belønne sande fortjenester, hos hvem de end findes«, og Dannebrogordenen skulle da være »et udvortes tegn på erkendt borgerværd«. Tanken var, at embedsmænd, officerer, gejstlige og andre af de dannede klasser, der antoges at have virket for »alment held«, kunne begynde som Ridder af Dannebrog og så alt efter avancement og fortjenester senere forfremmes til Kommandør og nogle ganske få til Storkors (med våbenskjold ophængt i Frederiksborg Slots ridderkapel). Men for også at kunne tilgodese almuen, den menige mand, indstiftedes ved kongelig resolution af 28. juni 1808 også Dannebrogsmændenes Hæderstegn for dem, »der ved klog og redelig stræben for brødres vel og ved ædel dåd, i en engere kreds har gavnet fædrelandet«. Dekorationen kaldtes som nævnt også sølvkorset. Den blev båret i samme bånd som et ridderkors, og indehaveren benævntes Dannebrogsmænd af den simple grund, at kvinder først fra 1951 kunne blive dekoreret med Dannebrogordenen. Men da stod sølvkorset for fald.

For at vise, hvilken vægt Kongen lagde på sølvkorset, anlagde han det selv allerede 10. august 1808 og tildelte det til medlemmerne af Det kongelige Ordenskapitel. I kongelig anordning af 28. januar 1809 gaves der nærmere regler for Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Det bestemtes heri, at Dannebrogsmændene havde adgang til Elefantordenens og Dannebrogordenens højtidssage (se senere), og at de af skildvagter skulle honoreres med skuldret gevær. Det for-

udsattes, at sølvkorset blev båret »åbenlyst på venstre side af brystet, nedhængende fra et af kjolens øverste knaphuller i et hvidt silkebånd med røde kanter«.

Hvis en Dannebrogsmænd – med datidens ordvalg – »fornægtede den æresfølelse«, som det var Kongens hensigt at oplive, således at han idømtes legemlig eller vanærende straf, kunne straffen ikke fuldbyrdes, før Kongen havde bestemt, at decorationen skulle fratages ham. Man ville ikke se en Dannebrogsmænd løbe spidsrod! Da sølvkorset som omtalt nedenfor i begyndelsen benyttedes som krigsdecoration, tildeltes den ofte ret unge soldater, og af Ordenskapitlets stambøger fremgår, at det faktisk i enkelte tilfælde skete, at en dekoreret soldat fik frataget sølvkorset for at kunne udstå en straf for tyveri. Senere er det så godt som umuligt at finde en Dannebrogsmænd, der ikke også var en hædersmand.

Men også hædersmænd kunne komme i »trykkende kår«, som det hedder i anordningen. Derfor oprettede Kongen under Ordenskapitlets forvaltning et fond, af hvis indtægter der efter Kongens bestemmelse i hvert enkelt tilfælde kunne uddeles understøttelser til værdige trængende. Det var før velfærdsstaten, og adskillige Dannebrogsmænd fik udbetalt årlige understøttelser, der hverken kunne belægges med arrest eller gøres udlæg i – men som kunne hindre Dannebrogsmænd i at komme på fattiggården.

Når en Dannebrogsmænd døde, var det en pligt for alle på stedet værende Dannebrogsmænd at følge ham til graven. Den afdødes sølvkors skulle lægges på kisten på en sortovertrukket pude, der aftogès, inden kisten sænkedes i jorden.

Den første egentlige Dannebrogsmænd var en nordmand! Under Napoleonskrigene trængte svenske troppestyrker i 1808 ind i Østlandet, og det kom til kamp mellem dem og norske soldater. Herved blev 22. september 1808 den første modtager af Dannebrogsmændenes Hæderstegn korporal Hans Sørensen Lem af Bergenhusiske Regiment, Sjørdals lette Infanterikompagni. I stambogen hedder det: »Har udmærket sig 18. maj ved Jahren ved fortrinlig mod og stormløben, idet han gik foran selve linjen, og såvel ved konduite som ord søgte at opmuntre mandskabet; ligeledes den 15. maj ved overfaldet på Jerpset var han en af de første fremme, da gården skulle omringes«.

De sidste 13 Dannebrogsmænd udnævntes 15. marts 1952, bl.a. arrestforvarere, sognefogder og overpolitibetjente. Den

sidst indførte er således overpolitibetjent Axel Henrik Fagerhøj, Københavns politi.

I alt 20.724 modtog 1808-1952 Dannebrogsmændenes Hæderstegn, idet der her er set bort fra dem, der i forvejen var Riddere, og som fik sølvkorset som en yderligere påskønnelse, populært sagt: en station på vejen mellem Ridderkorset og Kommandørkorset (i praksis svarende nærmest til Ridder af 1. grad siden 1952).

Dannebrogsmændenes Hæderstegn blev altså under Napoleonskrigene i udpræget grad brugt som tapperhedsudmærkelse for menige, underofficerer og sekondløjtnanter, mens de øvrige officerer fik Ridderkorset. Det gjaldt som nævnt nordmænd, der stred mod svenskerne, og i 1809 danskere, som i Stralsund kæmpede mod franskmændene. Senere under de slesvigske krige 1848-50 uddeltes ca. 1650 og i 1864 ca. 550 sølvkors til den tapre landsoldat. Fra 1924 og til 1928 dekoreredes de ca. 1600 tilbageblevne udekoreerede veteraner, der nu var blevet oldinge, med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Ellers var modtagerne i stort tal de såkaldte bestillingsmænd inden for etaterne (post- og befodringsvæsnet, toldvæsnet, DSB), underofficerer, sognefogder, særligt initiativrige skolelærere, folk fra redningsvæsnet o.s.v. Indstillingerne kunne komme fra lokalt hold (byfoged, herredsfoged, provst eller en kreds af privatpersoner) og via amtmanden sendt til det ministerium, hvorunder den pågældendes virkefelt hørte. Det var ofte besværlige sager at håndtere for de mænd i ministeriet, som skulle tage stilling til, altså afvise eller fremme, sagen over for Kongen gennem kabinetssekretæren (eller adjutantstaben for militært personels vedkommende). Hvad var f.eks. definitionen på en engere, d.v.s. snævrere kreds? Hvis man drev biavlsoplysningsarbejde over det hele land med en læreruddannelse som baggrund, blev man Dannebrogsmand, mens en akademisk uddannet med en tilsvarende almennyttig, ideelt betonet virksomhed i givet fald ville blive Ridder. Det beroede altså på et skøn, hvilken dekoration man fik, og heri indgik klart sociale kriterier, hvad man da også i forrige århundrede i meget høj grad affandt sig med.

Når man læser den levnedberetning, skoleforstander Lars Hansen har skrevet, fornemmer man dog hans skuffelse, da det viste sig, at han blev Dannebrogsmand og ikke Ridder, hvad

Ritzaus Bureau fejlagtigt havde rundkastet. En gårdejer, der var sognefoged, måske også sognerådsformand, lægdsforstander og foran i alt inden for sognets grænser, blev Dannebrogsmænd efter et passende, længere åremål. Men en gårdejer, der var medlem af amtsrådet, blev efter indenrigsministeriets skøn normalt Ridder. Det var ikke altid nemt at forstå for den, der havde været sognerådsformand i 30 år, og som alene blev Dannebrogsmænd.

I meget sjældne tilfælde kunne en Dannebrogsmænd, der fortsat havde gjort sig fortjent, rykke op og blive Ridder af Dannebrog; men han bar fortsat sølvkorset som forreste dekoration (se overkanoner, løjtnant Peter Andersen).

Op igennem vort århundrede stod man med den fortsatte demokratisering og øgede sociale udligning over for flere og flere pinagtige skøn. Som allerede omtalt afskaffedes Dannebrogsmændenes Hæderstegn i 1952 og ved kgl. resolution af 21. marts s.å. deltes ridderklassen i to:

Ridder af 1. grad (svarende til fremmede landes officerskors) og Ridder. Det var da tanken, at alle danske statsborgere (lige med undtagelse af ministre) ved en førstegangsdekorering skulle have Ridderkorset. Mange, der før ville være blevet Dannebrogsmænd, er herefter blevet Riddere, mens de, der i særlig grad har virket i en snæver kreds, kan dekoreres med fortjenstmedaljen i sølv (f.eks. for 40 års ansættelse i samme offentlige virksomhed) eller den kgl. belønningsmedalje (for 50 års ansættelse i et og samme private foretagende).

Da det således i år er 34 år siden, den sidste Dannebrogsmænd blev udnævnt, og da udnævnelsesalderen i periodens slutning oftest lå mellem 50 og 60 år, er der i dag næppe mere end et halvt hundrede af disse hædersmænd tilbage.

At Dannebrogsmændenes Hæderstegn nød høj anseelse i samtiden, er der ingen tvivl om. Man ramte oftest de rigtige, må man tro; men naturligvis fik ikke alle, som fortjente det, hæderstegnet. Intet system er perfekt.

Også i dag står der respekt om Dannebrogsmænd. Det mærkes på de mange henvendelser, ordenshistoriografen modtager især fra efterslægt om at få oplysninger om denne eller hin Dannebrogsmænd og helst også en kopi af hans selvbiografi.

Herved er vi tilbage ved 1808. Ved denne lejlighed oprettede Kong Frederik VI *De Kongelige Ordeners Kapitel* med Kongen

(eller som nu den regerende Dronning) som præses og de danske Elefantriddere som medlemmer, en art æresbestyrelse, hvortil knyttedes embedsmænd med praktisk-administrative hverv, blandt hvilke Ordenskanslerens er det fornemste (f.t. H.k.H. Prinsen). Blandt embederne var (og er) også et, som De kongelige Ordeners historiograf, siden 1808 altid beklædt af en professionel historiker. Det er hans opgave dels at udforske og skildre ordenernes ældre historie (til hvilket tema det vist nok nu er svært at finde upåagtede kilder), dels at indsamle historiske oplysninger om Ridderne.

Da meningen med 1808-reformen var, at Ridderne skulle føle sig som medlem af et ordensbroderskab, holdtes den første snes år særlige højtideligheder på Frederiksborg Slot, hvor ordensdrabantkorpset paraderede, og hvor Elefant- og Storkorsridderne bar deres pragtfulde ordensdragter, der noget minder om dem, man stadig kan se ved den britiske Hosebåndsortens ceremonier.

Af de endnu bevarede ridderbøger fremgår, at de afdøde Ridders livshistorie ved Dannebrogordenens højtidssage oplæstes som en art mindetale. Det hed da også i ordenshistoriografens instruks, at han »ved enhver Ridders dødelige afgang« skulle fremskaffe dennes biografi så fuldstændigt som muligt. Oplysningerne hertil søgte historiografen i begyndelsen formentlig selv at skaffe fra indstillingerne og sin almindelige viden. To forhold må meget hurtigt være kommet til at stå klart for de involverede, efterhånden som Riddersnes tal voksede år for år. For det første kunne ordenshistoriografen ikke skaffe de fornødne oplysninger uden et større apparat, medmindre det blev pålagt Ridderne som en pligt at indgive en levnedberetning, og det skete da også meget hurtigt. For det andet var det simpelt hen uoverkommeligt, den ene gang om året, man samledes, at oplæse mere eller mindre vidtløftige nekrologer over de talrige i årets løb afdøde Riddere. Derfor ophørte man hurtigt både med oplæsning og for resten også med Ridderfesten.

Dannebrogordenen blev som andre steder i Europa en almindelig fortjenstorden. Ud fra den betragtning, at fortjente mænds selvbiografier under alle omstændigheder kunne blive et væsentligt kildebidrag til vor nationale historie, fortsatte ordenshistoriografen troligt med at indhente levnedbeskrivelser fra Ridderne – for at se det hele gå op i flammer ved Christiansborgs

brand i 1884. Ved denne lejlighed reddede man lykkeligvis de pragtfulde håndkolorerede våbenbøger og alle Ridder- og stambøger. Om det skyldes mangel på interesse, at man ikke bjergede levnedbeskrivelserne, må stå hen. Men en ulykkelig begivenhed var det, dels fordi besvarelsesprocenten var meget høj, dels fordi de ca. 100 levnedberetninger, det er lykkedes at tilvejebringe i form af koncepter eller afskrifter, antyder, at det har været et værdifuldt historisk kildemateriale, der gik tabt.

Den utålmodige læser vil spørge, hvad der er blevet af Dannebrogsmændene i denne udredning. De er ikke glemte! Ved slotsbranden beklædtes hvervet som ordenshistoriograf af geheimearkivar C. F. Wegener. Han var da 82 år gammel og var formentlig helt opgivende over for tanken om at råde bod på tabet. Han beholdt dog stillingen til sin død i 1893. Herefter synes Kongen og hans rådgivere at have været i tvivl om, hvad man overhovedet skulle stille op med institutionen, thi først i 1897 blev stillingen genbesat med professor, dr.phil. Troels Frederik Troels-Lund (1840-1921). Det var et lykkeligt valg. Selv om han var omstridt blandt fagets lavsbrødre, stod han netop på dette tidspunkt, hvor hans hovedværk »Dagligt Liv i Norden« blev afsluttet, i befolkningen som vel tidens betydeligste historiker. Han fik pustet liv i ordenshistoriografens embede bl.a. ved med nidkærlighed at inddrive levnedbeskrivelserne.

Men i denne bogs sammenhæng er det helt afgørende, at han med sin onkel Søren Kierkegaard følte sig ét med den jævne mand; hvad »Dagligt Liv i Norden« da også vidner om. Derfor var det ham imod, at Dannebrogsmænd ikke havde pligt til at indsende deres levnedbeskrivelser til Ordenskapitlet. Oprindeligt har man formentlig antaget, at Dannebrogsmændene hverken havde særlig meget at berette om eller var i stand til at skrive endsige formulere sig. Men nu var tiden inde, og ved kgl. resolution af 26. februar 1904 bestemte Kong Christian IX, at Dannebrogsmænd herefter skulle indsende en levnedbeskrivelse. For en sikkerheds skyld tilsendte man lige til 1952 Dannebrogsmændene et firesidet linieret folioark. Det har uden tvivl på den ene side øget besvarelsesprocenten, som er ca. 90 – man kunne se, at Kongen mente, det var alvorligt, når så prægtigt papir var vedlagt –, på den anden side er det ganske få, som har vovet at skrive mere end de fire sider. Troels-Lund gennemførte også, at de dekorerede skulle vedlægge et fotografi. Denne sidste foran-

staltning har medført, at Ordenskapitlet råder over en enestående, velbevaret samling portrætfotografier. For fuldstændighedens skyld skal det tilføjes, at ved kgl. resolution af 24. oktober 1911 fik også Elefantridderne pligt til at indsende en levnedsbetretning, hvad de dog ikke har vist nogen større tilbøjelighed til. Derimod har der været større held med det samtidigt gennemførte krav om, at dekorerede, der avancerede inden for Dannebrogordenen, skulle indsende en supplerende levnedsbetretning.

Det samme har været tilfældet, efter at H. M. Dronningen 7. oktober 1981 bestemte, at modtagere af fortjenestmedaljen og den kongelige belønningsmedalje fremtidig også opfordres til at indsende en levnedsbetretning til ordenshistoriografen.

I den her udgivne samling levnedsbetretninger er der lagt vægt på en regional og erhvervsmæssig spredning, ligesom der også er givet eksempler på typer af selvbiografier, fra den ordknappe til den mere oplysende, som beskedent eller stolt, men aldrig falskt, beretter om et langt livs arbejde. Man kunne nemt ud af den store samling fremlægge en antologi af vendelboers eller bornholmeres, politimænds eller skipperes, stabssergenters eller sognefogders levnedsbetretninger – eller hvilket kriterium man nu ville anvende. Det nu udgivne udvalg er tænkt som en smagsprøve – også for at gøre lokalhistorikere og personalhistorikere opmærksomme på samlingen af Dannebrogsmændenes selvbiografier, der er almindeligt tilgængelig, naturligvis bortset fra de seneste og de ganske få, hvor forfatteren kan have fastsat særlige tilgængelighedsbestemmelser.

Rækkefølgen af de gengivne levnedsbetretninger, der alle er fra perioden 1904-09, er betinget af deres indhold, idet de er søgt samlet i kategorier, som er karakteristisk for den pågældendes virke. Det har ikke altid været lige nemt, da flere har virket inden for adskillige områder. Der er tilstræbt en erhvervsmæssig og geografisk spredning, men nægtes kan det ikke, at skolelærerne er i overtal både relativt og absolut. De var ikke alene ofte foregangsmænd, men havde forståeligt nok også lettere ved at bruge pennen end håndens mænd.

M.h.t. udgivelsesprincipperne har udgiveren også derudover haft anfægtelser. Meget kunne tale for, at levnedsbetretningerne blev gengivet aldeles ordret, uden nogen form for tilføjelser eller ændringer hverken i tegnsætning, ortografi eller grammatik, alt-

så – uden sammenligning i øvrigt – som Ole Kollerøds erindringer fra 1840: »Min historie om den ulykkelige skæbning som har forfulgt mig siden mit 6. aar og entil mit 38. aar som jeg nu er i mens ieg skriver dette« (udgivet 1978). En sådan udgivelsesform giver et indtryk af menigmands ortografiske stude og har altså en vis sproghistorisk interesse. Men dels skrev de fleste af de her gengivne ret fejlfrit, dels er det jo ikke et ganske jævnt udsnit af almuen, skønt nogle af dem har siddet i ret så trange kår, men netop de fremmeste blandt ligemænd. En ordret gengivelse ville derfor let komme til at virke som en udlevering af de få, som har haft svært ved både at formulere sig og stave. Hertil kommer, at mens der for ugeringsmanden Ole Kollerøds vedkommende ikke er nogen tvivl om, at det vitterligt er ham selv, der har skrevet og stavet det hele, kan man i vort tilfælde se, at hædersmændene enkelte gange har haft andre til at skrive for sig. Det fremgår af en tydelig forskel mellem tekstens hånd og underskriften, hvilket ikke betyder, at livshistorien er falsk.

Udgiveren har derfor foretaget en nænsom redigering. Alle teksterne er normaliseret til moderne retskrivning. Derudover er stavefejl rettet og manglende tegn sat. Derimod er tekstens form respekteret; hvor udgiveren enkelte steder har skønnet det nødvendigt at indsætte et ord, er det sket i parentes.

Dato for dekoration er anført under hver Dannebrogsmands billede. Ved slutningen af levnedbeskrivelsen er den pågældendes dødsdato anført således som indberettet til Ordenskapitlet. Når der står »Dekorationen indkom X dato«, betyder det, at Ordenskapitlet ikke har fået oplysning om dødsdato samtidig med, at det afleveringspligtige hæderstegn er tilgået kapitlet. Nogle få forklarende noter, bl.a. vedr. bilag, er ligeledes indsat i parentes efter hver biografi.

I.

REDNINGSMÆND

Fisker Anders Jensen, Harboøre

Jeg er født d. 2. december 1837 i Vrist på Harboøre af fattige fiskerforældre og har nydt en tarvelig undervisning i den daværende kommuneskole. I en del år tjente jeg som hyrdedreng. Ved mit syttende år begyndte jeg på fiskeriet sammen med en kammerat, Jens Mollerup Christensen. 1859 blev jeg indkaldt til at aftjene min værnepligt; jeg var inde i ca. 9 måneder og var et togt i England og Østersøen med fregatten »Thetis«.

Om efteråret 1860 d. 4. oktober strandede et engelsk dampskib »Artix« ca. 25 mands besætning udfor Knopper på Harboøre med storm og meget oprørt sø. Redningsbåden og raketapparaterne var på strandingsstedet; de fleste af bådens mandskab havde forladt den, da jeg og min førromtalte kammerat kom gående langs ad stranden til strandingsstedet, hvor daværende bestyrer, justitsråd Claudi mødte os og opfordrede os til at gå ud med redningsbåden i stedet for dem, som var gået fra. Vi talte så lidt sammen herom, jeg var ugift, min kammerat derimod var gift, havde hustru og børn; vi blev så enige om, jeg skulle gå ud med båden, og han skulle så have et vågent øje med mig, hvis der indtraf noget.

Vi begyndte så at arbejde på at komme ud med redningsbåden, hvilket også efter megen besvær lykkedes, og vi nåede det sunkne vrage, hvor besætningen havde søgt tilflugt i rigningen, fik 14 mand i båden og kom lykkeligt i land med dem. Vi arbejdede så på at komme ud igen, hvilket også denne gang lykkedes, vi fik 6 mand i båden, men ved landingen denne gang kæntrede vi, og nogle druknede – jeg husker ikke mere hvor mange.

Min kammerat J. M. Chr. havde jo hele tiden holdt øje med mig, og skønt jeg lå under båden, som lå med kølen i vejret, havde han dog på fornemmelsen, hvor jeg lå, og da båden vuggede lidt, eftersom søen gik ud eller ind, passede han et belejligt øjeblik og fik fat i mig. Mændene dannede en kæde, hver enkelt

*Fhv. båd- og betjeningsmand v. Flyvholm Redningsstation
Anders Jensen, Harboøre.
DM 24-2-1905. Tillige dek. med RJM. brit. redningsmed. og
Med. 1864.
(Foto J.E.Winther, Lemvig).*

mand var et led, min kammerat yderst og med virkelig livsfare lykkedes det at hale mig i land, hvad jeg ellers umuligt havde kunnet komme; jeg var bevidstløs, da jeg blev halet op, men ved kraftige oplivningsforsøg kom jeg snart til bevidsthed og liv igen, og fra den tid har jeg været fast ansat som båd- og betjeningsmand ved Flyvholm Redningsstation.

I vinteren 1861 blev jeg igen indkaldt til tjeneste i marinen og her modtog jeg en engelsk redningsmedalje for det før omtalte redningsarbejde; jeg var samtidig tilbudt en dansk redningsmedalje, men da jeg havde valget imellem at få den eller også 16 rigsdaler, foretrak jeg at tage pengene, da jeg syntes at have mest brug for dem. I 1864 blev jeg igen indkaldt til tjeneste, og derfra modtog jeg senere en medalje for deltagelsen i denne krig.

Om mit mere private liv må jeg endnu tilføje, at jeg blev gift 1861. Og i vort ægteskab havde vi 9 børn, hvoraf de 3 er døde og de øvrige 6 bosiddende her på Harboøre.

Og at jeg for ca. 14 år siden blev en »ny skabning i Kristus Jesus«. Guds helligånd og ord kom til at arbejde i min sjæl, og jeg så, at jeg havde levet i al synd og verdens væsen borte fra Gud i de mange år; jeg blev meget bange; jeg bad til Gud og Jesus om nåde, og jeg fik virkelig fred i min sjæl i troen på alle mine synders nådige forladelse og har så derfra indtil i dag været en lykkelig mand.

Ovenstående oplevelser er nedskrevet efter Anders Jensens egen mund på hans sygeleje den 3. april 1905.

Såvidt Anders Jensen, som nu er død. Et lille træk til belysning af mandens karakter må det være mig tilladt at vedføje. Han gik hjem fra sit arbejde en dag, og da mødte han en mand, som sagde til ham, du går så sært og humper Anders. Ja, svarede han, jeg siger også til mig selv, når jeg har arbejdet en dag, og jeg så ikke om aftenen, når jeg går hjem, har værk i mine lemmer: »I dag har du skulket Anders«.

Laust Olesen Mollerup

Som tilstedeværende søn af ovennævnte Anders Jensen bekræfter jeg herved rigtigheden af ovenstående.

Harboøre den 25. april 1905

Jens Peder Jensen

(Død 4.4.1905).

Fisker

Fisker Stephan Rasmussen, Anholt

Hr. Troels-Lund

På allerhøjeste anmodning fremlægger jeg nogle små uddrag af mit livs og levnedsoplevelser, som står i mine erindring. Det er jo umuligt at oplyse hele mit livs begivenheder, ligesom for en simpel og ulærd mand at skildre det således, at der kan blive en behørig sammenhæng i samme. Jeg beder Dem derfor om at modtage det, som jeg efter yderste evne har søgt at beskrive. Da der selvfølgelig findes mange fejl og ufuldkommeheder i mine fremlagte oplysninger og udtryk, beder jeg Dem om, hvis højere vedkommende skulle få oplysning om min erlagte levnedsbekrivelse, at forelægge højere vedkommende min simple og indskrænkede stilling som fisker, og skal det være mit hjertets attrå altid som en tro undersåt at ære og hellige vor allernådigste Konge og det kongelige hus, således som det bør enhver hæderlig dansk undersåt at gøre.

Jeg tillader mig også ærbødigst at tilsende medfølgende fotografi, som er taget i fri luft, da der ikke gaves nogen anden måde her på øen. Jeg beder Dem om at forelægge min allerunderdanigste tak for den store og uforglemmelige hædersbevisning, som vor allernådigste Konge har skænket mig.

Ærbødigst

Stephan Rasmussen

Forhenværende båds- og betjeningsmand Stephan Rasmussen er født på Anholt den 9. april 1846 og er en søn af fisker Rasmus Stephansen og hustru Karen Christendatter. Efter hvad de har fortalt mig, var jeg kun 5/4 år, da jeg fik skarlagensfeber og straks efter kighoste, dette havde til følge, at jeg blev meget medtaget og fik derved kirtelsyge, engelsk syge. Da der ingen doktor var her, måtte mine forældre rejse til Grenå med mig og søge lægeråd, hvad medicin jeg fik, ved jeg ikke, men da jeg var 5 á 6 år, gik fader ofte til stranden med mig for at bade, og samtidig skulle jeg drikke godt med havvand, hvilket skulle være gavnligt. Da jeg så blev 8 år, fik jeg også mæslinger, som atter tog på mig, og som forøgede kirtelsygen, så at jeg ofte havde mén af den, til jeg var 16 á 17 år. Jeg var meget elsket af mine forældre, som var pæne og ordentlige folk. De formanede mig stadig til at være dem hørig og lydige og ikke gøre noget som var usømmelig,

og om det skete, blev jeg ofte hårdt straffet derfor, og jeg har tit og ofte erfaret, at det var godt, at mine forældre med kærlighed lærte og foreholdt mig fra barn af at blive et pænt og godt menneske, og hvad i barndommen nemmes, det ikke i alderdommen glemmes.

Men det var under meget små og fattige kår, at jeg som barn levede op under. Min fader var fisker, og under de dårlige forhold her ved øen med afsætning af fisk og prisen herpå gav fiskeriet et dårligt udbytte, og vi var flere søskende. Da jeg så var 12 á 13 år, kom fader til at sejle post fra Anholt til København på kongelig regning og også kongelig båd 5 á 6 tons drægtig, og som blev trukket ved fyret af anholtere og fyrpersonalet. Uagtet at han erholdt en meget lille betaling herfor, hjalp det dog til, at de trange kår blev noget lettet derved.

Da jeg så blev 14^{1/2} år med temmelig gode skolekundskaber konfirmeret, begyndte jeg så straks at fiske, og ifølge det kongelige stadfæstede regulativ imellem besidderen af øen og anholterne, kunne jeg straks indtræde som bjærger ved strandede skibe, som til tider gav lidt fortjeneste, når vi kunne få dem flot igen. En dreng på 14 år fik 3/8 lod og for hvert år en 1/8 tillagt indtil 17 á 18 år 8/8. Jeg blev hos mine forældre, indtil jeg blev 19 år, så fik jeg tilbud af 2 gamle folk, mand og hustru, at erholde deres fæstehus og de få ejendele, som de ejede, imod at jeg skulle som deres barn pleje dem til deres død, og flyttede jeg straks dertil nytårsaften 1865. Mine kår blev igen meget små og trykkende, da deres få sparede penge snart var forbrugt, og de kunne på grund af deres alder og svagelighed ikke fortjene noget særligt til deres ophold. 1868 overlod de gamle mig huset, og jeg fik således et fæstebrev på min og hustrus livstid udstedt af øens besidder, hr. kammerherre von der Maase. Samme år 1868 blev jeg udskrevet til landsoldat, uagtet at storm og modvind umuliggjorde at komme til session i Grenå.

1866 den 7. november havde jeg den store sorg at miste min fader, som på rejse fra Anholt til København omkom i en stor storm, så både båden og øvrige ejendele og penge, som han havde med til at købe nødvendighedssager både til sig selv og flere her på øen, gik fuldstændigt tabt. Min moder var altså helt ruineret og sad tillige med 2 små børn. Dette bevirkede, at det blev endnu mere småt for mig, da jeg ofte måtte hjælpe moder i 14 år, til min broder blev konfirmeret og kunne selv tjene noget

til dem begge. Tillige tilstod jeg moder at sidde i uskiftet bo, for at hun kunne benytte noget af faders hjemmeblevne ejendele, som kunne blive til brug til klæder til min lille broder.

1869 den 14. april skulle jeg møde i Århus ved 20. bataljon 4. komp., men på grund af post 1 gang månedlig fik jeg indkaldelsen for sent og kom så 14 å 16 dage for sent, men jeg havde et bevis med fra sognepræsten, at jeg havde lovlige forfald og blev ifølge heraf slet ikke tiltalt. Kaptajnen hed Villerup og premierløjtnanten Baumann. Jeg udførte tjenesten med villighed og efter bedste evne og stod herved altid i godt forhold såvel til officerer som underofficerer, og da jeg kom godt over skole og efterårspræsentationerne, blev jeg ved lodtrækning hjemmitteret 30. oktober og rejste straks til København for at komme med postbåden og var så i hjemmet den 4. november.

1870 den 14. juni skulle jeg atter møde ved samme bataljon og tog med en handelskvasse til København og mødte så til rette tid. Vi marcherede i 3 dage til lejren ved Hald og var der til den 22. å 23. juli, da krigen udbrød imellem Frankrig og Tyskland. Vi fik pludselig ordre til at marchere tilbage til Århus og kom der vist den 26. Der modtog vi 80 stk. skarpe patroner pr. mand og rejste den 28. til Kolding med toget. Derfra marcherede vi straks 2 mil syd på til Dalby og Vonsild. Vi var 16 mand, som blev indkvarteret hos proprietær Petersen, Bøgelund, sådan hed gården. Var der i 14 dage og gik en tur daglig nær grænsen på et bøsseskuds afstand. Så kom vi til sidst til Vonsild og var dér hos en mindre bonde. Den 27. august fik vi ordre til at afmarchere til Århus igen og kom der 31. og blev straks permitteret og rejste straks til København og var så i hjemmet igen den 5. september.

1872 den 14. juni fik jeg atter ordre til at møde i Århus ved 20. bataljon, 4. kompagni til lejrøvelse ved Hald. Det var med megen møjje og stærk hede og 3 dages march, at vi nåede lejren og var der i 6 uger, havde 3 dages march derfra igen og nåede så hjemmet på samme måde som de forrige gange.

1874 1. september fik jeg atter ordre til at møde i Århus ved 28. bataljon 4. kompagni til tjeneste i 4 uger. Ved permitteringen var jeg noget syg, men da der tilfældig var en Anholtbåd i Grenå med folk til session, rejste jeg med postvognen, og det var en meget besværlig rejse, da vi var 8 timer på turen, og det var om natten, jeg kom til at vente i Grenå 3 å 4 dage og blev mere syg. Jeg kom hjem den 4. eller 5. oktober og måtte søge læge, og det

viste sig, at jeg havde gastrisk feber, og det varede 5 á 6 uger, inden jeg blev rask igen. Nogle år senere fik jeg igen ordre fra 28. bataljon om at møde til mønstring i Udbyneder ved Udbyhøj og rejste så over København og derfra med dampskib til Udbyhøj. Hele mønstringen varede kun en time, men rejsen androg 14 dage, inden at jeg kom hjem igen. Jeg havde således en ekstra rejseretning på 38 kr., og da loven ikke gav mig ret til at få udgifterne betalt, indsendte jeg en ansøgning påtegnet af sognerådet til indenrigsministeriet, som så igen overlod den til krigsministeriet, hvilket godkendte ansøgningen, således at jeg erholdt de ansøgte 38 kr. og blev så fri for oftere at møde i fredstid.

Nu må jeg gå lidt tilbage i tiden – altså fra 1860 til 1878. Da der blev ansat fast redningsstation her, har jeg været med at bjærge mange mennesker. Iblandt de mange var særlig 1873 en norsk bark Alfa, 13 mand, en mand omkommen ved strandingen under en stærk snestorm af N.O. på Anholt Østerrev ½ mil fra land. Besætningen stod på vraget i 2 dage, men under megen fare og besvær lykkedes det os at nå ud, og lige inden vraget skiltes ad at bjærge nævnte 13 mand i meget medtaget stilling. 1 dansk kuf synkefærdig med styrmand og dreng ombord og 1 tysk brig, besætning på 8 mand, som drev hjælpeløs i storm og 6 á 8 graders frost og så stærkt medtaget af kulden og søen. Det lykkedes os med stor møje og fare i sidste øjeblik at bjærge disse hjælpeløse mennesker, som kun ventede en trist død enten af kulde eller af bølgerne, og så ofte som dette er mig erindret, har det glædet mig, at jeg var med at fratage døden disse menneskeliv.

Samme år, altså 1873, blev jeg gift med min nulevende hustru Johanne Larsdatter og har haft 5 børn, hvoraf 2 er døde. Min ældste søn, 14 år, som var mig en stor sorg at miste, den anden også en søn var kun nogle dage i verden. Vi har 3 børn levende, 2 døtre og en søn, Lauritz Rasmussen, som bor hos mig, og som nu har været ansat som båds- og betjeningsmand her ved redningsstationen 1½ år.

Da mit livserhverv er at fiske, kan der ofte blive fare for livet især her ved øens farlige kyst. Således hændte det 1882, at jeg var ude på søen ¼ mil fra land for at pilke torsk, at isen brast, og jeg blev hængende i den skøre is støttet med et par fingre. På grund af afstanden kunne ingen høre mit råb, men min søstersøn Stephan Stephansen, som nu i 2 år har været ansat som

opsynsmand her ved redningsstationen og som formand erholdt den svenske sølvmedalje ved at bjærge besætningen fra den svenske bark Nordenskjold, vi andre fik 25 kr. i dusør, han er en dygtig og opmærksom mand og frygter ingen fare, hvor det gælder at redde menneskeliv, var den eneste af 16 á 18 mand, der havde lagt mærke til, at jeg var gået et betydeligt længere stykke vej ud på søen og kunne også derved svagt høre mit råb. Han haler i en fart sin pilk op af havet, og idet han løber, råber han til dem, som stod ham nærmest, at min morbroder er falden igennem isen. Da han var mig nærpå 5 á 6 skridt, råber jeg til ham, at han var lige på kanten af den faste is: Kast bugten af linen til mig; og ved at støtte med venstre hånd fik jeg godt fat i linen med højre, således at han og flere, som imidlertid var kommet til stede, halede mig ind til den faste is, og jeg var så reddet. Jeg var allerede noget medtaget af anstrengelse og 5 á 6 graders kulde. Jeg fik tøjet godt vredet noget vand af og havde heldigvis et par tørre strømper med fra hjemmet, og så måtte jeg af alle kræfter søge efter hjemmet, som næsten lå $\frac{3}{4}$ mil borte. Efter megen møje og stærkt medtaget af kulde nåede jeg hjemmet. Min hustru og børn og den gamle kone i huset blev selvfølgelig skrækslagne, da de hørte, hvor farligt jeg havde været stillet, og hvor nær jeg kunne have mistet livet.

Da nævnte hr. opsynsmand St. P. Stephansen altid ved sin åndsnærværelse og resolute virksomhed har gjort sig fortjent på lignende måde flere gange, håber jeg, at dette måtte tjene til ved gentagne lejlighed, at vor allerhøjeste øvrighed H. M. Kongen allernådigst vil tilkende ham sin opmærksomhed og påskønnelse. Da Søren Peter Christensen som anden mand ilsomt og hurtigt kom mig til hjælp og siden for 6 á 7 år siden med sin dygtighed og resolute virksomhed tillige med 2 andre mand med stor møje og fare bjærgede 2 anholtere, som lå kæntret med en lille båd $\frac{1}{4}$ mil fra land, og for hvilken hæderlig dåd H. M. Kongen tilkendte dem alle 3 mand redningsmedaljen uden dog at have rettighed til at bære samme, er det mit største ønske, at dette måtte tjene til at vor allernådigste Konge vil tilkende nævnte S. P. Christensen sin påskønnelse.

Samme år, altså 1882, den 16. august kom jeg atter i stor fare også på havet. Jeg og min broder og mine 2 fætre, som havde båd sammen, sejlede ovennævnte dag ud på havet for at fiske, trække garn $\frac{1}{2}$ mil fra land. Da vi havde trukket nogle af mine

*Fhv. båd- og betjeningsmand Stephan Rasmussen, Anholt.
DM 9-1-1909.
(Ingen oplysning om fotografen).*

og min broders garn, og vi havde et temmeligt godt fiskeri, måtte vi lægge til en handelskvasen, som var til stede og skulle købe rødspætterne, for at de kunne komme levende i dammen. Det var fint vejr, og vi lagde til om læ, da en anden båd lå på læsiden. Kvasen lå bak med alle sejl i top. Inden vi blev færdig med at levere de fisk op, som vi havde i båden, var der hurtig trukket en tordenbyge op med megen vind og regn. Kvasen begyndte at skyde fart, når den faldt fuldt, og vi måtte skynde os at gå fra, da det blev umuligt at ligge på læsiden. Jeg gik agter hen til roret, og de andre 3 skulle gøre langelinen løs og sakke agter ud. Imidlertid brasede kvasen fuldt for vinden. Bygen, som nu var ret over os, havde forøget vinden op til 2 rebet sejl, så kvasen skød en stærk fart. Ved at sakke agter ud tog vor mastevant og stag fat på kvasens jollestævn, som hængte på tværs af agterspejlet af kvasen i 2 kraner og på grund af sin længde ragede langt ud på hver side af kvasen.

På grund af kvasens fart blev det umuligt at komme klar af den, vor båd krængede stærkt bagbord over og på et øjeblik gik den rundt med kølen i vejret. Imidlertid var vi blevet klar af kvasen, og da jeg så, at ulykken var uundgåelig, sprang jeg hen på midten af båden og fik fat i en ende tov. Min broder havde klynget sig fast på kvasens jolle og hængte der. Mine 2 fætre lå ved siden af båden, og da de ikke kunne svømme, så situationen ret farlig ud, da de hvert øjeblik ville gå til bunds. Jeg, som havde fat i tovendens på båden, måtte så lade mig glide ud i vandet igen og med højre hånd se at gribe fat på en af mine fætre. Det lykkedes mig, trods det var langt over mine kræfter, at bjærge os alle 3 op på bådens køl. Kvasen var imidlertid, inden den kom op i vinden og (havde) mindsket sejl, kommet langt fra os, (og) da vinden og regnen stadig tiltog i stærkere grad, og jeg var meget medtaget i mine arme, kneb det meget hårdt for mig at holde mig fast, da vi stadigvæk blev overskyttet af bølgerne. Sådan gik det i over $\frac{3}{4}$ time. En anden anholter båd med 5 mand lå og sejlede et godt stykke i læ af os, da de så ulykken, og krydse op imod vinden var umuligt, (derfor) måtte de stryge sejl og af alle kræfter ro med årerne op imod os. Efter stor møje og besvær lykkedes det dem at bjærge os – nu var også kvasen kommet til stede og lå bak, mens vi kom ombord.

Vi fik lidt tørre klæder og noget mad og kom således til kræfter igen. Den kæntrede båd drev stadig væk længere bort fra os.

Et par timer efter var byen gået over, og der var blevet fint vejr igen. Jeg anmodede skipperen om at forsøge på at bjærge båden, da vi ellers var helt ruineret og havde ikke noget at arbejde for føden med. Skipperen blev således villig til at hjælpe os, og vi styrede så i den retning, som vi antog, at båden kunne findes. Vi fandt også båden i samme stilling, som da vi forlod den. Ved kvasens hjælp fik vi den rundt igen, således at vi fik den lænset for vand. En fynsk kutter, som omsider var kommet til stede, havde bjærget en del af de til båden hørende årer og stager, garntuge m.m. Mine og min broders garn, som vi havde trukket, var fuldstændig gået tabt, men da vi havde flere garn, var tabet ikke så slemt.

Da vi nu havde fået båden og inventaret således i orden, at den kunne bruges igen, og vejret var nogenlunde godt, lykkedes det os endnu samme dag at trække de andre stående garn, som gav et temmeligt godt udbytte.

Imidlertid var nogle af vore andre både nået land, de havde kun hørt noget om ulykken og kunne kun meddele min hustru og moder og mine 2 fætres pårørende, at forhåbentlig var vi alle bjærgede. Dette forøgede sorgen og bekymringen endnu i stærke grad, indtil den båd nåede land, som havde bjærget os, og kunne sikkert meddele dem, at vi var alle bjærgede og havde det efter omstændighederne temmelig godt og ville forhåbentlig nå land inden aften. Vi fik da endelig de stående garn trukket og fisken, rødspættene, solgt til værdi omkring ved 20 kr. pr. mand, og da de forliste garn også havde en værdi af 20 kr., kunne indtægten omtrent dække udgiften, og tabet blev således overkommeligt. Vi nåede da endelig godt land, og min hustru, mine ældste børn, min moder og mine 2 fætres fader stod inde ved stranden og tog imod os – både sørgende og glade på en gang. Min moder kunne ikke undlade at fælde tårer, da hun tog begge sine sønner i hånd med tak til Gud, som havde hjulpet os over den farlige situation.

Efter den tid har der været givet mange lejligheder, hvorved jeg har været truet med at miste livet både ved fiskeri og med redningsbåden for at bjærge menneskeliv. Samme år, altså 1882, den 22. oktober blev jeg ansat som båds- og betjeningsmand og har således haft fast plads der i 26 år. I løbet af den tid har der været 3 opsynsmænd, nemlig forhenværende opsynsmand og Dannebrogsmænd J. Frederiksen, havnemester Olsen, Danne-

brogsmænd, og nuværende opsynsmand St. Peter Stephansen, ejer af redningsmedaljen.

Jeg har altid udført min gerning her med megen samvittighedsfuldhed og efter bedste evne, således at jeg altid har været agtet og æret af mine foresatte, ligesom der altid har været et godt og venligt forhold indbyrdes mellem mig og mine båds-kammerater, og navnlig når hr. bestyreren for det nørrejske redningsvæsen hr. konsul Andersen 1 gang årlig har inspiceret bådsmandskabet her, har jeg altid været æret og agtet af ham til største tilfredshed.

Der gik mange år med lille løn nemlig 3 kr. pr. måned altså 36 kr. 4 øvelser á 9 kr. 36 i alt 72 kroner årlig. I betragtning af, at jeg skulle altid have tætte og solide vandstøvler, godt olietøj og andet varmt og godt tøj, blev der ofte meget lidt tilbage af den hårdt fortjente årsløn, og det er nu kun 5 á 6 år siden, at lønnen endelig steg til 10 og nu sidste år til 15 kr. Vi har 2 både, som giver altså 8 øvelser á 9 kr. Strandvagt på kysten á 50 øre pr. time og andet arbejde ved stationen kan således i det hele beløbe sig til en årlig indtægt af 330 kr., hvilket jo er en stor forskel før med 72 kr. og nu.

Men da jeg for et år siden blev meget medtaget af gigt og anden svaghed, så jeg mig ikke i stand til (at) udstå det ansvarsfulde arbejde såvel med båden som kystvagttjeneste, som kun kan udføres af meget kraftige mænd. Da det i reglen kun er i storm, regn og sne, at redningsmandskabet særlig er i virksomhed, måtte jeg med stor sorg indgive min ansøgning til hr. bestyreren om at fratræde pladsen som båds- og betjeningsmand, hvilket blev mig straks bevilget. Da hr. bestyreren, hr. konsul Andersen, altid har bevist mig sin bedste påskønnelse og tilfredshed, indstillede han mig straks til det høje marineministeriums betænkning på grund af mine små kår til en årlig aldersunderstøttelse, hvilke allerhøjest samme bevilligede med 50 kr. årlig, hvoraf jeg i december modtog 25 kr. som halvårlig bidrag. Da jeg nu er nærved 63 år og min hustru nær 65, og begge er noget svagelige, således at jeg ikke kan foretage mig noget fiskeri eller andet arbejde, som kan give nogen væsentlig indtægt til livsfor-nødenhederne, vil vore kår stadigvæk blive mere trykkende.

Og nu da jeg for nogle dage siden modtog den meget uventede hædersbevisning at være udnævnt og benådet af H. M. Kongen som Dannebrogsmænd, har jeg nu nydt den største ære, som

jeg aldrig havde kunnet tænke mig, og derfor er det min allerunderdanigste bøn, at Deres kongelige Nåde vil modtage min hjertelige og dybtfølte tak og forvise Dem om, at som jeg altid har holdt Deres kongelige person æret og helliget, skal det være mit hjertets dybeste attrå at vedblive hermed, så længe jeg lever.

Og nu med hensyn med min daglige vandel i samfundet, har det altid været min tak til Gud, at han nådelig har bevaret mig fra alle slemme laster, så at jeg ikke på nogen måde er kommet i konflikt med loven eller med nogen som helst person, som jeg er kommet i berøring med, og som sådan har jeg nydt megen tillid her i min virkekreds.

For sognerådet har jeg haft flere tillidsposter, således har jeg nu i 12 år været snefoged, vandsynsformand, hegnsynsformand, revisor over kommunens regnskab, nuværende revisor over bjærgernes strandingsregnskab. Revisor ved Kreaturforsikringen, nuværende vurderingsmand ved samme. Nuværende fører af båden ved den kongelige kystvagtsstation her ved øen under flådens øvelser, forhenværende regnskabsfører ved redningsmandskabets private kasse, skipper for en større og mindre båd og flere andre bestillinger.

Forholdene har gjort det nødvendigt, at vi selv byggede vore både med sejl, mast og rigning samt byggede og reparerede vore huse, som er opført af mur og bindingsværk og mange andre nødvendige arbejder, da vi som fattige fiskere umuligt kunne erholde faglærte mænd af enhver art, da det ville kræve en alt for stor udgift hermed. Det er jo en selvfølge, at der var mange af mine bysfolk, som ikke besad evne til at udføre sådanne arbejder med den akkuratesse og soliditet, som krævedes hertil, og jeg skal uden at rose mig være bevist megen tillid til at udføre sådanne forskellige arbejder, og navnlig har jeg ofte af sognerådet haft tilbud om at udføre meget vigtige arbejder, som De ikke tvivlede om blev udført samvittigsfuldt og solidt.

Der er endnu en vigtig begivenhed, som jeg her skal meddele, nemlig at anholterne har jo fra gammel tid altid besiddet deres selvpførte huse med arvefæste på livstid under de forskellige besiddere af øen, således at enhver søn eller descendent havde adgang til at tiltræde og fæste et hus efter afgæede fæsters ønske. Således fæstede jeg 1868 som før omtalt det af mig for tiden beboede hus. – Omkring ved året 1900, da kammerherre Frederik von der Maase var øens besidder, fastholdt han, at det konge-

lige stadfæstede regulativ af 1844 ikke længere stod ved kraft, hvorefter at fæstebrevene var baserede, da en senere overenskomst af 1875 var vedtaget. Da nu besidderen af øen fastholdt for fremtiden kun at udstede års-lejekontrakter i stedet for livsvarige fæstebreve, så fæstere såvel som ikke fæstere sig nødsaget til at forhandle med besidderen nærmere herom, da en årlig lejekontrakt umuligt kunne overholdes. – Forhandlingerne kunne kun føre hen til, at besidderen fastholdt sin påstand, således at der kun ville blive udstedt lejekontrakter årevis med forhøjede årsskatter.

Da sognepræsten havde ansøgt det høje kultusministerium om at bortsælge en del af præstegårdsjorderne, og da dette blev ham bevilliget, blev der udmålt 24 byggepladser henholdsvis på 2-4 skp. land fra 100 til 200 kroner, og da der blev tilbudt os et billigt statslån på 30.000 kr., blev det alle fæsteres mening eventuelt at indgive og fratræde vore fæster og fæstehuse, og dette førte så hertil en nærmere forhandling imellem besidderen og fæsterne om køb af huse og dertil hørende jorder. År 1903 blev købet vedgået med 65.000 kr. Vi søgte så Kreditforeningen for mindre Ejendomme, som med stor velvillighed imødekom os. – Ejendommene blev vurderede, og vi fik så det halve af vurderingssummen udbetalt, således at købet blev betalt kontant, og som sådan sidder vi nu ikke længere som fæstere, men som selvejere under Kreditforeningens imødekommende fordringer.

Da jeg kun er en simpel og ulærd fisker og selv har skrevet disse livsoplevelser, er det klart, at der selvfølgelig er mange mangler og ufuldkommenheder i mine udtryk. Det er derfor min allerunderdanigste bøn, at ingen af disse mangler eller ufuldkommenheder i mine udtryk skulle blive optaget som en krænkelse imod Kongens person, men at jeg altid nu som før må nyde vor aldernådigste Konges bevågenhed og gunst.

Min allerunderdanigste tak for Deres kongelige Majestæts nådelige hædersbevisning til mig som Dannebrogsmænd.

Gud velsigne og bevare Deres Majestæter Kongen og Dronningen.

Deres allerunderdanigste undersåt
Stephan Rasmussen

Anholt, februar 1909

(Fik 25.7.1910 ved allerhøjeste resolution tildelt 100 kr. i årlig pension. Død 23.12.1931).

Fisker Peder Dige Jensen, Gl. Skagen

Jeg underskrevne Peder Dige Jensen er født i Gl. Skagen 12. december 1846, hvor min fader Jens Chr. Hansen var tømmermester og strandfoged i 40 år, og min moder Kirsten Pedersen styrede husholdningen. I anledning af min faders gerning ved stranden både tidlig og sildig kom jeg som ung tidlig i berøring med skibsaffærer og undertiden store ulykker og så, at folk ikke kunne lade sig redde og druknede for vore øjne, det er hårdt at se, og jeg tænkte ofte, ak, kunne du hjælpe dem i sådan en tid, og den tid kom dog gudskelov, at jeg fik lov til at hjælpe at redde mange stakkels mennesker i sidste øjeblik. Det mindes jeg som en god drøm, men (det) er en virkelighed.

Min barndom tilbragte jeg i mit hjem til min konfirmation. Min længsel og lyst var til lærergerningen, men min fader havde ikke evne til at koste det. Så ville jeg til søs, det måtte jeg ikke, men kom dog ud i indenrigsfart, men så indtraf der en omstændighed, at jeg måtte rejse hjem og hjælpe min fader både på land og strand, så ved 20 års alderen købte jeg hus, kom til orlogs 1869 og kom med fregatten »Sjælland« til Suez-kanalens åbning og på henreisen anløb (vi) Plymouth og Kadiz, før bestemmelsesstedet Port Said, og på hjemreisen anløb vi Alexandria, Piræus, Malta, Tunis, Mesina, Neapel, Toulon og Cowes på øen Wight, kom hjem til København i marts og blev afmønstret den 29. marts 1870.

Så rejste jeg hjem og tog fat på fiskeriet igen og giftede mig den 29. november 1870 med Ane Maria Jensen, født den 17. oktober 1848, og død den 24. februar 1904. Siden jeg var til orlogs, har jeg brugt fiskeriet til for kort tid siden, da mit helbred ikke kan svare til det. Jeg har pådraget mig en hård og streng underlivssvaghed ved redningsbåden, og af den grund trak jeg mig også tilbage.

Den første gang jeg var med redningsbåden (for) på den måde at redde mennesker var den 20. november 1874, da var jeg *frivillig*, det var på Grenen, N.O. for Skagen.

Det var en Københavner bark »Marchal Pelisier« fra rederiet Melchior, 13 mands besætning, stod 10 á 1100 favne fra land, og en snestorm NNO. Lars Kruse havde prøvet det flere gange, men kunne ikke redde dem. Vi kom derud til Grenen lidt før aften, og efter en voldsom og streng tur gennem sø og brænding

nåde vi skibet i mørkningen, og efter flere forgæves forsøg fik vi forbindelse med skibet med en kasteline, og så halede vi mand for mand, ca. 30 favne gennem vandet, 13 i alt, 11 hvide og 2 sorte, og kom lykkelig i land, kulsort og sne var det.

Så forefaldt der ingen sådan tilfælde før den 20. januar 1876, en skonnert »Håbet« af Rønne, som kæntrade på revlerne, da var jeg også med som *frivillig*. Der reddede vi 3 levende og 1 død i land, og 2 druknede for vore øjne, det var hårdt at se, men det stod ikke i menneskelig magt at redde dem, og medens vi lå der og kæmpede imellem liv og død, var et norsk skib strandet ca. ½ mil vesten for os, (med) 11 mands besætning, og (de) druknede alle sammen. Vi så dem ikke, for det var mørkt, vinden NV, og en voldsom brænding på revlerne. Sådanne affærer er sørgelig at opleve og være vidne til.

Samme år 1876 den 1. april kom jeg fast i tjenesten og til 1. oktober 1908, i alt 32½ år fast i tjenesten. Siden jeg begyndte at virke i redningsvæsenet, har jeg været med til at redde menneskeliv 44 gange, og udbyttet deraf er 369 mand, og kvinder iblandt, og 3 gange privat med vore egne store både, nemlig et prøjsisk fregatskib, 18 mand, og et norsk barkskib, 10 mand, som jeg fik pengebelønning (for) både fra den danske og på skibenes hjemsteds begæring, det var 1867 og ligeledes 1873 et norsk barkskib, 10 mand, som jeg fik pengebelønning for at være med at redde, i alt 38 mand med disse både. Til sammen 407 mand, har jeg været med at redde, men nu er det formodentlig slut for mig med de hårde og anstrengende strabadser. Jeg har også fået nok af dem, men i alle de farefulde foretagender, er der aldrig tilstødt mig noget nævneværdig uheld, hverken med private både eller med redningsbåden, såsom kæntring eller deslige uheld, og jeg håber det må gå mine kammerater godt i fremtiden og særlig nu under ledelse af vor dygtige og praktiske opsynsmand H. C. Ruth, for han er af den ægte type.

Hvad private tillidshverv angår, kan jeg meddele, at jeg var bestyrelsesmedlem i Skagens Sygekasse i 20 år *nu anerkendt*, og valgt ind i ligningskommissionen 2 gange 6 år, og rodemester 3 år, og så er tiden gået med flere omskiftelser, af sorg og glæder, medgang og modgang, men 1903 fik min hustru en kræftsygdom. Og jeg søgte læger både her og der og prøvede flere mediciner og flere råd, men alt forgæves, men det kostede meget, og lidt råd havde jeg til det. Hun lå fast syg fra juli 1903 til 24. fe-

*Fhv. bådmand Peder Dige Jensen, Gl. Skagen
DM 9-1-1909. Tillige dek. med RJM.
(Foto Knudstrup, Frederikshavn).*

bruar 1904. Det var den tungeste tid og sorg i mit liv. Sådan en sorg kan den bedst forstå, som har prøvet den. Så solgte jeg mit hus 1907, for jeg havde en del gæld, og mere pådrog jeg mig ved min hustrus sygdom og dødsfald, og nu sidder jeg ene tilbage i en lille stue næsten som en stækket fugl, en god lyst, men et dårlig helbred, og pensionen at leve af er jo lille – 50 kr. årlig. Det er jo lidt, for al den møje og besvær for at redde andre stakkels mennesker i de sorte, mørke nætter i regn og storm, sne og slud og voldsom sø og brænding, men der kan jo ikke blive mere, så får man jo være fornøjet. Men det er med et tungt sind og mørk vilje, at jeg skal gå med den tvungne agtelse til kommunen og bede om alderdomsunderstøttelse, det er jo ærligt, men det er besværligt, da i al fald synes jeg det, men der bliver måske ikke andet råd, men nu får jeg se tiden an.

Så beder jeg underdanigst, at Hans allernådigste Majestæt Kongen vil modtage min dybtfølende tak for den ære, der er blevet mig tildelt at bære Dannebrogskorset, og jeg håber at jeg bærer det med ære for Hans Majestæt Kongen, og jeg, som ringe undersåt, ligeledes tror, at jeg bærer det med ære overfor mine kammerater.

Undskyld mig, jeg har glemt at meddele om mine børn. Vi havde 2 børn i vort ægteskab, *ingen udenfor*, én søn og én datter. Sønnen, Thomas Jensen Dige er bosat i Skagen, er 33 år gl. og er ansat ved det faste redningsvæsen dersteds, og datteren Sørine Jensen er gift i Gl. Skagen, med Severin Gaarbo, som er ligeledes ansat ved det faste redningsvæsen her i Gl. Skagen.

Grunden til, at mit svar har ventet så længe, er billedet, som jeg ikke havde, så vedlægger jeg dette, med en venlig hilsen og min dybtfølende tak, tillige med en lille redegørelse for hver enkelt affære.

Underdanigst
Peder Dige Jensen
forhenværende bådmand ved redningsstationen Gl. Skagen

(Død 1909)

År	Dato	Skibets navn og hjemsted	Hvor mange reddede	Båd	Raket
1874	20. november	»Marchal Pelisier«, København	13	13	—
1876	20. januar	»Håbet«, Rønne	4	4	—
1879	7. december	»Commisariat«, Newcastle	21	21	—
1879	5. marts	»Idalia«, Helsingborg	7	7	—
1879	20. oktober	»Almine«, Helsingborg	5	5	—
1879	14. december	»Zephyr«, Sundsval	6	6	—
1879	15. december	»Michael«, Åland	11	—	11
1879	15. december	»Siivo«, Åbo	11	11	—
1879	17. december	»August Blance«, Göteborg	18	18	—
1879	19. december	»August Blance«, Göteborg	16	16	—
1881	20. april	»Mizpoh«, Liverpool	3	3	—
1881	14. november	»Ellen«, Grimsby	6	6	—
1881	15. november	»Aladin«, Kragerø	6	6	—
1881	30. december	»Anne Charlotte«, Helsingborg	9	9	—
1882	18. januar	»Bholmmer«, Kongsbacke	9	9	—
1882	4. august	»Polarstjernen«, Kristiania	8	8	—
1882	11. december	»Patria«, Bergen	6	6	—
1883	14. november	»Aldebaran«, Rønne	8	8	—
1885	20. april	»Helkia«, Leer	6	6	—
1885	15. december	»Kristina«, Odense	6	6	—
1886	3. november	»Der dritte Juli«, Kolberg	3	3	—
1887	25. januar	»Baltik«, Bergen	14	14	—
1887	4. december	»Coquetta«, Rønne	9	9	—
1888	6. december	»Karl Frederik«, Kolberg	6	6	—
1888	20. december	»Freia«, Stockholm	9	9	—
1889	19. november	»Gerda«, Karlshamn	8	8	—
1890	23. april	»Kora«, Boston	8	8	—
1891	25. januar	»Selma«, Arildslaage	6	6	—
1892	22. april	»Haynesk«, Haynesk	10	10	—
1893	20. december	»Trient«, Helsingborg	10	10	—
1893	24. december	»Brockland«, v. Hartlepool	18	18	—
1894	2. januar	»Mobil«, Stralsund	6	6	—
1894	7. februar	»Erato«, Silverborg	12	12	—
1894	14. maj	»Sia«, Gl. Skagen	4	4	—
1894	2. november	»Peter Rolt«, Rostock	12	12	—
1895	6. oktober	»Korier«, Volgast	6	6	—
1896	2. januar	»Anne Elise«, Glimsås	1	1	—
1896	24. december	»Ydon«, Svendborg	7	7	—
1897	1. januar	»Karin«, Hörnesund	8	8	—
1897	15. november	»Ansio«, Nystad, Finland	10	10	—
1898	7. februar	»Johanne«, Gl. Skagen	4	4	—
1898	7. februar	»Mary«, Gl. Skagen	3	3	—
1900	24. maj	»Lovise«, Gl. Skagen	4	4	—
1904	17. december	»Etiel«, Åland	12	12	—

Grunden til, at »August Blance«s besætning blev reddet 2 gange, var, at en dagstid efter strandingen stillede vejret lidt af, og søen lagde sig også lidt, så kom Svitzers damper og skulle tage den af grunden. Mandskabet kom ombord, om aftenen den 19. december blæste det op en storm af N.V. og voldsom sø, bjærgerne gik i land i deres store både, og Svitzer stak trossen fra sig og gik til søs, mandskabet var ombord, to var ikke kommet derud, så måtte vi prøve, om vi kunne redde dem, og efter en hård kamp kom vi endelig til skibet og fik alle ombordværende i båden og kom i land lykkelig og vel kl. 12.

De omtalte fra Gl. Skagen er fiskere, men det er jo også mennesker ligesom andre skibbrudne, men lader sig sjælden redde uden i yderste nødstilfælde, ikke da her på stedet.

Fisker Niels Jensen Ruby, Fjaltring

Jeg er født i en lille gård i Søndre Ruby i Fjaltring den 20. december 1847, 5 minutters gang til Vesterhavet. Min fader og bedstefader var vesterhavsfiskere som også jeg og min søn efter mig. Jeg blev gift den 16. oktober 1874. Jeg har en lille ejendom, 5 tdr. land, skilt fra Søndre Ruby, hvor der holdes 3 køer derpå, et lille hjem, og lever for resten af fiskeri og den løn, jeg fik i redningsvæsnetts tjeneste. Jeg og min hustru havde 4 børn, 2 drenge, 2 piger. De 2, en dreng, en pige, døde unge i 20-25 års alderen af tuberkulose.

Hvad mit åndelige liv angår, da har jeg fra mit 15.-18. år i lømmeladeren været udsvævende, både kortspil og drik og letfærdig snak og mere. Men jeg takker nu min Gud for min moder. Det første, jeg mindes i denne verden, jeg var en 2 år gammel, var, at min moder lærte mig troen på den treenige Gud og lærte mig at bede, og disse år forandrede mig. Det står den dag i dag i mit hjerte med uudslettelig skrift. Så en aften, jeg gik hjem fra kortspil, blev jeg underlig tilmode. Der opkom et suk eller en bøn, og jeg blev som henrykt, jeg syntes, jeg var den treenige Gud så nær, og en røst, der talte: Husker du dette og hint? Jeg bekendte alt for Gud, og bagefter hørte jeg gode og dejlige ord, som jeg ikke kan udsige. Men fra den aften begyndte jeg ret for alvor, jeg læste meget og mange bøger. Jeg tordnede løs til alle, jeg kom i berøring med. Men efter en del år var gået, kunne jeg ikke længere, jeg sank i knæ under loven, jeg ville gøre mig selv retfærdig, jeg byggede for meget på mine følelser i stedet for at tro det sikre og første ord til mig i min dåb, som jeg nu favner i troen, og så høre en forkyndelse om Guds uforskyldte nåde. Da fandt jeg fred.

I denne tro har jeg og min hustru og børn levet i til denne dag, og det har været mig en kraft, når jeg skulle ud til min farefulde gerning, både fiskeri og redningsvæsnetts tjeneste, at jeg da havde en almægtig Gud og fader i Jesus Kristus, og en god og kærlig hustru, der med sin bøn har fulgt mig. Det er i korte træk. Jeg har oplevet mere, men dette papir kan ikke rumme det.

Jeg vil dernæst fortælle om mit jordiske liv. Det har ikke været os en jammerdal, men et lille Nazareth, hvor fred, lykke og glæde har været til huse. Vel har vi haft sorg, men den er forvandlet til glæde, fordi vi ved, at de 2 kære børn er gået bort i troen.

1867 blev jeg ansat ved redningsvæsenet, og 3 år efter kom jeg til København og aftjente min værnepligt som marinesoldat ved panserbatteriet Lindormen. Det ville have været mig en sorg, hvis jeg skulle været kendt tjenestudygtig og ikke kunne tjene min Konge og (mit) fædreland, min bedstefader var med på Københavns red 1807. Hvad mit politiske liv angår, da har jeg alle tider været Venstremand. Jeg har i 6 år været medlem af Fjaltring-Trans sogneråd og er medlem af skolekommissionen, som jeg deltager i med lyst.

1868 den 7. februar strandede barkskibet Louisiana af Bre-men i en forrygende storm. Havet gik ind over klitterne. Vi måtte stå i vandet og holde raketstativet og linekassen, at de ikke flød væk. Vi holdt dem mellem hænderne, da raketten gik af, hvor 23 mand blev bjerget.

1872, den 22. november: Barkskibet Samarang, hvor 13 mand reddes i en voldsom sø med redningsbåden, og en af redningsmandskabet blev indeklemt ved en åre og måtte søge sin afsked.

1877, den 1. april: Barken Fanyes stranding, hvor 10 mand reddes, og som var lastet med krudt og patroner, en meget farlig bjergning.

1880, den 10. november: Tremastet skonnert A(de)laide (?) Marie, reddedes med redningsbåden 9 mands besætning i en meget svær sø over revlen.

1895, den 7. november: Under en oversvømmelse mellem Fjaltring og Torsminde gik havet over klitterne og fyldte (?) ind ad Torsmindestrømmen, så beboerne måtte opholde sig på loftet, indtil vi kom og lagde til ved husets gavl og tog beboerne ned i båden og måtte landsætte dem i Fjand, S. Nissum, på grund af en forfærdelig N. V. storm. 34 mand, kvinder og børn reddedes.

1890, den 9. juli: Den meget uheldige øvelse med redningsbåden ved Torsminde, hvor båden kæntrade, og vi alle drev ind under båden i havstokken, hvor søerne bryder mod land, hvor en mand druknede, og en 6 stykker af os mere eller mindre blev såret. Det er den eneste gang, jeg var nær druknet, men blev dog reddet.

1893, den 21. november: Da den store ulykke skete på Harboøre, hvor de mange fiskere druknede, blev vi om morgenen purret ud: en fiskebåd var ankret op (ud) for Fjaltring, med meget besvær kom vi igennem den meget stærke revle og bjergede 6 fiskere. Det var en af de mest kritiske (bjergninger), jeg har

*Fhv. båd- og betjeningsmand ved Tuskjær Redningsstation
Niels Jensen Ruby, Fjaltring.
DM 9-1-1909. Tillige dek. med RJM.
(Foto G. Winther, Lemvig).*

været (med) til. Jeg har været ude 12 gange med redningsbåd og 17 gange med raketter og bjerget 313 mennesker.

Jeg har været formand for et fiskebådslav i 25 år, og vi har 4 gange måttet ankre op uden for revlen, hvor redningsbåden har bjerget os efter at have været på fiskeri. Ligeledes er vi flere gange, siden redningsdamperne er blevet stationeret i Tyborøn kanal, blevet bjerget af dem. Disse 2 dampere er til stor nytte for kystfiskeriet.

Vi har med vor fiskebåd bjerget 2 mand, der var gået gennem kanalen med en jagt og ville i land (ud) for Fjaltring, men måtte ligge natten over uden for revlen, da det var livsfarligt at gå i land. Derfor skænkede staten os en belønning på 25 kr. pr. mand. Endelig sidste gang:

1905, den 3. maj blev vi tilsagt til øvelse. Havet var en del i oprør, og nogle svære søer gik ind over revlen, vi plejer at øve os, når havet ikke er helt jævnt. Båden blev aflæsset sat ned i havstokken, (da) fik vi en af de store brådsøer, som førte båden og kastede både mandskab og årer mellem hinanden op på land. Vi forsøgte det igen, kom ud, men denne gang med sådan en fart, at jeg blev hængende og kom ikke ind i båden, men blev slæbt udenfor. Min broder, vi var 3 brødre ved stationen Tuskær, sprang over(bord) og fattede mig i kraven. Men bæltet, jeg havde om livet, tog fat i bådens korkbælte, så jeg derved fik et stærkt tryk for brystet. Under øvelsen derude mærkede de (andre) en søvrig, døsig tilstand hos mig, og jeg kunne ingenting huske, da jeg kom i land, blev der telefoneret efter doktoren, som erklærede det for en blodstandsning til hjernen og mente, at noget lignende kunne indtræffe i strandingstilfælde, (derfor) søgte jeg min afsked fra tjenesten, efter at jeg har været der i 38 år, fra 1867 til 1905.

Og for alt takker jeg min Gud, at han har ledet mig igennem verden indtil denne dag.

Og jeg takker underdanigst min Konge, for at den store ære er bevist (mig ved) at være udnævnt til Dannebrogsmænd.

Fjaltring, den 1. april 1909

Allerunderdanigst
Niels Jensen Ruby

(Død 4.11.1924)

Fyrbøder Louis Martinus Schmidt, København

Jeg er født den 27.9.1876 i København, min fader var murer-svend og ligeledes født i København. 6 år gammel blev jeg indskrevet i Kapelvejens kommuneskole, hvor jeg gik i 4 år og resten af min skolepligtige tid i Ryesgades kommuneskole for 13 år gammel at blive udskrevet. Fra mit cirka 9'ende år måtte jeg arbejde hos en smedemester den halve dag, hos hvilken jeg efter endt skolegang kom i lære i 1889. I denne min læretid frekventerede jeg de Masmanske søndagskoler og om aftenen samme tegneskole, indtil jeg i 1894 blev udlært.

Jeg havde da en umådelig trang efter at komme ud og se mig om. Jeg kendte en maskinmester, ved hvis hjælp jeg fik hyre som fyrbøder på S/S Guernsey af Tønsberg. Vant som jeg var til at tage fat, gik arbejdet let. Jeg kom da på denne måde til Norge – Sverige – England – Rusland – Ægypten igennem Suez-kanalen til Øst-Indien. Her besøgte jeg Rangoon, Madras, Bombay, Kolombo og Singapore, for fra Rangoon at rejse til København med en ladning ris. Min fritid, medens vi lå i de forskellige byer, optoges ganske af at se det forskellige og fremmedartede liv, der her førtes. Hele turen varede fra den 5.juni 1894 til den 18. marts 1895.

Jeg arbejdede da som maskinarbejder i København for om efteråret at gå forlods på session, på hvilken jeg blev taget til marinesoldat. Den 4. maj 1896 kom jeg i Kongens tjeneste, hvor jeg efter endt rekruttid kom ud at sejle med krydserkorvetten Valkyrien. Med denne var jeg i London under Hs. Majestæt Kong Haakons bryllupshøjtidelighed, jeg blev permitteret den 17. oktober 1896.

Jeg arbejdede på forskellige større maskinværksteder, indtil jeg den 18. april 1898 blev ansat på statsbanernes maskinværksted. Den 1. december 1898 blev jeg fast ansat som lokomotivfyrbøder. Den 4. februar 1902 tog jeg lokomotivførereksamen og har siden måttet gøre tjeneste dels som lokomotivfører og dels som fyrbøder, indtil jeg nåede avancement som fører. Medens de kgl. herskaber fra den 31. august 1903 tog ophold på Fredensborg slot, gjorde jeg tjeneste som fyrbøder på lokomotivet, hver gang et kongetog løb. Jeg har således gjort sikkerhedstjeneste for alle vore kgl. personer og deres gæster, for hvilket jeg da

Fyrbøder ved Statsbanerne Louis Martinus Schmidt, København.

DM 19-4-1906.

(Foto Atelier du Nord ved E.W. Dufwa, København).

også ved enkekejsserinden af Ruslands afrejse modtog et sølvur med kæde.

Den 9. februar 1901 blev jeg gift. Min hustru Valborg Viktoria Themotia født Philipsen har født mig 2 døtre, Dagny og Dionna den 3. april, henholdsvis 1903 og 1905. Jeg begyndte mit ægteskab med cirka 400 kr. gæld, som stadig trykker mig en del.

Fredag den 13. april 1906 løb der umiddelbart foran lokomotivet et lille 3 års barn ind på sporet og stillede sig med den ene fod på skinnen. Vakumbremsen blev sat til at virke af al kraft, men det stod mig klart, at barnet ville blive overkørt. Lynsnart entrede jeg forud på lokomotivets buffer, hvorfra jeg med mit højre ben skubbede barnet ud af den farlige stilling. Barnet blev frelst, ved at jeg satte mit eget liv i fare, og Hs. Majestæt Kongen optog mig blandt sine Dannebrogsmænd, hvilken ære jeg aldrig har drømt om at opnå i så ung en alder.

Min nuværende bopæl er Asminderødgade 2, 3 sal.

København, den 24.5.1906

(Død 7.9.1960)

II. SØENS FOLK

Skipper Christian Hansen Brandt, Nexø

Jeg er født i Nexø den 3. juni 1829, jeg kom til at gå i Borgerskolen, da jeg var fyldt 7 år, men efter 14 dages forløb fik jeg en sygdom, tyfus, efter hvad der er fortalt mig, jeg svævede imellem liv og død i flere dage. Da mine sanser var omtåget, husker jeg jo kun brudstykker af sygdommen. Efter en måneds forløb kom jeg atter i skolen og forfulgte samme til mit 14. år. Min fader, som var skibsbygger og en agtet borger i byen, døde i sit 49. år, jeg var dengang i mit 12. år. Min moder blev derved sat i trange kår, og med noget svag helbred var hun henvist til at ernære sig selv og 3 ukonfirmerede børn ved sine hænder gerning, og var jeg ligeledes henvist til at gå hende til hånde for at bidrage til at fortjene til livets ophold i den tid, som jeg havde tilovers fra skolen.

Da jeg var imellem 14 og 15 år og blev konfirmeret, måtte jeg om sommeren tage tjeneste hos en avlsbruger som vogterdreng for en løn af 3 skilling om dagen og kosten. Året efter var jeg så heldig at få hyre med et her hjemmehørende fartøj som kokkedreng. Da dette fartøj lagde op i København om efteråret, så jeg mig nødsaget til at rejse hjem til moder og tage fat på, hvad arbejde der kunne tilbyde sig for at fortjene lidt til hjælp til føden. Min hyre om sommeren havde kun været 3 rd. om måneden og var for det meste gået til klædesslid.

Om foråret derpå, som jeg formener var 1844, rejste jeg med en fyldt madkurv og 5 rd. i lommen, som min moder havde lånt til mig på betingelse, at jeg skulle tilbagebetale, så snart det var mig muligt, til København for at søge hyre. I København var det vanskeligt i den tid for sådanne drenge som mig at få hyre, og jeg gik der i en hel måned, førend det lykkedes for mig, og da var min madkurv for længe siden sluppet op og mine 5 rd. svundet ind til 1 mk., og så det jo således lidt mørkt ud for mig. Endskønt jeg den meste tid havde levet på tør kost og drukket vand ved postene, havde de 5 rigsdaler omtrent sluppet op. Men

Skipper og købmand Christian Hansen Brandt, Nexø.

DM 24-4-1904.

(Foto J. C. Glistrup, Nexø).

når nøden er størst, kommer hjælpen først, jeg var så heldig at få hyre med en brig, Johanne, som sejlede på Riga, og straks få arbejde ombord. Dette var en sand glædesdag for mig, og jeg blev befriet for at ty til andres hjælp. Jeg kan vel ikke sige, at jeg havde gået og sultet, men mæt havde jeg som ofte ikke råd til at spise mig. Med anførte brig, ført af kap. Th. Sonne, sejlede jeg i 3 somre og gjorde i den tid 10 rejser på Riga og København, først som kahytsdreng og siden som ungmand.

Da benævnte skib altid var oplagt om vinteren, benyttede jeg mellemtiden til delvis at tage hyre med mindre fartøjer og ved lidt fiskeri, når jeg var hjemme. I de derpå følgende år sejlede jeg med forskellige fartøjer fra provinserne, på Nord- og Østersøen, og gjorde jeg en rejse på Vestindien med et af grosserer Jakob Holms skibe, og blev jeg på samme rejse forfremmet til fuldbefaren, i den tid fordredes der mere af en matros end nu for tiden. Jeg gjorde derefter nogle mindre rejser på Nord- og Østersøen med en skonnert, Fortuna, af Præstø. Senere blev jeg forhyret med en i Hamborg liggende brig, Odin, af København, hvormed jeg gjorde følgende rejse fra Hamborg til St. Thomas, Cuba og Hamborg, St. Thomas og Puertorico og Liverpool, St. Thomas, St. Croix og København. Disse rejser optog en tid af omtrent 22 måneder.

Uagtet, at matroslyren var lille den tid, 12 rd. om måneden, havde jeg dog sammensparet så meget i forening med et lille gratiale, som kap. Leth var så venlig at give mig for den flid, jeg havde udvist ombord, og en meget rosende anbefaling. (Derfor) besluttede jeg mig til at rejse til Flensborg og gå på styrmandsskole, og var jeg også heldig at få eksamen i løbet af 11 á 12 uger. Da jeg gik på skolen, blev jeg på den daværende session stoppet til orlogs. Dog blev det mig tilladt at fortsætte min skole og få eksamen, førend jeg blev udkommanderet.

Da eksamen var overstået, mødte jeg på den befalede tid og sted, Nyholm, efter først at have talt med Skipperlaugets oldermand kapt. Leth, broder til min sidste kapt., fører af brig Odin, og bad han mig at samle alle mine beviser, som jeg havde fra de forskellige skibsførere, som jeg havde sejlet med, og lade ham se dem. Efter et par dages forløb efter at jeg havde afleveret mine dokumenter, gik jeg atter op til kapt. Leth, oldermanden, og blev henvist af ham til at gå op til hr. kommandør, kammerherre baron Dirckinck Holmfeld, til hvem han havde afleveret mine

beviser og anbefalet mig. Jeg blev derpå af hr. baronen anbefalet til at få plads som 1. styrmand med orlogsdampskibet Holger Danske takket være baronens minde. Denne post bestred jeg omtrent i 9 måneder, til vi om efteråret lagde ind i flådens leje og blev afmønstret, og tror jeg uden at rose mig selv, at jeg på dette togt vandt mine foresattes agtelse og tillid, som jeg støtter på den venlighed, som altid blev udvist imod min ringe person, og de anerkendende ord, som hr. kapt. Fr. Paludan og næstkommanderende hr. Chr. Gottlieb udtalte om mig, da jeg tog afsked fra dem. Dette togt var i året 1854 i mit 25. år.

Jeg rejste derefter hjem til Nexø. Efter at have været hjemme nogle få dage blev jeg anmodet om at tage styrmandshyre med en ny skonnert, som blev bygget i Rønne, hvilket jeg indgik på, og var jeg om vinteren i Rønne og riggede den til. Med bemeldte fartøj ved navn Rudolph sejlede jeg i 4 år som styrmand, og gjorde vi i den tid 2 rejser på Konstantinopel og Sortehavet, adskillige rejser på St. Petersborg og andre Østersøske havne og Holland og England. 1859 fik jeg selv benævnte skonnert at føre og sejlede på samme farvande som benævnt med undtagelse af Sortehavet. Derimod gjorde jeg nogle rejser på Hvidehavet, Archangelsk.

Samme år 1859 giftede jeg mig med min endnu levende hustru, Anna Chatrine født Lyster, datter af slagter og avlsbruger Hans Lyster hersteds. Med hende har jeg haft 5 børn, hvoraf den første kun blev en måned gammel, de andre 4 lever, og er den ældste datter gift og bor i Svaneke, nr. 2 en søn er for tiden i Colorado, Amerika, er gift og har 3 børn. De 2 døtre er for tiden hjemme, den ene ernærer sig ved at undervise i håndarbejde og kunstbroderi, den anden ved syarbejde og gå tilhånde i butikken og passe husholdningen, da min hustru nu er 69 år og noget svagelig.

Benævnte skonnert Rudolph havde jeg at føre i omtrent 21 år og var vel at sige meget heldig, da jeg på benævnte tidsrum ikke havde et eneste nævneværdigt haveri. Jeg tjente vel ikke store penge til rederiet, men havde dog hvert år noget at uddele. 1880 kvittede jeg efter egen begæring og sluttede med søfart. Jeg etablerede da en mindre kul- og brændeforretning her i Nexø og 4 år efter en kolonialhandel. Kul- og Brændeforretningen hævede jeg efter at have drevet den i 12 år, på grund af at der opstod flere konkurrenter, blev handelen trykket, så det ikke kunne

betale sig at holde folk til arbejdet, og i den fremrykkede alder så jeg mig ikke i stand til selv at udføre arbejdet ved udsalget om vinteren. Kolonialforretningen har jeg endnu, men den er meget lille og giver en såre lille årlig indtægt, men dermed i forening med nogle få hundrede i renter af sammensparede penge fra den tid, jeg var skibsfører og ved en klog økonomisk husholdning både fra min hustru og min side og ved Guds velsignelse, har vi intet manglet, men stedse kunnet glæde os ved et lykkeligt ægteskabeligt liv, Gud være lovet.

Når jeg skulle give en beretning om mine oplevelser i de 34 år, jeg var sømand, da ville det blive vidtløftigt og dog uden nogen synderlig interesse, da det jo ville blive, hvad der delvis hænder de fleste søfolk, som pløjer søen i en længere årrække, store farer og savn i søen. Bedragerier ved land af forskellige folkeslag, man kommer i berøring med, hører jo til dagens orden.

Af mine øvrige oplevelser har jeg kun at berette, at de tillidshverv, som jeg har haft her i byen, har kun været få og små. Jeg har været søforbjerger i en række år, til bjergeriet blev ophævet, og været i skatteligningskommissionen i 8 år deraf 3 år som formand. I fattigkommissionen 4 á 6 år, i havneudvalget nogle år, medlem af søretten 4 á 6 år, formand og regnskabsfører for Nexø og Omegns Skibsførerforening i 8 år. Disse hverv har jeg efter egen begæring frasagt mig.

I året 1881 stiftedes Bornholms og Christiansøs Søassurance for dæks- og åbne både, og blev jeg da anmodet om at være regnskabsfører og kasserer og bestyrelsesmedlem. Denne forretning har indbragt mig årlig mellem 50 og 100 kr. mod, at jeg selv skulle afholde kontorlokale, efter de sidst reviderede love har jeg en fast løn af 100 kr. årlig.

I året 1883 oprettedes Bornholms og Christianøs Fiskeforening, og blev jeg da af fiskerne anmodet om at føre regnskabet og være deres kasserer »uden vederlag«. Jeg blev da indvalgt i bestyrelsen, og har jeg i dette tidsrum fra begyndelsen til dato virket i foreningens interesse efter mine ringe evner så godt, som jeg har formået, men med en god vilje.

Da Ulykkesforsikringen for danske Fiskere blev oprettet 1900 valgtes jeg til tillidsmand for de bornholmske fiskere indenfor fiskeriforeningen. Disse 3 bestillinger eller hverv har jeg endnu.

Et par oplevelser, som jeg har haft her i mit hjem, vil jeg dog også kortelig omtale. Der var et ungt menneske, som var forlovet

med en af mine døtre, som ved falskelig fremstilling bedrog mig for noget over 1000 kr. Dog lykkedes det mig at få en del af disse tilbage; men lad dette være gemt og glemt, han har jo fået sin straf for senere bedragerier.

Den 2. oplevelse var, at min søn, som var oplært i handelen, etablerede en forretning i Rønne og senere en i København, dertil lånte jeg ham noget over 5000 kroner, men da forretningen gik dårligt, måtte han standse samme, uagtet jeg havde pant på hele hans bohave og inventar, men da han havde pådraget sig en del gæld ved handelen, lod jeg disse mine 5000 kroner gå i fløjten, for at han kunne dække de øvrige kreditorer, såvidt det kunne strække til. Da han ikke kunne komme igang igen, gav jeg ham 600 kroner, så han kunne rejse til Amerika og prøve lykken dér, og lod jeg så den ene af mine døtre komme ud at tjene, og tog hans hustru og lille barn i mit hus, hvor de var i 2 år. Da sendte han rejsepenge og fik kone og datter til sig, og såvidt jeg kan skønne efter deres breve, som vi jævnlig modtager, har de det ret godt, men desuagtet gik renterne af 6000 kr. årlig tabt for mig, et ikke ringe tab i min stilling.

Angående min livsførelse har den jo været som de flestes, jeg har muligt været noget kraftig af karakter, desværre. Særlig når nogen ville drage min ærlighed og sandruelighed i tvivl og derved krænke min ære, tilgav jeg det ikke let. Af udsvævelser, drik og spil og ødselhed har jeg altid været en hader. Derfor har jeg i mine yngre dage ofte måttet tåle spot af mine skibskammerater for min tilbageholdenhed. Det er langt fra, at jeg herved vil rose mig selv, nej jeg har vistnok haft mange fejl og mangler og ikke været, som jeg burde, dog fordrister jeg mig til at se tilbage på mit nu 75 årige liv uden at blues, og haver jeg den faste overbevisning og håb til Gud vor Herre Jesus Kristi fader at få tilgivelse for alle mine utallige synder, som jeg har begået både ved at gøre og efterlade. Gud være mig nådig, når jeg skal vandre herfra.

Gud velsigne Hs. Majestæt Kongen, som i disse sidste dage har skænket mig så megen ære og glæde.

Nexø, den 3. juni 1904.

Allerunderdanigst og ærbødigst
Ch. Brandt

Et fotografi i min nuværende skikkelse vedlægges.

(Død 9.6.1914)

Fyrmester Søren Thorsen, Æbelø

Jeg er født i Odense den 4. december 1843 og døbt og konfirmeret i St. Knuds Kirke samme sted og gik i byens Borgerskole til mit 14. år. Min fader var gartner, eller som det dengang kaldtes urtemand, da han hovedsageligt dyrkede køkkensager. Jeg var den yngste af 5 børn og tillige eneste søn. Fra jeg var barn stod min lyst til søen, min far havde jo helst set, at jeg som eneste søn med tiden havde overtaget hans temmelige betydelige gartneri, men dertil følte jeg ingen lyst. Senere hen vågnede interessen for havevæsen hos mig, og her på Æbleø har jeg haft lejlighed til at dyrke den.

Da jeg var konfirmeret, fik jeg da også lov til at gå til søs, og sejlede nu med forskellige fartøjer, indtil jeg i året 1862 tog styrmandseksamen ved Københavns Navigationsskole. Jeg gjorde derefter et par rejser på Vestindien. Da jeg kom hjem i marts 1864 blev jeg »stoppet« til orlogs og udkommanderet med linieskibet »Frederik den 6.«, med hvilket jeg gjorde hele togtet med; om efteråret blev jeg permitteret. Derefter sejlede jeg som styrmand dels med damp- og dels med sejlskibe.

Efter at jeg i 1866 havde giftet mig, begyndte jeg imidlertid så småt at blive ked af at sejle og søgte derfor at komme ind i fyrvæsnen og blev den 1. oktober 1871 ansat som assistent ved Anholt Fyr, hvor jeg tilbragte 6 lykkelige år. Derefter ved det nyopførte fyr »Nørre Røse« som fyrmester, hvilken plads jeg tiltrådte den 1. november 1877. Forskellige forhold, navnlig savnet af det tilvante familieliv, jeg måtte nemlig bo derude og familien i land, gjorde at jeg følte mig noget utilfreds her, og da jeg samtidig fik en lille arv efter min fader, håbede jeg, at det ville lykkes mig at bane mig vej i en anden stilling. Jeg tog derfor min afsked af fyrvæsnen.

Imidlertid glippede dette håb for mig, min hustru blev syg og døde fra mig og 4 små børn. Jeg ansøgte da om at blive ansat i fyrvæsnen påny, og den 1. juni 1879 blev jeg ansat som assistent ved Christiansø Fyr. Her lærte jeg min nuværende hustru at kende, datter af afdøde navigationsdirektør Finsen, der dengang dér bestyrede huset for sin broder. Den 1. juni 1883 fremmedes jeg til fyrmester ved Æbelø Fyr. Samme år giftede

*Fyrmester ved Æbelø fyr Søren Thorsen.
DM 1-6-1904. Tillige dek. med Med. 1864.
(Foto Peter Sjelborg, Bogense).*

jeg mig, og den 1. april 1885 fødte min hustru mig en søn; her har jeg nu tilbragt 21 år og følt mig lykkelig og tilfreds.

Allerunderdanigst
S. Thorsen

Æbleø Fyr, den 18. september 1904

(Død 3.12.1915)

Fastlods Johan Steffensen, Københavns Lodseri

Det skal herved meddeles, at jeg Johan Steffensen, er født i Gl. Tårbæk den 21. juli 1845.

Mine forældre er afdøde fisker og strandfoged Steffen Olsen, født 6. juni 1819, død 1893, og hustru Inger Marie født Sørensen, født 22. marts 1818, endnu i live, åndsfrisk, dog med noget svækket synsevne, hun kan endnu selv bestyre sin villa i Gl. Tårbæk. – Min fader var med i de tre krigsår 1848-49-50 med linjeskibet »Christian d. 8.«, dog ikke i slaget ved Eckernförde, og med andre daværende krigsskibe.

Mine forældre havde 2 børn, en datter, nu enke efter afdøde cand.mag. zoolog G. P. Winther, som døde i Nizza 18. januar 1879 og blev begravet dér, og mig. – Da fader kun havde den ene søn, var det efter gammel tradition, at han skulle overtage faderens forretning, hus og hjem, både og fiskeredskaber. Dette var faders ønske, og det var også mit ønske at blive ved søen og tumle omkring i vore sunde og bælder. Jeg blev således opdraget i fiskerbåden, fra jeg var lille dreng.

Da jeg var 7 år gammel og havde gået 1 år i skole, sad min gamle bedstefader og bødede på et fiskergarn, og da jeg havde stor lyst til tegning, tog jeg tavle og griffel, satte mig i døren til haven og tegnede ham så livagtig med sin venstre hånd under maskerne af garnet og nålen i højre hånd, at far tog tavlen og viste afdøde kunstmaler professor Simonsen, som lå på sommerlejlighed hos mine forældre, den. Da professoren så, hvor godt det lignede, sagde han til fader: »Lad mig tage mig af drengen, der ligger et talent hos ham, som bør uddannes«. Men som ovenfor nævnt skulle jeg jo overtage faders hverv og blive ved søen.

Mit tegnegeni har fulgt mig i alle mine år, skønt jeg aldrig fik tid at uddanne mig. Jeg har således ved mange jubilæer og sølvbryllupper gjort udkast til symboler, som er blevet graveret på pokaler og bægre, gav ligeledes tegning af vor største lodsbåd, som blev lavet i sølv til afdøde konsul Hansens 25 års jubilæum, og endelig har jeg måttet gøre udkast til Lodseriets 100 års jubilæumsbillede 1898.

Fader lod mig lære engelsk og tysk de sidste år, jeg gik i skole, og dette kom mig tilgode i den stilling, jeg senere kom til at indtage. Efter min konfirmation fik jeg rigtig lov til at tage del i fiskegerningen, både i Kattégat, Østersøen og andre steder i

vore farvande, når det var småt med fisk i Sundet. Jeg deltog også i skibssjov, f.eks. når skibe gik fra deres ankre med hårde storme, eller i strenge vintre, når sundet var islagt, og skibene måtte ises ind i sikkerhed; ved sådanne lejligheder var det nødvendigt at have fiskerne med deres lange vadestøvler til at vende isen. I den her omtalte tid lærte jeg særlig at manøvrere godt med en sejlbåd, idet et af fiskernes vanskeligste arbejder var med pålandsstorm såvel at sætte på land, som at lægge ud fra kysten, der var nemlig dengang ingen havn ved Tårnbæk.

Jeg havde aldrig tænkt mig at blive lods, men da ville tilfældet, at daværende lodsinspektør, kommandør Knudsen kom til at bo på sommerlejlighed hos mine forældre; da inspektøren derved fik lejlighed til at se vor færden i ét og alt, sagde han en dag til fader og mig, om jeg ikke ville være lods, idet Lodseriet netop havde brug for folk, som forstod at sejle med både og borde skibe med alt slags vejr, og om hvem han vidste, at de var udmærket kendt med vore farvande og grunde. Lodseriet havde allerede dengang folk fra kysten som lodser, derfor slog inspektørens ord ned i mig, og jeg tænkte ved mig selv, at det var en bedre stilling.

Jeg tog imod tilbudet, og fader indvilgede deri, og den 1. april 1866 kom jeg i Lodseriets tjeneste som volontør 20 år og 8³/₄ måned gammel; jeg tog straks fat med at sætte lodser ombord og tage lodser fra skibe. Med hensyn til volontørtiden skal jeg bemærke, hvad der hændte mig i oktober 1868; den største lods-båd sejlede ud med lodser og 2 volontører, jeg sejlede ud med den næste store båd, men var alene volontør i båden, for at sætte lodser ombord, der var nemlig mange skibe, som søgte lods. Det var sent på eftermiddagen, og det begyndte at trække op fra syd til et stygt vejr, vinden var O.S.O. Da jeg kun havde én lods tilbage at sætte ombord, og der endnu var flere skibe, som søgte lods, ville han ikke gå ombord i noget skib af frygt for, at jeg ikke kunne klare båden til land, idet vejret havde forværret sig, og det nu blæste en storm. Jeg holdt på min pligt og bad ham hjælpe mig med at tage det 3. reb i sejlene, idet jeg udtalte, at vi ikke kunne være bekendt at lade skibene ligge og vente på lods; vi fik da det 3. reb indtaget.

Jeg satte ham ombord, kom lykkelig fra borde, men lidt efter kom vejret så forrygende, at der ikke var tale om at kunne føre sejl. Jeg fik strøget sejlene, men havde båden halv fuld af vand,

*Fastlods ved Københavns Lodseri Johan Steffensen.
DM 4-5-1905. Tillige dek. med Stanislaus Med. og Røde Ørns Med.
(Foto N. Danielsen, København).*

og da vinden trak sig sydlig, og jeg ingen anker havde i båden, holdt jeg skibsråd med mig selv og besluttede at tage roret op og lade gå langs kysten mulig Kronborg ud for at komme under læ land. Jeg var nemlig bange for ved at sætte båden på land i mørket at få den sønderslået. Da jeg var lidt sønden for Tårnbæk, så jeg brændingen over Tårnbæks havn, som var under bygning, og samtidig så jeg et lys blive svinget, netop der, hvor jeg tænkte mig indløbet til havnen. Jeg hørte en mand råbe: »Sæt båden op i bækken«. Der var intet øjeblik at betænke sig, jeg kendte jo stedet fra barndommen og stod derfor ind i havnen, og skønt båden ingen sejl førte, havde den sådan en fart, at den løb helt op i den lille bæk, som dengang løb ud i havnen, og stod omtrent tør, så jeg måtte have 20 fiskere med lange støvler til at sætte båden flot igen, således endte den farligste sejlads, jeg nogensinde har været på, på en ualmindelig heldig måde såvel for lods båden, som for mig.

Mine 3 formænd og jeg måtte mange gange deltage i at lodse skibe, når de store sejskibsflåder, som på grund af dårlig vind havde samlet sig nord for Helsingør, og som, når vinden blev god, stod ned gennem sundet. – Jeg har været med til under sådanne forhold at lodse 4 sejskibe gennem Drogden på én dag, thi der var nok at lodse for alle mand, når flåderne, hvis mange master godt kunne sammenlignes med en hel skov, stod syd på. – Dengang ville man påstå, at der på én dag var passeret ca. 1.000 skibe forbi Kronborg, hvilket jeg godt tror kan passe.

Man havde ved sådanne lejligheder udmærket chance til at blive praktisk lods, tage sig i agt for påsejling, og tillige sørge for, at man ikke kom på grund i de mange farlige situationer, man kom i under sådanne forhold, og heldigvis har jeg til dato aldrig været på grund med noget skib; jeg har i alt lodset ca. 7620 skibe i den tid, jeg har været ved Lodseriet.

I året 1868 aftjente jeg min værnepligt med kadetskibet »Heimdal«, var fast roergænger og agterste mand i chefens gig. 1871 den 1. juli blev jeg ekstralods, 1873 den 1. juli reservelods og i 1880 fastlods. Jeg har været lods med Hendes Majestæt Kejserinden af Ruslands yacht »Polarstjernen« i 4 år 1899-1903, fik af Hans Majestæt Kejseren af Rusland sølvmedalje at bære i Stanislaus-Ordenens bånd, blev sendt til Kiel i april 1903 for at lodse Hs. Majestæt Kejseren af Tysklands yacht »Hohenzollern« fra Falsterbo til København, hvorfor jeg fik en sølvmedalje i

Røde-Ørns-Ordens bånd, har været lods med de fleste af vore søofficerer i min alder, samt været vikar for Hs. Majestæts yacht »Dannebrog« fra 1897 til 1. april 1903, da jeg blev fast lods for Hs. Majestæts yacht, jeg blev nemlig dengang ældste lods.

I min tjenestetid ved lodseriet har jeg bl.a. haft de hverv at sørge for indkøb og udlevering af tovværk og andet tilbehør til vore både, har haft tilsyn med bygningen af lodseriets dampbåd »Lodsen« og har senere stået som regnskabsfører og tilsynshavende med denne båd, særlig under de årlige eftersyn og reparationer.

I året 1873 blev jeg gift med datter af afdøde kvartermester ved Øresunds Toldkammer Frederik Jensen, Anna Marie Jensen, og jeg har i dette mit ægteskab haft 8 børn, hvoraf 5 døtre og 2 sønner lever, mens en søn er død.

Johan Steffensen
Fastlods ved Københavns Lodseri

(Død 31.3.1913)

Fiskeskipper Matthias Thordarson, Reykjavik

Matth. Thordarson er født på gården, Moum i Kjøsarsyssel i Island den 1. juli 1872. Hans forældre var sognefoged Thord Runolfson fra Saurbæ i samme syssel og Astrid Jochumsdatter fra Skogar i Bardestrandsyssel, og stammede begge fra godt ansete familier. Moderen, Astrid, var søster til forfatteren og digteren Pastor Matth. Jochumsson, R. af Dbg. og Dbm., efter hvem sønnen blev døbt. Matth. Thordarson blev opfødt i sine forældres hjem, til han var 16 år gammel, sammen med hans 4 søskende: 1 søster Karitas, der døde i tyveårs alderen og 3 brødre, hvoraf den yngste, Bjørn Thordarson, har taget embeds-eksamen i jura ved Universitetet i København netop i begyndelsen af febr. i år.

Matth. Thordarsson erholdt den sædvanlige undervisning i ungdommen, og efter konfirmation blev han sat i lære til historikeren Pastor Th. Bjarnason, Reynivøllum, hvor han læste i 2 vintre, og var det meningen, at han skulle gå embedsvejen og læse til latinskoleeksamen, men på grund af moderens død og faderens sygdom blev dette ikke til noget. Moderen, Astrid Jochumsdatter, som var anset for at være en blandt de størst begavede kvinder i Island, døde 3. maj 1887, 33 år gammel.

I efteråret 1887 blev han ansat som skolelærer i sin fødeegn og beholdt den stilling i 7 år til 1894, med undtagelse af at han læste til styrmandseksamen i vinteren 1891, hvilket han tog den 21. febr. samme år med god karakter. Om sommeren 1889-1891 sejlede han som fisker på en fiskekutter ført af hans fætter skibsfører Aug. Flygenring i Havnefjord, nu skibsreder og kongevalgt altingsmand, men i året 1891 blev han fører af samme fartøj, da Flygenring købte et større fartøj for sig selv. Dette fiskefartøj førte han i 3 år eller til 1904. I de år han var ansat som skolelærer for børn, 1887-1894, sejlede han enten som fisker eller fiskeskipper om sommeren, men brugte vinteren samtidig til at læse og uddanne sig i sprog, både dansk og engelsk samt litteratur, historie m.m.

I efteråret 1904 rejste han til København for at købe en fiskekutter sammen med grosserer B. Muus i København og hans handelsfuldmægtig på Island købmand W. Christensen. Han blev vinteren over i København og gik dér på kursus i fransk på »Kjøbenhavns Sprogkonservatorium« hos Capt. C. Marcussen,

kgl. translator og tolk. Om foråret rejste han over til Sverige, købte en fiskekutter og gik med denne derfra op til Island og fiskede med samme om sommeren.

Næste år blev fartøjet dømt usødygtig og måtte hugges op, og tabte han derved alle sine sammensparede penge eller 1500 kr.

Om foråret 1896 fik han en fiskekutter at føre tilhørende købmand Skov Jensen, Akranes, og førte samme i 2 år. Disse 2 år havde han ophold på Akranes.

Den 28. jan. 1897 giftede han sig 24½ år gammel med frøken Sigrid Gudmundsdatter hjemmehørende på Akranes, datteren af odelsbonde og fisker G. Gudmundson, og var hun 22 år gammel og den næst ældste af hendes 5 søskende. Den ældste, søsteren Kristjane, var da blevet gift med købmand M. Einarson på Seydisfjord i Island, nu købmand i Thorshavn på Færøerne, men den yngste søster Gudrid er nu nylig bleven gift med kasserer ved Assistenshuset i København H. C. Meyer.

Det næste år efter han var blevet gift, boede han på Akranes, men flyttede derfra om efteråret 1897 til Seydisfjord, hvor han boede i 3 år til 1900, da han flyttede til Reykjavik, hvor han har opholdt sig siden. Vinteren 1898 rejste han til England og købte dér en fiskekutter og fiskede fra denne om sommeren, om efteråret sejlede han med samme kutter lastet med fisk, sild og flere islandske produkter til København og opholdt sig dér om vinteren. Om foråret rejste han op til Island igen og fiskede med samme kutter om sommeren, indtil han i juni måned gik ombord i »Diána«, kapt. R. Hammer, der dengang havde opmåling uden for østkysten af Island og var dér som kendt mand i 3½ måned, eller så længe opmålingen stod på.

Samme år blev der startet et fiskeriaktieselskab med hovedsæde i Seydisfjord kaldt »Gardarselskabet«, hvilket havde til formål at drive trawlfiskeri ved Island og i Nordsøen, og blev han straks engageret dér efter »Dianas« bortrejse for på selskabets vegne at rejse til England og Skotland for at gøre indkøb af materialer, fiskeredskaber, skibe m.m., og førte han en af selskabets kuttere op til Island og fiskede med denne om sommeren. Om efteråret 1900 sluttede selskabet deres virksomhed, og rejste han da med familie til Reykjavik og bosatte sig dér.

I foråret 1901 blev han engageret ombord i krydseren »Hekla«, kapt. R. Hammer, samme sommer kommandør, som kendt mand og tolk, og har han siden stadigt været ombord i fiskeriin-

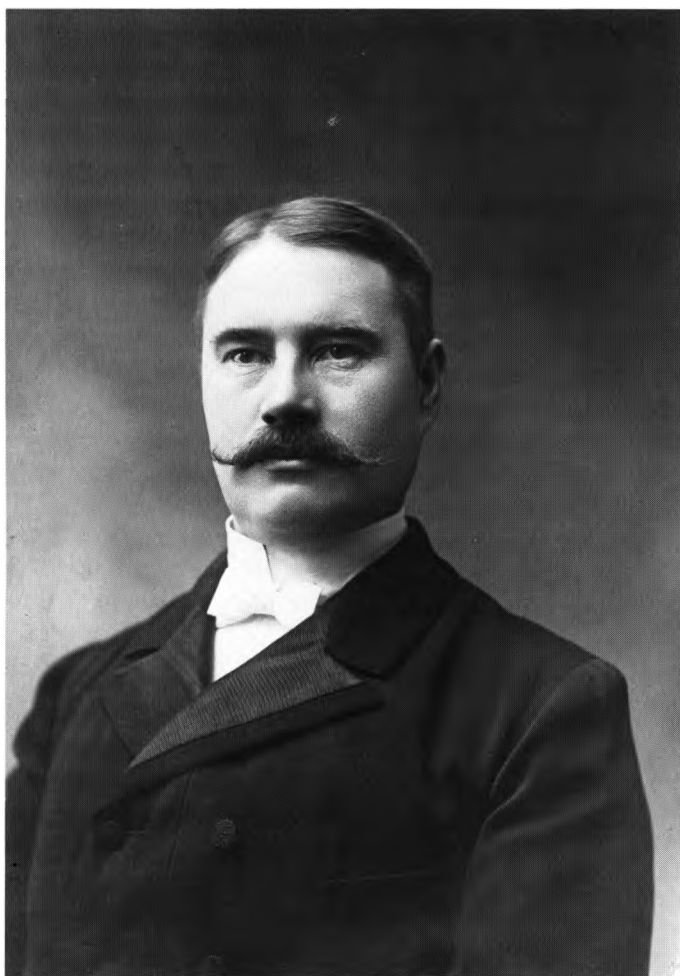
spektionsskibene og til dels i opmålingsskibene ved Island, indtil nu i november måned samme år, (hvor) han sluttede sin virksomhed dér og tog tjeneste hos konsul D. Lauritzen i Esbjerg for at lede hans fiskeriforetagender ved Island. Dette konsul D. Lauritzens fiskeriforetagende er siden, den 6. dec. s.å., gået ind i et fiskeriaktieselskab kaldt »Island-Færø-Kompagniet«.

I de år, som han har været ansat i marinens tjeneste, har han om vinteren beskæftiget sig med forskellige ting. F.eks. vinteren 1903 holdt han på landshøvdingens foranstaltning foredrag ved Navigationsskolen i Reykjavik om havet, bundarten, dybder og strømforhold rundt Islands kyster, samt dyre- og planteliv m.m., samlet resultat af ældre og yngre undersøgelser og opmålinger. Vinteren 1904 fik han af Landskassen understøttelse til at rejse i det nordlige Norge for at holde foredrag om Island i den anledning at vække interesse blandt den norske befolkning for Island og kendskab til islandske livsforhold, ifald at nogle ville rejse derfra og bosætte sig på Island, og således hjælpe på folkemangelen, der gør sig så stærkt gjældende i Island. Ved siden af gjorde han sig kendt med nordmændenes fiskeri og behandling af fiskevarer, og skrev efter endt rejse en bog om resultatet af denne samt flere artikler om nordmændenes fiskeri.

I sommeren 1905 begyndte han med udgivelsen af fiskeritidsskriftet »Ægir«, der udkommer 1 gang om måneden i et oplag af ca. 2000 eksemplarer. Både før og senere har han skrevet flere afhandlinger og artikler i tidsskriftet og aviser om Islands næringsveje og deres opkomst dog især om fiskeriet, søfart o.l.

Han har i mange år været medlem af flere foreninger, deriblandt Skipperforeningen i Reykjavik, Fiskerederforeningen m.fl., i hvilke han indtager plads i bestyrelsen. Samtidig har han arbejdet for oprettelse af nogle større foretagender blandt andet sildefiskeriselskabet »Draupnir«, startet et bådbyggeri for motorbåde for egen regning og været ihærdig talsmand for dannelsen af et aktieselskab for overtagelsen af kystfarten på Island, hvilket nu er dannet for en del af landet, Reykjavik med omliggende distrikter. I år arbejder han for oprettelsen af Islandsk Fiskeri-Forening i lighed med Dansk Fiskeri-Forening og fik dertil en god støtte (fra) hr. capt. H. Amundsen, der var chef for fiskeriinspektionsskibet »Islands Falk«, landsekretær K. Jonson o.fl., og bliver denne forening dannet om kort tid.

Ombord i opmålings- og fiskeriinspektionsskibene har han

*Fiskerskipper Matthias Thordarson, Reykjavik.
DM 15-1-1908.
(Foto P. Brynjólfsson, Reykjavik).*

haft nedenaførte chefer: kom. R. Hammer, kapt. P. A. Grove, kapt. A. F. Evers, kapt. Schack, kapt. Tuxen, kapt. J. Petersen, kapt. J. F. Saxild og kapt. H. Amundsen, og er det indlysende, at berøring og daglig omgang med disse herrer har virket belærende på ham, såvel som at det indtryk, han har fået af den disciplin og den orden, der hersker ombord i sådanne skibe, har efterladt de spor, som aldrig udslettes, så længe han lever. Men særdeles bør det fremhæves, at opholdet ombord og daglig omgang med folk som de herrer kommandør R. Hammer, kapt. A. F. Evers og kapt. J. F. Saxild har virket særdeles gavnlige og belærende, da disse herrer ifølge hans bedømmelse rager højt over en mængde andre mennesker, begrundet på disses mangesidige egenskaber, beslutsomhed og handlekraft, og den blandt alle nationer højtansete danske marine må være stolt af at tælle disse blandt sine officerer. – Som den største begivenhed i hans liv må det anses, at han i sommeren 1907 under H. M. Kongens besøg i Island erholdt den uventede nåde at blive den første islænder, der fik hilset på H. M. og budt ham velkommen til Island – omhørd i fiskeriinspektionsskibet »Islands Falk«.

Som før meddelt blev Matth. Thordarson gift den 28. jan. 1897, og har haft 6 børn, 3 sønner og 3 døtre, hvoraf kun 4 børn er i live: 1 datter og 4 sønner. Hans sidste søn blev født den 3. dec. 1907 og blev på nytårsdag 1908 døbt Frederik til minde om H. M. Kong Frederiks den VIIIs besøg på Island, samt i anledning af at M. Thordarson blev den første islænder, der fik den ære at byde H. M. Kongen velkommen til Island, ligesom hans hustru under disse velsignede omstændigheder – hvori hun var under H. M. Kongens besøg – blev delagtig i den samme nåde ved den første dag under H. M. Kongens ophold i land i Reykjavik at få trykket H. M. Kongens hånd.

For tiden bor M. Thordarson i Reykjavik og agter sig at gøre det fremdeles, men vil til sommeren have ophold i Sandgerdesvik for derfra at lede fiskeriet, der vil blive drevet dér til sommer.

Reykjavik den 16. Febr. 1908.

Matth. Thordarson

(Død 14.8.1959)

III.

DEN TAPRE LANDSOLDAT

Snedkermester Jørgen Carsten Blok Balsløv, Verninge

Hans Majestæt Kong Frederik den VIII har den 14. juli 1906 allernådigst behaget at udnævne mig til Dannebrogsmænd, hvorfor jeg allerunderdanigst takker. Jeg har gennem den kongelige ordenshistoriograf erholdt anmodning om at indsende min vigtigste oplevelse til ordenshistoriografen.

Jeg er født i Verninge den 20. juli 1826, Odense amt og herred, blev oplært i byens skole og konfirmeret i Verninge kirke, derefter blev jeg hjemme og hjalp min fader med snedkerprofessionen til den 1. oktober 1848, da jeg blev indkaldt til at møde ved eksercerskolen i København til den 1. december, så derfra til Svendborg, som varede i 5 dage, da der blev udtaget 29 mand til hvert kompagni til 10. lette infanteri bataljon, og jeg rejste til Sønderborg, hvor bataljonen var. Jeg kom til 2. kompagni, mit sidste nr. var 134, blev indkvarteret dels i byen og dels på landet, kom så på slottet i 13 uger og gennemgik skolen atter til april, så på vagt, skansearbejde, eksercits m.m.

Den 19. februar (1849), fastelavns mandag, just som vi stod og tog gevæerne af fujetterne til afløsning på slottet, dundrede 3 kanonskud fra orlogsbriggen Mercurius. Vagten blev så kommanderet ud til færgen: Træd an, giv agt, lad. Det var første gang, jeg ladede bøssen til krig. Blev så sendt over sundet, men fjenden sendte os nogle karabinskud, som plaskede i vandet ved siden af færgen. Det var nogle, der nok morede sig med lidt sjov. Det bekom vidst ikke officeren godt. Det gik som anført til 3. april. 10. bataljon havde vagt i brohovedet.

Så den 4. om morgenen kom brigaden fra Als med infanteri, kavalleri, batteri og marcherede frem, men nåede ikke langt, før der hørtes skydning. Det var ved Gravensten. Vi trak os tilbage en tid på marken ved en gård, der hed Grøngrøfte og til Sotrup kl. 12 om natten og skulle i kvarter. Det blev ikke til noget. Jeg kunne ikke få plads, ikke engang på møddingen, hvor der lå lidt halm, thi gården var optaget af de først ankomne. I forstuen lå

de og stak benene ud af døren. Det var en bidende kulde den nat. Den 5., skærtorsdag morgen, brød vi atter op og marcherede omkring. Der kæmpedes ved Eckernförde. Vi kom til Sandbjerggård, lå om natten i en stor lade med geværet i armen. Den 6., langfredag, atter ud omkring op til Ragebøl. 10. og 4. bataljon i reserve. 3. reservejægerkorps kæmpede ved Ullerup.

Så kom den 13. april. 10. bat. lå på Als. Kl. 3½ vækkedes vi ved en kanonade og geværknalden. Vi skulle til Dybbøl Banke i forpost. Det gik så til Sønderborg i ilmarch. Det var 3. jægerkorps, vi skulle afløse. Vi kom lige tilpas. Såsnart vi var udenfor brohovedet, blev vi kommanderet til højre og venstre: formér kæden, march. Vi kom ikke mange skridt, før kuglerne hvinede os om ørerne. Vi måtte svare igen. De store kanoner på Als hjalp os godt. Vi kom over en mark, hvor sachserne havde deres kanoner. Vi blev så en tid ved et hegn og vedligeholdte skydningen og pladsen, men 2 smukke sachsiske kanoner førtes i triumf til Sønderborg. En tyk røg trak henover mig. Ved at vende mig om så jeg, at det var Dybbøl Mølle. Vingerne styrtede ned i samme øjeblik. Den såkaldte Kaptajns gård foran brændte også. De 2 første faldne fjender, jeg så, var et uhyggeligt syn, den ene var skudt midt over, den anden halvt. Det har været kanonerne på Als. Det er nu så kortfattet som muligt om den 13. april.

Fra 13. april 1849 til 18. september var vagter, felttjeneste, arbejde m.m. som sædvanlig. Den 18. september blev jeg udkommanderet til at arbejde på den ny kaserne, der byggedes, til den 27. juni 1850 og fra den dag til den 16. juli som sædvanlig paradning, skiveskydning m.m. Torsdag morgen forlod armeen Als. Det var 37 år efter min hjemkomst, at jeg renskrev mine optegnelser fra krigen. Armeen gjorde holdt på Dybbøl Banke, hvor vores kære general Schleppegrel tilkaldte os med nogle hjertelige ord og opfordrede os til at vise troskab mod Konge og fædreland, som blev besvaret med jublende hurraråb. Derpå satte vi os i bevægelse i en brændende solhede og et forfærdeligt støv, hvor mangan brav soldat af udmattelse gik baglæns ind i hegnene. Omsider kom vi til en stor skov, hvor der blev holdt hvil i midt-dagsstunden, så forbi Gravensten, hvor vi med uforrettet sag forrige år måtte vende om, så til Bov Hede i sveddræppende klæder. Gjorde holdt et par timer, der var ikke en busk at søge skygge ved. 2. kompagni fik ordre til at marchere i forpost til Kobbermøllen, men den var besat af de danske. Kl. 9 videre

*Snekermester Jørgen Carsten Blok Balsløv, Verringe.
DM 14-7-1906. Tillige dek. med Med. 1848-50.
(Foto V. Jensens Eftf., Odense).*

frem til Marienhof. Kl. 5 om morgenen den 18. med musikken i spidsen igennem Flensborg og videre igennem flere byer til (u-læseligt) og der omkring på feltvagter. Den 24. afsøgte 10. bat. terrænet, der hørtes kanonade hele eftermiddagen. Den 25. om morgenen kl. 1½ blev råbt til gevær. Bat. rykkede frem mod Bøglund. Skoven var et par gange tabt, men igen vundet. Kap-tajn Dinesen kom galoperende og råbte: Brave 10.bat., gå frem, de tager vores kanoner. Vores kompanichef von Bie gik frem med os med fældet bajonet og et rask hurra. Så måtte fjenden vende om. Der blev så taget stilling, til slaget var forbi, hvor granater slog ned i grøften, der sprang og overdængede med jord. Spidskuglerne fløjtede også lystigt til kl. 4. Bat. trak så efter Mysunde og næste dag den 26. over Slien, hvor den til den 12. september blev med forpost, patruljering m.m. mellem Mysunde og Østerby.

Den 12. september 1850 var jeg på forpost ved Østerby, da fjenden kom marcherende. Den mand, som løste mig af, modtog den med en kugle, men så blev der røre både hos fjenden og os. Så tilbage til Mysunde, hvor der kæmpedes i byen, og vores kanoner havde taget opstilling på denne side Slien tillige med en del infanteri. Så udspandt der sig en voldsom kanon- og geværild på begge sider. En granatstump slog ned ved min side og berørte min brødpose, men jeg slap dog godt fra den dags for-færdelige granat- og kugleregn. Fjenden trak sig tilbage til deres stilling, men morede sig med at afbrænde vores barakker. Den 4. oktober var vi efter forpost lige kommet i halmen, da der kl. 11 aften blev blæst appel. 10. bat. kom over Slien, hvor der holdt vogne til at befordre bat. til Slesvig, hvor bat. som sædvanlig med tjeneste fra Slesvig og Dannevirke gjorde forpost til den 16. december. Den 18. marts marcheredes igen til Mysunde og genop-tog tjenesten som før.

Den 31. december 1850 ved daggry, da bat. just skulle ud på forpost, hørtes et par skud. Vi kom ud i kæde, og pludselig udbrød en voldsom geværknalden lidt til højre for os ved herre-gården Mølhørst. 3. kompagni havde piket dér. 2 lader brændte, fjenden tog ladeporten af, og soldaterne bar den for at lægge den over en bæk. En officer sprang op på den og råbte hurra, men en kugle ramte ham, og han styrtede ned, de kastede por-ten, og hurraerne blev forbi. 3. kompagni holdt stand i de små skanser. 2. kompagni avancerede til Kokkendorf og fyrede lys-

tigt på den, men fik til gengæld hans spidskugler at høre i en lille skov, så splinter af træer fløj om imellem os. Vi fik vores stilling igen kl. 10½. Da fægtningen var forbi, blæste han appel og trak sig tilbage. Den 13. januar 1851 var jeg fra Mysunde i Slesvig med en mand, der var beskyldt for at være spion.

Den 3. februar begyndte så afrejse hjemefter, hvor store æresbevisninger blev os vist. Den 9. kom vi til Christiansborg Slotsgård, hvor Kong Frederik den VII holdt til hest og bød os velkommen. Vi kom ind i ridehuset og blev pænt beværtede. Den 17. betrådte jeg mit fædrene hjem efter at have været soldat i 2 år 4 måneder 17 dage. Det er nu en kortfattet beretning om mit krigerliv.

Efter hjemkomsten hjalp jeg min fader et par års tid, så giftede jeg mig med pigen Karen Andersdatter den 20. oktober 1852 og fik 6 børn, 3 lever, 2 døde. Min kone døde i barnsnød med et dødfødt barn den 28. nov. 1859. Jeg bosatte mig i Verringe og lever dér i andet ægteskab, gift med pigen Christiane Nielsen efter 7½ års enkemandstand. Min søster bestyrede hus og børn for mig. Da hun giftede sig og rejste, giftede jeg mig anden gang den 20. februar 1867 og fik 6 børn, de 5 lever, 1 død. Med undtagelse af den yngste, der farer til søs, om han lever, ved jeg ikke, da jeg ikke har hørt fra ham en halv snes år. Jeg har afstået huset til min søn Niels Tordenskjold Balsløv, som fortsætter professionen. Min kone og jeg har ophold hos ham.

Foruden professionen var jeg formand for Verringe sogn i Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger i 40 år, repræsentant for Den mindre fynske Brandforsikring for Løssøre i en 35 år, været revisor i 11 år ved Fuglekilde Mejeri, aktiv skytte i Verringe Skytteforening siden dens oprettelse i 70'erne. Jeg oprettede en Våbenbroderafdeling i Verringe, underafdeling af Odense filial. Formand i 11 år, men våbenbroder siden den 1. nov. 1860 i den københavnske afdeling i Odense.

Det er det vigtigste af mit levnedsløb. Jeg har været syg nogle gange, men for tiden føler jeg mig rask. Gud give mig et godt helbred, så længe han forunder mig livet på denne jord, de 80 er henrundne.

Verringe i August 1906

Med højagtelse ærbødigst
Jørgen Carsten Blok Balsløv

(Død 23.10.1912)

Vejmand Peder Christian Nielsen, Ø. Vandet

Jeg er født i Hillerslev sogn, Thisted amt, d. 20. marts 1827 af forældrene husmand og arbejdsmand Niels Pedersen og hustru Else Katrine Nielsdatter. Så tidlig, som jeg nogenlunde kunne, måtte jeg hjælpe til at bjærge føden bl.a. ved at gå fra dør til dør med pose og kande for at bede om brød og mælk. Mine forældre ejede kun et jordløst hus, og vi var 7 søskende i alt, af hvilke et barn døde i den spæde alder. Min fader var dygtig og stræbsom arbejder, men daglønnen var i disse tider kun ringe. Han kunne kun tjene fire skilling kurant – 13 $\frac{1}{3}$ øre – om dagen foruden kosten ved at tærse om vinteren.

Skolen var tarvelig, og jeg kom der så lidt, så at jeg så godt som ingen ting fik lært i min barndom. Mine forældre kunne næsten hverken læse eller skrive. I tiårsalderen måtte jeg hjælpe min far ved tørvegravning og med at sprede gødning, som var kørt ud på marken om efteråret og lagt i rækker langs agrene og dækket til med den opløjede grønsvær. Jeg måtte gøre gavn med, hvad jeg kunne, men jeg måtte tit arbejde over evne, medens maden for det meste var yderst tarvelig og knapt tilmålt, hvad der sagtens er grunden til, at jeg er blevet forsat i væksten.

Da jeg var 12 år gammel, kom (jeg) ud at tjene, og uden anden afbrydelse end den, min konfirmationsforberedelse medførte, var jeg på grund af mine få kræfter og lille vækst tjenestedreng, indtil jeg var 19 år, hvorefter jeg tog tjeneste som karl; men under den tids lave lønforhold kneb det svært både i den ene og den anden stilling med at holde klæderne på kroppen. At spare noget fra kunne der slet ikke være tale om.

Endelig blev jeg udskrevet som soldat og indkaldt til tjenesten d. 1. oktober 1848 ved 1. reserve jægerkorps 1. komp. nr. 242 under navnet Hillerslev. Under våbenhvilen i vinteren 1848-49 lå vi i Frederits og arbejdede med at udbedre fæstningsværkerne. Men da den fjendtlige hær nærmede sig Kolding, gik det i ilmarch ad Kolding til for at forstærke den del af den danske hær, som skulle forsvare denne by. Vi kom dog for sent og blev kun vidne til, at tyskerne drev danskerne derfra. Vi måtte så tilbage til Frederits, og straks efter kom tyskerne og omljerede byen og bombarderede den. Efterhånden kom flere og flere afdelinger af den danske hær ad søvejen og ved nattetid til Frederits og således forberedtes udfaldet. I den tidlige morgen-

*Fhv. vejmand Peder Christian Nielsen, Ø. Vandet.
DM 12-5-1905. Tillige dek. med Med. 1848-50.
(Foto L. H. Gram, Thisted).*

stund den 6. juli drog vi så lydløst som muligt ud af fæstningen og med stormskridt ud mod fjendens forskansninger, som skulle tages; men førend vi nåede disse, blev jeg såret af en geværkugle i min venstre kind og blev straks bragt på lazarettet, så jeg desværre ikke ret kom med til at vinde den stolte sejr.

Mens der så om vinteren var våbenhvile, kom jeg til at gøre tjeneste i København, indtil jeg i foråret 1850 atter kom til hæren i Sønderjylland, hvor jeg var med i kampen ved Isted d. 24. og 25. juli. Også Frederiksstad kom jeg så nær, at jeg hørte kanonerne dundren, men kom ikke til at deltage i kampen til byens forsvar under helten oberst Helgesen. Ved Kyndemissetide 1851 blev jeg hjempermitteret, og straks efter min hjemkomst tiltrådte jeg igen min tjeneste hos min forrige husbond.

I september måned 1853 giftede jeg mig med en fattig pige. Hun var svag og kunne ikke tjene, og snart fik vi børn, og skønt vi stræbte med hinanden, kom det til at knibe for os at bjerge føden og klæden til os og vore 3 små. Da var der en god mand, Peter Kirk var hans navn, som betroede mig 6 tdr. land mindre godt jord, og han forlangte ikke en skillings udbetaling; og da jeg ligeledes fik kredit på sten, tømmer og tag, fik jeg snart opført et hus, hvori vi glade flyttede ind i følelsen af, at her havde vi foden under eget bord. Da jeg så i året 1857 blev ansat som vejmand på den strækning af landevejen mellem Thisted og Klitmøller, som lå mig nærmest, fik jeg ikke blot en årlig indtægt, men hvad der havde større værdi for mig, det var græsset på landevejsgrøfterne, hvorved det blev mig muligt stadigt at holde 2 køer og 4 får, samt tillige at forbedre jorden ved at tilføre den rigeligere gødning.

Efter 6 års samliv døde min hustru fra mig og vore tre små børn, af hvilke min ældste søster og hendes mand tog imod det ene som deres eget, da de ikke selv fik børn, blev hun deres arving. Den ældste af mine to andre piger var kirtelsvag lige fra hendes spædste barndom, og skønt vi søgte mange læger, fulgte sygeligheden hende dog langt op i hendes voksne alder. Hun rejste til Amerika, hvor hun er gift og har det godt. Hendes søster fulgte snart efter hende, men hun døde et årstid efter.

Henved et år efter min første hustrus død, blev jeg atter gift med en ældre pige, som ejede en lille kapital, den eneste jeg nogen sinde har haft mellem hænderne. Hun blev mig en god støtte, thi hun forstod at holde til råde med de små midler, som

stod til hendes rådighed, og hun lå ikke på den lade side, men tog gerne fat, hvor der trængtes. Hun var også en god stedmoder for mine to små piger. Hende har jeg også overlevet, skønt vort samliv vedvarede i næsten 38 år, og nu har jeg været enkemand i 7 år. Vort eneste barn, en datter, som altid har gjort os glæde, er nu min alderdoms trøst, thi hun virker i kærlighed alt, hvad der står i hendes magt for at forsøde mine sidste dage.

En af de skønneste dage, jeg har oplevet, var den 6. juli 1899, da der holdtes halvhundredårsfest for sejren ved Frederits, hvor vi veteraner, eller medaljemænd, som vi kaldes her hjemme, som havde været med i kampen den store sejrsmiddag var samlede i tusindtal og fik frit festligt ophold. Her besøgte vi kæmpegravene, hvor vi kunne finde navnene på alle de danske, som var faldne i kampen den dag, og her tog vi statuerne af general Bülow og den tapre landsoldat i øjesyn samt udfaldet og de steder, hvor tyskerne havde deres forskansninger og mange andre ting, som mindede om krigen og så sammen med gamle krigskammerater at få opfrisket minderne bl.a. om vore førere især om den tapre general Rye, som ofrede sit liv – han som talte så djærvt til os, før vi rykkede ud af Frederits. »I dag må ingen vige!« og idet han pegede på én af fjendens skanser: »Den skal tages!«. Og mange andre minder blev draget frem ved denne lejlighed. – Ja, det var et uforglemmeligt møde!

Jeg har alle mine dage arbejdet strengt og er nu svag og skrøbelig. I fjor efterår blev jeg nødt til på grund af alder og svaghed at nedlægge mit hverv som vejmand, som jeg har røgtet efter evne til mine foresattes tilfredshed i over 47 år. Og nu takker jeg Gud, som har givet mig evner og kræfter til at udføre min gerning og velsignet denne således, at vi har haft vort udkomme, skønt vort hjem sjældent har været fri for sygdom. Og dernæst takker jeg Hans Majestæt Kongen for den hæder, der er blevet mig til del på mine gamle dage! – Gerne sendte jeg en tak til alle dem, der har bistået mig under mine ofte trange kår.

(Død 6.10.1906)

Fabrikant Hans Christian Severinsen Wange, Vejle

Jeg er født i landsbyen Wange i Torslev sogn af gode kristelige forældre og har tjent for mit brød fra mit 12. år, indtil jeg ved sessionen blev udskrevet til dragon, hvilket var mig en stor glæde. Efter at have gennemgået eksercerskolen under ritmester Meyer, blev jeg tildelt 3. eskadron under ritmester Leth. Jeg bad straks om at blive underkorporal, men ritmesteren mente, det var bedre, at jeg blev korporal, hvilket jeg med glæde gik ind på og aftjente min værnepligt som underofficer og gennemgik så underofficerskolen.

Nu udbrød krigen, og vi rykkede ud samme dag, vi fik ordre, og begav os sydpå for at modtage – som det hed – de udbrudte slaver fra Rendsborg, vi havde meget travlt med at slibe vore klinger i kvartererne hele vejen opad. – Jeg deltog i slaget ved Bov og Flensborg og 1. påskedag ved Slesvig, som vedvarede, indtil mørket faldt på, vi bivakkerede tæt vest for Slesvig om natten og udsendte små patruljer. I dagbrækningen fik vi ordre til at marchere nord på og nåede midt på eftermiddagen uforstyrret til Bilskov Kro og fik da ordre til at indkvartere, staben og 1. eskadron i Munkvolstrup og vor 3. eskadron i en by lidt længere øst på med ordre til at sætte poster ud henimod aften.

Da vi kom til byen, opdagede vi straks, at fjenden var i nærheden, han havde jo om natten, som vi stod ved Slesvig, sendt en division østen om, som skulle have angrebet os i ryggen, hvis armeen havde fortsat slaget 2. dagen. Fjenden var altså dér i egnen ligeså tidligt som vi, men længere imod øst, vi kunne tydelig se, det var galt. Ritmester Leth lod straks en trompeter ride til staben med melding om, at fjenden var i egnen, men han kom tilbage med den besked, at vi skulle indkvartere efter ordre. Derefter red ritmester Leth selv til stabskvarteret, men han fik samme besked, at vi skulle indkvartere, og da fjenden ikke havde vist sig i vor umiddelbare nærhed, indkvarterede ritmesteren eskadronen i Julskov.

Men da der ikke var plads nok til så mange heste, fik jeg ordre til at ride ud til 2 udflyttergårde med en yngre korporal og 18 mand for at indkvartere dem, men som vi red langs med en meget høj bakke, opmarcherede der på bakken en halv eskadron kyraserer. Jeg gjorde straks holdt, da jeg tydelig kunne se, de var fjendtlige, men korporal Hørning, som var med mig, påstod, at

*Fhv. vagtmester, fabrikant Hans Christian Severinsen Wange, Vejle.
DM 1-3-1905. Tillige dek. med HT 8 og Med. 1848-50.
(Foto R. K. Larsen, Vejle).*

det var vore egne husarer. Jeg kommanderede omkring og travede tilbage til eskadronen, hvorimod korporal Hørning nægtede mig lydighed og red opefter kyrasererne, men indså jo straks sin fejltagelse og kom lige så tidlig til eskadronen som jeg. Kyrasererne forlod samtidig bakken, og jeg formoder, det var dem, som tog staben og 1. eskadron til fange; thi de var ikke alene indkvarterede, men de havde afsadlet, så de var lette at fange.

Ritmesteren lod straks blæse til hurtig udrykning, en del af eskadronen havde sadlet af for at gøre hestene det bekvemt, endskønt det var forbudt. Nu begav ritmester Leth sig med mit kommando og de, som straks var færdige til at følge med, ad vejen til stabskvarteret, hvoriblandt løjtnant Dahl red i morgensko. Da vi kom i nærheden af stabskvarteret, var der kyraserer posteret i udkanten, hvorfor ritmesteren kommanderede holdt. Vi red, som vi kunne, der var ikke tale om geled eller nogen ting.

Vi så på fjenden, og de så på os, og der var ikke tale om, hverken hvad vi skulle, eller hvad vi kunne, men så fik jeg et indfald, eller hvad man skal kalde det. Jeg red et stykke frem og affyrede min pistol imod fjenden, hvilket han straks besvarede med et par skud imod os og begyndte at komme frem imod os. På engang uden kommando brugte vi harens våben og retirerede alt, hvad hestene kunne løbe; men nu kom resten af eskadronen og estandarten, og kyrasererne rykkede nu ind i byen igen, da de så, vi fik forstærkning.

Der blev nu holdt et lille krigsråd imellem officererne, og resultatet blev, at hele eskadronen ad omveje kom til landevejen og ind til Flensborg, uden at nogen forhindrede os deri og uden at blive beskudt af fjenden, som der står i retrætebeskrivelsen. Dette er usandhed, ligeså vist som det er usandhed, at jeg retirerede med 18 mand, medens korporal Hørning forsvarede byen, indtil eskadronen kom til hest. Han var med os andre hele tiden, undtagen de få øjeblikke, han red frem for at se, om det var vore egne husarer eller fjenden. Vi bivuakerede så denne nat i den nordlige udkant af Flensborg uden foder til hestene eller mad til os selv. Næste morgen afgik vi nord på og kom til sidst til Snoghøj over til Fyen, hvor vi lå en tid og havde det rigtig godt.

I 1849 var jeg i lære ved eksercerskolen og deltog slet ikke i krigen. I 1850 deltog jeg i slaget ved Isted den 24. og 25. samt deltog i flere fægtninger ved Krop m.m. Da freden blev sluttet, blev vor eskadron lagt i kantonnement i Flensborg by. Løjtnant

Dahl, en underofficer og jeg, samt 25 dragoner blev beordret ud i Åbenrå amt som foreløbige gendarmere under amtmanden, indtil det virkelige gendarmerikorps blev oprettet. Jeg blev af amtet tildelt 25 rigsdaler som en erkendelse.

Hermed vil jeg slutte mine krigsbegivenheder, thi der er jo mangt og meget, som man ikke rigtig kan huske. Jeg skal dog tillade mig at bemærke, langt om længe fik jeg tilfældig at vide, hvorledes affæren ved Munkvoldstrup var beskrevet, dels om mig selv og dels om estandartføreren vagtmester Domp og korporal Hørning var indstillet til Dannebrogsmænd. Jeg skal ikke nægte, at jeg herover blev meget forbitret, jeg tog mod til mig og henvendte mig til min premierløjtnant i eskadronen »Neergaard«, og han svarede mig rolig og fornuftig: Det kan ikke hjælpe Dem noget Wange; thi den underordnede får ingen ret. Det var et dybt og fornuftigt svar, og jeg fulgte selvfølgelig hans råd, men jeg ærgrede mig meget, og det har kostet mig mange søvnløse nætter.

De sidste 4 år, jeg stod i regimentet, var jeg ekstraskriver i min fritid på Randers amtstue under amtsforvalter baron Schaffalitzsky de Muckadel, i de sidste 2½ år tjente jeg uden kapitulation og kunne tage min afsked, når jeg ville. Da så englænderne Peto, Brassey & Betss fik koncession på jernbaneanlæggene i Jylland, skulle der under bygningen ansættes 2 politiassistenter og en overbetjent. Ved baronens hjælp erholdt jeg pladsen som overbetjent, hvorfor jeg så i 1860 tog min afsked fra regimentet, og jeg er glad for, at mit afskedsbevis lyder på »hæderlig såvel i som uden for tjenesten, ligesom jeg aldrig har været tiltalt eller straffet«. Min funktion som overbetjent varede kun et halvt årstid. Den kongelige kommissarius, dengang kammerherre, amtmand Rosenørn, indså det uheldige i, at jeg havde mit distrikt i midten og politiassistenterne hver sin ende af linien. Politiassistent Føns boede i Århus og kaptajn Bech i Langå. Kammerherren indstillede mig så til ministeriet som politiassistent, hvilket blev bevilget, og jeg fik min strækning for mig selv.

Da baneanlægget fra Århus til Randers var færdig, blev de 2 politiassistenter afskedigede, og jeg fik strækningen fra Langå til Skive med assistance af 2 politibetjente. Derefter blev jeg forflyttet ind i Ringkøbing amt fra Skive til Holstebro og havde bopæl i Struer, ligeledes med en betjent på hver side.

Da vi omtrent var færdige dér, udbrød krigen i 1864, og da

tyskerne kom herved i landet, og vore tropper var gået over Limfjorden, var jeg en kort tid en slags spion, det vil sige, jeg holdt daglig forbindelse med den officer, der havde bevogtningen af Oddesund færgersted. Senere, da østrigerne havde besat egnen helt ned til Oddesund, fik jeg en lille episode med disse. Der var nemlig kommet en halv snes mand indtil Struer af en østrigsk bataljon, og de var kommet i drikkeselskab med en del jernbanearbejdere på en beværtning. Det kom til klammeri, der endte med, at østrigerne måtte retirere, forfulgte af jernbanearbejderne helt ud af byen. Der fik de fat i en af østrigerne og mishandlede ham således, at han var bevidstløs. De havde endog afklædt ham, det vil sige taget hans sabel og mundering, uden at der blev meldt noget til mig, eller jeg hørte noget om det. Senere var den overfaldne mand kommet til bevidsthed og løbet til kompagniet.

Næste morgen ganske tidlig, lige da jeg stod op af min seng, var huset, hvori jeg boede, omringet af østrigere med fældet bajonet mod vinduer og døre. Jeg måtte jo frem til kaptajnen, der straks befalede mig at skaffe alle jernbanearbejderne til stede. Nu kom det mig tilgode, at jeg havde lært lidt tysk i de første krigsår. Jeg forklarede kaptajnen, at det var umulig; thi arbejderne boede hos beboerne langs jernbanelinien helt til Skive, men det hjalp ikke, han var brøsig. Omsider gik han da ind på, at jeg fik en underofficer og 20 mand med ud ad linien. Nu fik vi en hel masse samlet, thi soldaterne tog alle mand med, som vi traf på, og da vi kom tilbage til Struer, blev alle de opsamlede mænd opstillet på et geled. Kaptajnen var nu blevet i lidt bedre humør, og jeg forklarede ham da, at der var flere af egnens beboere i geledet, end der var jernbanearbejdere. Jeg fik nu lov til at trække arbejderne frem, hvorefter beboerne fik lov til at gå hver til sit. Kaptajnen holdt nu forhør i et par timer uden resultat, endskønt der var nogen af Struerarbejderne, der vidste besked, men ingen af dem ville frem med noget, hverken til mig eller til kaptajnen.

Dog fik jeg lidt at vide om en vis jernbanearbejder, der havde været med, og da jeg vidste, at han havde en kæreste, der tjente en halv fjerdingvej uden for Struer, og jeg mente, det var rigtig og bedst at få sagen klaret jo før jo kærere, bad jeg kaptajnen om at få 2 mand med mig, så troede jeg nok, jeg skulle skaffe lys i sagen, alene måtte jeg nemlig ikke gå, da jeg var taget som gidsel.

Dette gik han ind på, og jeg fik meget rigtig pigebarnet til at bekende, at hendes kæreste og 3 mænd til havde pryglet den østrigske soldat og derefter taget hans tøj, hvilket de havde gemt nede ved stranden i noget tang under en sejlbaad, der lå med kølen opad. Det var jo tilpas, da vi kom med tøjet. Nu måtte jeg jo skaffe de 4 mand til stede. De blev arresterede og måtte følge med syd på. Så kom freden, og de 4 jernbanearbejdere blev igen løsladt her fra Vejle Arrest.

Jeg blev nu forflyttet til Vejle amt med bopæl i Vejle og havde strækningen fra Fredericia til Hansted nord for Horsens med en overbetjent på denne og en politibetjent på den anden side. Da vi i 1868 var færdig med banen her, blev jeg senere ansat i Hjørring amt og havde strækningen fra Frederikshavn til Vester Brønderslev med bopæl i Hjørring og en politibetjent på hver side.

Da engelskmændenes koncession var udløbet, fik jeg min afsked som politiassistent, og da jeg indså, at jeg ikke kunne fortsætte ad denne vej uden juridisk eksamen, søgte jeg og erholdt en plads som politibetjent i Vejle by, hvilken stilling jeg beklædte i ca. 2 år. Jeg tog derefter min afsked og begyndte som entreprenør dels ved landevejene, dels med meget store leverancer af risfaskiner til høfderne ved Vesterhavet og dels ved havneanlæg i Jylland og Sjælland.

Derefter tog jeg borgerskab som købmand her i Vejle og begyndte en lille manufakturhandel, hvilken dog efter en kort tids forløb forandredes til fabrikation af kunstige blomster, forfærdigelse af ligklædninger, forskellige sorter ligkranse, zirater og jerndømmåtter m.m. Nævnte forretning har jeg nu i 25 år drevet med held i forening med min energiske og dygtige hustru, og jeg kan ved hjælp af denne nyde en glad og rolig alderdom.

Jeg tjente ved 5. dragonregiment i godt 15 år og godt 10 år som politiassistent ved bygning af jernbanerne. Jeg kan ikke nægte, at det krænkede mig meget, at fornævnte korporal Hørning erholdt Dannebrogskorset, uden at han efter min mening havde fortjent det, ligesom det ofte har gjort mig ondt, når jeg ved sammenkomster med gamle kammerater, som vedblev at tjene i regimentet, så dem hædret med Dannebrogskorset, og jeg intet havde. Jeg havde nu aldeles opgivet håbet om at erholde nogen hædersbevisning, indtil nu 1. marts d.å., da Hans Majestæt Kongen allernådigst havde udnævnt mig til Dannebrogskor-

mand efter indstilling af mine medborgere og vor nuværende borgmester Th. Madsen. Jeg skal ikke nægte, at det var en glædelig overraskelse for mig, da der endnu flyder militært blod i mine årer. Jeg har været gift 2 gange og har i begge ægteskaber haft 16 børn, hvoraf endnu 7 er levende og har det godt. Jeg går nu i mit 82. år, driver endnu min forretning i forening med min hustru, er frisk og rask og i godt humør. Jeg frygter Gud, ærer Kongen og elsker mit Fædreland.

Foranførte er i overensstemmelse med sandheden, og jeg vil håbe, at jeg hermed har fyldestgjort den til mig rettede opfordring.

Vejle den 16. maj 1905

Allerærbødigst
H. Wange

(Død 22.3.1915)

Husmand Mads Madsen, Bobjerg

Mads Madsen er født den 2. september 1831 Bobjerg Mark, Lunde sogn, Sunds herred, Svendborg amt. Min barndomstid var jeg hos mine forældre, til jeg var 14 år, da flyttede jeg hen i Landet til en landmand, der ejede en almindelig gård. Det var mig en stor glæde at komme ud at tjene og til at komme til at køre et par heste, og det gik efter ønske. Få dage efter at jeg var kommet, fulgte husbonds søn mig i marken med et par heste og en plag og gav mig lidt anvisning på, hvad måde pløjningen skulle foregå, nogle gange kom sønnen og så til og gav mig nogle vink med hensyn til at stille ploven, og da det gik godt, måtte jeg fortsætte hver dag i sommerens løb, til hø og kornhøsten kom, og da blev der sagt til mig; kan du køre et par heste for plov, kan du også for vogn, men det var ikke så let, jeg skulle læsse, køre hjem og række af og følge efter den ældre karl, men det gik godt for mig.

Høsten blev tilendebragt, og efter høst skulle pløjningen foregå igen, og det måtte jeg, hvordan vejret så end var. Det var et meget vådt efterår, jeg blev gennemblødt så ofte, men der toges ingen hensyn til vejret, arbejdet skulle fortsættes, men i november måned sagde jeg til min husbond, at til 1. maj ville jeg flytte. Nej, Mads skal da tøve og have lidt mere løn. Nej, jeg (var) bestemt på at flytte til 1. maj.

Da 1. maj kom 47, forsvandt jeg til Dongs Højrup til en mand, der ejede en almindelig bondegård. Besætningen 4 køreheste 10 malkekøer nogle plage og nogle får. Der tjente jeg i 2 år, i den tid er der ikke meget at fortælle. Jeg var tilfreds med at være der. Min medtjener forkarlen (var) meget flink og min husbond ligeså. Der var meget at bestille, men det gik med lyst. Der avledes en masse godt korn. Jeg og karlen tærskede ved egen håndkraft 400 tdr. korn hver vinter. Hver anden uge blev der båret et parti af det bedste korn på loftet, og 2 læs på vogn af det mindre gode blev kørt til Svendborg, så der indkom penge. Der var en tid efter mergelen og helbrak i 40 og 50, at der avledes godt, og der kom mange penge ind, så kom krigen 48, de bedste karle blev indkaldt, og lønnen steg. Min husbond ville gerne beholde mig, jeg skulle være forkarl, men det turde jeg ikke påtage mig hos ham.

Så blev der budt mig dobbelt løn af en landmand i Bobjerg, og så flyttede jeg i 49 til Bobjerg, hvor jeg blev i 5 år. Det var en

mand i 60'erne og hans kone lige så. Børn havde (de) ingen (af), og de ejede udestående fordringer, så der var godt at tjene, og de 5 år svandt som dug for solen. Min husbond var altid tilfreds, han sagde aldrig om noget arbejde, at det var dårlig udført, eller vi havde været for længe om det. Jeg fik lidt sorg, mine 2 brødre var med i de 3 år, at krigen varede, men til stor glæde kom de raske hjem.

Da de 5 år var gået, var jeg 22 år. Jeg kom på session og blev udskrevet til infanteriet. I 54 modtog jeg ordre til at møde den 28. maj i Rendsborg ved 5. batteri. Jeg blev ansat ved 3. kompagni, og uddannelsen begyndte. Det gik godt, for det arbejde, der forlangtes, var ikke i lighed med at være landmand, den kunst og videnskab var kun bagateller.

Efter skoletiden blev der udtaget 6 mand fra kompagniet til underkorporaler. Den dag, da det foregik, var hele kompagniet opstillet. Jeg var den første, der blev råbt frem for kaptajnen, og et øjeblik efter stod der 5 lidelsesfæller ved siden af mig. Dagen efter fik vi en snor og en knap på frakkeærmerne, og nu var fritiden forbi, nu skulle vi møde i gymnastikhuset en vis tid hver dag og i skrive-, regne-, læsestue og kommandoskole, så tiden var fordelt således, at der kun var 1 time fri til middag. Nu skulle der først proppes en del i vi 24 mand, at begynde med synes vi det var strengt. Men hvad jeg lærte i Rendsborg det ene år 55, det er kommet mig meget til gode i min levetid.

56 i foråret kom der rekrutter igen, nu skulle der udtages nogle få mand af vi 24 underkorporaler til lærere på rekruttskolen. Nu var jeg i vinden igen. Jeg fik ordre fra kaptajnen at møde hos skoleforstanderen, løjtnant Lose. Det var jeg ikke så glad ved, for han var streng, men en dygtig officer, han holdt et foredrag for os, der var meget, han ville sige os. Jeg fik 16 mand til rådighed, som jeg skulle uddanne. Det var karle fra Lolland og flinke alle, så jeg klarede mig godt, men det var et strengt arbejde at lære rekrutter. Ved præsentationen for obersten, da var jeg meget heldig med mine flinke folk, der blev bedømt efter flid. Af de 16 tropper, der var, blev mig tildelt nr. 5. Skoleforstanderen lod mig vide, havde jeg været fast ansat underofficer, havde jeg kommet lidt nærmere nr. 1, men sætte mig foran nogle af de 4 sergenter kunne ikke lade sig gøre, da jeg var kun underkorporal og skulle permitteres. Da manøvretiden var forbi, blev der sagt til mig om at blive som underofficer i 8 år. Om de 5 år

måtte jeg lade mig stille for en anden, og prisen var den gang 1.000 rdr. Det var lidt fristende, der var nogle ved regimentet, der havde ladet sig stille 2 gange altså 2.000 rdr.

Men jeg havde ingen virkelig lyst til den næringsvej, hvorfor jeg forsvandt og rejste hjem til Bobjerg til den hjemlige arne. Jeg fik plads hos min gamle husbond og forblev vel 1 år til 58, men så var mine forældre kommet ind i 70 alderen og kunne ikke udføre deres arbejde og ønskede, at en af os skulle overtage huset. Vi var 3 brødre, og de gamle foretrak ingen af os. Det blev så den, der ville give den største sum penge. Jeg gav mine søskende 1400 daler. De gamle havde lidt gæld. Jeg skulle forsørge mine forældre og give dem en hæderlig begravelse efter egnens skik og brug.

Nu var jeg nød til at flytte til de gamle, de kunne ikke være ene, men så forlovede jeg mig med pigen, jeg tjenete sammen med, som var 2 år ældre og har tjent i 15 år i gården. Vi holdt bryllup den 21. maj 1858. Vores husbond og madmoder bekostede hele den stads. Mine forældre modtog os med glæde. Loddens størrelse er 12 tdr. land med 7½ skp hartkorn. Lodden var lidt tilbage for andre, der var lidt underskov, som ikke var rykket op, og vandet løb oven på jorden, og der var ikke merglet over alt. De første 4 år fik vi meget lavet i stand, i 62 og 63 havde vi velsignet høst, men så kom 64 et meget uheldigt år for mange af os.

De første dage efter nytår kom der pas, at jeg skulle møde den 14. januar i København. Vi var 3 årstal af forstærkning. Det var et strengt øjeblik at sige farvel til mine kone og 2 børn og min gamle fader. Min moder var død i 62. Jeg forestillede mig det ikke så strengt og tog den med ro, og det var godt, jeg kunne. Vi fik fri vogn fra sognet til Nyborg, over bæltet var det sent med de små dampere til overfarten, men vi kom da til København og meldte os og blev modtaget meget venligt. Vi fik lønning og brød for 5 dage, blev indkvarteret i byen, og de fleste steder fik vi fri forplejning. Vi blev der i 14 dage. De havde ingen frakker til os, der kom et parti fra England, men de var alle for små, vi kunne ikke trække dem an, så leveredes os en islandsk trøje og en blå kappe. I den mundering rejste vi så til armeen ved Dannevirke.

Vi blev befordret ad søvejen til Flensborg, derfra marcherede vi til armeen ved Mysunde, den 1. februar gik tyskerne over Ejderen, den 2. angreb de os ved Mysunde, hvor 17. regiment

stod til reserve, som vi var blevet ansat ved. Den 3. angreb de i centrum Busdorf ved Slesvig. Der var vi ført hen om natten og stod atter til reserve igen. Om aftenen trak vi os lidt tilbage til byen Moldenit, der blev vi den 4. og 5. til aften kl. 10, så blev broerne sprængt ved Mysunde. Det var signalet til opbrud, så fortsatte vi marchen ad landevejen fra Mysunde til Flensborg. Kl. 6 morgen stod regimentet syd for Flensborg, der stod vi til kl. 3, så kom vi frem til Oversø og Sankelmark. Vort kompagni kom til venstre af landevejen, vi kom i en større grusgrav, hvor vi stod så godt dækket. Vi mistede ingen, men 1. og 11. regiment havde stilling til højre af vejen, der faldt da nogle. Kl. 4 blev der blæst, og vi gik tilbage til Flensborg, hvor vi gjorde holdt syd for byen. Der måtte vi stå til om morgenen kl. 4, og det var uhyre koldt den nat.

Så brød vi op og fortsatte marchen til Dybbøl. Jeg var blevet mat af de 2 nætter, jeg siger til kaptajnen om at træde ud et øjeblik. Ja, værsgo, men følg snart efter. Jeg kom ind i en kro og fik 2 kopper kaffe. Brød havde jeg selv. Det lettede på mig. Da jeg kom ud på vejen, var der nok af efternølere, jeg kom ifølge med flere af vores kompagni, der havde sjasket agterud. Da vi kom til Ringenæs, havde flere kompagnier gjort holdt til hvil. Jeg fortsatte marchen til Gravensten, der gjorde vi lidt holdt. Der var 1. kompagni opstillet til dækning for retræten, blev der sagt. Da jeg kom længere frem, stod der flere kompagnier med front imod os, hvad det betød, fik jeg ikke at vide, men på venstre fløj af et kompagni stod de 16 mand fra Lolland, som jeg havde lært på rekrutskolen i Rendsborg. Det var mig en stor glæde at hilse på de folk. De spurgte om min mening til dette her, hvad det skulle blive til. Det kunne jeg ikke svare videre på, men Dybbøl vil naturlig blive belejret, så vil artilleriet komme til at dominere. Jeg tog kærlig afsked med dem. Jeg kom ind på en beværtning, fik noget at spise, lidt proviant i brødposen, 1 pægl brændevin i flasken. Så blev marchen fortsat til Dybbøl.

Da vi kom der, var det aften. Vi gjorde holdt på vejen udfor skansen nr. 5. Det varede 1 time, inden vort kompagni kom, så blev vi opstillet og talt, da var vi 42 mand. Vi skulle have været 180 mand. Kaptajnen vidste ikke, hvor vi skulle hen, men han og løjtnanten gik og kom igen og fik os ledsaget ind i skansen nr. 5, hvor vi kom ind i blokhuset og lagt til hvile. Næste dag skulle der spejdere ud at lede efter folk, nogle var gået til Sønderborg,

andre ud på Als, det varede flere dage, inden kompagniet blev samlet, så hele regimentet kunne blive samlet.

Det varede så ikke mange dage, før belejringen begyndte, som de fortsatte, til de tog stillingen. I marts blev jeg syg og blev kørt til Nordborg tillige med flere. Jeg måtte blive der i 24 dage, men så snart at vi kunne rejse, skulle vi væk, for der var ikke plads, der kom mange sårede. Jeg kom til regimentet 1. påskedag, 2. påskedag angreb fjenden i centrum med store kolonner, men »Rolf Krake« gik ind i Vemmingbund og gav dem 11 velrettede skud i flanken, hvorved der faldt en del, hvorefter de så trak dem tilbage. Vores regiment 17 stod den dag til reserve i brohovedet og kom ikke frem.

Den 15. april kom 3. kompagni af 17. på forpost. 60 mand blev placeret udfor skansen 5 i 6 skyttehuller, 10 mand i hver. Om aftenen kl. 10 blev vi ført ud, det var temmelig mørkt. Da det blev dag, så at vi kunne se, lå fjenden kun 1 bøsseskud foran os. Fra søen til landevejen havde vi ingen forposter, og vor venstre fløj stødte til landevejen, og jeg kunne se, at de kunne let tage vi 60 mand til fange, dersom de ville. Om dagen gik det stille og roligt.

Om aftenen da kl. 9 går begge løjtnanterne fra det ene skyttehul til det andet og siger, vi skulle sætte os ned og være rolige, for nu gik de ind at hente afløsning. Men lidt efter at de var gået, faldt der et skud i 1. skyttehul, og straks efter hørte jeg noget, der kom, men på grund af mørket, kunne jeg ikke se ret langt. Men på et øjeblik var vi omringet af en stor flok tyskere, der kom bagfra. Så blev der råbt: »Bloss gefangne, vaider ni, nemen die Geweren ab«. Så blev der råbt »Vorwärts, vorwärts«, og vi fik en mand under hver arm, og det gik i ilmarch hen til Dybbøl Kirke. På et øjeblik var vi så i fjendens hænder. Dagen efter marcherede vi til Gravensten. Der blev gjort lidt ophold. Vi fik lidt forplejning, og vi kunne skrive hjem og lade vide, hvor vi gik hen. Vi fortsatte så marchen til Flensborg og blev indlagt på Tugthuset. Jeg tilstår, jeg har været i Tugthuset. Den 18. april om aftenen kom der en del fanger fra Dybbøl. 2 dage efter skulle vi flytte. Da vi kom ud på gaden, var der en damekomité, der fordelte en del penge i mellem os, og jeg var meget heldig, jeg blev godt forsynet. Rejsen blev fortsat til Hamborg pr. bane. Der blev vi i 3 dage, og vi fik forplejning af Hamborg-borgere.

Rejsen fortsattes til Berlin. Der fik vi forplejning ved lidt op-

hold derfra den nat og næste dag til aften, så standsede vi inde i Schlesien ved en fæstning, som hedder Glogau. Vi blev indkvarteret i en skanse, der var bygget i form af en halvcirkel. Nydelig logi, en seng til hver mand, rene lagner hver 3. uge, rene håndduge hver søndag morgen, bræddegulv, bord og bænke, så vi boede pænt. I det ene hjørne af fortet var en markentender, dér kunne vi få alle slags spisevarer for vores egne penge. Vi blev forplejet som deres egne soldater. De fik kun 4 lod sul om dagen, og på Dybbøl fik vi 15 lod, men deres egne soldater kunne nøjes dermed, så mente de, at så kunne vi også.

Vi var delt i 2 hold, et sæt på arbejde hver halvdag, de skulle trille med skubkærren. De måtte læsse på, som de ville, men det skulle vare i 2 timer. Det var meget godt for sundheden. Der var 3 mand af vores, der døde, mens vi var der. De blev begravet på militær vis, ligesom herhjemme. Da vi havde været der i 17 uger, siger kaptajnen, der havde befaling over os: Nu kommer I bald til Hause, denn Frieden er. Få dage efter rullede vi igennem Posen ned til Stettin, derfra med små dampere til Svinemünde, hvor vi blev overført på et af vore egne krigsskibe, der førte os over Østersøen til København. Vi ankom kl. 5 morgen, da københavnernes lå i deres søde søvn. Det var mig et helligt øjeblik, da jeg stod på fædrelandets grund. Vi fik løn for 5 dage, men det varede 3 dage, inden vi kunne rejse. Den 26. august var jeg da i mit hjem. Sorgen var stor, da jeg rejste, men glæden var større, da jeg kom rask tilbage.

Nu fortsatte vi vor landforretning, det bedste vi kunne. I 65 døde min fader, i 67 blev jeg udnævnt til vurderingsmand i Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger og samme år udnævnt til ligsynsmand, og begge forretninger har jeg endnu. Året efter blev jeg valgt ind i sognerådet for 6 år. Ved min udtrædelse blev jeg valgt ind i sundhedskommissionen, hvis formand jeg var i 6 år. Da jeg var ovre det, blev jeg opfordret til at føre sognets ægtprotokol, som jeg har endnu.

Nu har jeg ikke mere at fortælle, end vi har 6 børn, der alle lever og er ugift.

Bobjerg Mark den 8. marts 1906
Mads Madsen

(DM 10.8.1905. Intet foto. Død 20.10.1916)

*Vejer og måler,
pens. oversergent Ditlev Chr. Bjerregaard, Ålborg*

Ovennævnte er søn af skomagemester N. S. Bjerregaard og hustru Marie Frederikke født Grishauge, i København. Mine forældre havde ikke flere børn. Jeg er født i Randers den 9. november 1836, kom med mine forældre til København i 1843, kom straks i Frue sogns vestre betalingsskole, herfra blev jeg konfirmeret den 6. oktober 1850 i Garnisionskirken af pastor Bruun, derefter i lære i 5½ år hos sadelmager A. N. Reinstrup i Kronprinsessegade, senere Gothersgade. I april 1856 fremviste jeg svendestykke på Rådstuen, blev derefter erklæret for at være »zünftig« svend i det ædle sadelmagerlaug.

Den 6. oktober 1857 gik jeg til session, blev udskrevet til husar, men trak for højt lodtrækningsnr. og var således fri. Nu byttede jeg nr. med J. Ankerstjerne i Randers og mødte i stedet for ham i Rendsborg den 10. maj 1858 som konstabel ved 2. art. regiments 10. batteri, kapt. Lønborg. Stod herved i 2½ år. 1. september 1860 overgik jeg ifølge krigsministeriel tilladelse til 9. infanteri baltaljon i Rendsborg som underofficersaspirant ved 4. komp. Den 1. november 1860 blev jeg korporal og måtte påtage mig 8 års kapitulation. Vinteren 1860-61 gik jeg på kommandoskolen og i undervisningsanstalten.

Sommeren 1861 på rekrutskolen som lærer, derefter lejrsamling ved Slesvig, vinteren 1861-62 atter på ovennævnte skoler, herfra blev jeg om foråret dimitteret som kompagnilærer og fra undervisningsanstalten som nr. 2 af 10 underofficerslever. Sommeren 1862 eksercertid ved Slesvig, om vinteren indkaldte vi 4 års hjemsendte befalingsmænd, og i april 1863 blev der telegraferet fra Altona til Rendsborg om assistance. Der blev straks afsendt pr. bane 100 mand, hver med 60 skarpe patroner. Med dette kompagni kom jeg til Altona, kommandoen blev ført af premierløjtnant Gram, faldt ved Dybbøl den 18. april. Resten af bataljonen kom hertil i maj.

I løbet af sommeren blev bataljonen dubleret og dannet til 9. regiment med 2 bataljoner, hver på 4 kompagnier á 200 mand. Regimentschef oberst Tersling, 1. bataljon oberst Nørager og 2. bataljon kaptajn Christiani. Jeg forblev ved 4. kompagni som sergent og våbenmester, kaptajn Koss som kompagnichef. I november indkaldte regimentet fuld krigsstyrke og blev

sat på kantonnementsfod. Regimentet afmarcherede fra Altona den 9. december, den 16. var vi ved grænsen af Lübeck og Eutin. Samme dag blev vores geværer ladet med skarpt, og krigen begyndte således for 9. bataljons vedkommende den 16. december 1863, da vi fra den dag og til fredsslutningen havde kugle i geværet. Vi var nu skiftevis på feltvagt og i alarmstilling hver nat. Vi skulle altid være parate til at tage mod friskarerne fra Lübeck og Eutin, men der kom ingen. Den 27. begyndte eksekutions-tropperne deres indmarch i Holsten. Det var sachserne og hannoveranere. Vi trak os efterhånden tilbage. Den 31. besatte tyskerne Rendsborg, og vi kom til Slesvig nytårsaften. Hele januar deltog bataljonen i skanse- og isarbejde.

Den 3. februar kæmpede vi med østrigerne ved Bustrup. Kap-tajn Christiani var med sin bataljon og nogle dragoner blevet sendt ud kl. 3 om morgenen på recognosering imod Rendsborg. Kl. 10 om formiddagen stødte vi sammen med østrigerne, der rykkede frem mod Dannevirke med 2 brigader og rgmt. Martini. Dette regiment var alene 16 kompagnier, et feltbatteri førte de også med, og det brugte de meget flittigt hele dagen. Vi trak os langsomt tilbage og nåede vores egne feltvagter. Oberst Nørager kom til med sin bataljon, og der udspandt sig en ret livlig fægtning, som varede til om aftenen. Østrigerne indtog nu fast stilling dér, hvortil de var kommet. Den 4. sendte de os nogle granater af og til. Om aftenen blev jeg posteret med min deling. Jeg havde 2. deling, fra vi indkaldtes, og til jeg blev såret ved en barrikade tværs over chausseen til Rendsborg. Her stod vi, til vi den 5. om eftermiddagen blev afløst.

Den 5. om aftenen kl. 10 begyndte tilbagetoget, og 9. og 20. regiment dannede arrieregarde. Den 6. om morgenen havde vi østrigerne efter os, de kom kørende for hurtigt at nå os. Vi opholdt nu fjenden, så godt vi kunne, indtil vi om middagen trak os igennem. 7. brigade, oberst Max Møller, der med 1. og 11. regiment havde taget stilling ved Sankelmark, brigaden Scharffenberg, var nu ved at være lidt medtaget, vores geværer havde næsten ikke været kolde siden den 3. om formiddagen, så vi trak os roligt tilbage til Flensborg, hvor vi ankom, da det var mørkt. Kl. 3 om morgenen måtte vi atter afsted til Sønderborg, her nåede vi til sent på eftermiddagen. Regimentets tab på tilbagetoget havde været 3 officerer, 5 underofficerer og 88 værnepligtige og menige. Den 10. blev brigaden indskibet på en damper til Frede-

*Pensioneret oversergent Ditlev Christian Bjerregaard, Ålborg.
DM 16-1-1907. Tillige dek. med HT 16 og Med. 1864.
(Foto Sophie Nielsen, Ålborg).*

ricia; her opholdt vi os nu et par måneder, overværede bombardementet og var på feltvagt hver 3. dag, de mellemliggende dage i alarmstilling hver morgen kl. 3, en meget behagelig tilværelse i februar og marts måned.

Den 8. april blev 8. brigade igen beordret til Als, hertil kom vi den 11., og den 14. om aftenen marcherede vi over i Dybbølstillingen. 9. regiment besatte skanserne 9 og 10 med løbegrave. I skanserne kunne vi ikke opholde os for fjendens kugler. Der var gravet nogle firkantede huller tæt bagved skanserne, der var plads til en deling i hvert hul, når vi sad med ryggen imod siderne. Vi skulle være parate til at rykke ind i skanserne, hvis fjenden ville storme. Den 17. om aftenen blev brigaden afløst i skanserne og fik nu plads anvist i nogle grøfter nærmere brohovedet. Jeg tror ikke, der var bedre her end i skanserne, for de granater, der ikke faldt dér, dem fik vi. Min kompagnichef, kaptajn Koss, blev om aftenen såret af en granatstump, han blev kørt over til Als, men kom senere til kompagniet igen på Fyn.

Den 18. om morgenen fra kl. 8 beskød fjenden skanserne og terrænet bagved uafbrudt med alle deres kanoner, og samtidig blev Sønderborg bombarderet og skudt i brand. Jorden rystede ved denne heftige kanonade. Præcis kl. 10 hørte kanonaden op, undtagen den til Sønderborg. Nu kom stormkolonnerne frem, den ene skanse efter den anden faldt hurtigt i fjendens hænder. Kanonerne i skanserne var tildels ødelagte, og overmagten var for stor. Oberst Scharffenbergs brigade – 9. og 20. regiment – gjorde et angreb i centrum og drev fjenden tilbage og bragte lidt uorden i hans stormkolonner, således at vores fløje fik tid til at trække sig tilbage, men det gik jo udover 8. brigade. Det kompagni – 9. bataljons 4. kompagni – hvortil jeg hørte, mistede premierløjtnanterne Hansen og Schmidt samt sekondløjtnant Saande, alle faldt som kompagnikommandører, den ene efter den anden; den sidst faldt med kompagniets kvartermærke i hånden, altsammen i løbet af 1½ time. Om morgenen talte kompagniet 186 mand, og dagen efter, da resten af kompagniet blev samlet af overkommandersergent Schousgaard, den eneste underofficer, der var tilbage, var der kun 54 mand igen. Der var kun 7 mand i fangenskab, resten lå tildels ovre på Dybbøl som døde og sårede.

Jeg fik en mat kugle i venstre knæ, den gik ind på den indvendige side, blev siddende inde ved benet og blev skåret ud fra den

udvendige side. Den havde ikke kraft nok til at spolere benet eller senerne. Jeg kravlede over i grøften ved siden af vejen. I det samme kom der en ægtvogn ude fra skanserne, jeg blev kastet op på bunden af vognen, og kusken var glad ved at have fået noget at køre med, for nu kunne han da slippe over på Als, og det gik også i galop gennem Sønderborg. Her regnede det jo med granater, skorstene og tagstene m.m., men vi slap uskadt igennem og til Ulkebøl skole. Her var den første ambulance oprettet, der holdt flere vogne udenfor. Der var kun én læge og nogle militærarbejdere. Lægen var i skjorteærmer med hvidt forklæde. Han lignede en slagter. Jeg blev kastet op på et bord, det ene bukseben klippet af, støvlen skåret op lige til tåspidserne, her skar han mig lidt i vristen med det samme, det skulle jo gå raskt. Derefter skar han hul på benet og fik kuglen gravet ud, så et plaster på og nogle klude omkring det hele, så væk ud på en vogn og videre til Høruphav.

Derfra kom vi om natten kl. 1 med en damper og 2 jagter på slæb, alle 3 fartøjer fyldt med sårede, vi var 500 i alt med denne transport. Jeg kom ombord i den ene jagt, vi lå på bunden af skibet med ryggen imod siden og benene udefter, således at der blev en gang i midten. Der var 2, der døde, førend vi kom til København, hertil kom vi 19. om aftenen. Jeg blev båret hen på Landakademiet, der var indrettet til lazaret. Nu blev vore sår straks efterset, og lensgrevinde Frijs med flere damer kom straks og gav os noget at spise. Jeg for min part havde god appetit, det sidste jeg havde spist var den 18. om morgenen, en beskøjt med lidt sne til. Siden den tid og til her på lazarettet var der ingen, der havde budt mig noget. Professor Drachmann var overlæge her, Hans Maj. Kong Christian IX, Hans kgl. Højhed Kronprinsen besøgte os den 20. og takkede os hver for det, vi havde lidt. Kuglen, der var skåret ud af mig, blev besigtiget.

Lensgrevinden kom i længere tid med varm mad til os, og mig måtte hun holde den ene hånd under hovedet, medens den anden gav mig maden. Jeg måtte nemlig ikke rejse overkroppen op, for ved den mindste bevægelse begyndte mit sår straks at bløde. Doktoren på Als havde skåret et blodkar over. Lensgrevinden gav mig sit fotografi, som jeg bevarer til kær erindring. Da jeg havde ligget en 3 uger i sengen, kom professoren og nogle underlæger. Min seng blev trukket ud midt på gulvet, en underlæge holdt ved mit hoved, nogle sygepassere holdt mine arme og

ben fast. Professoren skar nu hul, hvor kuglen var gået ind, og hvor den var skåret ud, stak en sonde ind og trak en klud af mine benklæder, så stor som et 50 ørestykke ud af såret – denne operation burde vist være foretaget straks efter min ankomst. Nu fik jeg sårfeber anden gang i et par dage, men min bedring gik nu hurtigt.

Omsider fik jeg lov til at stå op. Da jeg uheldigvis var ankommet til København med kun et bukselår, så måtte de jo straks give mig et par nye benklæder. Det var nu ikke så vanskeligt. Værre blev det, da jeg fik lov til at gå ud at spadsere. Jeg havde nok 2 krykker, men blot en støvle, den anden var blevet på Als. Det varede nogle dage, inden bestyrelsen blev enige om at give mig 5 rdl. til støvler. Grunden, hvorfor jeg ingen penge havde selv, var, at jeg i de 3½ måned, jeg opholdt mig på lazarettet, ingen lønning havde modtaget fra bataljonen, og hvorfor bataljonen ingen lønning sendte mig, beroede på, at den ingen meddelelse havde erholdt om mig. Bataljonen vidste, jeg var såret, men på listerne over de sårede, såvel fra vores som fra fjendens lazaretter fandtes jeg ikke og heller ikke på fortegnelsen over fangerne. Som følge heraf mente bataljonen, at jeg var nedtrådt og blevet begravet i den store kæmpegrav på Dybbøl og blev i bataljonsbefalingen udført af nr. som »savnet«. Al den forstyrrelse kom af, at forvalteren på mit lazaret havde *glemt* at føre mig på listen over de indlagte sårede af 9. bataljon. Da jeg meldte mig til tjeneste i juli måned, blev bataljonen meget forbavset ved min ankomst. Jeg blev ansat i min tidligere plads ved 4. kompagni og fik min tilgodehavende lønning for 3 måneder udbetalt.

9. bataljon blev på grund af det store tab ved Dybbøl ikke mere til regiment. Oberst Nørager blev bataljonschef og kaptajn Christiani fik 2. kompagni. Efter fredsslutningen var bataljonen ½ år i Roskilde, ½ år i Viborg, derpå til Kongerevy i Århus og derfra til Ålborg.

I 1865 blev jeg gift med min forlovede fra Rendsborg.

Ifølge hærplanen 1867 blev jeg oversat til 30. bataljon for at danne kadrene ved den nye bataljon. Jeg blev våbenmester ved 2. kompagni og gjorde tjeneste herved i ca. 10 år, var kommanderet med 9. bataljon i lejren ved Hald 1873 og 79. I efteråret 1879 blev jeg ansat som skriver ved 40. bataljon, oberst Thestrup, var med ved 40. bataljons mønstring 1880. Ved hærplanen 1880 blev jeg atter forsat til 9. bataljon som oversergent ved

1. kompagni. November 1883 blev jeg kasseret på grund af det skudsår, jeg fik ved Dybbøl.

Nu fik jeg plads som fuldmægtig på den kgl. vejerbod her. Her forblev jeg nu til oktober 1904, altså i 21 år, heraf har jeg under en vakance i 1900 været konstitueret i 4 måneder som kgl. vejer og måler, her steds.

I 1883 døde min hustru og lod mig tilbage med 8 børn, heraf 6 ukonfirmerede, den yngste 1 år gammel. Heraf har jeg nu 4 sønner og 3 døtre tilbage. 1 søn døde, da han var 20 år. De 2 af mine sønner har i 1888 og 1903 aftjent deres værnepligt ved livgarden, 2 sønner og 2 døtre er gift. De ernærer sig ordentlig alle 7, men der er ingen af dem, der har noget tilovers.

Hs. Maj. Kong Christian IX skænkede mig af den kgl. civilliste en gave af 20 kr. i anledning af 9. bataljons 200 års jubilæum 1903 for min deltagelse med 9. bataljon i krigen og derefter invalid. Gaven var mig meget kærkommen, i 1906 blev der mig tillagt en underofficers portion stor 40 kr. årlig af generalkrigskommissær O. J. Langes Leget for kvæstede officerer og underofficerer. Jeg har nu i alt:

efter den gamle pensionslov – som oversergent	417 kr.
som invalid	140 kr.
legat	40 kr.
	<hr/>
	597 kr.

Dette er jo i disse tider vel ikke meget. Da jeg nu er over 70 år, så er fordringerne til livets ophold ikke så store, så med sparsomhed kæmper jeg mig igennem. Vor Herre har givet mig et godt helbred, hvilket jo er et stort gode. Det glædede mig meget nu, da Hans Majestæt Kong Frederik VIII skænkede mig sølvkorset, det var et solglimt i min ensomhed, og navnlig glædede det mine børn meget, at deres gamle fader blev hædret.

Ålborg den 2. april 1907

Chr. Bjerregaard
pens. oversergent af 9. bataljon

(Ingen oplysninger om død eller tilbageleveret dekoration)

Togfører ved statsbanerne Erik Petersen, København

Er født i Haldsted på Lolland 11. juni 1841 og konfirmeret i Huseby kirke 1. søndag efter påske 1855. Tjente derefter ved landbruget på Lolland i 5 år, første år hos dyrlæge Seidenfaden i Maglemer, men da han forpagtede sin avling bort, havde han ingen brug for mig mere. Andet år hos pastor Gude i Huseby, da han også forpagtede avlingen bort, blev jeg atter overflødig der. Derefter i 3 år hos forpagter Staal på Knuthenborg, men da lønnen i de tider ikke var stor – 12 rbd for første år, 16 for andet og 20 for hver af de sidste 3 år – følte jeg lyst til at forsøge lykken et andet sted, og rejste 1. maj 1860 til København for at søge plads der, men måtte efter en halv snes dage forgæves søgen, og efter at det meste af min opsparede løn var forbrugt, gennem en fæstemand tage tjeneste på en gård i nærheden af København og var der i 2 år. Rejste 1. maj 1862 atter tilbage til Lolland, idet jeg syntes, at når der ikke var bedre pladser at få end på en herregård, måtte det være ligeså godt at være hjemme. Tjente 1 år hos en bonde.

Blev på sessionen om efteråret udskrevet til infanterist og mødte 30. april 1863 ved 5. bataljons 1. kompagni i Odense. Efter i sommerens løb at have gennemgået rekrutskolen og felttjenesteøvelser på Fyn, var bataljonen i september måned på manøvre ved Dannevirke, hvorved Kong Frederik VII jævnlig gav møde, den sidste dag ved revyen takkede han tropperne og udtalte, at næste gang vi mødtes her, blev det for alvor.

Imidlertid døde jo Frederik d. VII den 15. november 1863, og allerede den 2. december afmarcherede bataljonen over Assens-Årøsund gennem Sønderjylland til byen Slesvig, hvorfra øvelser foretoges i Dannevirkestillingen. 2. juledag afmarcheredes til Rendsborg, hvor opholdet kun blev kort. Nytårsaften rykkede vi ud nord for Ejderen, samtidig med at forbundstropperne, saxe-re og hannoveranere, rykkede ind i byen sydfra, her boede 1. komp. i januar måned i et stort kornmagasin og foretog daglige øvelser i omegnen. Her mistede kompagniet sin første mand, idet han i mørke tog fejl og gik ud af en dør i gavlen og faldt ned og brækkede halsen. En bro, der førte over Ejderen, var besat med dobbelte poster, på nordsiden 2 danske og på sydsiden 2 tyske soldater. Iøvrigt var der livlig samkvem mellem tyske og

danske soldater, idet Ejderen i den hårde vinter var belagt med tyk is og farbar overalt.

Da krigen var erklæret, trak bataljonen d. 2. februar tilbage til Dannevirke, hvor der tilbragtes 3 døgn i skanserne og på forpost uden andet tag over hovedet end nogle snehytter. Vistnok den 6. februar om aftenen kl. 10 á 11 listedes ganske stille nordpå, og efter 2 nætters og 1 dags march og stilleståen på landevejen nåedes Sønderborg i en meget forsulten og forkommen tilstand. Der var nemlig ikke spor af proviant at opdrive undervejs.

Efter i Sønderborg at være blevet forsynet med rigelige fødevarer, holdtes hvil på landet et par dage, og derefter tilbragtes tiden indtil 18. april skiftevis 3 døgn på forpost, indtil 17. marts foran, senere i og ved skanserne, da Broagerbatteriet var åbnet, og det viste sig, at de tyske granater gik durk igennem de formentlig skudsikre blokhuse i nogle dybe grave med enkelt mand på udkig for at råbe »Dæk for Broager«, og 3 døgn ude på Als. Imidlertid arbejdede tyskerne stadig i fronten på igennem løbegrave at nærme sig skanserne mere og mere, uden at der tilsyneladende blev gjort noget alvorligt for at forhindre det. Den 18. april, da der blev blæst alarm, boede bataljonen i Ulkebøl barakker ca. ½ mil udenfor Sønderborg og vort kompagni var netop i færd med at få vore Suhler taprifler ombyttet med miniérifler. Af denne grund nåede vi ikke længere end ned til sundet, da broerne blev sprængt i luften. Som følge heraf måtte vi trække nordpå langs kysten, hvor vi forblev et par dage. Senere under våbenhvilen tilbragtes tiden forskellige steder på Als.

Den 29. juni, da overgangen til Als fandt sted, var 1. komp. i skyttegravene langs Alssund midt imellem Sønderborg og stedet, hvor overgangen foregik. Vi hørte aftenen forud en meget stærk tummel på den anden side sundet, vognumlen og råben og efter midnat en uafbrudt kanonskydning, der pludselig afløstes af dyb stilhed, formentlig medens overgangen fandt sted.

Vi vidste ikke, hvad der var sket, før nogle artillerister, der kom løbende langs skyttegravene, fortalte det. Kompagniet blev da dirigeret tilbage til Høruphav, hvorfra eventuel udskibning skulle finde sted. Ved ankomsten hertil viste det sig imidlertid, at fjenden var kommet os i forkøbet og ad en kortere vej var nået Høruphav og havde besat alle huse og højderne der omkring, alle fartøjer og både var sejlet bort. En kaptajn Snertinge sam-

lede det spredte mandskab og forklarede, at nu var der kun at vælge mellem at overgive os eller slå os igennem til Kegnæs, hvorhen flåden var sejlet.

Dette sidste vedtoges, og i løb med bajonetten på stormedes igennem de fjendtlige rækker ned langs stranden, hvor der fandtes dækning under nogle høje skrænter. Imidlertid fik fjenden hurtigt en feltkanon kørt frem og beskød os med, så det blev til en almindelig flugt, indtil vi var udenfor skudvidde. Her langs stranden lå strøet tornystre og anden udrustning, ja selv enkelte geværer, hvilket så meget sørgeligt ud. Endelig, efter at have vadet over en del åløb og passeret andre forhindringer, dog uden at se mere til fjenden, nåedes henimod aften Kegnæs, hvor en lille damper satte os ombord i linieskibet Fr. VII, et firdækket træskib med en besætning af 700 mand. Her fik vi the og beskøjter at styrke os på, og efter et par dages ophold her ombord, medens det efterhånden optog resten af tropperne fra Als, blev vi med små dampere landsat i Fåborg.

Hermed var for vores vedkommende krigen forbi, og den følgende tid indtil fredsslutningen tilbragtes som strandvagt langs Lillebælt mellem Assens og Middelfart. Efter fredsslutningen kom vi atter tilbage til Odense, hvor byens borgere var lige ved at pibe efter os, fordi vi, som de sagde, havde været med til at løbe fra Dannevirke.

Blev i november permitteret og rejste hjem til Lolland, men da der på den tid ingen tjeneste var at få, måtte jeg om vinteren gå på skovarbejde sammen med en gammel husmand. Vi havde akkord på at fælde træer og sætte favnebrænde, men vi turde ikke tjene mere end 3 mark om dagen, da den almindelige dagløn kun var 2 mark, 4 skilling på egen kost. Jeg lovede dengang i mit stille sind ikke at gifte mig, før fortjenesten blev bedre. Fik 1865 plads som gårdskarl hos en købmand i Maribo, og da det meste arbejde bestod i at modtage og hjælpe bønderne med aflæsning af deres korn, tjentes i året løb så mange mark, at der blev råd til at få lidt ordentlige klæder på kroppen, og endda lidt tilovers til sparekassen. Taksten var som regel 1 mark for et læs á 10 tdr, og der var dage, hvor der kom sne af læs, men det var også et strengt arbejde at bære så mange sække op ad et par trapper.

I 1866 modtoges et tilbud om plads som tjener hos et dansk herskab i Sverige: Baron Rosenørn-Lehn på Rosjöholm pr. En-

*Fhv. togfører ved Statsbanerne Erik Petersen, København.
DM 26-11-1906. Tillige dek. med Med. 1864.
(Foto Sand Kristensen, København).*

gelholm, og her traf jeg den kvinde, som senere blev min hustru, en ung pige Nikoline Klausen fra Saksøbing, som tjente bemeldte herskab i 12 år, indtil vi den 25. april 1871 blev viede i Tosjø kirke, og hun fulgte mig til Vordingborg.

Blev 1870 efter gode anbefalinger af mit herskab ansat ved de sjællandske jernbaner om sommeren som kontrolbetjent ved Klampenborgbanen, og fra 1. oktober ved sydbanens åbning som konduktør, boede fra 1870 til 76 i Vordingborg, senere år i København. Blev 1883 forfremmet til pakmester og 1886 til togfører. Har i alle disse år kørt på de sjællandske baner, når undtages et år som pakmester til Fredericia, og nu siden Falsterbanen overtoges af staten med eksprestogene til Gedser, og har altid følt mig glad og vel tilfreds med min tjeneste, men syntes nu, da årene er talt så højt op, at det kunne være godt at hvile lidt ovenpå, og har derfor på grund af alder søgt og fået afsked med pension fra 1. december 1906.

Min hustru er født i Saksøbing 6. juni 1842, vi har 3 børn: Johannes Frederik Nikolaj f. 1. december 1874. Trafikassistent ved statsbanerne. Sofie Emilie f. 18. august 1872 gift 1899 med en trafikassistent, Axel Erik Vilhelm f. 1. juni 1877 trafikassistent ved statsbanerne.

København den 10. februar 1907

Erik Petersen, fhv. togfører

(Død 2.10.1912)

IV. HOLMENS FASTE STOK

Tømmerformand Niels Pedersen, Nyboder

Jeg er født i Nyboder den 16. januar 1805, søn af tømmermand i marinen, har frekventeret Søetatens Skole for Mindreårige fra 1813 til 1817.

Den 1.4.1817 blev antaget i Søetatens Drengeskoles yngste klasse, benævnedes rugdreng, og erholdt 2½ skæppe rug månedlig.

1818 rykkede op i mellemklassen, benævnedes kostdreng, og erholdt fuld kost.

1820 rykkede op i ældste klasse, benævnedes kompagnidreng, erholdt fuld kost og løn.

Fra 1. januar 1822 ansat som lærling i 2. klasse

- 1. - 1824 - - - 1. -
- 1. - 1827 - - tømmermand i 4. klasse
- 1. - 1836 - - - i 3. -
- 1. april 1841 - - - i 2. -
- 1. januar 1848 - - - i 1. -
- 1. marts 1856 - - formand

- 1: april 1872 pensioneret efter lov af 1842, ifølge hvilken lov jeg oppebærer pension i penge, kostpenge, munderingspenge og spånepenge, brændselspenge, i alt til beløb kr. 317-27 årlig, endvidere ret til bolig i Nyboder for kr. 76 årlig og ret til lægehjælp, medicin og indlæggelse i Søetatens Hospital.

1852 erholdt jeg hæderstegn for 25 års god tjeneste.

1904 blev jeg, ved marineministeriets foranstaltning, tilstået en årlig understøttelse af 200 kr. til min pension.

I de sidste 3 år af min tjenestetid i 1. klasse var jeg ansat som sætunderofficer og erholdt derfor 1 mark, 33 øre, daglig til min løn.

Jeg har i min tjenestetid i flere år haft tillidshvervet at blive sendt på skovhugst, besigtige træ til brug til bygning af marinens skibe, og har rejst meget på Sjælland, Fyn, Langeland, Jylland, Sverige og Tyskland. Min første rejse var 1830.

*Pensioneret formand af Håndværkerkorpset Niels Petersen, København.
DM 5-1-1905. Tillige dek. med HHT.
(Foto Special-Atelieret, København).*

Jeg indgik ægteskab 1828 med Marie Christine Dorthea f. Christensen, datter af bryggerknægt ved Kongens Bryghus, med hvem jeg holdt guldbryllup. Vi levede et lykkeligt liv, men ægteskabet var barnløst, hvorfor vi tog en dreng til os og adopterede og har haft glæde af samme. Min hustru døde den 29. januar 1886 efter 58 års lykkeligt samliv.

Jeg har aldrig været syg, undtagen tilskadekommen af mindre betydning, og glæder mig nu ved et godt helbred trods mit 100 år fyldt. Synet er svækket meget, men ellers føler jeg mig rask. Jeg har levet et regelmæssigt liv, sågodtsom aldrig nyt spiritus, derimod nydt den fri natur i så vid udstrækning som mulig og har dertil altid været en god fodgænger og er endnu. I al min tjenestetid har jeg med glæde gået til min gerning og mit mål har altid været at virke i min gerning i mit fædrelands interesse.

Jeg er nu den sidstlevende af kostpensionisterne, pensionerede efter lov af 1842, og glæder mig endnu ved livet og lever nu, støttet af min mangeårige husbestyrerinde, en kvinde, der har været om mig siden min hustrus død, og som forhåbentlig bliver hos mig til min sidste stund, en stille og rolig tilværelse.

Den 16. d.md., min 100 årige fødselsdag, blev jeg benådet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn, og for denne store nåde jeg er blevet tildelt, udtaler jeg her for min allernådigste Konge min allerunderdanigste tak.

Allerunderdanigst

m.f.p.

N. Petersen

Haregade 9, 1.

(Død 13.5.1912)

Kvartermand Anton Niels Nielsen, Nyboder

Jeg er født 1. marts 1846 i København i Nyboder og har gennemgået Søetatens drengeskoler, dengang beliggende i Krokodillegade ved Østerport. Derfra blev jeg konfirmeret 1860, og 1961 blev jeg antaget som lærling ved træskibbyggeriet på Orlogsværftet, hvor jeg, efter at have arbejdet i fire år ved lineskibet Skjolds ombygning til skrueskib, ved korvetten Dagsmars nybygning samt fregatten Peder Skram, som senere blev forandret til panserskib, blev svend 1865, eller som det kaldtes, kom i skibbyggeriets fjerde klasse. Omkring den tid begyndte jernperioden på Orlogsværftet, og jeg overgik nu fra træfaget efter frit valg og tilbragte et år i marinens kedelværksted for at uddannes i jernfaget til videre benyttelse ved jernskibbyggeriet, indtil der i 1866 begyndtes på at bøjle spanter i Orlogsværftets nye skibbyggerværksted til marinens første panserbatteri Lindormen.

Det var ikke nogen behagelig overgang fra det rene pæne træarbejde til det sorte kolde jern, men det gik, og jeg har ikke fortrudt det siden, da mine evner passede godt for jernfaget. Jeg fik hurtigt et fast og godt greb på arbejdet, og da jeg i lærlingeårene i min fritid havde beskæftiget mig med skibbygningstegning og geometri, kom dette mig ofte til gode under forskellige forhold, så at jeg i en yngre alder allerede blev betroet selvstændigt arbejde. Dette forøgede jo lysten, og da jeg i 1872 kom i tredie klasse, var jeg nået så vidt, at jeg efter anmodning fra mine foresatte kunne og turde modtage et tilbud fra et aktieselskab i Århus om i et halvt års tid at overtage ledelsen af bygningen af en dampbåd til lystsejllads i Silkeborgfjorden. Dette var mit første store selvstændige arbejde, hvor mine jernevner rigtig kom i udfoldelse, og det beredte mig megen glæde og påskønnelse efter min hjemkomst.

Dette foranledigede, at jeg allerede i 1874 kom i anden klasse, og jeg kastede mig med endnu større lyst og iver over jernfaget, ligesom jeg i min fritid ofrede megen tid og penge på mange ting i jernbranchen; jeg skal blot nævne som kuriosum, at jeg engang forfærdigede en del indbo af jern, som malet og lakeret udgjorde min husprydelse i forskellige år af min ungkarlestand, alt forfærdiget på mit loft i Nyboder, som fuldt ud var indrettet som værksted med mange værktøjer.

Tid efter anden blev jeg nu mere og mere kendt udadtil, og da

*Kvartermand i Flådens Håndværkerkorps Anton Niels Nielsen,
København.*

*DM 15-1-1908. Tillige dek. med HT 16 og HHT.
(Foto Hans Rønnow, København).*

jeg i 1881 kom i første klasse, altså de meniges øverste klasse, blev jeg i tiderne deromkring gjort forskellige sikkert fordelagtige tilbud fra private virksomheder i jernfaget, som jeg absolut var imod, da jeg havde følelsen af, at mine foresatte var mig venlig stemte, og ønskede at udnytte mine evner yderligere. Dette slog også senere til, og 1887 havde jeg den fornøjelse at blive udnævnt til formand ved nyt skibbyggeri, og næsten samtidig fik jeg ordre til at holde mig rede til at rejse til England for ved videre uddannelse at tilegne mig nye arbejdsmetoder og værktøjer til brug ved bygning af torpedobåde, samt føre tilsyn med flere torpedobåde, som dengang var under bygning på Thornycroft værft i London.

Efter hjemkomsten derfra et halvt år efter blev der overdraget mig den arbejdsledende og tilsynsførende bestilling i skibbyggerværkstedet, som jeg har den ære at beklæde endnu, og jeg har den glæde at kunne tilføje, at manganen en tak er rettet til mig i de sidste 20 år som arbejdsleder i værkstedet som påskønnelse for udførte ofte vanskelige og besværlige, men hurtigt udførte arbejder til vedkommendes tilfredshed. 1890 blev der tilstedet mig medalje for 25 års god tjenestetid, 1893 fik jeg 8 års hæderstegnet for underofficerer, 1899 blev jeg udnævnt til kvartermænd, 1903 blev 8 års-tegnet ombyttet med 16 års hæderstegnet for underofficerer, og nu 1908 havde jeg den ære at blive benådet med Dannebrogskorset, samt en udtalt tak af hans excellence chefen for Orlogsværftet for lang og god tjenestetid.

Jeg er nu 62 år og kan glæde mig ved et tilbageblik på alle de jernskibe, ca. 55 stk. store og små, som er byggede på Orlogsværftet siden 1866, og som jeg har haft del i mere eller mindre ved udarbejdelsen i værkstedet, og jeg kan også være glad ved at have beholdt et godt helbred, da jeg i tidligere tider har været meget ved ovenarbejdet, hvor varmen når op til flere hundrede grader.

En lille kronisk brystkatar er dog blevet hængende fast ved mig, den pådrog jeg mig en nat i februar 1901 i streng kulde ved at reparere og klargøre rorløkkerne på Isbryderen Absalon, for at rorets hængning kunne foregå snarest muligt, da den skulle på isbrydning i bælteerne. Det er dog kun om vinteren, at det kniber lidt, men jeg er til gengæld hårdfør og i besiddelse af stor energi. Da jeg altid har bestræbt mig for at udnytte min samvittighedsfuldhed og pligtopfyldelse i det videst mulige omfang,

tillader jeg mig at formene, at disse to ting har bestået sin prøve i de forløbne 43 år i jernfaget overfor mine overordnede og foresatte, hvilken formodning jeg tillader mig at se en bekræftelse på igennem den velvilje, der er vist mig ved at indstille og ved kongelig sanktion at tildele mig de ovennævnte belønninger, som skulle være mig et smukt og kært minde om svundne tider i jernperioden på Orlogsværftet.

Dermed tillader jeg mig allerunderdanigst at frembære min dybtfølte tak til Hans Majestæt Kongen for den sidste udmærkelse, som det har behaget Majestæten at forunde mig gennem indstilling af mine overordnede.

Allerunderdanigst

Anton Niels Nielsen
Kvartermand ved Nyt Skibbyggeri på Orlogsværftet

(Dek. indkom 9.4.1930)

Overkanoner i Artillerikorpsset *Peter Andersen, Nyboder*

(I parentes er anført udsagn fra supplementsbiografien fra 1915, hvor P.A. udnævntes til Ridder af Dannebrog).

Den 31. oktober 1856 blev jeg født i København og fik fra mit syvende år undervisning i en kommuneskole, fra hvis øverste klasse jeg udgik, da jeg var 13 år.

Mange barndoms erindringer af almen interesse har jeg ikke; en af de begivenheder, jeg klarest husker, er Kong Frederik den Syvendes ligtog, da dette hin mørke vinterdag drog ud ad Vesterbrogade på vej til Roskilde.

Senere greb det mig dybt, at jeg under krigen 1864 en dag stod på Kvæsthusbroen og så en mængde døde og sårede soldater blive bragt i land fra et dampskib.

Den 1. oktober 1870 blev jeg optaget som elev i Søværnets Underofficersskole, men min løbebane i Marinen var nær blevet afbrudt, før den rigtig var begyndt, idet jeg på min fjorten-årige fødselsdag faldt ned i Orlogsværftets tørdok, som jeg i leg var kommet for nær til. Mine kammerater anså mig for død, men jeg var kun besvimet, og faldet havde ikke andre følger for mig end nogle dages svimmelhed og heftig hovedpine samt en del ekstras-ture op og ned i skolens øvelsesrejsning, for at det kunne blive undersøgt, om jeg var bleven uskikket til »at gå til vejrs«. Der var dog intet i vejen, og jeg kom i 1871 ud med Fregatten Jylland på min første rejse. Turen gik til Cadiz og Færøerne samt til England, og jeg fik her om bord rig øvelse i at gå til vejrs, idet jeg nemlig var »bovenbramsejls-gast« – d.e. hørte til det øverste sejl, – og når man erindrer, at Jyllands stortop var 167 fod over vandets overflade, vil det kunne forstås, at der var en lang vej fra »banjerne« nederst i skibet og op til mit sejl. Hurtigt skulle det jo gå, og opmuntringerne, man i de dage fik, var just ikke altid af en sådan art, at de kunne forveksles med kærtegn.

(Opdragelsen om bord var dengang strengere end nu; f.eks. blev jeg en oktober nat kl. 12¹/₂ af den vagthavende officer sendt op på store stængesaling, fordi jeg ikke straks kom, da han kaldte. Det var regnvejr og bidende koldt, og medens jeg sad deroppe, blæste det op til en storm, mærssjellene blev klosrebede, og under disse »ondtvejrsmanøvrer« blev jeg ganske glemt og først kaldt ned, da det lysnede ved sekstiden om morgenen).

*Overkanoner i Artillerikorpsset Peter Andersen, København.
DM 10-1-1905. Tillige dek. med HHT og HT 16.
(Foto Atelier Francais, København).*

I 1874 var jeg med Fregatten Jylland, da Hs. Majestæt Kongen ombord i dette skib besøgte Island til tusindårsfesten.

(Kongen var mild og venlig mod alle om bord, og der herskede en livlig og utvungen tone mellem Hans Majestæt og de mange civile herrer, som deltog i togtet.)

Vinteren derefter var jeg igen med Jylland i Vestindien, hvor jeg lige som de fleste af besætningen fik klimafeber; jeg mindes, at vi på en dag havde over 80 mand på sygelisten.

(I 1875 var jeg atter på Island, og dette år fandt der et stort vulkansk udbrud sted på østlandet. Vi fik ordre til med skonnerter Fylla at bringe en del husvilde familier til Vestkysten, men det blev en hård tur; thi da vi kom ud til søs blæste det en storm med svær sø, så de stakkels islændere var halvdøde af søsyge, da vi endelig efter flere døgns rejse nåede Reykjavik).

Jeg afgik fra skolen som overkonstabel den 1. oktober 1875, blev underkanoner 1879, kanoner 1887 og endelig overkanoner 1900. I året 1880 gennemgik jeg Hærens Skydeskole og 1882 Gymnastikskolen.

I min tjenestetid har jeg gjort i alt 39 togter med marinens skibe og i årenes løb været sammen med mange hundrede unge værnepligtige. 7 gange har jeg været på Island, gjort 3 rejser til Vestindien og besøgt mange andre fremmede havne. Ofte har jeg været ude i hårdt vejr og høj sø, men den storm, der for mig står som den værste, oplevede jeg de første dage i marts måned 1882, da vi med Skonnerter St. Thomas var på vej fra Gibraltar til England.

Et nævneværdigt togt gjorde jeg 1901/02 til Vestindien med Krydserkorvetten Valkyrien, som var det første fremmede skib, der ankom til Martinique for at bringe hjælp efter det frygtelige udbrud af Mont Pelée den 8. maj 1902. Det var et gribende syn, der frembød sig for os, da vi søndag morgen den 11. maj i en tæt askeregn stod ind mod St. Pierre. Det ene forbrændte og opsvulmede lig efter det andet drev forbi os, og byen var kun en glødende, rygende hob ruiner. Over Mont Pelées top lå en tæt, mørk sky, fra hvilken det af og til glimtede som af skarpe lyn, og dybt under os, som fra havets bund, hørtes hule, rullende drøn. I St. Pierre var intet for os at gøre; thi hele byens befolkning var dræbt og alle bygninger ødelagte. Sammen med den franske krydser Suchet, der var kommet dagen før Valkyrien, gik vi derfor til en lille by Precheur, der ved et eventuelt genudbrud var

udsat for ødelæggelse. Her fik vi 582 af byens beboere – stakkels dødsængstede mennesker – om bord og bragte dem til Fort de France, hvorefter Valkyrien igen afgang til sin station ved de dansk-vestindiske øer.

Den 29. januar 1901 tildelte Hs. Majestæt Kongen mig hæderstegnet for 25 års god tjeneste ved søetaten, og denne dato var netop hundredårsdagen for hæderstegnets indstiftelse. 1902 fik jeg det da nyindstiftede hæderstegn for 16 års tjeneste som underofficer, og endelig blev jeg den 10. januar 1905 benådet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Fra jeg var ganske lille, har jeg altid haft en levende interesse for historie, og denne interesse er ikke blevet mindre med årene. Det har altid været og er endnu en af mine bedste glæder, når jeg kan få lejlighed til at læse om begivenheder og forhold i gamle dage, navnlig om, hvad der vedrører Danmarks historie. I de senere år har jeg skrevet en del historisk-novellistiske småskitser, af hvilke nogle – »I Kongedybet«, »Chr. d. VIII og Gefion«, »I jærn på Kongens nåde« o.a. har fundet optagelse i Ill. Familie Journal og andre tidsskrifter under mærket »Arkelius« af »Arkelimester«, gammel benævnelse af kanoner.

(I N. C. Roms almanakker har jeg også under pseudonymet »Arkelius« skrevet mange fortællinger. Endvidere har jeg udarbejdet en bog »Bidrag til Søartilleriets Historie«, som omhandler personellets kår og levevis i gamle dage. Jeg havde den glæde, at marineministeriet tilstod mig en understøttelse til trykning og udgivelse af bogen, som så udkom i 1909.

Samme år blev jeg udnævnt til løjtnant i søofficerkorpset og har siden været til landtjeneste ved søartilleriet. Den 28. februar 1915 blev der efter min derom indsendte allerunderdanigste ansøgning tilstået mig afsked i nåde og med pension, og jeg er derefter af marineministeriet blevet ansat som inspektør ved det nye Marinehospital, der forventes taget i brug i begyndelsen af april 1915).

Den 12. november 1887 blev jeg gift med Anne Marie Hesselberg og har i dette ægteskab en søn, Axel, der er født 1889.

P. Andersen

(Død 19.4.1920)

Overbådsmand i marinen *Johan Theodor Møller, Nyboder*

Min far var bagermester i Herløv, men gik fallit, hvorfor han søgte ansættelse på Orlogsværftet og blev ansat i ekvipageafdelingen 1859, hvor han gjorde tjeneste, til han døde 1896. Han havde i mange år sejlet som fast dagvagt med kongeskibet Slesvig og var benådet med medaljen for 25 års god tjeneste ved søværnet.

Jeg blev født den 29. september 1858 i Frederik den Syvendes gade, men mine forældre flyttede kort efter til Løvegade og senere til Kamelgade i Nyboder, hvor jeg tilbragte min barndom og har senere altid boet i Nyboder. 1864, 6 år gammel, kom jeg i Holmens drengeskole, hvorfra jeg blev udskrevet 1872 med det vidnesbyrd: opvakt og livlig dreng med god flid og opførsel.

Da mine forældre var uformuende, havde jeg i min skoletid bypladser hos forskellige handlende, hvorved jeg tjente lidt, som blev samlet til at bekoste mit konfirmationstøj og læse til adgangsprøven på Underofficersskolen, hvor jeg blev antaget den 1. oktober 1872, og konfirmeret i oktober måned samme år i sømandstøjet, som det dengang var skik, skulle bekostes hjemmefra. Vinteren 1872-73 på skolen. Sommeren 1873 med korvetten Hejmdal i Lissabon og skonnerten St. Thomas på prøvetogt. Vinteren 1873-74 på skolen. Sommeren 1874 med fregatten Sjælland, derefter med fregatten Jylland, med Hs. Majestæt Kong Christian til tusindårsfesten på Island. Senere med Lindormen og blev helbefaren 1. oktober 1874.

Vinteren 1874-75 på skolen. Sommeren 1875 med skonnerten Fylla som vagtskib ved Færøerne og Island. Vinteren 1875-76 på skolen, hvor jeg tog afgangseksamen. Sommeren 1876 med fregatten Jylland med Hs. Majestæt Kong Christian til Rusland og senere med Panserbatteriet Lindormen. Vinteren 1876-77 med fregatten Jylland i Vestindien. Sommeren 1877 med korvetten Heimdal, hvor besætningen indsamlede til en sølvkrans, som blev sat på de faldnes grave i Christianssand, senere med kanonbåden Storebælt. Vinteren 1877-78 med korvetten Dagmar i Middelhavet.

Sommeren 1878 med skonnerten Fylla som vagtskab ved Island og Færøerne og den 1. oktober 1878 udnævnt til overmattros og arbejdede på takkeloftet vinteren 1878-79. Sommeren

*Overbådsmand i marinen Johan Theodor Møller.
DM 20-8-1907. Tillige dek. med HHT og HT 16.
(Foto Atelier Elegance, København).*

1879 med skonnerten Ingolf som vagtskib ved Island og Færøerne. Vinteren 1879-80 arbejdede på takkeloftet. Sommeren 1880 med korvetten Heimdal og panserbatteriet Gorm. Vinteren 1880-81 arbejdede jeg på takkeloftet og blev udnævnt til underbådsmand 1.2.1881. I marts måned med Rolf Krake som isbryder i havnen og på Reden og sommeren 1881 med fregatten Jylland, hvorfra jeg blev udkommanderet med dampskibet Dannebrog med Hs. Majestæt Kong Christian til St. Petersborg. Om vinteren 1881-82 arbejdede jeg på takkeloftet. Sommeren 1882 med fregatten Sjælland til Island. Vinteren 1882-83 arbejdede på takkeloftet. Sommeren 1883 på eksercerskibet Dannebrog og fregatten Sjælland på dennes sidste rejse.

Den 7. oktober 1883 blev jeg gift, min hustru Caroline Marie født Kirskov er født den 3. juni 1861, Hs. Majestæt Kongens fødselsdag.

Vinteren 1883-84 med korvetten Dagmar i Middelhavet, hvorfra korvetten blev beordret til Vestindien for oprøret på Haiti, hvor Port-au-Prince blev anløbet, hvilken by omtrent var afbrændt. Sommeren 1884 med dampskibet Dannebrog. Vinteren 1884-85 arbejdede på takkeloftet. Sommeren 1885 med korvetten Heimdal og med panserskibet Odin. Vinteren 1885-86 arbejdede på takkeloftet. Sommeren 1886 med fregatten Jylland. Vinteren 1886-87 tilsyn med arbejdet på takkeloftet. Sommeren 1887 med kanonbåden Hauch på fiskeriinspektion. Vinteren 1887-88 besørgede overfarten til værftet med stål båden i istiden og tiltrådte tjeneste i flåden og bradbænken fra foråret 1888 til foråret 1889. Sommeren 1889 med skonnerten Absalon. Vinteren 1889-90 tjeneste i flåden og prøveture med Valkyrien. Sommeren 1890 med skonnerten Ingolf som vagtskib ved Island og Færøerne. Vinteren 1890-91 til tjeneste i skibe under ekvipering og på prøveture med krydseren Hekla. Sommeren 1891 med krydseren Hekla. Vinteren 1891-92 til tjeneste i Hekla under oplægning.

Avancerede til bådsmand den 1. juni 1892 og var samme sommer med dampskibet Dannebrog, hvortil jeg tillige var kvartermester på Hs. Majestæt Kongens chalup. Vinteren 1892-93 til tjeneste på værftet. Sommeren 1893 med Iver Huitfeldt til Norge. Vinteren 1893-94 i Iver Huitfeldt under oplægningen. Foråret 1894 til foråret 1895 til tjeneste i flåden, om vinteren ledede jeg under værftsløjtnant Kofod arbejdet i den flydende damp-

kran, med ophejsning og montering af kanoner og affutager på Middelgrundsfortet. Somrene 1895-1896 med skonnerten Ingolf på dybhavsekspedition til Færøerne, Island og Grønland, og tjeneste i skibet om vinteren 95-96 og 96-97.

I maj måned 1897 var jeg på en rejse til Stockholm for at ordne de på den derværende udstilling udstillede trawlgrejer fra Ingolfekspeditionen, samt assisterede fyrvæsenet og fiskeriafdelingen. I juni samme år rejste jeg til Sandefjord i Norge for at installere det belgiske skib Belgica, kaptajn Gerlach, med trawlgrejer og dybhavsinstrumenter, og var i Nordsøen med skibet for at prøve grejerne. Belgica var bestemt for en Sydpolsekspedition.

Med krydseren Hekla samme år med Hs. kgl. Højhed Prins Valdemar som chef. Vinteren 1894-98 tjeneste i Hekla. Sommeren 1898 ved tiltaklingen af korvetten Fyen. Vinteren 1898-99 med korvetten Fyen i Middelhavet, hvilken rejse var skibets sidste tur. Da det private skoleskib Georg Stage skulle klargøres fra Orlogsværftet, har jeg i 7 år tiltaklet og klargjort skibet nemlig forårene 1899-00-01-02-04-05 og 06, efter at skibet havde været sunket, hvor jeg fik alt i orden igen med hensyn til takkelagen. Sommeren 1899 tjeneste på værftet ved tiltakling af fyrskibe og transportskibe Vinteren 1899-00 og 1900-01 og sommeren 1900 ved installation af panserskibet Herluf Trolle. Foråret 1900 assisterede kaptajn Amdrup med installation af apparater til dybhavsskrabning ombord i ishavsfartøjet Antartio.

Sommeren 1901 på prøvetogt med panserskibet Herluf Trolle. Vinteren 1901-02 tjeneste på takkeloftet. Sommeren 1902 med panserbatteriet Skjold. Vinteren 1902-03 tjeneste på Skjold. Sommeren 1903 og vinteren 1903-04 med panserbatteriet Skjold. Vinteren 1904-05 tjeneste i Skjold. Avancerede til overbådsmand den 1. juni 1905. Fra foråret 1905 til foråret 1907 tjeneste på takkeloftet som værkstedsbestyrer. Sommeren 1907 tjeneste med klargøring af dampskibet Birma og på togt med skibet til Færøerne og Island med Hs. Majestæt Kong Frederik ombord. Ved hjemkomsten er jeg kommet til tjeneste i vagtskibet Sjælland og er bestemt til at udkommanderes med panserskibet Herluf Trolle sommeren 1908. Ved skoleskibet Vikings kæntring i foråret 1907 blev jeg tilkaldt som fagmand for at besigtige den stående rigning, der havde lidt en del ved kæntringen.

Jeg modtog hæderstegnet for 16 års god tjeneste som under-

officer den 17. maj 1902, efter at denne lov var trådt i kraft for marinen, og medaljen for 25 års god tjeneste ved søværnet den 29. januar 1904 og blev fremstillet for Hs. Majestæt Kong Christian den samme dag. Hs. Majestæt Kong Frederik benådede mig med Dannebrogsmændenes Hæderstegn ombord på dampskibet Birma den 20. august om eftermiddagen, da skibet var på hjemrejsen i Skagerak tværs af Hirtshals, hvor Hs. Majestæt personligt overrakte mig korset, med Hs. Majestæts allernådigste tilfredshed med min virksomhed ombord. Denne dag har været den højtideligste i mit liv og en stor glæde for hele min familie.

I mit ægteskab har jeg haft 9 børn, hvoraf 1 døde, så jeg nu har 6 sønner og 2 døtre. 3 sønner er i marinens tjeneste. En som søfarende tømmermand, en som snedker og en som underofficer. Da min store familie har nødvendiggjort, at jeg søgte bierhverv, har jeg i de sidste 24 år i min fritid om aftenen været ansat i det kongelige teater ved maskineriet, samt som takkel- og garantimester ved forsænkningerne og spillene i kældrene, hvor jeg i årenes løb har splidst og installeret takkellagen.

Jeg har en kærlig og god hustru, som har været mig en trofast kammerat i livet, sunde og velskabte børn, som skikker sig vel, og selv har jeg et godt helbred og er glad for min stilling, som jeg, hvis Gud vil, endnu kan beklæde 10 år, inden at jeg opnår den befalede aldersgrænse.

København den 29. september 1907
Johan Theodor Møller
Overbådsmand i marinen

(Død 25.3.1916)

V. HÆRENS FOLK

*Stabshornblæser Henrik Vilhelm Nielsen Dræby,
København*

Som søn af opsynsmand Hans Nielsen ved Finanshovedkassen på Christiansborg Slot blev jeg født den 23. september 1846 og kom, efter at have gået i kommuneskole og nydt musikundervisning, 14 år gammel til 16. linie infanteriregiment som hornblæser og deltog med dette i krigen 1864, var med på retræten fra Dannevirke og under hele Dybbøls belejring til den 18. april. Ved hærloven 1867 blev afdelingen forlagt til Odense, og jeg virkede her som 1. kornetist i musikkorpset og i teatret. Giftede mig 1871, 25 år gammel, med kobbersmed Knudsens datter Arlinde, af Odense, og vi har i vort ægteskab haft 12 sønner og 2 døtre.

1875 søgte jeg efter at have tjent i 15 år, min afsked på grund af dårlige udsigter, rejste til København med hustru og to børn, hvor jeg blev engageret til Tivoli og virkede 18 år og samtidig i Folketeatret i 29 år.

Året efter at jeg havde taget min afsked fra 16. bataljon, trådte jeg efter anmodning ind i Gardehusarregimentet som trompeter, hvorfra jeg ved kassation, på grund af et maveonde, sandsynligvis pådraget mig i felten, afgik fra regimentet med 235 kr. i pension den 1. jan. 1885.

I året 1886 meldte jeg mig ved oprettelsen af »Kongens Livjægerkorps« og blev dettes musikdirektør (stabshornblæser) for et musikkorps på 19 mand.

Af mine 6 sønner er den ældste, Christian, maskinmester på S/S »Prinsesse Marie«, den anden Vilhelm, gift sergent i artilleriet, den tredje Axel gift, musiker, den 4. Otto gift, sergent i artilleriet, den femte Ejler ansat i et engelsk handelshus i Port Elizabeth 23 år, den 6. er Knud, 11 år går i skole. Min ene datter 25 år er gift med sergent Niels Nielsen i artilleriet, og den anden 21 år hjælper sin mor i huset. Seks sønner er døde.

I nogle og tyve år har jeg været bestyrelsesmedlem af musiker-

*Stabshornblæser Vilhelm Nielsen Dræby, København.
DM 18-4-1905. Tillige dek. med HT 8 og Med. 1864.
(Foto Emil Clausen, København).*

standens forskellige foreninger og er for tiden formand for Understøttelsessamfundet, formand for Begravelsesselskabet og næstformand og kasserer for Musikerforeningen.

Dette er mine tillidshverv, men min stolthed er mine otte flinke børn, som alle uden undtagelse gør deres forældre glæde og er dygtige og agtede i de stillinger, de beklæder.

Allerunderdanigst
Vilh. Dræby

(Død 2.2.1924)

Oversergent Niels Andersen, København

Jeg undertegnede, Niels Andersen, er født i Gammelstrup den 13. juli 1856 som yngste søn af 14 – 7 sønner og 7 døtre –. Mine forældre var gårdejer Anders Hansen og hustru Kathrine, født Knudsen; jeg hjemmedøbtes den 20. samme måned og blev fremstillet til dåbens bekræftelse i Gammelstrups kirke den 5. oktober 1856 samt konfirmeret i Kobberup kirke den 16. april 1871.

Min barndom og ungdom tilbragte jeg i mit barndomshjem, indtil jeg den 25. april 1877 mødte som rekrut ved 8. bataillon i Viborg. Jeg var den 6. soldat (alle infanterister), som far sendte til hæren; de 2 ældste af mine brødre deltog i landets forsvar 1864.

Mine forældre var jævne, brave bønderfolk, der samvittighedsfuldt passede gårdens bedrift og derfor sad i temmelig gode kår trods den store børneflokk; jeg fik en udmærket moralsk og kristelig opdragelse, idet min moder var en særlig from og troende kristen. Fader døde i 1873 noget over 70 år; moder døde i 1887 omtrent 76 år gammel.

Jeg havde stor lærelyst og læste som skoledreng alle de bøger, jeg kunne få fat på; jeg havde derhos gode evner og en god hukommelse, og det læste fæstnede sig derfor hurtigt i min erindring, således at jeg efter mine forhold kom i besiddelse af temmelig gode kundskaber. Jeg havde lyst til lærergerningen og ønskede derfor, når tiden kom, at måtte komme på et seminarium for at tage skolelærereksamen, i hvilken hensigt jeg allerede som 13 og 14 års dreng begyndte at læse de bøger, som da brugtes ved seminarieundervisningen.

Men så i sommeren 1870 måtte jeg lægge bøgerne til side for at hjælpe til med gårdens drift, idet gården blev affolket. Fader var svagelig og kunne intet udrette, og 3 af mine brødre – af hvilke de 2 ellers passede gården – var soldater; den ene lå som rekrut i Viborg, den anden deltog i lejringskampen ved Hald og den tredje blev indkaldt i anledning af krigen mellem Tyskland og Frankrig. Derved blev min plan forstyrret, hvad mine forældre gerne så, idet de ønskede, at jeg skulle være landmand, og jeg fik ikke senere lov til at følge min lyst.

Som før bemærket mødte jeg som rekrut ved 8. bataillon den

25. april 1877. Soldatertjenesten faldt mig let, da jeg var i besiddelse af et smidigt legeme, og af stor udholdenhed samt havde god fatteevne. Mine foresatte satte pris på mig, hvorfor jeg blev opfordret til at blive underkorporal og senere til at lade mig udnævne til korporal, hvilke opfordringer jeg gerne efterkom, dels fordi jeg anså det for en ære at findes værdig til at arbejde i Kongens og landets tjeneste, dels fordi den raske tjeneste tiltalte mig. Desuden havde jeg i garnisonsbyen god lejlighed til at tilfredsstille min trang til læsning.

Efter at være bleven udtaget til underkorporal den 28. oktober 1877 gennemgik jeg i vinteren 1877/78 korporalskolen, som jeg bestod som no. 6 af ca. 60 elever. Derpå deltog jeg i lejringskursen ved Erimetagen i 1878, og den 30. juli samme år blev jeg forfremmet til korporal, hvorefter jeg i vinteren 1878/79 gennemgik sergentskolen, som jeg bestod som no. 1 af 16 elever. Avancementet blandt underofficererne ved 8. bataillon stod dengang stille, og først da hærloven af 25. juli 1880 skulle træde i kraft, blev jeg udnævnt til sergent den 1. november 1880.

Uagtet jeg, efter mine foresattes udtalelser, havde gode anlæg for de praktiske øvelser, som jeg også havde mest lyst til, blev jeg dog i begyndelsen af 1883 valgt til bataillonsskriver ved 8. bataillon. Under den daværende bataillonschef, oberst C. E. Meldahl, fik jeg en alsidig uddannelse som skriver, idet obersten opfordrede, at jeg skulle være vel inde i alle administrationens forskellige grene, derunder også munderingsforvaltningen og forplejningstjenesten, og jeg tror at turde sige, at det hurtigt lykkedes mig at vinde oberstens tillid, hvilket bl.a. gav sig tilkende derved, at obersten bemyndigede mig til at udstede og underskrive løbesedler i adjutantens fraværelse samt betroede mig at bestride adjutanttjenesten, når adjutanten var fraværende med orlov eller af andre grunde, hvilket et par gange over en måned ad gangen.

I 1884 skulle bataillonens vælge en underofficer til at gennemgå et kursus i skrivning under den svenske skrivelærer Påhlmann, hertil valgtes jeg, idet oberst Meldahl udtalte, at jeg var den af bataillonens underofficerer, der havde de bedste betingelser for at kunne drage nytte af den Påhlmanske metode, hvis den viste sig at have fortrin fremfor andre skrivemetoder. Jeg gennemgik kurset, der afholdtes ved 17. bataillon i København

fra den 10. oktober til 14. november 1884. Udbyttet af skrivekurset var for mit såvel som for de øvrige deltageres vedkommende kun meget ringe.

Når undtages et par eftermiddage under lejrsmødet i 1878 ved Erimestagen, havde jeg ikke tidligere været i København, og da jeg den gang ikke kunne ane, at Hovedstaden skulle blive mit faste opholdssted, benyttede jeg lejligheden til at se mig vel om i byen og til flittige besøg på museer og samlinger, hvortil der var god tid, da kurset kun lagde beslag på et par timer daglig.

Under mit ophold i København boede jeg på hotel »Gl. Avlsgaard«, der den gang husede en del rigsdagsmænd; de var alle meget elskværdige mænd og tog sig faderligt af mig. Så snart de nemlig erfarede, at jeg var fremmed i byen, vejledte de mig således, at jeg forholdsvis hurtig blev nogenlunde orienteret i byen, og de skaffede mig adgang til Rigsdagens forhandlinger, når jeg ønskede det. Aftenen tilbragtes som regel på hotellet, hvor der dannedes små spillepartier, i hvilke jeg deltog, og under hvilke der herskede en munter og utvungen stemning.

Foruden under oberst C. E. Meldahl, der i 1885 blev forsat til generalstaben, forrettede jeg tjeneste som bataillonsskriver under oberstløjtnanterne F. C. Jürgensen og C. F. Holst. Da jeg var vel bevandret i alle administrationens enkeltheder, havde jeg let ved at vinde de to chefers fulde tiltro.

I begyndelsen af januar måned 1888 blev jeg beordret til at gennemgå skydeskolens almindelige kursus, i hvilken anledning jeg den 23. januar blev forsat fra bataillonstaben til et kompagni. Jeg mødte ved skydeskolen den 31. samme måned og gennemgik derefter skolens almindelige kursus fra 1. februar 1888 til 15. juli samme år. Ved afgangsprøven bestod jeg som no. 1 af 28 underofficerselever, hvorefter jeg blev optaget i skolens udvidede kursus. Ved afslutningen af dette kursus i juli måned 1889 erholdt jeg det for skydelærere fastsatte udmærkelsestegn.

Skydeskolen var allerede på dette tidspunkt stærkt optaget af forøgelserne i anledning af indførelsen af et nyt fodfolksgevær, ved hvilke dens faste personale var stærkt engageret, og da der ved skolen i juli og august måned skulle oprettes tvende kursus, nemlig instruktionskursus for officerer og repetitionskursus for underofficerer, manglede den de fornødne lærerkræfter til uddannelse af disse kurser. Efter skolens indstilling blev premierløjtnant J. Rasmussen ved 12. bataillon, der også var elev i

*Oversergent ved Københavns Væbnings stab Niels Andersen.
DM 17-1-1906. Tillige dek. med HT 16.
(Foto N. Danielsen, København).*

skolens udvidede kursus, og jeg beordrede til at forblive ved skolen indtil udgangen af august måned for dels at forrette tjeneste som lærere ved disse kurser og dels assistere skolen ved dens fægtningsskydning ved Frederiksværk.

Efter at være vendt tilbage til garnisonen i Viborg, kom jeg til at forrette praktisk tjeneste ved et kompagni, men allerede i februar måned 1890 blev jeg af krigsministeriet beordret til at forrette 10 måneders midlertidig tjeneste ved skydeskolen for at assistere denne ved de tiltagende forsøg med det ny gevær med tilhørende ammunition. Jeg fik det hverv at udføre alle forsøgsskydninger, når undtages ganske enkelte, som skolen en gang imellem lod dens faste underofficerslærer eller en af de dueligste skytter i det udvidede kursus foretage, formentlig for at kontrollere min præcisionsskydning. At denne var tilfredsstillende, turde formentlig fremgå deraf, at det vedblivende betroedes mig at udføre forsøgsskydningerne samt af, at skolen indstillede mig til at forblive ved denne udover forløbet af de 10 måneder for at kunne benytte mig ved skydningerne.

Som yderligere bevis på skolens tilfredshed med min tjeneste skal nævnes, at det hændte gentagne gange, at krigsministeriet ved skrivelse udtalte sin anerkendelse overfor skolen for de gode og hurtige resultater, der var opnået ved forsøgene; disse skrivelser sendte skolen til den officer, der ledede forsøgene, og til mig med tak for ydet assistance. Skolens chef, nuværende oberst E. Prytz, chef for 10. regiment i Ålborg, bevidnede mig desuden ofte sin anerkendelse for de fortrinlige skyderesultater, som jeg præsterede.

Da en af skolens underofficerslærere i 1892 blev forfremmet og derfor i henhold til de gældende bestemmelser måtte afgang fra skolen, blev jeg efter skolens indstilling ansat som lærer ved skolen fra 16. juli samme år. Den 20. januar 1894 forfremmedes jeg til oversergent og skulle nu i henhold til de førnævnte bestemmelser være afgang fra skolen, men denne ønskede at beholde mig endnu nogen tid og fremsendte i dette øjemed en indstilling til krigsministeriet. Ministeriet tog indstillingen til følge, idet det bestemte, at jeg skulle forblive ved skolen indtil den 15. september 1894.

Det var en meget anstrængende tjeneste, jeg havde i disse 4½ år ved skydeskolen. Tidlig måtte jeg være på færde om morgenen for at lede de store skiveopstillinger samt opstilling af tele-

graf- og telefonapparater, dels på skydebanerne, dels på Amargerfællad, alt efter skydningens beskaffenhed, thi forsøgene skulle påbegyndes tidlig om formiddagen, hvis man skulle nå at få dem fuldført til rimelig tid på dagen.

Foruden den praktiske tjeneste havde jeg et omfattende kontorarbejde ved bogføringen af skuddene og ved skrivning af de talrige beretninger om de afholdte forsøg, hvilke beretninger jævnlig havde et ret betydeligt omfang. Dertil kom, at jeg som den næstældste underofficer måtte deltage i og undertiden lede kontorarbejdet vedrørende skolens administration, idet skolens daværende oversergent var svagelig og ret ofte utjenstdygtig, hvilket især indtraf, når et hold elever gik til eller fra skolen, ved hvilke lejligheder der var overordentlig meget at varetage.

Min virksomhed ved skydeskolen i 1890 begyndte med, at jeg daglig måtte gøre 6 á 800 skud med forskellige geværssystemer og forskellige patronsorter. Formentlig som følge af rekylens stadige påvirkning, fik jeg efter nogen tids forløb benhindebetændelse i kravebenet, hvilket voldte mig store smerter; navnlig om morgenen var højre skulder så øm, at jeg næsten ikke kunne røre armen, hvorfor jeg måtte have hjælp ved min påklædning; men da jeg var temmelig hårdfør, og da jeg tilmed betragtede det som en ære for mig at være betroet til at udføre disse betydningsfulde skydninger, ville jeg ikke give tabt, koste, hvad det koste ville. Jeg overvandt da også ved hjælp af lægens kunst sygdommen uden at være sygemeldt og uden at ophøre med skydningen, men under sygdommen og lang tid derefter måtte jeg beskytte skulderen mod rekylens påvirkning ved at anbringe en temmelig stor blårpose på skulderen.

Da jeg havde været ved skydeskolen i nogen tid, sagde den ledende officer, premierløjtnant K. A. E. Nielsen, nu kaptajn ved 9. regiment, en dag til mig: »Må jeg give Dem et velment råd; De må sige stop med skydningen i tide, thi så forceret, som De har begyndt, kan De ikke holde ud ret længe, thi ellers må de være født uden nerver«. Jeg tog imidlertid ikke noget hensyn til premierløjtnantens udtalelse, da jeg den gang kun kendte nerver af navn, men senere skulle jeg erfare, at premierløjtnanten havde ret.

Allerede i midten af 1891 havde jeg en stadig øresusen, for hvilken jeg først søgt hjælp hos specialisten i øresygdomme på Garnisonssygehuset, nu afdøde korpslæge Levy. Korpslægen

forskrækkede mig, idet han udtalte, at en total døvhed ret snart kunne indfinde sig, medens han iøvrigt intet foretog for at forebygge sligt. Jeg henvendte mig derfor, efter samråd med skolens chef, til professor, dr.med. E.Schmiegelow, der erklærede, at trommehinderne var slappe som følge af knaldene fra de talrige skud. Professoren behandlede mig en månedstid, i hvilken jeg var fritaget for skydning, og i hvilken tid der sporede en betydelig bedring. Ved konsultationens ophør anmodede jeg efter skolechefens råd professoren om en erklæring angående mine øres tilstand, hvilken erklæring han beredvillig gav mig, samtidig med at han tilrådede mig at søge beskæftigelse ved kontorarbejde og holde mig fjernt fra skydning og anden larmende virksomhed.

Da jeg imidlertid frygtede, at svagheden kunne få indflydelse på min forfremmelse, hvis den hindrede mig i udførelsen af min tjeneste ved skydeskolen, tog jeg igen fat på skydningen, som jeg derefter stadig udførte indtil min afgang fra skolen den 15. september 1894.

Foruden de talrige forsøgsskydninger med det ny danske gevær og den dertil hørende ammunition udførte jeg i det nævnte tidsrum en mængde skydninger, dels med de i udlandet på den tid fremkomne nye geværssystemer, hvoraf hvert land tilsendte den danske regering 1 eksemplar med tilhørende ammunition, som derefter afleveredes til skydeskolen for at anvendes til brug ved prøver og til undervisningen i våbenlære, dels med flere heri landet tilvirkede geværssystemer såvel som med rekylgevær og mitrailleuser. Det blev således et mægtigt antal skud, jeg gjorde under min tjeneste ved skolen. Som et eksempel herpå skal jeg anføre følgende:

Det blev engang bestemt, at der med et af oberstløjtnant H.V.O.Madsens, senere krigsminister, rekylgeværer skulle foretages en mekanismeprøve, hvortil der skulle anvendes 4000 skarpe patroner. Prøven skulle tilendebringes i løbet af 2 dage. Den første dag, prøven foretoges, fungerede mekanismen ikke særlig godt, hvorfor der på denne dag kun blev gjort 1386 skud; den næste dag gik det imidlertid bedre, og vi opnåede at bortskyde resten af den til prøven bestemte ammunition, ialt 2614 patroner.

Af større uheld, der kunne være bleven skæbnesvanger for

mig, indtraf der under skydningerne kun et enkelt. Det hændte en dag, at et gevær under et indtrængelsesforsøg, hvortil der anvendtes patroner med massive stålprojektiler, sprængtes mellem hænderne på mig; jeg tog dog ikke anden skade deraf, end at jeg fik et vældigt tryk i ansigtet af krudtgassen, ligesom trommehinderne blev stærkt påvirkede deraf.

Skydningerne undlod imidlertid ikke at øve sin ødelæggende virkning på mit nervesystem, således om premierløjtnant K. A. E. Nielsen havde forudsagt. Dette viste sig bl.a. derved, at jeg i det sidste års tid ved skolen ofte befandt mig i en nedtrykt sindsstemning, hvortil jeg ikke kunne finde anden årsag, end den stadige nervepirrende skydning i forbindelse med det anstrængende og brydsomme arbejde på kontoret. Jeg burde tværtimod, have været i oprømt sindsstemning det nævnte år, thi jeg var i januar måned 1894 bleven forfremmet til oversergent, hvortil kom, at jeg nu havde udsigt til snart at komme tilbage til garnisonen i Viborg, hvad jeg meget ønskede; endelig havde jeg god bifortjeneste ved skolen således at mine økonomiske kår var gode.

At min antagelse var rigtig, derom vidner tillige den omstændighed, at jeg hurtig genvandt mit sinds ligevægt, da jeg kom ind i mere rolige forhold og fik en mindre anstrængende tjeneste.

Var det end en anstrængende tjeneste, jeg havde ved skydeskolen, så er jeg dog glad over, at det forundtes mig at udføre et så betroet arbejde i Kongens og fædrelandets tjeneste, som indskydningen af gevær 1889 må siges at være. At resultatet af indskydningen er godt, derom vidner den tilfredshed, der hersker ved afdelingerne med geværet og ammunitionen, samt de gode skydesultater, der opnås dermed.

Som påskønnelse af min virksomhed erholdt jeg tvende gange dusører af ingeniørkorpset for udførte forsøgsskydninger i anledning af indførelse af fodfolksskjolde, og ved min afgang fra skolen tillagde krigsministeriet mig efter skydeskolens indstilling en større dusør.

Jeg nød derhos den ære at udføre en mængde skydninger, der overværedes af fremragende personligheder, såvel inden – som udenlandske, af hvilke jeg modtog smigrende udtalelser for min præcisionsskydning. I forbigående skal nævnes, at Hans Majestæt Kong Christian IX, da Hans Majestæt tillige med daværende

Kronprins Frederik en dag overværede nogle forsøgsskydninger, personlig bevidnede mig sin allerhøjeste anerkendelse af de opnåede resultater.

Efter at jeg i september 1894 var vendt tilbage til min afdeling i Viborg, kom jeg særlig til at forrette tjeneste som skydelærer; med skydningerne, der for den største dels vedkommende udførtes fra telt, øvede en meget uheldig indflydelse på min høreelse, hvorfor jeg efter mange og lange overvejelser besluttede mig til at følge dr. Schmiegelows råd og søge en stilling som kontormand. Da jeg vidste, at der i efteråret 1895 ville blive en plads ledig for en oversergent som skriver ved Københavns Væbning, indgav jeg allerede i marts måned 1895 en ansøgning, bilagt med dr. Schmiegelows erklæring, til krigsministeriet om at få denne plads, hvilken ansøgning krigsministeriet bevilgede, idet jeg fra 1. maj samme år beordredes til midlertidig tjeneste ved Væbningen, til hvilken jeg endelig fortsattes, da pladsen blev ledig den 1. december næstefter.

Det var med tungt hjerte at jeg forlod 8. bataillon, som jeg havde stået i nummer ved, siden jeg blev soldat, samt alle de kære kammerater ved 9. regiment i Viborg; særlig tung, fordi jeg vidste, at jeg ved at modtage pladsen ved Københavns Væbning, ville blive afskåret fra forfremmelse til stabssergent. Men ihvorvel det smerter mig, at jeg ikke har opnået stabssergentsgraden, er jeg dog ministeriet taknemmelig, fordi det bevilgede min ansøgning, thi det er min overbevisning, at min høreelse, som trods den kroniske øresusen fremdeles er upåklagelig, derved er blevet bevaret.

Den 31. august 1887 tildelte krigsministeriet mig hæderstegnet for 8 års tjeneste, og den 31. august 1895 modtog jeg hæderstegnet for 16 års tjeneste. Jeg havde derhos den glæde, at 8. bataillon i efteråret 1895, medens jeg forrettede midlertidig tjeneste ved Københavns Væbning, indstillede mig til at erholde distinktionen for udvist flid og duelighed som lærer i eksercerskolen, hvilken 2. generalkommando derefter tildelte mig, uden at jeg havde opfyldt de for erhvervelsen af distinktionen fastsatte almindelige betingelser.

Den 17. oktober 1883 ægtede jeg en plejedatter af afdøde gårdejer N. Rasmussen i Gammelstrup, Amalie f. Petersen. I vort ægteskab, omtrent 18½ år, fik vi 11 børn – 4 sønner og 7 døtre – af hvilke den ældste søn døde, da han var 17 dage gam-

mel, medens de 10 lever. Jeg fristede den tunge skæbne at miste min kære hustru den 18. marts 1902 – godt 39 år gammel – idet hun pludselig døde efter et kort sygeleje af lungehindebetændelse.

Det var et smerteligt tab både for mig og børnene at miste hende, som vi alle elskede og kaldte med de ømmeste navne – hustru og moder –. Hun havde en ædel og ren karakter og var en trofast ægtefælle og øm moder, der med nænsom hånd forstod at holde orden blandt børnene og bringe hygge i hjemmet. Hvor havde vi det festligt derhjemme, særlig på søn- og helligdage, når arbejdet hvilede, og vi sammen med børnene kunne nyde familielivets lykke. Derfor blev der så knugende tomt i hjemmet, da hun lukkede sine øjne i døden; og om jeg end har gjort alt, hvad jeg evnede, for at lindre børnene tabet af deres moder så meget som muligt, så synes dog den alvor, der præger de ældre børns stille færden, at tyde på, at de føler tabet dybt; men en moders kærlighed og omhu kan jo heller aldrig erstattes.

Ordsproget siger: »Tiden læger alle sår«. Der gives dog sår så dybe, at tiden ikke formår at læge dem; det er sådanne sår, som tabet af sine allerkæreste frembringer, thi mindets kilde rinder ustandseligt og holder såret frisk, og jeg er vis på, at denne kilde for mit vedkommende vil vedblive at rinde, så længe jeg ånder.

Men når minderne og ensomheden somme tider lægger sig knugende tungt over mit sind og truer med at overvælde mig, da toner det gennem min sjæl:

Tænk, når engang i himlens gyldne sale
jeg med den ven, jeg her på jorden fandt,
i lyset om et evigt liv skal tale,
og om det liv, der som en drøm forsvandt;

så lysner det atter op for mig; thi

der under det yndigste bælte,
hvor forår og høst sammensmelte,
der alting ved livet sig fryder,
der altid kun lovsangen lyder,

der venter jeg at mødes med min kære forudgangne hustru, ligesom jeg håber, at Gud vil give nåde til, at vi på opstandelsens

morgen må kunne mødes for hans trone med alle de kære børn, som han betroede os. Derefter retter jeg, om end i stor skrøbelighed, min stræben. Gud give lykke til at dette må ske!

Vort samliv var en travl arbejstid for os begge; thi den hurtigt voksende børneflokk lagde beslag på hele vor tid og alle vore evner og kræfter. Lønningen var lille, så der kunne ikke blive råd til videre medhjælp for min hustru, og ved privat arbejde i min fritid, måtte jeg søge tilskud til lønningen. Men vi tog fat med frejdigt mod, og vor gerning lykkedes over al forventning, idet Gud forøgede indtægterne i samme forhold som familien voksede, således at vi aldrig trykkes af økonomiske bekymringer; derfor så vi med fortrøstning fremtiden i møde og glædede os til den stund, da børnene ville vokse fra hånden, og vi så kunne nyde nogen hvile efter den travle og anstrængende arbejdsdag; men denne lykke forundtes os ikke.

Når jeg nu ser tilbage over vort ægteskab, som svandt så hurtigt, da er det med tak til Gud for al den lykke og alle de mange glæder, han skænkede os deri.

Uagtet ansvaret for og vanskelighederne med børnenes opdragelse ofte tynger hårdt, så er børnene mig dog til stor trøst, thi de er alle sunde og friske både til legeme og sjæl, og de har arvet moderens rene karakter, flid og nøjsomhed, hvad deres vandel såvel i som udenfor hjemmet vidner om.

Selv om jeg har stræbt efter at udføre den mig betroede gerning så samvittighedsfuldt og godt som muligt, så har det dog ikke kunnet undgås, at mit arbejde sommetider har været mangelfuldt, enten på grund af bristende evner eller som følge af blind selvtilid. Jeg skylder derfor mine overordnede megen tak for den humanitet og overbærende, hvormed de ved sådanne lejligheder er kommet mig i møde, ligesom også for alle de mange gode råd og nyttige vink, som de har ydet, under min tjene- stes udførelse.

Jeg glæder mig over, at det er lykkedes mig at vinde kammeraters og medborgers agtelse og tillid. Jeg står i stor taknemmelighedsgæld til de mange, der bistod mig med råd og dåd, da min hustru døde, og jeg ofte var rådvild og forsagt, samt for den kærlighed, hvormed de vedblivende omfatter mig og mine.

Men med særlig taknemmelighed mindes jeg vor kære gamle afdøde Konge, Hans Majestæt Kong Christian IX, som den 17. januar dette år skænkede mig Dannebrogskorset og derved

spredte noget lys ind i det af savn og ansvarsfølelse ofte noget betyngede sind.

Mit fotografi medfølger.

København den 24. september 1906.

N. Andersen

(Død 7.2.1934)

Oversergent Rasmus Peter Rasmussen Bjørnvad, København

Jeg er født i Korsør eller rettere den til byen hørende forstad Halskov den 4. december 1856.

Min fader var landmand, forpagter, og drev fra 1856-79 landbrug på Halskov, han er født i 1830 på Bjørnevadgård i Tersløse sogn, Holbæk amt, hvor hans forældre drev landbrug. Min moder var fra Fyn, Nørre Lyndelse sogn, men da hendes nærmeste slægtinge var døde, før hun blev gift, har jeg ikke kendt hendes forældre. Min fader lever endnu, min moder døde i 1905, 76 år gammel. Efter at min fader havde aftjent sin værnepligt som dragon ved 4de dragonregiment i Slesvig 1853-55, giftede han sig og bosatte sig, som ovenfor nævnt, på Halskov. Her på den del af Halskov, som ligger i nærheden af »Halskov Rev« og herregården Krusesminde er jeg opvokset. Egnen var den gang temmelig nøgen og bar; nu er der store nåleskove, jorden var sandet, stenet og ufrugtbar, og arbejdet for udkommet var hårdt og strengt, men frisk luft og lys var der samt plads til at røre sig, og som nabo til det dejlige Storebælt blev vi drenge snart lige så flinke til sømands- som til landmandsgerning, ja, søen interesserede os lidt for meget især under strenge vintre, hvor bæltet var tillagt med is, når isbådstransporten var i gang fra Halskov til Knudshoved, og når vi kunne løbe på skøjter omtrent til Sprogø.

Jeg opvoksede under tarvelige og strenge, men ikke fattige forhold, mine forældre var arbejdssomme og dygtige mennesker, nøjsomme og sunde. Sygdom kendte ingen af os til, men derimod en fortrinlig appetit, som bevirkede en rask og kraftig vækst. Vi var 9 søskende, hvoraf de 8 var piger. Af disse 9 lever endnu de 8, en søster døde i 1885, 16 år gammel. Efter at have modtaget de første skolekundskaber i en på Halskov oprettet privat forskole i ca. 2 år, blev jeg anbragt i Korsør betalingsskole.

Der eksisterede den gang i Korsør to gode skoler foruden kommuneskolen, den ene lededes af Dhr. Helms og Rasbeck og var en slags latinskole, den anden, hvori jeg blev anbragt, havde ikke så højt formål, men var dog en udmærket skole. Der blev fortalt mine forældre, at jeg var flittig, bedømme dette selv kan jeg ikke nu, dog tror jeg at kunne huske, at jeg havde god lyst til at lære. Efter 1½ års forløb tilstod skolen mig en friplads, vel nok et bevis for, at den var fornøjet med mig, dog nåede jeg

*Oversergent ved 2. artilleriregiment Rasmus Peter Rasmussen Bjørnvad,
København.
DM 16-1-1907. Tillige dek. med HT 16.
(Foto Oluf Borup, København).*

aldrig højere end til nr. 2 i min klasse. Af læsefagene i skolen var det især historie, geografi og engelsk, som fængslede mig, og hvori jeg erhvervede de bedste karakterer. Datidens læremetode var jo meget forskellig fra nutidens, og lærerens evne til at anskueliggøre, hvad der skulle læses, spillede den gang som nu en stor rolle.

Nok er det, at i de eksakte videnskaber kunne jeg ikke følge med, og dette skyldtes for en stor del læreren i regning og matematik. I begyndelsen, inden fagene blev for svære, havde jeg stor lyst til at lære, men efterhånden som jeg mærkede, at jeg ikke kunne forstå meningen med det, jeg skulle lære på grund af manglen på eksempler, slappedes lysten kendelig, og jeg blev bange for matematik. Efter de to første års forløb troede mine lærere at turde anbefale min videre uddannelse ved en højere læreanstalt, men så kom min skræk for ovennævnte interessante fag, og jeg endte som en af de sidste i min klasse 14½ år gammel. Dette har jeg senere tit beklaget.

Jeg blev konfirmeret i Korsør kirke i 1871 i april måned og var da en af de kraftigste og største drenge af mit hold. Nu skulle der træffes bestemmelse med mig, selv havde jeg, som stadig havde søen og skibene for øje, den største lyst til at blive sømand. Enten lære skibstømmerhåndværket på et af de den gang i byen værende 2 skibsværfter og derefter ud at sejle, helst på lange rejser, som tømmermand. Min geografi, mine kort og mit engelske sprog troede jeg at kunne godt. Eller ud at sejle i nogle år og derefter på en navigations-skole for at få eksamen som styrmand. Nu er det vel vanskeligt at bedømme, hvorvidt det blev mig til skade eller gavn, at disse ungdomsdrømme ikke gik i opfyldelse, kun så meget tør jeg sige, at kunne jeg gøre sagen om, jeg valgte nu som dengang.

Min fader havde en broder, som var sømand, og hans beretninger i mit hjem om de farer og besværligheder han tit havde gennemgået, indvirkede især på min moder, hvorfor hun bestemt modsatte sig, at jeg måtte gå samme vej som min onkel. Dette var et hårdt slag for mig. Efter at have opholdt mig ½ årstid i mit hjem, stadig søgende en udvej til mine længslers realisation, blev det bestemt, at jeg skulle lære landvæsen. Dette havde jeg den gang slet ingen lyst til.

I Korsør havde i nogen tid boet en mand ved navn Heide, ikke at forveksle med nuværende konferensråd af samme navn her i

byen, han gav sig af med sprogundervisning især tysk samt fægtning og dans. Jeg tror, at han i året 1864 havde gjort felttoget med som reserveofficer, men sikkert tør jeg ikke påstå dette. Denne mand var atter rejst fra byen og havde påtaget sig et entreprenørarbejde ved den nordvestsjællandske jernbanes anlæg i 1872 og følgende år. Fra landsbyen Svebølle ved Kalundborg, hvor han nu boede, skrev han til mine forældre om at få mig som sin assistent ved det pågældende stykke arbejde, og jeg fik lov til at rejse. Hr. Heide gik imidlertid fallit og måtte forlade arbejdet med jernbanebygning, som begyndte at interessere mig, og jeg var lige vidt. Dette fandt sted i sommeren 1873, og jeg var da henved 17 år.

Efter at have opholdt mig hjemme resten af sommeren, hvor jeg var fader til hjælp med høsten, blev det bestemt, at nu skulle jeg ud på en herregård og lære. Jeg blev anbragt på gården Saltø pr. Næstved hos daværende forpagter Selchau Hansen, som var bekendt for at være en dygtig landmand og her begyndte egentlig min lyst til at blive soldat. Det i Næstved garnisonerede 4de dragonregiments øvelser i omegnen interesserede mig meget, hos forpagter Selchau Hansen kom der tit besøg af daværende premierløjtnant Viale fra Næstved, og jeg fik efterhånden stor lyst til det raske militærliv. Nu forstod jeg først rigtig, hvad jeg manglede i kundskaber og forberedelse; thi jeg ville være officer. Der var måske endnu tid, jeg skrev og talte med mine forældre om sagen, men børneflokken hjemme var nu stor, og fader kunne ikke hjælpe mig, han havde ondt nok ved at klare sig. Jeg havde ingen andre, som ville og kunne hjælpe mig, hvorfor jeg foreløbig måtte resignere, men min kærlighed til militærstanden glemte jeg ikke. Efter at have været på Saltø et år, kom jeg til Krusesminde ved Korsør for at lære videre, og jeg var nu igen i min hjemegn. Udlært til avlsforvalter blev jeg dog ikke, dels fordi lysten ikke var særlig stor, og dels fordi jeg kom til skade og fik mit bryst en del beskadiget ved, at en sæk hvede, som ved et uheld faldt ned over mig, klemte mig temmelig stærkt sammen. Jeg lå syg en tid, men kom dog over uheldet uden fremtidige følger.

I efteråret 1876 fremstillede jeg mig for sessionen i Korsør, knap 20 år gammel, og blev udtaget til artillerist. Jeg blev indkaldt til at møde ved 1. artilleribataillon, Københavns søbefæstning, den 30. maj 1877, og siden den dag har jeg uafbrudt været

soldat. Meningen var jo rigtig nok, at jeg efter så kort tids forløb som mulig skulle fortsætte min uddannelse som landmand, men lysten hertil var nu fuldstændig borte. Jeg blev udtaget til korporalselev i efteråret 1877, gennemgik underkorporalskolens praktiske del ved bataillonnen i Kastellet og korporalskolens teoretiske del i Strandgades kasernelokaler fra den 28. september 1877 til 30. maj 1878, derefter gjorde jeg tjeneste som underkorporal på fortet Trekroner til 28. september 1878. På denne dag blev jeg forfremmet til korporal og gennemgik i vinteren 1878/79 feltartilleriets praktiske øvelser ved 1'artilleriregiment. Efter eksamen i sergentskolen i april 1879, blev jeg den 1. maj samme år forsat til 2'artilleriregiment, som udnævnte mig til sergent fra samme dag. Efter at have tjent som sergent i 11 år, blev jeg den 30. juli 1890 forfremmet til oversergent.

I juli måned 1899 skulle jeg forfremmes til stabssergent, men ønskede ikke forfremmelse. I årenes løb har jeg ved siden af min tjeneste passet en del privat beskæftigelse, og da pladsen som stabssergent var ved 3'artilleriafdeling i Århus, måtte jeg, hvis jeg ville forfremmes, give slip på en indtægt, som var betydelig større end forskellen i lønningen er for de 2 klasser, og jeg foretrak da at blive, hvor jeg er endnu. Ved regimentet her har jeg siden 1894 gjort tjeneste som depotunderofficer hos intendanten.

I året 1887 giftede jeg mig med en datter af daværende møltermester Henningsen. Min hustru lever endnu, men vort ægteskab er barnløst.

Min gamle fader lever også endnu rask og åndsfrisk, han er fyldt 76 år. Efter at have opgivet sin bedrift på Halskov, købte han en lille ejendom i Slagelse og har nu boet der siden 1879.

Jeg opnåede, som ovenfor nævnt, altså ikke, at se mine ungdomsønsker gå i opfyldelse hverken i retning af sømand eller officer, men min kærlighed til søen og min videnbegærlighed efter nære og fjerne dele af vor klodes udseende, såvel fysisk-geografisk som etno-hydrografisk, har aldrig fornægtet sig, ligesom jeg nærer stor interesse for astronomi og meteorologi og har i årenes løb, ved at overvære forelæsninger holdt af forskellige videnskabsmænd erhvervet mig en del kendskab til disse ting. Jeg har været medlem af Folkeuniversitetsforeningen i København fra dens oprettelse, jeg har samlet mig et godt lille bibliotek, navnlig leksika og håndbøger samt historie. Jeg har haft

lejlighed til at besøge mit fædrelands smukkeste egne og under vejledning fået indblik i geologi, især lagfølgen på Bornholm har vakt min interesse ligesom Stevns og Fakse.

I udlandet har jeg ikke haft lejlighed til at komme mange gange, men har dog med stor interesse besøgt vore slagmarker fra Dybbøl til Rendsborg, ligesom jeg har været i Hamborg og Berlin med omegn. Af de skandinaviske lande har jeg besøgt Sverige fra Ystad til Trollhättan, og efter at have erhvervet en del kendskab til jordens udviklingshistorie har disse små udflugter været mig til stor glæde. Længere tids ophold på stedet og rejser til fjernere egne har jeg ikke haft råd til, men har måttet nøjes med andres beskrivelser heraf, som jeg har fulgt ved hjælp af mine kort.

R.P.R. Bjørnvad

(Død 5.3.1913)

Stabssergent Jonas Markus Henrik Jappe, København

Født i Nykøbing pr. Falsters landsogn den 4. september 1857, hvor min fader Jens Nikolai Jappe havde en mølle i forpagtning af propritær Bøckmann til herregården »Eiegod«. I 1873 købte han Bredegades Mølle ved Slagelse ved min bedstefaders hjælp, nu afdøde fæstemand og restauratør Kragh i Roskilde for penge, som oprindeligt var bestemt for os børn; vi havde været 13, men var dengang 9 levende.

Efter nogle års forløb solgte min fader møllen og lejede Sorø fiskeri, som hans fader havde haft i forpagtning for mange år siden, og hvor min fader var født, her tilsatte han den sidste rest af min bedstefaders formue ca. 10.000 kr. på grund af, at der ingen fisk var i forhold til de betydelige udgifter, dels til redskaber og dels til afgift af fiskeriet, der alene androg 1800 kr. årlig. Fader ansøgte senere rigsdagen om delvis tilbagebetaling for hans store tab, da det jo som bekendt hører under staten, men fik kun 800 kr.

Jeg har anført dette, fordi det senere blev en af grundene til, at jeg forandrede livsstilling.

Min skolegang begyndte, da jeg var 5 år, hos to ældre frøkenner, hvor jeg gik, til jeg var 10 år, da jeg blev optaget i Realskolen i Nykøbing, hvorfra jeg 14 år gammel blev konfirmeret og anbragt i handelslære hos nu afdøde købmand J. Christiansen i Nykøbing, og hvor jeg fik en efter forholdene den gang god uddannelse. Efter udstået læretid, 5 år, fik jeg plads som handelsbetjent hos købmand H. L. Bønnelycke i Nysted, men da dette var en almindelig urtekramsforretning, og jeg var oplært i den større korn- og kolonialforretning, kunne jeg ikke finde mig i de små forhold, og da tilmed min gamle principal tilbød mig plads på bedre vilkår, kom jeg tilbage til ham efter et års forløb og forblev der, til jeg rejste i tjenesten den 30.5.1878.

Jeg indkaldtes til 1. artilleribataljon, Københavns Søbefæstning, gennemgik rekrutskolen om sommeren, blev underkorporal den 28.9.78, gennemgik korporalskolen om vinteren 1878-79 og blev korporal den 28.9.79.

Skønt jeg ikke havde tænkt på at blive i tjenesten, så var nu lysten og interessen for soldaterlivet blevet vakt, og da tilmed min faders økonomiske forhold var dårlige, og en da ruineret, men tidligere ret velhavende svoger, som i forening skulle have

*Stabssergent ved 1. artilleribataillon Jonas Markus Henrik Jappe,
København.*

DM 17-1-1906. Tillige dek. med HT 16.

(Foto H. Rasmussen, København).

sat mig i gang med forretning, intet kunne gøre for mig, så blev dette, i forbindelse med min lyst til tjenesten, det bestemmende for mig med hensyn til fremtiden.

Jeg søgte da optagelse i officersskolens yngste klasse, kom også derud, men her viste det sig, at mine forkundskaber var for ringe, og da jeg ikke havde råd til at holde manuduktør, og ingen havde, der kunne støtte mig, måtte jeg søge om at komme derfra og kom da tilbage til min afdeling efter 2 måneders forløb.

Vinteren 1880-81 gennemgik jeg sergent- og rideskolen ved 1. artilleri-regiment og var derefter på forskellige kurser og skoler bl.a.: Gymnastikskolens kompagnilærafdeling.

Den 1. april 1884 ansattes jeg som materielsergent på fortet Prøvesten og tillige som tilsynsførende ved Prøvestens Fyr, hvilken plads jeg beholdt, til jeg forfremmedes til oversergent den 1.11.1893. I sidstnævnte stilling forrettede jeg tjeneste som stabssergent, våbenmester og fourer ved kompagniet, samt tillige som fortsergent på det fort, hvor de forskellige kompagnichefer, jeg har tjent under, tillige var fortchef.

Den 13.9.1900 forfremmedes jeg til stabssergent og har siden forrettet officerstjeneste på Middelgrundfortet og Trekroner.

Jeg har således tilbragt hele min tjenestetid på Prøvesten, Middelgrundfortet og Trekroner. Når undtages 3 vintre, hvor jeg har været befalet i land, og den tid jeg har været syg, har jeg stadig levet adskilt fra min familie, idet de bor i land og jeg på fortet, hvorfra jeg så kommer i besøg 2 á 3 gange om ugen, og når jeg nu har et mindre godt helbred, navnlig efter en meget hård gigtfeber i 1899, da tillægger jeg væsentligt skylden herfor de mange drøje sejlture i åben båd til Prøvesten, hvor jeg som beskrevet var i 10 år, ture som varede fra ½ til 2 timer og som jeg gennemsnitlig sejlede to gange om dagen, samt endvidere de dårlige indkvarteringsforhold på de gamle forter Trekroner og Prøvesten.

Jeg blev gift 1883, har 3 børn på henholdsvis 18, 13 og 9 år, og skønt vi ved en fornuftig økonomi har haft en jævnt godt udkomme, så har dog adskillelsen fra ens kære gjort livet mindre lykkeligt for os, end det kunne have været, når vi som de fleste mennesker kunne have levet vort liv sammen. Adskillelsen i de mange år har lagt en for stor byrde på min hustru, som jo hoved-

sagelig har måttet opdrage børnene, hvorved hendes helbred er blevet endnu mere svækket end mit.

Den skønneste dag i min soldatertid var den, da jeg blev overrakt Dannebrogsmændenes Hæderstegn af min nuværende chef oberstløjtnant F. C. Rantzau, der på en højtidelig måde og i smukke ord takkede mig for den tilbagelagte tid, og min største glæde er, at jeg opnåede at få det af min højtelskede gamle Kong Christian den IX.

København den 27. februar 1906

J. M. H. Jappe
stabssergent

(Død 3.10.1929)

Stabssergent Lauritz Henrik Clausen, København

1859 den 29. 10. fødtes jeg i et lille etetages hus på Jagtvejen ved Nørrebro Runddel. Min fader var skræddersvend Hans Henrik Clausen, indvandret fra Næstved, min moder Laurentze Christine Clausen født Secher fra Æbeltoft.

Mine forældre har altid haft det meget småt. Skræderiet gik ikke godt, og de lagde dem derfor efter at lave tøjsko, som min moder solgte ved dørene i København.

I 1864 var min fader med i felten som trainkonstabel. Han, der ikke var stærk, påførtes herunder en sygdom, der lagde ham i graven 1867, kun 35 år.

Nu kneb det for min moder at slå sig igennem, hun blev imidlertid ved med at sy sko, og derved opholdt vi livet nogenlunde. For at hjælpe lidt på de knappe indtægter, fik jeg 8 år gammel plads på Richs Cikoriefabrik i Møllegade på Nørrebro. Efter et par ugers forløb blev jeg afskediget derfra, jeg var for ung til at udføre arbejdet.

Medens min fader levede, gik jeg i Kommunens Betalings-skole i Nørreallé; men da min moder blev alene kunne hun ikke betale de 3 mark, skolegangen kostede om måneden, og jeg kom så i Friskolen på St. Hans Torv, det var en stor sorg for mig. Der skulle jeg dog ikke blive længe; en dag kom skoleinspektøren ind i klassen og spurgte, om der var en af drengene, der ville synge i St. Johannes Kirkes Kor, der var mange, der ville, men da jeg var så heldig at sidde øverst i klassen, blev jeg antaget. Den bestilling passede jeg i 6 år for en løn af 36 rigsdaler for alle 6 år og fri skolegang i Betalings-skolen. Glad var jeg ved at komme mellem mine gamle kammerater igen. Medens jeg gik i skole, hjalp jeg også min moder på andre måder, jeg skal nævne nogle af dem:

Skolegangen var fra kl. 1-6 eftermd., om formiddagen måtte jeg gøre nytte hele skoletiden.

Den værste tid, jeg kan mindes, var, da jeg arbejdede på Tranes Reberbane på Nørrebrogade; jeg, der kun var 9 år og meget spinkel, mødte her hver morgen kl. 6 til 12 middag og måtte slide som en hest; jeg blev sat til at dreje et hjul, hvorved 6 svende gik og spandt noget, de kaldte for kavlgarn, det blev senere lagt i tjære og spundet til tykke tove – det var en styg tid, jeg stønnede af anstrengelse ved at dreje det svære hjul, og ingen tog notits af mig, jeg var for undselig til at klage min nød for

*Stabssergent ved 1. bataillon Lauritz Henrik Clausen, København.
DM 14-1-1909. Tillige dek. med HT 16.
(Foto Atelier Populær, København).*

nogen. Når jeg gik derfra kl. 12, var jeg som lamslået, jeg smed mig ned ved kirkegårdsmuren lige overfor Reberbanen, der kunne jeg gerne have blevet liggende hele dagen, så træt var jeg; men jeg skulle jo være i skole kl. 1, så der var ikke megen tid. I en fart hjem til min gode moder, som, hvor småt vi end havde det, altid sørgede for, at jeg ikke sultede, hun måtte tit undvære mad for at give mig. Når jeg så kom i skole, faldt jeg tit i søvn af træthed og så vankede der, da jeg aldrig kunne min lektie; hvornår skulle jeg have tid til at læse? – Jeg kan ikke sige: »de glade barndomsår«. I dette helvede, Tranes Reberbane, var jeg dog kun $\frac{3}{4}$ år, så fik jeg plads hos en sadelmager, for hvem jeg for 3 mark om ugen trak rundt i byen med en tung trækvogn læsset med møbler, skønt jeg måtte slide hårdt, var det dog et paradis mod Reberbanen.

En lille tildragelse må jeg fortælle fra den tid:

Jeg skulle en dag trække et læs møbler til Gl. Kongevej, den nærmeste vej dertil var over Vodroffvej, da jeg med megen anstrengelse havde slæbt vognen omtrent til midten af vejen, der var så opblødt, at hjulene sank dybt i, blev jeg til min store skuffelse standset af et led, der den gang gik tværs over vejen. Der stod jeg; skulle jeg nu køre den lange vej tilbage med tunge læs og om ad Vesterbro? Jeg satte mig mismodig på vognstangen, da en velkendt herre, der havde iagttaget mig, kom hen til mig og sagde: det skal vi snart få ordnet. Han hjalp mig alle møblerne af vognen og over på den anden side af leddet, som jeg nu kunne skyde vognen under, og han hjalp mig at læsse igen. Glad var jeg – denne mand, der hjalp en sølle fattig dreng, skulle jeg senere lære at kende, idet han blev kantor i St. Johannes Kirke, hvor jeg var kordreng, hans navn var Clemmensen, han var lidt af alle kordrengene.

Således gik mine drengeår, med slid og slæb om formiddagen og ængstelse for at blive hørt i lektierne om eftermiddagen. Om søndagen var jeg heller ikke fri, idet jeg sang i kirken om formiddagen og til aftengudstjeneste; tillige havde jeg skaffet mig en bifortjeneste af 2 mark om måneden (64 øre) for at ringe den ene klokke 2 gange om søndagen, hver fredag og ved begravelser. Men endelig slog forløsningsens time, jeg skulle konfirmeres, og gik derfor til præsten for at blive forberedt, derved slap jeg for skolegang, der ved de dårlige forhold var blevet mig en sand plage, kun én ting deltog jeg med glæde i, det var gymnastikken;

med alt mit slid og slæb var jeg dog ikke knuget mere sammen, end at jeg var en af de første i skolen til legemsøvelser.

Da jeg slap ud af skolen, skulle jeg først rigtig til at tjene penge til min moder, og jeg gjorde det villigt, thi min moder var altid god mod mig. Foruden at jeg gik til præsten for at forberedes, havde jeg i det halve år før min konfirmation, følgende bestillinger: 1 hos Peter Rindom i Sortedamsgade, bar jeg brændsel op fra kælderen, børstede fodtøj og klædninger samt polerede køkkentøj for 9 mark om måneden, 2 hos en kaptajn i samme hus bar jeg brændsel op og børstede fodtøj, 4 mark om måneden, 3 i en døtreskole på Fælledvejen havde jeg den samme bestilling, 8 mark om måneden. I skolens brænderum, der kun var skilt fra klassen ved en tynd væg, kunne jeg høre skuespiller Døcker læse skuespil op for eleverne og hørte deres hjertelige latter, jeg tænkte lidt, gid du var en af dem, hvorfor er du blevet en sådan fattig stymper. 4 Kordreng, 5 ringning af kirkeklokken, 6 desuden hver sommer i Tivoligarden, hvorved jeg tjente 1 mark og 4 stk. smørrebrød og ½ fl. hvidtøl pr. aften, det var en god fortjeneste.

Efter konfirmationen kom jeg i snedkerlære i Borgergade nr. 67 o.g. hos en snedkermester Møller. Han var flink mod sine folk, dér lærte jeg at lave såvel fine som simple møbler og tillige bygningssnedkeri. Det kedelige ved værkstedet var, at der altid var en kvælende røg, som generede mig meget i begyndelsen; men det blev man jo også vant til, dog gik jeg i de sidste par år af læren og hostede slemt, jeg troede til sidst, at mine lunger havde taget skade. Dette blev dog ikke tilfældet, da jeg efter at have været snedker i 6 år blev soldat, blev lungerne hver dag luftet ud på Østerfælled; og nu var jeg på min rette hylde.

Min lyst til gymnastikken havde ikke tabt sig i læretiden som snedker – her måtte jeg også ase med trækkevogn – arbejdstiden var fra kl. 6 morgen til 7 aften. Kl. 8 mødte jeg i Københavns Gymnastikforening og deltog med iver og lyst i øvelserne.

I skolen havde jeg ikke haft tid til at lære meget; det oprettede jeg til dels i den tid jeg var i snedkerlære, idet jeg om søndagen besøgte de massmannske søndagsskoler, hvorfra jeg har et rosbevis for flid, der blev mig udleveret under H. M. Kong Kristian den IX's tilstedeværelse i Frue Kirke.

Min store lyst til legemsøvelser gjorde, at jeg gik tidlig i tjenesten, 1879; det blev noget for mig, her var jeg kommet på min

rette hylde, nu levede jeg op igen og har siden altid været glad for denne min bestilling.

Min indtræden som underofficer var dog ikke lovende. Vi var 2 korporaler, der i 1880 skulle melde os hos vor nye kompagnichef, kaptajn Galster ved 21. bataljons 3. komp., fader til den nulevende kaptajn Galster ved 1. bataljon.

Kaptajnen modtog os nemlig med disse ord: »Nå! er I dér, ja I ser mig sgu ud til at være to rare kanutter; men I kan fanden gale mig være vis på, at jeg skal ta' mig á jer – Træææd af!« De sidste ord blev sagt i høj kommandotone.

Jeg kom til at arbejde ½ snes år under kaptajn Galster og kan kun mindes denne ægte soldat og hædersmand med dyb taknemmelighed. Under den hårde skal gemte der sig et inderlig godt hjerte. Vi underofficerer ved kompagniet kunne have gået i ilden for ham, og skønt han var streng mod mandskabet og gav dem mange anstrængende løbeture – vi blev kaldt for det flyvende kompagni – forgudede mandskabet ham også, jeg har tit set ham, der ikke var formuende, tage sine sidste penge af lommen for at give dem til en fattig gift soldat. At denne dygtige officer blev sprunget forbi, tog svært på ham, han levede ikke længe efter; æret være hans minde.

Jeg tjente ved 21. bataljons 3. komp. fra 1880 til 1901, da jeg blev udnævnt til stabssergent og overført til 1. bataljons 1. komp., hvor jeg endnu gør tjeneste lige så rask og rørig, som da jeg meldte mig i 1879. I 25 års alderen giftede jeg mig med min nuværende kone, Rosa Josephine født Barfod; den 24.12.1909 har vi nu været gift i 25 år; hun har i den tid været mig en trofast hjælp og har forstået at holde sammen på sagerne, så vi nu har et smukt hjem i det gamle kastel. Vi bor i det samme rum, hvor Griffenfeld sad fængslet fra 1676-1680, Stjernestok 12 og 9; her er ikke højt til loftet, men her er god plads og hyggeligt og sundt. Vi har 2 sønner en på 20 år, der er musiker, og en på 19 år, der er tjener, det er to flinke drenge.

De år, jeg var i snedkerlære har ikke været spildte, idet jeg selv har kunnet holde vore møbler vedlige, ligesom det især har gavnnet mig meget i min stilling som lærer i husflid for soldater.

Jeg er nu formand i 1. bataljons underofficersforening.

Her må jeg ende mine simple oplevelser og takker Gud, der nu har vendt alt til det bedste.

(Død 13.1.1936)

Clausen

VI. I SKOLENS TJENESTE

Lærer Jesper Sørensen, Todbjerg

Jeg er født i Blegind, Skanderborg amt, den 20. februar 1832. Mine forældre var gårdfolk, men havde dog kun små kår. Hos dem havde jeg et tarveligt, men godt barndomshjem. Vi var flere søskende, og vore forældre vænnede os til at arbejde med flid og nøjagtighed, hvad der også var nødvendigt i deres små kår. Jeg var således hyrdedreng hjemme i mindst 7 år. Fader døde, da jeg var 12 år gammel, og moder besad så gården som enke, indtil jeg vær færdig på seminariet. Som dreng havde jeg lyst til at læse, hvorfor jeg efter min konfirmation savnede skolen og længtes efter den.

Jeg var lille efter min alder, og et forår omtrent ved 16 års alderen var jeg meget syg, hvorved jeg blev svækket i den grad, at jeg om sommeren havde svært ved at være med i de nødvendige markarbejder. Så vågnede atter lysten til skolen, og jeg bad min mor, som holdt ikke mindst af mig, om jeg ikke måtte prøve på at læse til optagelse på et seminarium. Hun tav og lod, som hun ikke hørte det. Nogle dage efter kom jeg igen frem med min bøn, og hun sagde, at så måtte vi høre, hvad min barndoms lærer sagde dertil. Jeg havde ord for at være lærenem, og han indestod for, at det nok skulle gå mig heldigt med læsningen.

Når jeg fortæller lidt udførligt herom, er det, fordi jeg altid siden har ment, at min Gud ved min lyst til skolen i forbindelse med den nævnte sygdom har villet føre mig ind på en livsvej, som jeg rigtig har været glad ved, fordi den ret har passet for mig. Jeg kom så i skole på ny og begyndte at læse. I førstningen gik det småt nok, men blev snart bedre. Jeg rejste til Lyngby ved Grenå for at overvære en optagelseseksamen, og her syntes jeg, ung som jeg var, at der krævedes så meget; jeg blev noget forskrækket og havde nær rent tabt modet. Nu var min kære moder klogere end jeg. Der kom bud efter læreren igen, og han opmuntrede mig på ny.

Da det nu alligevel ikke havde nogen rigtig art med læsningen

hjemme, drog jeg til Lyngby for at blive undervist af lærere dér. Det var en stor lykke for mig. Ved den gode forberedelse blev jeg ret i stand til at følge med i og modtage undervisningen på seminariet, ligesom jeg også skønnede på, hvor godt det var, at mine forældre havde opdraget os børn til flid og orden. Det blev min natur at udføre mit arbejde så trofast, som det var mig muligt. Ved optagelsen på seminariet blev jeg nr. 1, og ved afgangens derfra efter 2 års ophold fik jeg vidnesbyrdet »meget duelig«. I en alder af 19½ år blev jeg dimitteret ved eksamen 23. og 24. sept. 1851; og fra 1. nov. s.å. var jeg medhjælper 1½ år ved skolen i Gangsted, Skanderborg amt.

1853 den 20. april blev jeg af skoledirektionen for Rougsø m.fl. h. kaldet til lærer ved skolen i Romalt, Kristrup sogn ved Randers. Herfra forflyttedes jeg efter ca. 1¾ år til Hevring Skole, Ørsted sogn, kaldet af samme direktion. Stockholm, som da var provst og præst i Ørsted, var mig særlig som en mild og god ven, som jeg hjalp med skriveri i hans mange forretninger. Ham mindes jeg med stor ærbødighed og kærlighed. Han befordredes til Sjælland; og da han rejste, sagde han, at dersom jeg ønskede et godt embede dér, kunne jeg blot lade ham vide det. Dette venlige og gode tilbud kom jeg alligevel ikke til at benytte, fordi min daværende hustru ikke ønskede at komme til Sjælland. Beboerne i Hevring var meget venlige imod os; men efter 6¼ års forløb fandt jeg det dog nødvendigt at søge befordring på ny. Jeg havde en god skolelod; men den var meget langt fra liggende.

Balle skoleembede blev ledigt. Jeg besøgte stedet og fandt, at skolen lå kønt med jordlodden lige tæt ved, hvad jeg naturligt måtte sætte pris på; jeg søgte embedet, og af 30 ansøgere blev jeg indstillet nr. 1, hvorefter jeg af skoledirektionen for Mols m.fl. herreder blev kaldet til embedet 8. april 1861. Skolen var gammel, men blev ombygget allerede næste år, så jeg fik et venligt, frit og smukt beliggende hjem med have og jordlod udenfor. I Balle Skole, Todbjerg sogn, fik jeg så min skolegerning i hened 43 år, og i 33 år var jeg ifølge privat overenskomst organist ved Todbjerg Kirke. Uagtet jeg havde ½ mil til Todbjerg og kun fik lidt for at spille, blev det mig efterhånden en kær gerning. I mange år havde jeg et stort børneantal i skolen, hvorfor sognerådet bevilgede mig et personligt tillæg 130 kroner årligt.

Jeg har kære, gode minder fra min barndom og ungdom, fra

de 4 forskellige steder, hvor jeg har virket som lærer; men det er naturligt, at jeg nu på de gamle dage føler mig stærkest knyttet til beboerne i Balle skolekreds og mine andre gode venner der i kommunen som de folk, jeg sidst og længst har virket iblandt; folk, som i de mange år ofte og på flere måder har vist deres venlige sindelag imod mig. Jeg nævner 1891, da jeg havde været lærer der på stedet i 30 år, næste år ved min sølvbryllupsfest med min anden hustru og 1903, da jeg havde 50 års jubilæum som fast ansat lærer i Randers amt. Af mine andre venner i kommunen nævner jeg særlig den milde, elskelige sognepræst i Todbjerg, pastor Gad, som døde 1903, og mine 2 kære, elskelige medlærere, Kirkegaard i Todbjerg og Jakobsen i Mejlby. Jeg har haft megen glæde og god åndelig påvirkning ved omgang og samliv med dem. Det har været mig en stor lykke, at jeg allevegne har arbejdet iblandt en jævn, godmodig og meget venligsindet befolkning, ligesom jeg også har haft den store glæde, at der er set mildt og venligt på min skolegerning både af forældre og foresatte, samt at jeg har befundet mig rigtig vel i børnenes kreds.

Så tillader jeg mig at meddele også noget fra mit familieliv. Min moder oplevede en høj alder; hun blev 81-82 år gl. Medens jeg var på seminariet, døde min yngste bror 11-12 år gl.; og ham sørgede jeg meget over. Jeg er nu den eneste af vi søskende, som er tilbage. I Romalt fandt jeg min ungdoms brud. Vi holdt bryllup 16. februar 1855. Hun var trofast og ejegod; men vort kærlige samliv varede kun omtrent 10½ år. Hun svækkedes snart noget af en begyndende brystsygdom; hun fødte os 6 børn, hvoraf de 3 døde i den spæde alder. 11 dage efter den sidste nedkomst døde hun i Balle skole natten til den 24. juli 1865. Det var meget tunge dage for mig. Min svigermoder var hos os; hun blev syg, så vi måtte bære hende på vognen og køre hende til hendes hjem i Romalt. Det næstsidste barn var svagelig; og jeg sad en aften ene i hjemmet med en vugge på hver side af mig, mens moderen lå lig i den inderste stue. Gud var mig god og trofast; han brugte gode folk i byen og kære venner til at trøste og hjælpe mig. Det mindste barn blev døbt, den dag moderen blev begravet, og hendes familie tog så de 2 små med sig hjem. De døde begge nogle måneder efter hver i det hjem, hvor de blev plejet, så det kunne se ud, som om den fromme moder snart fik sendt bud efter dem. Et af moderens sidste ord på sygesen-

gen var Jakobs ord: »Herre! jeg slipper dig ikke, før du velsigner mig!« Alvorligere dage har jeg ikke oplevet, og i ensomme timer derefter nedskrev jeg minder derom. Det var min trøst, at Jesus ville høre hendes bøn og i nåde føre hende vel hjem.

Jeg levede som enkemand i henved et par år, men giftede mig så anden gang med min nuværende hustru Petrea, f. Hansen. Hende lærte jeg, syntes det, helt tilfældigt at kende; men Gud styrede min gang, så at jeg ikke tog fejl, skønt hun var 12-13 år yngre end jeg. Vi holdt bryllup d. 28. maj 1867, og hun blev mig en kærlig, trofast og virksom hustru, en god moder for mine 3 børn til glæde og velsignelse for os allesammen. Hun har født os 5 børn; og hun har bidraget sin gode del og vel den største part til, at vi har kunnet opføde og opdrage 8 børn, som nu allesammen har hver sit gode hjem. Jeg kom således igen i mange år til at opleve gode dage i et hyggeligt hjem og i en elskelig familiekreds.

Da jeg nu på grund af alder søgte min afsked, var det svært for mig at forlade det mangeårige gode hjem, den vante skolegering og de elskelige mennesker, vi levede iblandt. I disse dage har min hustru og jeg boet et år her i Grundfør hos vor yngste søn, som endnu er ugift og 30 år. – Da jeg ikke var kirkesanger eller kirkebylærer, og da min lille organistløn og mit personlige tillæg ikke måtte tages med ved pensionsberegningen, har jeg kun en forholdsvis lille pension, nemlig kr. 1156,67; men når vi indretter os efter, hvad vi har at leve af, kan min hustru og jeg vel have vort tarvelige, gode udkomme på de gamle dage.

Når nu Hans Majestæt Kongen under 8. f.m. har behaget allernådigst at udnævne mig til Dannebrogsmænd og forunde mig det dertil hørende hæderstegn, så tillader jeg mig allerunderdanigst at frembære min ydmyge, hjerteligste taksigelse for denne Hans Majestæts, min Konges store nåde, ligesom jeg også i al ærbødighed er mine foresatte – de stedlige i kommission og sogneråd og de højere i direktion og ministerium – meget taknemlig for den særdeles store venlighed, der er bevist mig fra alle sider.

Efter anmodning fra højjærværdige hr. provst Brix i Skødstrup mødte jeg hos ham i hans præstegård den 20. februar d.å. for af hans hånd at modtage hæderstegnet. Det blev for mig en smuk lille højtidelighed i provstens dagligstue. Foruden provsten og hans frue var nærværende en ældre dame dér i huset og

en gårdejer fra sognet, som tilfældig var kommet i besøg. Provstinden satte sig til fortepianoet, provsten kom med salmebøger, og vi sang: »Til himlene rækker o.s.v.« Provsten holdt en lille tale til mig og fæstede så sølvkorset på mit bryst. Jeg sagde et par ord til tak, og vi sang: »Aldtid frejdig o.s.v.«, hvorefter vi samledes om kaffebordet. Min hustru var indbudt til at gøre mig følgeskab, men hun var alligevel ikke kommet med, hvad der var ret kedeligt, især da både provsten og fruene savnede hende ved denne lejlighed.

Den 20. februar er min fødselsdag, og så tit jeg herefter får lov til at opleve denne dag, vil den være mig dobbelt kær. Jeg har nu 73 leveår at se tilbage på, og når jeg samler alt, hvad jeg har oplevet, må jeg i ydmyghed erkende, at jeg er ringere end den miskundhed og trofasthed, min Gud i nåde har bevist mig, hvorfor jeg siger »Gud og Faderen tak for alle ting i vor Herres Jesu Kristi navn«.

Fotografi kommer senere.

Grundfør pr. Hinnerup st. den 3. marts 1905

Meddelt i følge anmodning fra de kongelige ordeners historigraf i skrivelse af 15. februar 1905.

Allerunderdanigst

Jesper Sørensen

(DM 8.2.1905. Død 12.6.1916. Intet foto)

Lærer Johan Harald Plesner, Skælskør

Jeg er født i landsbyen Tyrsted ved Horsens den 8. maj 1841. Min faders slægt kender jeg ikke, og jeg bærer min moders navn. Hendes fader var lærer i Tyrsted. Han hørte til den ret udbredte slægt Plesner, der ved hjælp af Liegnitz' stamtavle kan føres tilbage til Hans Philip Plesner, der fødtes på Vejrupgård i Fyn 1669. Jeg blev opdraget i Bjerre herred ved Vejle fjord og efter konfirmationen anbragt hos en lærer Bramming til forberedelse til seminariet, da jeg ytrede lyst til lærergerning. Med ham flyttede jeg til Hollandsbjerg i Ørsted sogn ved Randers. Da jeg var for ung til optagelse på et seminarium, kom jeg i 1857 i huset hos sognets provst, den ret kendte provst P. V. Stockholm, for at læse med en lille dreng og skrive for provsten. Her var jeg et år, og dette ophold havde ikke ringe betydning for min udvikling.

I 1858 blev jeg optaget på Lyngby seminarium ved Grenå, hvor den dygtige pastor, senere professor og provst Langhoff var forstander. Efter et 3 årigt ophold der blev jeg dimmitteret med 1ste karakter, men uden karakter for sang. Straks efter min dimission blev jeg i et år huslærer i Voldum præstegård ved Randers i eet år. 1862 blev jeg kaldt til lærer i Gamst, Andst sogn ved Kolding, og her fandt jeg et kærligt hjem i provst J. C. Schousboes hus. På grund af min mangel på sangevne søgte jeg stadig embeder i købstæder; men det var mig umuligt at finde ansættelse dér.

Jeg boede nær ved Sønderjylland, og jeg følte lyst til at arbejde dér også i danskhedens tjeneste. I 1863 blev jeg så forflyttet til Allerup i Toftlund sogn, 2 mil nord for Løgumkloster, men så kom det ulykkelige 1864, da hertugdømmet blev afstået. Jeg blev ikke afsat, men jeg vidste jo, at det ville ske, når edsspørgsmålet kom til at foreligge, og da jeg mente, at jeg burde søge at undgå afsættelse og derved forøge deres tal, der søgte støtte i fædrelandet, søgte jeg alle småembeder i kongeriget, deriblandt Hals på Læsø, og dertil blev jeg kaldt i januar 1865. Jeg drog dertil i det håb, at der ville blive taget hensyn til min uheldige stilling, så jeg om et par år ville finde forflyttelse til et bedre embede i bedre egne; men deri skuffedes jeg; thi mit ophold på Læsø blev 20 årigt. Her falder altså min manddoms bedste virke, og den blev såre forskelligartet. Landbrug og i det hele taget alle forhold befandt sig på et forældet stade. Skolen med sine henved 100

*Lærer ved Smidstrup skole Johan Harald Plesner.
DM 23-3-1906.
(Foto N. Christiansen, Skælskør).*

børn fortjente næppe navn af skole; af dens jordlod var ca. $\frac{2}{3}$ hede, og det var vel også omtrent $\frac{2}{3}$ af hele den ca. 2 kvadrat mil stor ø, der lå hen som hede og flyvesand. Kun et par elletræer, der stod ved skolen udgjorde have, og hos beboerne var det ikke meget bedre, de hadede træer, fordi de på den flade ø kunne hindre deres udsigt over havet, hvorfra de ventede sig alt, særlig ved strandinger. En lille lund omtrent midt på øen var det eneste minde om, at øen en gang havde været skovklædt, og det var ikke en levning af de gamle skove, som var fyrskove, de sidste af de gamle i Danmark. Havn havde man ikke, og forbindelse med fastlandet, Sæby, vedligeholdtes kun ved en jolle, der en eller 2 gange om ugen blev sat i vandet; den løb ind til grundene, og man måtte så enten selv vade eller ride på ryggen af en mand i land.

Jeg kom ridende til Læsø den 12. marts 1865. Her syntes det mig, at der måtte være meget at gøre til befolkningens gavn, og ung og virkelysten, som jeg var, besluttede jeg at tage et arbejde op på de forskellige felter; men her var mange hindringer og da særlig den, at jeg ikke selv forstod mig på noget udenfor skolen. Heldigvis begyndte jeg da også først på dens ophjælpning, og det synes at være lykkedes godt, da provsten 3 år efter ved en forflyttelse gav skolen det vidnesbyrd, at den hørte til provstiets bedste. Samtidig dermed lykkedes det mig at vinde befolkningens tillid, der i årenes løb voksede således, at jeg ikke mindes, at jeg nogensinde har arbejdet for noget, hvortil man ikke fulgte mig, om end i førstningen lidt modstræbende, da det meste af, hvad jeg foreslog, ville vende op og ned på det bestående.

Straks begyndte jeg – særlig gennem den københavnske presse – at henlede opmærksomheden på, hvor hårdt der trængtes til en fiskeri- og forbindelseshavn, og efter nogle års forløb opnåede man, at stat og amt gav tilskud, medens Læsø tilskød en sum, der havdes som afløsningssum for øens privilegium på frihed for brændevinsbeskatning. Der blev så anlagt en havn med ca. 7 fod vand på øens nordvestpynt, og der blev oprettet en daglig postforbindelse med Frederikshavn ved 2 dæksfartøjer. Kort efter blev jeg af indenrigsministeriet beskikket til formand for havneudvalget, hvilken stilling jeg indehavde i 14 år, indtil min afrejse fra øen, og den var ret besværlig, da jeg boede $1\frac{1}{2}$ mil fra havnen.

Jeg tænkte straks på at plante, men blev frarådet det, da bebo-

erne sandsynligvis ville blive vrede og brække træerne. Jeg forstod mig ikke dengang på plantning, og af det første tusind, jeg plantede, voksede kun 3; men jeg søgte oplysning, særlig i Dalgas' skrifter og plantede næste år 2000, hvoraf de allerfleste voksede; en anden mand fik jeg til at plante 2000, og man ødelagde ingen for os. En lille plantningsforening af nogle få interesserede fik jeg oprettet, og dens formand var jeg også, så længe jeg var på øen. Oberstløjtnant Dalgas fik jeg over til øen for at holde foredrag og tale med befolkningen, og det var mig en mægtig støtte. Jeg fik i min nærhed anlagt en planteskole, og ved ihærdig agitation fik jeg mange til at plante, i begyndelsen mest på kontoen, at man ikke ville nægte mig »den tjeneste«.

Min plan var nu intet mindre end at gengive Læsø sine nåletræsskove på de øde marker og klitter, hvor de gamle havde stået, og sagen havde så stor fremgang, at jeg ved min afrejse øjnede mulighed for at få de »mange hoveder under en hat«, nemlig at få hele befolkningen til at tage fat på tilplantning af disse strækninger, der nu var udskiftede i lange smalle lodder til lyngslæt og fladtørsvkær, hvorved de ville få et meget bedre brændsel og vinde læ for de kolde, stærke nordenvinde. Sagen var godt i gang og i foråret 1885 uddelte jeg 42000 planter; men da jeg rejste fra øen i juni 1885, synes der at være indtrådt en stilstandsperiode, hvor man vel plantede noget, men dog mindre end man burde, og planteskolen blev forsømt. Imidlertid var de første plantede træer voksede godt op, og da jeg efter 13 års forløb besøgte øen, blev jeg modtaget som den, der havde gjort øen en stor velgerning ved at rejse plantesagen, som det syntes, at man nu ville tage op med større kraft. Selv havde jeg plantet ca. 20.000 træer omkring skolen, og medens den ved min ankomst lå på en nøgen hede, lå den næsten usynlig ved min afrejse i en skov, hvori var anlagt en have på ca. 6 skæpper land med over 100 fine frugttræer og en mængde buske. Jeg havde også i de sidste år fået Læsøboerne til at plante forædlede frugttræer i hundredevis, hvad man ikke hidtil havde kendt. Skolelodden på 12 tdr. land, meget dårlig jord, var flere år før min afrejse fuldt opdyrket, og jeg kunne på den have 1 hest, 4 køer og nogle får.

I 1873 købte jeg øens største landejendom, Langstrædegård, med ca. 100 tdr. agerland, som strakte sig helt hen til Hals skole. På den boede jeg til 1878, da jeg solgte den igen og flyttede til skolen, hvor jeg havde en ypperlig bolig, og embedet var nu

heller ikke dårligt, og jeg agtede ikke nogensinde at flytte fra Læsø; men flere og flere hverv samledes på min hånd, så det næppe føltes som en lettelse, at jeg solgte gården, skønt jeg selv havde styret både den og skolegerningen. Jeg blev af og til træt; men det faldt mig aldrig ind at søge forflyttelse; thi dels kunne jeg intet bedre embede vente – embedet her var den gang ikke bedre – dels kunne jeg i en alder af 44 år ikke vente forflyttelse, og endelig var jeg også bange for, at jeg efter et 20 årigt ophold på Læsø, hvor min villie så at sige var gældende i alt, var uskikket og for lidt bevægelig til at føje mig ind under andre forhold, ligesom jeg også tvivlede om, at jeg noget sted ville møde den kærlighed og agtelse, hvormed Læsøboerne lønnede mig.

Jeg fortsatte altså mit arbejde i en mangfoldighed af foretagender og hverv, som jeg mente kunne være til øens gavn; men jeg skal kun omtale et, om hvilket jeg mener, at det i forening med havnesagen og plantningssagen vil bevare mit minde længst derovre, ja måske til sene tider, fordi mulig mit navn er knyttet dertil, skønt jeg ikke ret ved det, det var min sidste gerning, og jeg anser den for den betydningsfuldeste, fordi den alt har og i fremtiden forhåbentlig kan aftørre mange tårer.

Med den bedre undervisning blev der blandt de velbegavede Læsøboere en mængde, som tog styrmandseksamen og blev styrmænd og skibsførere. Disse folks kår var ganske gode, deres hjem nydelige; men alt var jo bygget på mandens liv, og næsten hvert år hændte det, at en eller anden druknede, og så standsede det med et al indtægt, og vejen var da kun kort fra det smukke velsituerede hjem til fattigvæsenet. Det var selvfølgelig meget sværere for dem end den fattige arbejder, der lidt efter lidt gled ind under fattigvæsenet, hvor han ofte gik en mere sorgfri fremtid i møde, end han havde kendt i flere år. Dette forhold gjorde mig inderligt ondt, og jeg tænkte længe på midler til at mildne det. I vinteren 1884-85 fik jeg da den tanke, at der burde stiftes en fond for forulykkedes efterladte. Jeg udviklede min plan for nogle, men de fleste mente, at man burde opsætte sagen til næste år, da året havde været mindre godt for øen. Jeg gav dog ikke tabt og fik endelig dannet en komité for afholdelse af en basar til dannelse af en grundfond. Jeg skrev så i blade en mængde artikler og bad om gaver. Sådanne kom også fra alle egne af landet. Basaren blev holdt, og ved regnskabets opgørelse havde vi ca. 1400 kr. i behold; men dermed var sagen langt fra til ende.

Jeg holdt så møder i øens 3 sogne for at formå bjergerne til fremtidig at afgive til denne fond 10% af al bjergningsfortjeneste, og mærkelig nok lykkedes det at få alle hoveder under en hat, og for at fonden kunne vedblive at bestå, ønskede jeg kgl. konfirmeret fundats på den. Jeg skrev udkastet til en sådan, og det blev mit sidste arbejde på Læsø; om jeg fik den indsendt, inden jeg rejste, husker jeg ikke og ved altså heller ikke, som ovenfor sagt, om mit navn i nogen måde knyttes til den. Kun ved jeg, at den er vokset betydelig og har virket meget godt, så man er mig taknemlig for dens stiftelse.

Jeg havde ikke søgt embeder i de sidste 15-16 år og læste aldrig vakancebekendtgørelser; men tilfældig faldt mine øjne en aften på bekendtgørelsen om embedet her. Jeg fortalte min hustru, at det var et mærkeligt landsbyembede, da dets distrikt var sammenbygget med købstaden, og hun, der var brystsvag, anmodede mig om at søge det, hvad jeg nægtede som aldeles unyttig gerning. Hun tænke sig klimaet bedre for hendes bryst og fik mig til at skrive til sognerådets formand. Han svarede, at han ville tilråde, at jeg søgte, og for at føje min hustru gjorde jeg det i den sikre tro, at det ingen følger ville have, da jeg var aldeles ukendt og 44 år gammel; men jeg blev dog, skønt 40 ansøgere, hvoraf de fleste havde været her, indstillet sammen med 2, der var dimmiteret i 1881, og skoledirektionen fandt da, at man ikke burde forbigå mig, men kaldede mig under den 20. april 1885, og den 5. juni kom jeg her. Det var med stor ængstelse, at jeg overtog gerningen her under ukendte forhold. Jeg har næsten grund til at sige, »heldigvis« var skolen også her ved forskellige forhold kommet i forfald, og børnetallet var ikke stort. Jeg havde derfor ret let ved at få den noget bedre, og det gjorde jo straks et godt indtryk. Befolkningen er højst elskværdig, og skønt jeg ikke var den, de ville have, modtog de mig dog med stor venlighed, og det synes, at jeg også har haft en vis evne til at vinde dens tillid.

Jeg havde bestemt, at jeg efter den lange og besværlige arbejdsdag på Læsø ville se at undgå alle hverv uden for skolen, men det varede ikke længe. Jeg har nu en gang interesse for tidens rørelser, og da der ved den tid hørtes om, at man i Jylland begyndte at oprette andelsmælkerier, talte jeg med et par mænd, om det ikke muligvis var noget, man også kunne have brug for her. De greb straks tanken og opfordrede mig til at gå med dem

og indbyde egnens beboere til et møde i min skole for at drøfte denne sag. Mødet blev afholdt, og da ingen kendte noget til sagen, nedsatte man et udvalg, som nærmere skulle undersøge den, og jeg blev valgt til medlem af udvalget trods min protest, fordi jeg var ukendt med egnen og med sagen. Nu begyndte et meget stort arbejde med mange bryderier. Foretagendet syntes at være rentabelt, men nu var det igen om at få de mange hoveder under een hat, og det kneb. En mængde møder og taler måtte holdes, og jeg havde den tilfresstillelse, at man altid opmærksom lyttede til mine ord. Vi fik så andelsmælkeriet »Godthåb« bygget i Skælskør, og i det første 8 år var jeg medlem af dets styrelse, ligesom jeg altid har været dets regnskabsfører. Det var i 1886; vort mælkeri var et af de første her, og vi, der havde sat det i gang, blev jo i egnen anset for at være særlig mælkerikloge, så da nabosognene tænkte på at følge efter, blev jeg anmodet om at komme flere steder og holde foredrag for dem om denne sag, hvad jeg også villig gjorde; men det var heller ikke så lille et arbejde.

Efter nogle års forløb blev der bygget et andelsslagteri i Slagelse, og man ville også gerne have et her. Efter en tids forløb valgte man et udvalg til at søge den sag gennemført, og også til dette valgte man mig som medlem. Nu blev der atter et stort arbejde at gøre med at skaffe tegning af svin, og egnen måtte gennemrejses til møder for at overvinde megen modstand fra dem, der var bundne til Slagelse. Endelig lykkedes det at få et stort slagteri her i byen, om det end gik over til at blive privat. Byen har formentlig stor fordel deraf, og den lønnede mig for mit arbejde ved at vælge mig til bankrevisor, da denne post blev ledig, og den har jeg haft siden. Jeg er ved disse og andre lejligheder bleven kendt af befolkningen i en ret vid omkreds, og så vidt jeg selv kan skønne, står jeg omtrent i samme forhold til dem her, som jeg stod i på Læsø; men jeg har omtrent også lige så meget arbejde, og at man påskønner det, har jeg en mængde vidnesbyrd om i denne tid, i den oprigtige glæde befolkningen viser i anledning af min udnævnelse til Dannebrogsmænd, skønt den vel nærmest er tildelt mig i min egenskab af lærer. Den kom mig uanet og uønsket, da jeg ikke ser, at jeg i min alder kan gøre fyldest for den.

Siden 1890 har jeg været enkemand. Jeg har 4 børn. Den ældste, min eneste datter, er assistent i statsbanernes revisions-

kontor i København. En søn er cigar- og vinhandler i København; en søn er købmand i Glumsø, og den yngste søn er jernbaneassistent på trafikbestyrerens kontor i Fredericia.

Skolen og dens gerning har under mine mange andre gerninger, dog haft den første plads i mit hjerte, hvilket skoledirektionen også her anerkendte, da den i anledning af, at jeg den 3. september 1902 havde været lærer i 40 år, ved provsten overrakte mig en takskrivelse for min gerning, og til mine foresatte har jeg altid stået i det bedste, som oftest venskabelige forhold med undtagelse af min nuværende sognepræst, hr. Fibiger Jørgensen, hvis specialitet synes at være had og foragt for lærerstanden i sin helhed og for hans egne lærere i særdeleshed; men dette er aldeles uden betydning både over for autoriteter og beboere; ja det er nærmest til lærernes fordel.

Siden jeg kom fra Læsø, har jeg stadig fulgt de større skolemøder som deltager, også i Norge, og jeg har siden oprettelsen deraf været medlem af »Udvalget for danske skolebørns fælleslege«, ligesom jeg siden borgerskoleeksamens indførelse i Skælskør har været ministeriets beskikkede censor ved denne eksamen og ofte være censor ved almindelig forberedelseseksamen ved Skælskør Realskole.

Hermed tror jeg at have optegnet det allervigtigste af min gerning på skolens og livets andre områder, så der deraf kan dannes et billede af mig, som det vel er meningen, jeg skal afgive i anledning af min udnævnelse til Dannebrogsmænd.

Smidstrups skole ved Skælskør, den 20. april 1906.

Johan Harald Plesner

(Død 17.7.1916)

Forstander for Odense Amtskommunes Opdragelsesanstalt Lars Hansen, Knarreborg

Jeg er født i Kirkeskovlund, Vissenbjerg sogn, Odense herred den 2. maj 1844 af en fattig tjenestepige ved navn Karen Larsdatter. Fader var gårdmandssøn, men han giftede sig ingensinde med min moder. Få uger gammel blev jeg sat i pleje hos en velstående snedkerfamilie i Tommerup, hvor jeg blev behandlet med den største omhu og kærlighed indtil mit 5. år, da min moder tog mig tilbage mod mine kære plejeforældres vilje. De havde selv 3 pigebørn, som alle var ældre end jeg, men jeg, som dreng, blev særlig elsket og skattet af hele familien. Jeg blev derefter anbragt i pleje i Vissenbjerg sogn hos småkårsfolk uden børn, som senere arbejdede sig frem til at få hus med jordlod og en tørvemose. Der blev jeg behandlet med udsøgt strengthed, men retledet og led i øvrigt ingen nød.

Min store sorg og dybeste smerte, tabet af mit første gode plejehjem knugede mig gennem flere af mine barndomsår så meget, at jeg endnu den dag i dag bærer deraf i mit hjerte! Da jeg var 12 år gammel tog min moder mig fra dette hjem, hun var da blevet gift med en skomagersvend i Kolding og ville så have mig hos sig i stedet for at betale plejeløn, og der forblev jeg i ca. 1½ år. Da mine sidste plejeforældre havde længtes efter mig, tilbød de at tage imod mig uden betaling og give mig konfirmationsbeklædning imod, at jeg sommeren efter konfirmationen skulle arbejde for dem uden løn med tørvefabrikation. Jeg kom da tilbage på disse vilkår.

De halvandet år, jeg tilbragte i Kolding, var trængselsår for mig. Min stedfar var drikfældig og ville nødig arbejde, så der var fattigdom til huse. Jeg arbejdede om eftermiddagen på tobaksfabrik, om formiddagen skulle jeg søge skole, men forsømte den ofte, da jeg skulle gå til Seest Skov ca. ½ mil fra Kolding, for at samle og hjembære det meste brændsel, der skulle bruges i det fattige hjem. Desuden var der vanskeligheder for mig fynske bondedreng at hævde tåleligt samvær blandt købstadsdreng. Dog, hvad jeg manglede i det mere afslebne købstadsvæsen blandt kammerater, det bødede mine gode kundskaber og en forholdsvis fortrinlig udvikling af fysisk kraft så meget på. Jeg var ubetinget den dygtigste elev i den tarvelige skole, jeg gik, og var derfor meget afholdt af læreren.

*Forstander for Odense Amtskommunes Opdragelses-Anstalt
ved Knarreborg Lars Hansen.*

DM 25-5-1904.

(Foto G. P. Jacobsen, Odense).

Efter min konfirmation i foråret 1858 forblev jeg altså efter løfte hos plejeforældrene i Vissenbjerg og arbejdede for konfirmationstøjet den sommer med tørveskæring. Vinteren derefter sled jeg som dreng i en vinhandlerbutik i Odense, den daværende vinhandler Hey fandt særlig behag i mig og ville gerne have taget mig i lære, men mine stedforældre overtalte mig til fremdeles at hjælpe dem i sommermånederne, og jeg tog derfor på landet igen og fik lært alt almindeligt landarbejde og tjente i bøndergårde med idelig afbrydelse. Jeg tjente således 3 gange i en og samme gård i Assenbølle og i 2 gårde i Kjerte. På grund af denne idelige skiften tjeneste, som så lidet tiltalte mig, lærte jeg at tilberede hør som væsentligst vinterhåndtering. Hørsvingeriet drev jeg med virkelig interesse og held i 12 år, 2 år før soldaterjenesten og 10 år derefter. Jeg arbejdede også nogle måneder ved anlæget af hovedjernbanen gennem Fyn.

Som værnepligtig havde jeg den store glæde at komme til at stå i det smukke korps »Den kgl. Livgarde til Fods«, hvorfra jeg har de mest skønne livserindringer. Det var nemlig i de for majestæterne og hele kongehuset så mindeværdige år 1866 og 67.

I året 1868 – efter at jeg havde været på manøvre i København – blev jeg gift med en meget hæderlig og god pige ved navn Kirsten Pedersen, en datter af særdeles agtværdige forældre – faderen var tømmermand i Blangstrup, Thurup sogn. Hun har altid været mig en god hustru og i særdeleshed en god hjælper-ske i vor nuværende stilling som børneopdragere. I den første tid af vort ægteskab, nemlig de første 8 år, havde vi det kun småt med et lille landbrug til at holde en ko på, og vi havde megen gæld at forrente. Dog gik alt vel, min kone passede sagerne hjemme på fortrinlig måde, og jeg søgte stadig det strengere arbejde, som gav bedre fortjeneste, sammen med min vinterhåndtering: hørsvingeriet.

I vort ægteskab har vi 5 elskelige børn, som alle hidtil har skaffet os megen glæde ved deres flid og gode opførsel, jeg skal nævne dem således:

1. Hans Peder Hansen født 16/11 70 – nu montør ved Statsbanernes maskinværksted i Århus.
2. Jensine Johanne Christine Hansen, født 4/10 73 – nu gift med førstelærer Ole Rasmussen, Tullebølle, Langeland.

3. Rasmus Hansen født 23/6 76 – nu avlsforvalter på herregården Lykkesholm pr. Ellested St., Fyn.
4. Carl Henrik Emil Hansen, født 20/3 78 – nu 2. lærer og organist i Horne pr. Fåborg.
5. Johannes Theodor Hansen, født 23/2 80 – nu seminarielever på Statsseminariet i Skårup.

Nr. 3 og 5 er ugifte. Nr. 3, 4, 5, har aftjent værnepligt henholdsvis således: som infanterist, sygepasser og militærarbejder.

I året 1876 den 1. april tiltrådte jeg pladsen som bestyrer af en nyoprettet fattiganstalt for Tommerup-Brylle Kommune. I den stilling virkede jeg, indtil Odense Amtsråd i efteråret 1886 købte anstalten og derefter udvidede den betydelig – navnlig i retning af børneopdragelsesanstalt. Jeg blev da samtidig antaget som forstander og virker som sådan endnu. Jeg har således i over 28 år virket på stedet »Knarreborganstalten« og har haft meget at gøre på mange forskellige måder for at skaffe dels rigtigt værge og ædel trivsel, samt tæmme gemytterne under mit herredømme. I de første åringer var det særlig gamle, syge og affældige mennesker, tillige fordrukne individer (ligefrem bøller) og børn ved siden af disse. I den tid, amtet har haft anstalten, har det dog hovedsagelig været børneopdragelsesafdelingen, der har været lagt vind på, og nu er der heldigvis kun 5 voksne individer tilbage, og jeg er trøstet med, at der bliver ikke optaget flere sådanne! Jeg har haft meget glæde af opdragergerningen, og der findes nu trindt omkring c. 300 forhenværende elever, som kalder mig »fader«.

Udenfor min faste virksomhed har jeg haft glæde af at virke i forskellige småhverv, som sådanne: Jeg har i over 20 år været kommunevurderingsmand for Østifternes Husmandskreditforening, i 22 år har jeg været ligsynsmand, i nogle år formand for et dommerudvalg til bedømmelse af husmandsbrug til præmiering af Patriotisk Selskab, ligeledes i nogle år formand for den stedlige »Konservative Klub«. Jeg har i sin tid oprettet den endnu bestående Skyttekreds for Tommerup sogn og var i de første åringer dens kredsforstander. Jeg er medlem af »Dansk Børnehjemsforening«, »Foreningen til Dyrenes Beskyttelse«, »Fyens Stifts patr. Selskab«, »Fyens Stifts Kunstforening« og »Fyens Stifts Læseforening«.

I efteråret 1884 blev jeg optaget i Frimurerordenen, hvilket sidste har bragt mig velsignet glæde!

Jeg har tit og ofte været båret frem af lykkens gunst efter små forhold i de forskellige omskiftelser i mit liv, og skønt møje og besvær også har været mine ledsagere, så har jeg mest at takke forsynets nåde! Jeg lider af en meget ondartet gift, som mere eller mindre har hærget mig i de sidste 16 år; jeg er ellers af en kraftig natur.

Den mest overvældende glæde, jeg har haft i mit liv, var den, hvormed jeg nylig blev overrasket med ved kongelig nåde! Som en vistnok enestående mærkelighed levede jeg i 2 dage under følelse af, at jeg var blevet udnævnt til Ridder af Dannebrog, en ligefrem svimlende glædesfornemmelse, idet der fra Ritzaus Bureau var meddelt dette til forskellige dagblade, så at det stod at læse i mange 1000 eksemplarer af disse. Jeg blev lykønsket fra fjern og nær – telegrafisk, skriftlig og mundtlig – så jeg levede i en glædesrus, som jeg aldrig har kendt mage til! Det blev så efter 2 dages forløb officielt tilkendegivet mig, at Hs. Maj. Kongen havde benådet mig med Dannebrogskorset. Det ville være i høj grad utaknemmelig, om jeg ikke følte virkelig stor glæde derved, ja, i sandhed, det føler jeg; jeg skønner, at det er en meget stor udmærkelse, og vil nære en tak i hjertet, der aldrig vil svinde, fordi Hs. Maj. Kongen har været så nådig mod mig!

Dette er således grundtræk af mit liv med væsentlige hændelser og tildragelser, som jeg håber, den meget højtærede ordenshistoriograf vil tage sådant uddrag af, som måtte have interesse for landsfaderen, vor kære højtelskede Konge!

Opdragelsesanstalten »Knarreborg« den 23. juni 1904.

L. Hansen

(Død 31.12.1920)

Slotskantor og lærer Jens Nielsen Bang Ebbestrup, Fredensborg

Jeg er født d. 4. juni 1846 i landsbyen Skjørring i Randers amt, hvor min fader, gårdejer og Dannebrogsmænd Niels Ebbestrup, var sognefoged. Af 9 søskende var jeg den svageste, men desuagtet den eneste nulevende; min søstersøn Martin Poulsen, er dyrlæge i Ringsted, min broderdatter er gift med overretssagfører Balle i København. I årene 1865-68 var jeg elev på Det kongelige Skolelærerseminarium i Lyngby, hvorfra jeg dimitteredes i sommeren 1868.

Seminariets daværende forstander, professor, provst E. Langhoff havde udset mig til at være lærer ved Flakkebjerg Opdragelsesanstalt, men da jeg udtalte ønsket om hellere at få fast ansættelse i kommuneskolen, så snart det kunne ske af hensyn til ancienniteten, og da jeg vidste, at oprettelsen af et andenlærerembede ved Hornslet Skole i Randers amt var nær forestående, vovede jeg at udtale, at jeg hellere ønskede at få dette embede. Umiddelbart efter min dimission blev bemeldte embede opslået ledigt; jeg søgte det, blev indstillet som nr. 1 og fik det, hvorom professor, provst Langhoff gav mig meddelelse dateret 16. september 1868. I Hornslet var jeg i 5 år og aftjente i dette tidsrum fra 1870 til 72 min værnepligt ved den kongelige livgardes 4. kompagni.

I 1873 blev jeg kaldt til lærerembedet i Asmildgårde i Viborg amt, efter at jeg havde indgået ægteskab med Martine Marie Dorthea Franck, med hvem jeg har haft 7 børn, hvoraf de 6 er døde; de fire som små, de to som ældre; kun en søn, cand. jur. Ejnar Sigurd Bang Ebbestrup, lever som sagførerfuldmægtig i København. I foråret 1876 blev jeg af biskoppen over Århus stift kaldt til at være skolelærer i Fausing og organist ved Fausing Kirke i Randers amt. I årene 1881/82 gennemgik jeg med ministeriel understøttelse et udvidet musikalsk kursus i violoncel og orgelspil samt sang og musikteori.

Da embedet som slotskantor og organist ved Fredensborg Slotskirke samt enelærer ved Fredensborg Skole blev ledigt, søgte jeg det efter stærk opfordring af landets sanginspektør, afdøde kantor V. Sonne; d. 24. februar 1884 modtog jeg meddelelse om min udnævnelse.

Mine lykkeligste år har jeg levet her i Fredensborg, hvorfra jeg

har så mange skønne og rige minder. Minder fra Hans Majestæt Kongens residens her på Fredensborg Slot og Allerhøjstsammes høje slægtnings besøg her. Det har allernådigst behaget Hs. Majestæt Kongen ved flere kirkelige lejligheder at nøjes med min ringe hjælp ved udførelsen af sangen og orgelspillet her i slotskirken. Foruden ved Deres Majestæters høje slægtnings communion har jeg assisteret ved højsalig Prins Wilhelm af Glyksborgs bisættelse og ved Hs. Kongelige Højhed Prins Knuds dåb. Det har efter disse lejligheder allernådigst behaget Hs. Majestæt Kongen i egen høje person at tilkendegive mig sin allernådigste tilfredshed med min tjeneste.

I skolen har jeg ofte haft kærkomment besøg af Hs. Kongelige Højhed Kronprins Frederik, som har fulgt min gerning i skolen ikke alene med levende interesse, men også med en sagkundskab og pædagogisk forståelse, som både har glædet og forbavset mig; følgende udskrift af embedsbogen:

»Den 6. november 1903 benådede Hs. Kongelige Højhed Kronprins Frederik skolen med sin høje nærværelse for at overvære eksaminationen i religion. Efter nogle nådige udtalelser om denne uddelte Kronprinsen 2 flidspræmier á 2 nye blanke tokroner til pigen Ella Petersen og Jørgen Frederiksen«. – Den 9. november s.å. behagede det atter Kronprinsen at bære skolen med sin høje og behagelige nærværelse. Hs. Kongelige Højhed var denne gang ledsaget af den russiske fyrst Cherwachidse. Kronprinsen præsenterede mig for fyrsten og udtalte følgende: »I håb om ikke at forstyrre undervisningen har jeg taget fyrsten med herind, for at han personlig kan overbevise sig om, hvor højt et standpunkt alumeskoleundervisningen står på her. Vil De være så god at eksaminere børnene i historie og religion, hvert fag med ½ time«.

Efter eksaminationen vendte Hs. Kgl. Højhed sig om mod mig med følgende ord: »Hvad jeg har hørt af andre, har jeg ved selvsyn flere gange i den lange årrække, De har virket her, erfaret: at De er en omsigtsfuld, nidkær og sjælden dygtig lærer. Jeg er altid kommet uanmeldt, så De ikke har kunnet være forberedt på min nærværelse, men altid har jeg fundet alt i bedste orden: en livfuld undervisning og eksamination med rigtige og kvikke svar. Det er mig en personlig glæde i dag at kunne overrække Dem dette lille minde – et guldur – om min nærværelse i og

*Slotskantor og enelærer i Fredensborg Jens Nielsen Bang-Ebbestrup.
DM 31-12-1905.
(Foto Oskar Johansen, Frederiksborg).*

tilfredshed *med* Fredensborg Almueskole«. Kronprinsen vendte sig derefter til børnene: »Når jeg nu i dag har vist eders lærer min personlige påskønnelse, så vil jeg bede eder, børn, også vise ham eders ved at være opmærksomme og flittige, så I kunne blive dygtige og flittige mennesker; det vil glæde eders lærer, og det vil glæde mig. Tak børn for i dag!«.

Året 1905 har bragt mig både sygdom, sorg og savn. En hårdnakket tyfus hjemsøgte min hustru, datter og mig i begyndelsen af januar 1905. Min eneste, 21. årige datter døde d. 24. januar, min hustru blev liggende hjemme; jeg lod mig indlægge på epidemihuset i Hillerød, blev efter udskrivningen derfra angrebet af en stærk nyreblødning, der har efterladt sig en svækkelse i lænderne, hvorfor jeg har søgt og fået min afsked fra den gerning, jeg har røgtet i ca. 38 år.

Fredensborg 24. januar 1906.

J. N. Bang Ebbestrup

(Død 29.7.1925)

Lærer Peder Pedersen Schack, Veksebo

Jeg er født i Thiset, Gram pastorat i Sønderjylland den 15. januar 1844. Mine forældre var Chresten Nielsen Schack og hustru Kirsten Marie f. Gram. Jeg er yngste barn i min faders tredje ægteskab og min moders andet ægteskab. Min fader havde ejet en gård, men den overdrog han til sin ældste søn af første ægteskab, da han giftede sig med min moder, der var enke efter en skolelærer Vinds. Han ejede et parcelsted, som min fader så overtog. Både min fader og moders slægt har været bondefødte så længe tilbage, som jeg ved. Min moder var født i nabosognet i byen Nustrup, hendes fødegård er endnu i slægten Grams eje. Begge mine forældre var tilårs, da jeg blev født – min fader over 60 år – og da jeg var 8 år, var jeg forældreløs.

Fra den tid til min konfirmation var jeg anbragt forskellige steder, var vogterdreng om sommeren og fik nogen skolegang om vinteren. Sådant var skolegangen i Sønderjylland ordnet i min barndom. Fra 8-9 års alderen fritagelse for skolegang om sommeren, men hver dag i skole om vinteren. Mulkt for udeblivelse kendte vi ikke til. Alligevel synes jeg, at vi lærte godt i skolen. Når jeg gør en sammenligning mellem, hvad sjællandske børn lærer nu i skolen, og hvad de nordslesvigske børn lærte for 50 år siden, da synes jeg ingenlunde, at »vi« stod tilbage. Sagen, var, at om vinteren blev skolen hovedsagen; hjemmefliden var større. Ja, det forekommer mig, at hjemmene var bedre. Vi fik dog noget om vinteren, som vi kunne lære på om sommeren, når vi lå og vogtede ude på heden.

De sidste år inden min konfirmation var jeg hos en gift søster og svoger, hvor jeg havde det godt, blev vænnet til flid og arbejdsomhed. Min svoger mente, at jeg var for lille og spinkel til bondearbejde, og at jeg havde evner til at lære noget. Jeg kan ikke undlade den bemærkning, at i Sønderjylland blev der sørget for, at de gode evner blev udviklet og taget i brug. Når der fandtes et »godt hoved« i et husmandshjem, blev der gerne gjort udvej, at »det« kom til at læse, oftest til lærer. Var det i et gårdmandshjem, at en begavet søn fandtes, blev der sikkert aldrig lagt hindringer i vejen fra hjemmets side, selv om kårene var små, for at han kunne komme til at studere. Dette forklarer den kendsgerning, at så mange lærere, præster, læger og videnskabs-

mænd er udgået fra almuehjem i Sønderjylland flere end fra nogen anden landsdel.

Jeg valgte at blive lærer. Straks efter min konfirmation kom jeg i huset i forberedelse hos læreren, hvor jeg havde gået i skole; men han blev syg, så hele skolen og landbruget blev overdraget mig for sommeren, og om vinteren blev jeg »elementærlærer«. Men af nogen vejledning eller forberedelse blev der intet. Efter 2 års forløb indstillede jeg mit til optagelse på Tønder Seminarium, i foråret 1861. Sommeren i forvejen havde jeg forsøgt min lykke i Skårup. Jeg blev ikke optaget. Tilstrømningen til seminarierne var i disse år overvældende – i Tønder 82, hvoraf 28 kunne optages. Før jeg tog til Tønder, havde jeg fået det råd at tage til København til »Nørrebro Friseminarium«. Seminariets navn blev senere forandret til Blågård. Herfra tog jeg eksamen i 1864 med tredje karakter, 117 points. Jeg var derefter huslærer i 2 år hos proprietær Schwabe i Volderslev; derfra tog jeg 1. nov. 1866 til Fredensborg, hvor jeg begyndte en privat skole, som jeg havde i 12 år. 1878 søgte jeg og fik Veksebo skoleembede. Dette embede forestod jeg til 1. oktober 1906, da jeg på grund af svagheit søgte og fik min afsked.

Jeg er gift anden gang: min første hustru, Johanne Elisabeth Kaarsen, var født i Veksebo skole – hendes moder ligeså – skolen havde været i slægtens eje siden 1798. Min anden hustru, Marie Catharine Andersen, var lærerinde ved Veksebo skole. Mit første ægteskab var barnløst, i mit andet ægteskab havde vi en søn, en håbefuld dreng, der døde i sit syvende år.

Et tilbageblik: Fra min seminarietid, som skulle have været den rigeste for min udvikling, har jeg ingen glade minder. Seminariets ledelse, som den var den gang, var noget helt nyt, et forsøg. Vi fik sikkert gode foredrag, men vi, der kom lige fra almueskolen, og det gjorde de fleste, manglede forudsætninger for at få noget blivende ud af dem. Undervisningen var uden plan, eksamination var der for de allerfleste fags vedkommende slet ikke tale om. Og så var der den mest ubundne frihed: der var ingen kontrol med, om man mødte til timerne eller ikke. Mange udeblev i måneder. Københavnerlivet med alle dets fristelser, dobbelt farlige i den alder, som de fleste var i, drog mange ud i udskejelser. Eksamen blev omtalt som »kineseri og dødbideri«. Følgen var derfor også, at kun en lille del nåede frem til tvekamp

Lærer ved Veksebo skole Peder Pedersen Schack.

DM 5-12-1906.

(Foto Rud. Jørgensen, Helsingør).

med »troidene«, og så mange blev på valen, fordi vi ikke var forberedte til kampen.

Efter eksamen i 63 var der tale om, at vi var 60 til eksamen næste gang. Da vi nåede til eksamen, var vi 30, der begyndte, og deraf var vi 13, der bestod. Her må bemærkes, at det var i 64, hvor krigen afbrød opholdet på seminariet for manges vedkommende. Men, hvor mange velbegavede og ideelt anlagte mennesker gik der ikke helt til grunde, både legemligt og sjælelig, eller fik mærker af livet for hele deres levetid.

Året 64 blev vist også et vendepunkt for seminariet, efter hvad jeg har hørt. Jeg har ikke været der siden og kan ikke lide at komme der. Af alle de unge mennesker, jeg siden har forberedt til seminariet, har jeg ingen sendt til Blågård. De lærere, jeg mener, jeg skylder tak for god påvirkning, er nuværende biskop Rørdam, men vi havde ham så lidt, et foredrag hveranden lørdag, og så Lucianus Kofod, der var lærer i historie og dansk. Jeg var kommet sådan i »vildrede« med mig selv, at jeg knapt forstod tidens alvor i 64, jeg ville så gerne have været med som frivillig i krigen, men lod mig overtale til at opgive det, til eksamen var overstået, den stod jo lige for døren, og jeg havde fået penge af mine søskende til at læse for. Disse 2 grunde blev afgørende.

Da eksamen var overstået, var stillingen så helt forandret. Den første eksamensdag gik det dårligt, men jeg kom helt uforknyt hjem og fortalte min værtinde resultatet, det var mig aldeles ligegyldigt, om jeg fik eksamen eller ikke. Min værtinde så så alvorlig på mig og talte så moderligt til mig. Selv synes jeg, at denne samtale blev et vendepunkt i mit liv. År derefter har jeg bevidnet hende min taknemmelighed derfor. Jeg tog mig sammen, og eksamen gik godt til den sidste dag, da jeg var uheldig i praktisk færdighed. Men eksamen havde jeg bestået. Og den sætning, at man er lige dygtig lærer, enten man har en stor eller lille eksamen eller slet ingen, var prædiken for mig så tit, at den måske er gået mig over i blodet, thi vist er det, jeg har ikke forsøgt at tage eksamen om, hvorvel jeg har haft lejlighed til at kunne gøre det.

Blive lærer i mit fødeland Sønderjylland havde jeg ikke mod til. Den huslærerplads, jeg fik her på Sjælland, var hos rare, elskværdige og dannede mennesker. Jeg havde ikke levet i et dannet hjem før, men de bar elskværdigt over med mig, når jeg

stødte an i selskabelig henseende. Deres omgang var mest med omegnens præster, og jeg mindes med tak 2 præster, der tog sig velvilligt og faderligt af mig, nemlig pastor Bentzen i Volderslev og pastor Roos i Lidemark, den sidste stillede hele sin bogsamling til min afbenyttelse, og jeg benyttede den. Hvor har de unge mennesker, der udgår fra et dannet hjem, dog meget forud for os andre, der ikke er det. I de 2 år, jeg var der, fik jeg lidt samling på mig selv; jeg tænker tilbage på den tid med tak; de 2 år var nødvendige for min udvikling. De ville gerne have beholdt mig et år til; men jeg længtes efter at prøve mine kræfter på større opgaver.

At søge embede troede jeg var unyttigt. Jeg rejste da til Fredensborg for at oprette en »friskole« dér. Ingen kendte mig, og jeg kendte ingen dér. Men de opgaver, jeg længtes efter blev snart stillet og det i større udstrækning, end jeg nogensinde havde anet. Jeg satte de evner og den arbejdskraft, jeg ejede, ind på at efterkomme de fordringer, der blev stillet. Den første fordring blev: »De må læse med min søn til skolelærereksamen«. Jeg havde da læst med ham et år og håbet, at han det sidste kunne komme på et kursus i København; men da det glippede, måtte jeg, så nødtigt jeg ville for hans skyld, gøre forsøget. Han var uformuende, så det var den eneste udvej; men han var meget godt begavet. Vi tog da fat som to, der læser til eksamen sammen, og forsøget lykkedes. Han fik eksamen 1871, en stor første karakter, ikke under mig i noget fag – det er nuværende skoleinspektør Vogel-Jørgensen på Frederiksberg.

Så kom fordringen fra en anden: »De må lade min søn tage præliminæreksamen«. Det lykkedes også, og dermed var målet for min virksomhed givet. Skolen blev ikke det, jeg havde tænkt – en »friskole«, men som der med nogen ironi blev sagt af friskolemænd: en »kundskabsskole« – en realskole. Der er vel noget for den tid typisk i dette: friskolerne blev kundskabsskoler, realskoler, ja selv højskolerne måtte i hvert fald forandre *program*; men opholdet dér er for kort og forudsætningerne hos eleverne så umådelig forskellige.

Mange er de, der har taget præliminæreksamen fra min skole, og det var mest børn af »småkårsfolk«, der ikke kunne ofre ret meget på deres børns undervisning. Når de børn med de gode evner i 13 års alderen tog eksamen, og ældre var de fleste ikke, mærkede, hvad de kunne magte, var lysten vakt til at gå videre;

og da Frederiksborg lærde Skole var let tilgængelig herfra, kunne de, når de tog nogen privat undervisning i fransk og latin, tage artium i løbet af 3 á 4 år uden ret store pekuniære ofre. Det var især det, jeg så som skolens opgave – ikke min skoles alene, men skolens – at et hvert barn i skolen får den udvikling, som dets evner berettiger det til at få, og at de børn med de bedste evner får adgang til vore højeste og bedste undervisningsanstalter. Hvor går der mange evner til spilde, fordi de ikke tages i brug, og det har vi mindst af alt råd til i vort lille land. Dernæst, hvis vi under vore demokratiske forhold forsømmer oplysningen, evnernes udvikling, da er det, farerne opstår.

At det i nogen måde lykkedes mig at få dette mit syn virkeliggjort, slutter jeg deraf, at mange børn fra uformuende hjem er kommen i stillinger, som jeg ellers ikke tror, de ville været nået til: Mange er blevet lærere, pharmaceuter og præster o.s.v. Dr.phil. Østrup, præst i Sædder, pastor H. Mathiesen, redaktør af Kr. Dagblad og pastor N. J. S. Dall i Børglum er alle sønner af uformuende forældre og elever fra min skole. Siden jeg forlod Fredensborg, er der ikke der sket noget lignende. Jeg forlod skolen i Fredensborg, fordi jeg mente, at arbejdet var vokset mig over hovedet og oversteg mine kræfter.

Ved Veksebo skole fik jeg 28 arbejdsår. De første var ikke så lykkelige; der var fra 87 til 98 børn, og jeg ville gerne føre dem frem til det mål, jeg havde sat mig. Det blev en »forløftelse«, så jeg en tid måtte holde op med at holde skole. Jeg kom til kræfter igen, og nogen tid efter blev der ansat en lærerinde. De sidste 20 år står nu for mig som de lykkeligste ved min skolegerning. Jeg er nu ved mit 63 år oplidt af skolens gerning; men jeg står nu ved dens afslutning hædret af min Konge, med det allerbedste vidnesbyrd af mine nærmeste foresatte og med en påskønnelse og velvilje af alle mit skoledistrikts beboere og forhenværende elever, så jeg må sige, det er langt mere end fortjent.

Min virksomhed er faldet inden for skolens vægge. Jeg kan ikke træde offentlig frem. I min ungdom var jeg med i skyttebevægelsen, men da udviklingen, ånden i foreningen, tog en retning, jeg ikke kunne billige, trak jeg mig tilbage. En af mine første bestræbelser, da jeg var kommet til Veksebo, var at være med til at få dannet en sygeplejeforening. Det lykkedes, og den har været til megen velsignelse. Noget parti har jeg ikke hørt til hverken i kirkelig eller politisk henseende: Jeg er medlem af

menighedsrådet og var valgt som valgmand til det kirkelige udvalg af »den tredie retning«. Jeg har været medlem af Forsvarsforeningen siden dens stiftelse, og jeg har hørt til selvbeskatterne. Der har været så meget i vort offentlige liv, der har voldt mig bitter smerte og gjort, at jeg har set håbløst på mit folks fremtid. Men jeg har også glædet mig ved det store arbejde, der er gjort, og den rige udvikling, der har fundet sted siden 64 og øst håb deraf.

Menneskelig set har det eneste lyspunkt tit for mig været vort hensovede elskede kongepars gudsfrygt, retsindighed og menneskekærlighed: Hvor er der dog på deres initiativ og ved deres støtte gjort meget for syge, fattige, krøblinge og forkomne i alle aldre; mon noget andet slægtled kan opvise noget lignende.

Og nu mine landsmænd i snævrere forstand, sønderjyderne, jeg har ikke delt udlændigheden med dem, da jeg har haft mit hjem her siden 64, men jeg har delt sorgen og smerten med dem over udlændigheden og ydet noget arbejde for, at forbindelsen mellem dem og os herovre må blive inderligere og mere bevidst. Jeg har i mange år været og er formand for den herværende kreds af Sønderjysk Forening. Det, at jeg er sønderjyde, har sikkert præget mit syn på forholdene i Danmark og gjort, at jeg har set mismodigt og håbløst på dem. Når ens fødeland, den plet af jord, der har været i slægtens eje, så langt slægtens historie går tilbage, er i fjendevold, da står det ganske anderledes nærværende for os, at den samme skæbne *kan* ramme vort fædreland. Gid den tanke må være nærværende hos mit folk, ikke for at gøre det modløst og se håbløst på Danmarks fremtid, men for at samle al den sundhed, kraft og energi, som det sidder inde med, i bestræbelser for at afvende faren og så stole på »Herren er min hjælper«.

Fredensborg i Januar 1907
P. P. Schack

(Død 6.4.1913)

VII. TO POLITIKERE

Lærer Peder Jørgensen, Måbjerg

Jeg er født i Gadbjerg en mil vest for Jellinge d. 1. april 1835. Mine forældre var: Gårdejer og sognefoged Jørgen Thomsen og hustru Maren Melchiorsdatter; jeg er den yngste af syv søskende.

Min fader var en for sin tid meget vel oplyst mand. Jeg mistede tidlig min gode fader, idet han døde samme år og samme måned som højsalig Kong Frederik den Sjette. Moder sad enke, indtil hun døde som gammel kone i 1874.

Jeg har altid også som ung mand været meget lærelysten, og jeg har som ungt menneske benyttet mangan ledig time til læsning, og på denne måde erhvervede jeg mig ikke få kundskaber. Jeg havde stor lyst til at uddanne mig til lærer, men da moder efter faders død sad i små kår, kunne hun ikke hjælpe mig til at få dette ønske opfyldt. Jeg lærte så murerhåndværket og arbejdede ved dette håndværk i over seks år, skønt lønnen den gang var lille, sammen sparede jeg dog så meget, at jeg med en lille hjælp fra anden side kunne tænke på at søge optagelse på et seminarium for at uddanne mig til lærergerningen.

Da den første slesvigske krig udbrød, gik jeg endnu i skole, og jeg har flere minder fra den tid. Jeg mindedes således levende »slavekrigen«. Jeg ser endnu min ældre broder skærpe en stor høfork og med den som våben drage afsted for i forening med en mængde andre folk fra egnen at møde »slaverne«! I et af krigsårene – vistnok 1849 – så jeg en gang hestgarderne, og disse stolte og smukke soldater gjorde et dybt indtryk på mig. Jeg tror, den begejstring, jeg følte for dette udmærkede korps, har bidraget til, at jeg altid senere i mit liv har haft kærlighed til og følt stor interesse for militærstanden.

I 1856 blev den bekendte pastor Svendsen præst i Jellinge og forstander for seminariet. Jeg søgte den gang ikke så sjælden til Jellinge Kirke for at høre pastor Svendsens forkyndelse.

*Fhv. lærer Peder Jørgensen, Måbjerg.
DM 2-5-1904.
(Foto J. Rasmussen, Holstebro).*

I 1857 var Kong Frederik den Syvende i Jellinge, og på Gorms Høj holdt pastor Svendsen en hjertegribende tale til Kongen, der var så bevæget, at tårerne løb ned ad hans kinder. Også jeg var blandt den store mængde tilhørere, der var til stede ved denne lejlighed, og jeg blev dybt grebet både over at se og være i nærheden af Hs. Majestæt Kongen og over at høre pastor Svendsens udmærkede tale.

I 1858 blev jeg optaget på Skolelærerseminariet i Jellinge, hvor jeg opholdt mig i tre år og dimitteredes i 1861.

Opholdet på seminariet var en såre lykkelig tid. Pastor Svendsen var en udmærket forstander, og seminariet en fortrinlig læreanstalt. Pastor Svendsen havde meget stor indflydelse på mig.

En måned efter, at jeg var dimitteret fra seminariet, blev jeg kaldet til skolelærer og kirkesanger i Thorsted pr. Ringkøbing; det var et lille embede i et af Vestjyllands hedesogne. Jeg giftede mig nu med min forlovede Sine Marie Christensen fra Nørup pr. Vejle, og skønt vi sad i små kår i det lille embede i Thorsted, levede vi dog der et meget lykkeligt liv, og jeg var overmåde glad og lykkelig ved min gerning som børnelærer.

I denne tid rådede i så godt som alle skoler den gamle, tørre undervisningsmåde med død remseri, og det var de allerfleste steder en ret vanskelig sag at skaffe den friere, levende, mundtlige undervisning indgang. Pastor Svendsen havde på seminariet været en ypperlig og ihærdig talsmand for den nye undervisningsmåde, og jeg var en varm tilhænger af samme. Nu skulle denne nye metode føres ud i livet, og jeg tog fat med liv og lyst. Det lykkedes mig hurtigt at vinde børnenes fulde kærlighed, og de var inderlig glade ved at søge skolen. Igennem børnene vandt jeg snart forældrenes tillid og velvilje, og dette gjorde, at det faldt ret let for mig at få den nye undervisningsmåde indført. Forældrene lærte snart at se med velvilje på undervisningen. – Allerede i 1862 blev jeg forflyttet, idet jeg blev kaldet til lærer og kirkesanger i Brejning mellem Ringkøbing og Herning. Også her lykkedes det mig, dog ikke uden en del modstand, at få det døde remseri ud af skolen og at få den levende, mundtlige undervisning indført.

Jeg var lærer i Brejning i otte år og boede altså der i krigsåret 1864. En fjendtlig afdeling rykkede en dag nævnte år gennem sognet på dens vej mod nord. Jeg kom netop gående den modsatte vej. Et par officerer standsede mig, fremtog et kort og ville

vide besked om vejlængden, om de større gårdes beliggenhed m.m. Jeg var i oprørt sindsstemning imod fjenderne og nægtede at give nogensomhelst oplysning. De tog da og slæbte mig med et stykke mod nord, indtil der gjordes holdt, og man beredte sig til at overnatte der på egnen. Jeg forholdt mig rolig, indtil jeg mærkede, at jeg ikke længere blev nøje iagttaget. Jeg listede mig da bort mellem transportvognene og slap lykkelig hjem. Således endte dette fangenskab. Ulykkerne i 1864 gik mig nær til hjertet. Da jeg hørte, Als var taget, randt tårerne mig ned ad kinderne, og jeg sukkede til Gud og bad for vor Konge, vort folk og vort land.

I 1870 blev jeg kaldet til lærer og kirkesanger i Måbjerg, anekssogn til Holstebro. Den friere, mundtlige undervisning var nu gennemført i en hel del skoler; også i Måbjerg, hvor jeg afløste en ung og dygtig mand, var det døde remseri kastet over bord, og jeg kunne derfor her fortsætte i den retning, i hvilken den forrige lærer havde ledet undervisningen.

De kommunale anliggender interesserede mig, og jeg fik i Måbjerg lejlighed til at virke en del i den retning, idet jeg har været medlem af Måbjerg sogneråd i 18 år, og i de 15 af disse 18 år var jeg sognerådets formand.

Mine kollegaer i lærerstanden har også betroet mig adskillige tillidshverv. Jeg har således i en årrække været kredsformand i den stedlige kreds af Danmarks Lærerforening, i mange år været formand i bestyrelsen for de vestjyske skolemøder i Vem og i en lang årrække formand for Lærerforeningen i Hjerm-Ginding Herreder.

I 1892 søgte jeg efter opfordring valg til folketinget i Svendborg amts 3. valgkreds, Svendborg, og d. 20. april valgtes jeg til folketingsmand for nævnte kreds. Jeg hørte til den lille Bergske gruppe; vort lille partis fører var den nuværende konseilspræsident J. C. Christensen. Jeg genvalgtes i 1895, og jeg var efter dette valg med til dannelsen af Venstre-Reformpartiet. J. C. Christensen blev også dette partis af alle anerkendte fører. Vinteren før de nye folketingsvalg i 1898 led jeg af en ørelidelse, der gjorde, at jeg ikke søgte genvalg nævnte år. Heldigvis varede det kun et halv års tid efter valget, før ørelidelsen forsvandt, og jeg har siden været rask. Jeg interesserede mig meget for arbejdet på rigsdagen, og jeg var meget bedrøvet over, at mit helbred ikke i 1898 tillod mig at søge genvalg; jeg har meget ofte savnet

virksomheden som rigsdagsmand. Rigsdagsmændene havde i 1894 den store ære at blive indbudte til Deres kongelige Højheders Kronprinsens og Kronprinsessens sølvbryllup. Jeg var blandt de folketingsmænd, der fulgte indbydelsen, og jeg var såre glad ved at deltage i højtideligheden. Hs. kongelige Højhed var så nådig at gå omkring og hilse på hver enkelt af os og havde et venligt ord til hver især. Denne fest vil jeg altid bevare som et smukt og skønt minde.

Den 1. september 1901 var jeg som udsending fra Måbjerg sogn deltager i det folketog, der mødte i København for at takke Hs. Majestæt Kongen for det nye ministeriums udnævnelse. Det var med inderlig glæde, jeg stod på Amalienborg Slotsplads og så Hs. Majestæt træde frem og tale højt og smukt til folketoget. Jeg var meget glad ved at være med i dette takketog, og jeg bad om, at Gud Fader ville holde sin hånd over vor højtelskede Konge og hans hele hus.

Også deltagelsen i denne begivenhed regner jeg blandt mine skønneste minder.

I oktober måned 1903 indsendte jeg ansøgning om afsked med pension fra mit lærerembede, regnet fra 1. januar 1904. Ansøgningen blev bevilget. Jeg havde da været lærer i over 43 år, deraf over 33 år i Måbjerg. Der er her i sognet mange forældre, der har gået i min skole, og hvis børn jeg også har været lærer for. Jeg har i min lange lærervirksomhed modtaget mange beviser på velvilje fra alle sider. Skolens tilsynsmænd har jeg meget at takke; disse har altid vist mig imødekommenhed og velvilje. Jeg vil altid bevare mine foresatte i taknemlig erindring.

Under 2. maj 1904 behagede det Hs. Majestæt Kongen aller-nådigst at udnævne mig til Dannebrogsmænd, og blev hæders-tegnet overrakt mig i mit hjem d. 25. s.m. af hans højjærværdighed provst Møller i Ølby i overværelse af sognerådet, skolekommissionen, skolens lærere, flere af beboerne og af min nærmeste slægt. Jeg var dybt rørt og meget taknemlig for den kongelige nåde, der således vistes mig, hvad jeg også udtalte, da provsten efter en smuk tale havde overrakt mig ordenstegnet.

Hvis det måtte være mig tilladt at slutte denne levnedsbekræftelse med en bøn til Hs. Majestæt Kongen, da ville jeg allerunderdanigst tillade mig at bede Hs. Majestæt vise mig den store nåde at forunde mig en plads som kongevalgt landstingsmand, når et sådant mandat måtte blive ledigt.

Jeg er dybt bedrøvet over, at jeg af helbredshensyn i 1898 ikke kunne søge genvalg til folketinget og altså mistede mit folketingsmandat. Ville Hs. Majestæt af sin kongelige nåde give mig et landstingsmandat, da ville jeg føle mig såre lykkelig, og det skulde være min opgave at røgte dette mandat i troskab mod Konge og fædreland.

(Død 16.12.1914)

Hr. professor, dr. phil., ordenshistoriograf Troels-Lund, København!

Hoslagt tillader jeg mig allerunderdanigst at fremsende min levnedbeskrivelse, ledsaget af mit fotografi, og har jeg med hensyn til tiden tilladt mig at sende levnedbeskrivelsen således, at den kan være hr. ordenshistoriografen i hænde på min syvti årige fødselsdag.

Jeg tør vel ikke antage, at Hs. Majestæt Kongen læser slige levnedbeskrivelser. Jeg ville dog allerærbødigst tillade mig meget at bede hr. ordenshistoriografen foranledige, om det er muligt, at Hs. Majestæt måtte blive bekendt med den bøn, jeg allerunderdanigst har tilladt mig at fremføre i slutningen af levnedbeskrivelsen.

Jeg ville være såre lykkelig, om det måtte behage Hs. Majestæt allernådigst at opfylde denne min allerunderdanigste bøn.

Allerærbødigst

Måbjerg pr. Holstebro, 31. marts 1905

Peder Jørgensen

(Det ses ikke af ordenshistoriografens akter, om han har efterkommet henstillingen. Peder Jørgensen blev imidlertid ikke kongevalgt landstingsmand).

Førstelærer Peter Hansen Sindberg, Ølgod

Til Kongen.

I henhold til den fra de kongelige ordeners historiograf under 1. juni modtagne anmodning tillader jeg mig herved allerunderdanigst at berette min allernådigste Konge følgende angående mine livsforhold og vigtigste oplevelser:

Jeg er født i Kjær, Ulkebøl sogn på Als d. 19. august 1839. Da mine forældre var fattige arbejdsfolk, hvem det faldt svært ved hjælp af de tiders knappe arbejds løn at ernære sig selv og 5 sønner, kom jeg i en alder af 10 år bort fra hjemmet og opdroges hos en onkel i Jylland, hvor jeg så henlevede resten af mine barndomsår. Til de oplevelser fra mine tidlige barneår, der har fæstnet sig dybest i min erindring, hører kampene ved Dybbøl og Sundeved i årene 1848-49. Når vi børn hørte geværene knalde og kanonerne tordne på den anden side sundet, blev vi vel stærkt grebne deraf, men frygtede i grunden ikke for fjenderne, thi vi hørte altid de voksne sige: »Over sundet kan de ikke gå«. Heller aldrig kan jeg glemme det forunderlige indtryk, det gjorde på mit barnesind, da de første tropper drog ind på Als og under musik og udfoldede faner marcherede forbi mit hjem, thi det var første gang, jeg så Dannebrogspanen!

I slutningen af 1849 kom jeg så til Jylland og fik ophold i Tistrup sogn ved Varde. På rejsen fra mit barndomshjem overværede jeg i Assens d. 4. december det første folketingsvalg. Jeg vidste ikke, hvad der foregik og anede ikke, at det, der da tog sin begyndelse, i fremtiden ville fange min interesse i den grad, som sket er.

I Vestjylland stod skolevæsenet de allerfleste steder på den tid såre langt tilbage. Hverandendags skolegang om vinteren og $\frac{1}{2}$ dag ugentlig om sommeren for hver klasse. Efter 4 års undervisning i en sådan skole, blev jeg efter den tids milde bedømmelse udskrevet af skolen med udmærkelse! Samme år blev jeg rigelig 15 år gammel – anset værdig og duelig til at forestå undervisning i en lille biskole! Her var forholdene meget tarvelige: Ingen skolebygning, men børn og lærer vandrede fra sted til sted med 8 og 14 dages ophold, henholdsvis hos en husmand og en gårdmand, hvor læreren i et sådant tidsrum fik kost og logi; lønnen var 16 kr. for en vinter. – Flere steder samledes lærer og børn i

*Førstelærer ved Ølgod skole Peter Hansen Sindberg.
DM 2-5-1904.
(Foto K. Graversen, Ølgod).*

husets dagligstue, hvor konen og pigerne ofte var sysselsatte med husflidsarbejde, de kartede og spandt, og hvor man tit kunne høre, at det sydede og brasede på skorstenen i det tilstødende køkken!

Således begyndte jeg d. 1. november 1854 den lærervirksomhed, som jeg siden uafbrudt har fortsat, så at jeg, om Gud vil, d. 1. november d.å. kan fejre 50 års jubilæum som lærer. – I de næste 4 år virkede jeg ligeledes som ueksamineret lærer ved et par andre biskoler, og da tiden kom, at jeg måtte søge at erhverve mig den fornødne uddannelse, men savnede midler til at bestride udgifterne ved opholdet på et seminarium, kom jeg i huset hos pastor, senere provst Assens i Jerne ved Esbjerg, af hvem jeg sammen med 3 andre blev forberedte til skolelærereksamen, som jeg bestod i København 1861. Under min forberedelse var jeg huslærer for provstens børn.

Efter endt eksamen blev jeg samme år kaldet til lærer og kirkesanger i Horne ved Varde, hvor jeg uden at søge forflyttelse virkede i 18 år, skønt embedet langt fra var af de bedste eller letteste, idet jeg måtte undervise i 2 skoler, der lå $\frac{1}{2}$ mil fra hinanden, hveranden dag i hver.

I 1863 blev jeg gift med en gårdmandsdatter fra S. Virum og har i mit ægteskab haft 3 børn, hvoraf en er død.

Da Ølgod lærer- og kirkesangerembede i 1879 blev ledigt, modtog jeg opfordring om at søge det, og har nu snart, 2. marts d.å., henlevet 25 lykkelige år her under mere udviklede skoleforhold, der skænker større glæde og frugt af arbejdet, da jeg som førstelærer underviser i en skole, der er delt i 5 klasser – en inderlig og glædelig modsætning til den tid, da jeg som lærer begyndte i en bondes dagligstue!

Dette er, hvad jeg i korte træk har turdet vove allerunderdanigst at fremføre angående min skolegerning, og turde det måske endnu være mig tilladt lige underdanigst at oplyse lidt om mit private liv og mit forhold til enkelte af min tids store spørgsmål.

Følgende småhverv er mig betroet: I over 20 år har jeg været revisor i sognets og omegnens spare- og lånekasse, ligesom lang tid formand for sognets hjælpeforening, hvis virksomhed nu er overgået til menighedsrådet, hvoraf jeg er medlem. – For Ribe Amts Plejehjemsforening er jeg kredsformand for Ølgod sogn. – 1882 var jeg med til at stifte Aktieselskabet Ølgod Plantage, hvis

formand jeg er. – Plantagen, der er 140 tdr. land stor, danner nu en smuk baggrund for kirken, skolen og den stadig voksende stationsby; før henlå arealet som sandbanker og hede.

Til større spørgsmål har min stilling været således:

Det forekom mig så naturligt, at så mange trofaste og fædrelandssindede mænd, der af ganske hjerte delte Kongens og folkets sorg over vort dyrebare fædrelands nederlag i 1864, dybt grebes af tanken og håbet om genoprejsning gennem et udviklet og kraftigt forsvarsvæsen. – Og da derfor skyttesagen kom op som et led i denne udvikling, vandt den straks min fulde tilslutning, så jeg i mange år søndag efter søndag kunne stå på skydebanen ude på heden og øve sognets unge karle i skydning; desuden var jeg kredsforstander for flere kredse. – Min lange virksomhed i skyttesagens tjeneste blev måske en medvirkende grund til, at jeg for mange år siden blev optaget som æresgæst i den herværende våbenbrødreafdeling.

Den ædle skyttesag tabte imidlertid lidt efter lidt sin interesse for mig, efter at den mere og mere blev draget ind i partipolitikens tjeneste; thi endskønt min fødsel, opdragelse og sociale stilling vel nærmest måtte anvise mig plads i det store politiske flertals rækker, så har jeg dog altid indtaget et konservativt standpunkt, fordi jeg har ment, at folkets heldige indflydelse på lovgivningsarbejdet kun kunne vindes og øves gennem et oplysende og sagligt arbejde og ikke gennem storpolitisk kamp. – Derfor har jeg også – særlig siden folketingets nægtelse af finanslovens behandling i 1873, der forekom mig at være et overgreb – stedse vedkendt mig at være en modstander af oppositionspartiets taktik og stillede mig derfor efter gentagen opfordring som det konservative partis kandidat i Ribe amts 1. valgkreds i maj 1881, men faldt mod kredsens tidligere folketingsmand Haastrup; senere har jeg ikke søgt valg.

I 1888 måtte jeg føre en længere politisk strid med en af egens mest dominerende venstreførere. Jeg var faldet på den tanke, som jo forøvrigt deltes af mange, at hele det danske folk og særlig den danske bondestand måtte kunne enes om – uden hensyn til politiske anskuelser – at fejre hundredeårsdagen til minde om den store og velsignelsesrige landboreform, der gennemførtes d. 20. juni 1788. – Festen påtænktes afholdt i Varde som midtpunkt for kredsen, men forhindredes ved den nævnte førers indflydelse. – Trods al modstand fra samme side lykkedes

det mig alligevel i forening med nogle besindige venstremænd at få arrangeret en fornøjelig fest her i Ølgod, hvor særlig konservative mænd fra en vid omkreds var til stede.

Skønt jeg har levet i en tid, da mange ømme bånd blev sønderrevne under politiske stridigheder, har jeg dog haft den lykke næsten fuldtud at bevare personligt venskab i forhold til politiske modstandere, og i min egentlige gerning er jeg ingen sinde blevet fortrædiget for mine fra det store flertal afvigende meningers skyld. – Ved jubilæumstider er jeg endog to gange – 5. juni 1874 og 99 – blevet overdraget det vanskelige hverv i store blandede forsamlinger, at tale for grundloven og er hver gang blevet hørt i ro, uagtet min svage røst altid har advaret mod at forcere udviklingen.

Ja, mange gode og lykkelige dage har jeg oplevet under min lange skolevirksomhed, for hvilke jeg skylder Gud og mange mennesker tak; men som den mest ærefulde dag i mit liv vil jeg altid regne d. 2. maj 1904, da det behagede min allernådigste Konge at skænke mig Dannebrogsmændenes Hæderstegn, for hvilket jeg herved i dybeste underdanighed beder Deres Majestæt modtage min hjerteligste tak!

Gud bevare min allernådigste Konge og Kongens ganske hus!

Allerunderdanigst!

Peter Hansen Sindberg
førstelærer ved Ølgod Skole

(Død 13.6.1919)

Ved fremsendelsen af hoslagte levnedbeskrivelse tillader jeg mig at bemærke følgende:

Mit liv har ikke været rig på store oplevelser, og det er derfor kun småting, jeg har haft at berette om. Måtte det derfor forekomme historiografen, at jeg har været for vidtløftig i beretningen om mine småoplevelser, og at det derfor ikke egner sig til at forelægge Hs. Majestæt Kongen, udbeder jeg mig beskrivelsen tilbagesendt til forkortning og omarbejdelse. Mit fotografi vedlægges.

Allerærbødigst
Sindberg

Ølgod, d. 30. juni 1904

VIII. TO AFHOLDSAGITATORER

Smed Peder Pedersen, Lem

Født 3. november 1846 i Boddum sogn, Refs herred, Thisted amt. Faderen var smed og husmand, hvis forfædre en gang hørte til de formuende selvejerbønder i Thy; men formuen gik tabt under pengekrisen 1813, og efterkommerne blev arbejdere og småhåndværkere.

Efter en højst dårlig skolegang kom jeg i smedelære hos en tyskfødt mester og blev svend 1. oktober 1864. Arbejdede forskellige steder og aftjente min værnepligt ved søetaten, hvorfra jeg permitteredes 1. juni 1868. Jeg rejste atter som håndværks-svend, indtil jeg 22. november 1870 giftede mig med en husmandsdatter fra Hvidberg i Thy og fik mit eget værksted i Hvidberg på Thyholm.

Nu skulle en familie forsørges, og alle evner og kræfter blev nu båndlagte i dette ene: »kampen for tilværelsen«. Den lyst til læring og granskning, særlig i historie og jura, som jeg tidligere havde plejet en del måtte nu i al fald for en række af år opgives.

1876 flyttede jeg her til Lem sogn, og fortjenesten blev en del bedre, så de økonomiske kår var ret tilfredsstillende. I 1885 gik jeg med til oprettelsen af en afholdsforening her i Lem sogn, og dette blev i mere end een henseende et vendepunkt for mig og mit hjem.

Et par artikler, jeg skrev i et dagblad, som forsvar for afholdssagen, vakte en del opmærksomhed, og da jeg af naturen var godt begavet med den evne hurtigt at kunne give tanken form i ord, så blev jeg snart opfordret til at holde foredrag om nævnte sag. Dette arbejde antog snart så store former, at jeg 1887 fuldstændig nedlagde mit håndværk og stillede mig til rådighed for afholdsbevægelsen. Jeg har nu siden 1886 holdt omtrent 3000 offentlige foredrag om afholdssagens betydning, og omtrent over hele landet har denne virksomhed strakt sig. Arbejdet har til tider været anstrengende så meget mere, som det væsentlig faldt mellem 1. oktober og 1. maj, og da jeg har måttet søge al

min udvikling ene og alene ved selvarbejde, så måtte jeg stadig søge at udfylde de mangler, som altid vil opstå, hvor den skolede dannelse mangler.

Fra 1890 til 1898 var jeg medlem af hovedbestyrelsen for Danmarks Afholdsforening. Grundet på mit betydelige kendskab til forholdene i de forskellige egne af landet udnævntes jeg 1894 af landbrugsministeriet til medlem af landbokommissionen, der skulle afgive betænkning over jords udstykning og sammenlægning samt over tilvejebringelse af jordlodder til landarbejderne.

Da loven desangående udkom 24. marts 1899, valgtes jeg af Viborg amtsråd som medlem af kommissionen for nævnte amt.

I forbindelse med den større ædruelighed og den stadig stigende tyendeløn tog jeg fra 1895 et arbejde op for ved tyendesporeforeninger at fremhjælpe tyendeklassen, så de kom i besiddelse af nogen kapital til at grunde deres fremtid på.

Personlig har jeg været medvirkende ved oprettelsen af næsten alle tyendesporeforeninger i Jylland, ja endog på Lolland og Falster samt i Frederiksborg amt har jeg virket for denne sag og tør sige: heller ikke forgæves.

Nærmest som en påskønnelse af mit arbejde i samfundet modtog jeg 1899 gennem landbrugsministeriet en understøttelse til en rejse i udlandet, og da tysk var det eneste fremmede sprog, jeg forstod, så var der intet valg for mig. Jeg gennemrejste Mecklenborg, Saxen, Bøhmen, Bajern, en del af Rhinlandene, Westfalen og Hannover og havde stor interesse for, hvad jeg så på denne rejse, men fik det indtryk, at landbefolkningen i Danmark har forholdsvis gode livsvilkår fremfor befolkningen i de sydtyske lande, og at det også står en hel del i sammenhæng med de bedre levevilkår, at den danske landbefolkning rager op over de fremmede i åndelig udvikling.

I min hjemlige egn har der været lagt beslag på min tid som leder af en del foreninger, medlem af sogneråd, skolekommission o.s.v.

Som formand for taksationer af de mindre landejendomme til lån i kreditforeninger.

Jeg har holdt en del foredrag om de hjemløse børns stilling, men har også de sidste 15 år stadig haft en eller to af forældreløse og fattige børn i mit hjem.

Som det vil fremgå har mit liv været rigt på afvekslinger og arbejdet meget alsidigt, men et er og vil blive idealet for mig,

*Smed Peder Pedersen, Lem sogn.
DM 31-10-1904.
(Foto Aage Lefolii, Esbjerg).*

nemlig kampen imod fattigdommen, så dog de store masser af den kommende slægt kunne komme til at begynde under bedre livsvilkår og med større fond af kundskaber, end jeg selv har haft. Angående det sidste bemærkes, at jeg var omtrent 20 år, da jeg lærte mig selv at skrive, og andre ting stod i forhold dertil.

At mit arbejde på så mange måder har vundet forståelse også i andre samfundsklasser, har jeg haft bevis for ved flere lejligheder. Da min hustru og jeg 1895 fejrede vort sølvbryllup, var vi genstand for en sjælden opmærksom(hed) – ja jeg tør sige fra borg og hytte. En digter skrev et vers, som jeg tillader mig at anføre:

»For kamp mod hjemmets fjende
den drikkens djævel hård,
for kamp mod fattigdommen,
for lys i småmands hjem,
fra mange, mange, mange
en ærlig tak fremgår
og signer brudeparret
med sølverkrans om hår«.

Strengt arbejde i ungdomsårene og nu i 18-19 år stadig på rejse især om vinteren, med al den uregelmæssighed, som rejselivet fører med sig, har også gjort, at mit ellers så kraftige legeme vil ældes for tidligt. Når Hans Majestæt Kongen påskønner min virksomhed i så høj grad, at jeg hædres med Dannebrogsmændenes Hæderstegn, vil dette kun være en spore for mig til at fortsætte mit arbejde og stedse i dybeste ærbødighed være min aller-nådigste konge taknemlig.

Allerunderdanigst
P. Pedersen

Lem pr. Skive 10. november 1904.

(Død 17.3.1907)

Vognmand Anthon Jensen, Viborg

Jeg er født den 20. september 1860 i Oue sogn, Hindsted herred, Ålborg amt, er tiende barn (tvilling) af husmandsfolk Jens Hansen og hustru Ane Kirstine Jensdatter. Jeg opvoksede under meget små kår, da mine forældres indtægter var små og børneflokket stor; men vi fik altid det nødvendige.

Som følge deraf måtte vi søskende – 9 drenge og en søster, hvoraf kun 3 brødre og søsteren endnu er i live – tidligt hjælpe til med alt, hvad vi kunne og måtte tidligt ud at tjene hos fremmede. Jeg som den sidste blev dog tildels hjemme for at hjælpe dér med pasning af vore 2 køer, nogle får og høns, og hvad andet der var. Vi brugte køerne som trækdyr, og jeg både pløjede og harvede med dem, da jeg blev stor nok dertil.

Min skoleundervisning erholdt jeg i landsbyens skole, hvor jeg såvelsom mine øvrige søskende, altid var blandt de flinkeste elever. Jeg var i flere år nr. 1 i min klasse, såvelsom i kirken ved min konfirmation. Jeg husker, at min gamle lærer ofte udtalte, at Anthon kan lære, hvad han vil, han kan godt blive præst. Til at søge videre uddannelse var der imidlertid ikke råd.

10 år gammel døde min kære moder, hvilket ikke gjorde det lettere, tilmed da fader blev ældre, han var født 1810 og deltager i 3 års krigen som menig soldat. Faders søster, der var enke, men 7 år ældre end fader, kom til os for at passe huset, og hun blev mig i moders sted, indtil jeg, 15 år gl., rejste fra barndomshjemmet for at komme i malerlære i Rønne på Bornholm. Her havde jeg et godt hjem i 4 år hos malermester Th. Spelling og hans prægtige hustru Caroline Spelling, hvem jeg endnu, så mange år efter, brevveksler med. I læretiden søgte jeg stadig om vinteren den tekniske skole, hvor jeg opnåede flere 1. præmier for tegning, og efter endt læretid 1. september 1879, da jeg rejste til København for at søge arbejde, hvilket jeg også fik, søgte jeg den tekniske skole i Industriudstillingsbygningen. I august 1881 blev jeg telegrafisk kaldt tilbage til min læremester i Rønne for at forestå udsmykningen af Rønne Kirke, bl.a. marmoreringen af altertavlen og prædikestolen, i hvilken gren af faget jeg havde fået en del uddannelse i København.

I 1882 blev jeg udsendt til at hjælpe professor Kornerup ved fremkaldelse og fornyelse af gamle kalkmalerier i nogle af de bornholmske rundkirker, hvilket arbejde for mig var i høj grad

*Vognmand Anthon Jensen, Viborg.
DM 31-10-1904.
(Foto H. Elmgaard, Viborg).*

interessant og fornøjeligt, særligt under denne prægtige gamle mands ledelse.

I foråret 1883 blev jeg indkaldt som soldat ved 1. regiments 1. bataljons 1. komp. og fik kvarter i Citadellet i København, hvor jeg aftjente min værnepligt, jeg blev udtaget til oppasser for min premierløjtnant Saaby, blev af ham under kantonnementet overladt til min kaptajn S. A. Sørensen.

Efter endt soldatertjeneste søgte jeg at uddanne mig som fotograf hos Viggo Lassen, Østergade 38, København, hvilket fag jeg havde en del kendskab til fra min læremester, der tillige var fotograf, og hensigten var, at jeg en gang skulle overtage hans forretning.

I julen 1883 indtraf imidlertid en begivenhed, der fuldstændig forandrede alle mine fremtidsplaner, idet min eneste søsters mand, der et halvt år forud var begyndt som vognmand ved Viborg station, pludselig døde af tyfus fra hustru og 6 ukonfirmerede børn. Jeg kom til begravelsen, så at nøden var stor, og at det ville være umuligt for min søster at skaffe udkommet til sig og børnene. Forretningen var stiftet på gæld, de var kommet som fremmede til byen, intet arbejde; det så galt ud. Jeg overvejede stillingen et par dage og kom da til det resultat, at den eneste udvej var at prøve, om det var muligt for mig, ved at forlade min hidtidige stilling, at holde det gående for min søster.

Ved hjælp af enkelte gode venner, som min svoger havde erhvervet sig, blandt hvilke særligt skal nævnes smedemester C. Lund som min bedste støtte, blev der foretaget en indsamling til enken, der indbragte så meget, at den værste gæld blev klarert. Jeg havde som svend opsparet 800 kr., hvilket beløb jeg tilligemed en lignende sum fra 3 andre brødre dækkede den øvrige gæld med og begyndte så at arbejde på bar bund med 4 heste, 3 vogne og 2 karle.

Jeg tog den beslutning at ofre et par år af min ungdom for at prøve, om det var muligt at holde det gående for min søster, hvis ikke måtte det opgives, og jeg igen tage fat, hvor jeg slap ved mit fag.

At det ikke var nogen let opgave for en 23 årig ung mand, uden noget egentlig kendskab hverken til fag, folk eller forhold, vil vist indrømmes; men jeg gik til min gerning med godt mod og i tillid til, at Gud ville hjælpe mig, hvor min egen kraft ikke strakte til.

Ved stor flid og sparsomhed, hvilket jeg havde lært i mit barndomshjem, lykkedes det mig efterhånden at få gang i tingene, og nytår 1886, altså efter 2 års forløb, var jeg nået så vidt, at jeg kunne tilbyde min søster en forpagtningsafgift af 900 kr. årlig, foruden at jeg overtog og betalte hele besætningen med 1.750 kr., da jeg af flere grunde havde indset det nødvendige i, at hver fik sit. Denne ordning blev indført, og fra den tid har jeg drevet forretningen for egen regning, og min søster har haft sin årlige ydelse, der nu, efter at alle børnene er konfirmeret, er nedsat til 500 kr. årlig, så længe hun lever.

Allerede under mit ophold i min læremesters hus lærte jeg min nuværende elskelige hustru at kende, en datter af forhenværende møller, daværende skibstømrer H. P. Folkmann, og dette bekendtskab udviklede sig efterhånden til en så inderlig forståelse, så jeg den 5. oktober 1887 hjemførte Thora Cecilie Folkmann som min brud, efter at jeg havde købt ejendom og bygget os en bolig. Samtidig drog min gamle fader, der flere år tidligere havde solgt sin lille ejendom, ind til os, og tilbragte sine sidste år i fred og hvile til sin død 1894, 84 år gl.

Min hustru og jeg har i vort ægteskab haft 5 børn, 3 drenge og 2 piger, af hvilke de 2 drenge er døde. Den ældste pige, Edle, er nu 16 år og venter at tage sin præliminæreksamen til sommer, hun agter at gå lærerindevejen. Den næste pige, Jenny fylder 13 år den 29. d.å. og den eneste dreng, Markus, er 7 år, alle flinke og opvakte børn, som vi venter os megen glæde af.

Min hustru har i de sidste 15 år været stærkt plaget af gigt, der til tider har været helt overhåndtagende, men ved hjælp af alle de midler, der har stået til vor rådighed, er vi dog nået så vidt, at det går ret tåleligt nu.

Min forretning har udviklet sig til at omfatte en ejendom på 50 tdr. land af byens bedste jord, en ejendom i byen, der er vurderet til 32.000 kr. samt en besætning bestående af 18 heste, 18 fækreaturer, en snes vogne, avlsredskaber og maskiner, der til sammen drives af en arbejdskraft af en snes mand. Jeg har en gæld på det hele ialt 40.000 kr.

Jeg er endnu en mand i min bedste alder, 44 år gl., rask af helbred og fuld af tillid og fortrøstning til, at den Gud, som har hjulpet hidindtil, han hjælper os herefter. Jeg har været afholdsmand siden mit 23. år og besidder den fulde overbevisning om, at dette mægtigt har bidraget til, at jeg har opnået den i alle

måder gode sociale stilling, jeg indtager, ved hvilken jeg søger, at vidt mine evner rækker, at lindre nøden blandt mine medmenesker, særligt lægger jeg mit arbejde ind på at fortrænge den værste af alle samfundets fjender: *de berusende drikke*.

Jeg har været formand for Viborg Afholdsforening i 13 år. Formand for Viborg o. O. Afholdskreds siden dens stiftelse i 1890, den tæller nu 44 foreninger, det største antal i nogen kreds i landet, medlem af bestyrelsen for Afholdsfolkenes Begravelseskasse for Jylland, formand for Danmarks Afholdsforenings organ »Folkevennen«, næstformand i bestyrelsen for samtlige kredsformænd under Danmarks Afholdsforening. Formand for de samvirkende Afholdsorganisationer i Viborg. Formand for Aktieselskabet »Viborg Afholdshjem«, der til sommer lader opføre en bygning til ca. 120.000 kr., i bestyrelsen for spareforeningen »Julens Glæde«, der uddelte til julen til sine sparere 24.000 kr., og medlem af bestyrelsen for oprettelsen af et alderdomshjem for gamle afholdsfolk.

Udenfor afholdsarbejdet er jeg medlem af bestyrelsen for Arbejdsgiverforeningen, kasserer i Grundejerforeningen og endelig i disse dage indvalgt som medlem af et udvalg til oprettelsen af et andelsmejeri.

Dette er i korte træk en skildring af mit liv, således som det har formet sig for mig til dato, og jeg beder Deres Kgl. Majestæt modtage denne simple levnedsbetegnelse som en undersåtlig tak for den særlige æresbevisning, der er blevet mig til del ved min udnævnelse til Dannebrogsmænd.

Anthøn Jensen

Et fotografi vedlægges

(Dekorationen indkom 15.1.1943)

IX. FRA HAVE- OG LANDBRUG

Biavler, førstelærer Boie Boiesen, Systofte

Undertegnede er en søn af gårdejer Laue Boiesen og hustru Karen Hansen af Kastvrå, Sommersted sogn pr. Haderslev. Jeg er født d. 10. januar 1834 sammesteds og gik i skole hos den da for sin dygtighed og patriotisme såvel bekendte lærer og vejrprophet A. Kloster i Sommersted. Da jeg var 16 år gammel, blev jeg konfirmeret og blev året efter optaget som elev på Jellinge Seminarium. Efter et toårigt ophold dér, blev jeg i året 1853 dimitteret med en smuk 1. karakter: 10 ug, 7 mg og 1 g. Straks efter min dimission blev jeg ansat som hjælpelærer ved skolen i Østerhæsing pr. Fåborg. Derefter blev jeg d. 10. februar 1855 ansat som enelærer ved skolen i Strandby pr. Assens, den 17. december 1856 ved Hjælm Skole pr. Saksøbing og den 18. januar 1858 ved Systofte Skole pr. Nykøbing p. Fl. Jeg har altså nu virket som lærer ved almueskolen i noget over 52 år. I al denne tid har jeg bestræbt mig for at røgte min embedsgerning så samvittighedsfuldt, som det var mig muligt, og jeg har da også al tid haft den glæde, at mine foresatte ved afholdte eksaminer og visitatser har udtalt sig rosende om mit arbejde og min skoles tilstand. For at undervisningen kunne blive så god som muligt, udarbejdede jeg omkring ved året 1870 2 lærebøger til brug i almueskolen, nemlig en »Lærebog i Fædrelandets Historie« og en »Dansk Sproglære«.

Disse småbøger har været mig til megen nytte i skolen, og, skønt der aldrig blev reklameret for dem, blev de indført i mange af landets almueskoler, så at de henholdsvis er blevet trykt i 6. og 10. oplag.

Når man har været så heldig som jeg – at være lærer i 52 år – så er det indlysende, at man har haft megen fritid til sin rådighed. Denne har jeg ligeledes søgt at udnytte på bedste måde. Allerede år 1860 kastede jeg mig over biavlen, en industri, som på den tid stod grumme lavt her i landet. Der var, som man med rette kan sige, kun bar bund at bygge på. Ved at læse udenlandske, især tyske og amerikanske fagskrifter opnåede jeg snart så megen indsigt og kendskab til biernes behandling, at jeg med

*Førstelærer ved Systofte skole Boie Boiesen.
DM 5-9-1905.
(Foto Søndergaard, Nykøbing F.).*

god virkning kunne agitere for den moderne biavls indførelse her i landet. På den tid skrev jeg en mængde apistiske artikler så vel til danske som til tyske blade. Mit vigtigste arbejde var dog affattelse af min »*Vejledning til Biavl*«, som udkom i året 1873 på Fr. Wøldikes Forlag.

Nogle år efter, 1888, opfandt man de kunstige »bitavler«. Jeg var her i landet den første, som brugte og fabrikerede dem til salg, og mine »kunsttavler« blev ikke alene afsat i mængde her i Danmark, men også i udlandet, ja en enkelt sending gik endog til Hans Majestæt Kongen af Grækenland. For at sikre mine kunder en god og uforfalsket vare søgte jeg patent på fabrikationen af dem og nåede hos vor allernådigste konge at få patent, gældende for hele Danmark og de danske bilande. For at undgå et mere udførligt skriveri om min virksomhed til biavlens fremme her i landet har jeg tilladt mig her at vedlægge et nr. af »Tidskrift for Biavl« (15.1.1903), hvortil jeg tillader mig at henvise.

Dog, biavlen var ikke det eneste, der i min lange embedstid var genstand for mit studium; også matematiken var min kæphest i min fritid. Særlig studerede jeg da trigonometrien. Så snart jeg var dimitteret fra seminariet, tog jeg fat på denne videnskab, og min interesse for dette studium har jeg bevaret indtil den dag i dag. Først drejede det sig om at finde π (Pi) med omtrent 30 decimaler. Under min syslen hermed opdagede jeg en størrelse, som jeg kaldte *s*, supplement, og med denne som grundlag blev det mig snart muligt uden mindste brug af logaritmer og trigonometriske tabeller at finde en hvilken som helst funktion, *sin. cox. tang. m.m.*, til en given spidsvinkel, og omvendt finde vinklen til en given trig. funktion. Efter at der var hengået en tid af 33 år, var jeg i året 1886 kommet såvidt, at jeg vovede at offentliggøre en »*Trigonometri for Hvermand*«.

Denne var imidlertid et rent diletantarbejde og kunne næppe få nogen praktisk betydning, fordi der medgik mindst en tid af 5 minutter, når man f.eks. skulle beregne *cot. til 10°40'10*«. Hovedfejlen ved min pjece var efter min mening den, at jeg kun »satte en ny lap på et gammelt klædebon«.

I de sidste 20 år har jeg derfor bestræbt (mig) for at fremstille et komplet nyt trigonometrisk system, og jeg er heldigvis nået så vidt, at jeg har besluttet mig til at udgive en hel ny lærebog i trigonometrien. Manuskriptet er allerede færdigt, og bogen vil rimeligvis få titlen: *Naturlig Trigonometri*. Fuldstændig nyt system.

I henhold til dette skrift vil periferien blive delt i 10584 terser, tersen i 10 deciterser, og dermed atter i 10 centiterser. Denne inddeling har følgende fordele:

1. Man kan ved den i en tid af 1 minut beregne vinklen til en given funktion eller omvendt beregne funktionen til en given vinkel uden at have mindste brug for logaritmer eller trig. tabeller; og dog fås i resultatet let 6 rigtige cifre.
2. Den er stemmende ikke alene med cirkulens, men også med tallenes natur. Jeg antager derfor, at min hovedformel muligen med tiden vil komme til at spille en lignende rolle i trigonometrien som den pythagoræiske læresætning spiller i geometrien, da man ved dens brug kan løse de almindelig forekommende trig. opgaver uden hjælp af tabeller.

Hvad mine familieforhold angår, da skal jeg tillade mig at bemærke, at jeg har hustru og tre børn. Min hustru Anne Kirstine Sørensen er født i Kastvrå den 27. september 1835, og vi blev ægteviede til hinanden i Sommersted Kirke den 6. aug. 1858. Vore tre børn er:

1. Dorte Boiesen, født d. 30. maj 1859, gift med gårdejer Niels Petersen Skov i Øverup, Tingsted sogn, Falster.
2. Lavra Boiesen, født d. 21. december 1861, har som eksamineret lærerinde fast ansættelse ved skolevæsenet i Nykøbing, Falster.
3. Valdemar Boiesen, født 30. november 1870, er ejer af en bondegård i Kettinge sogn på Lolland.

Til slutning kun dette: Hvad jeg her har nedskrevet, må læses af alle og enhver. Ja, det ville endog være mig en glæde, om en eller anden anset matematiker fik læst mine bemærkninger om trigonometrien og derved måske fik lyst til at stifte bekendtskab med denne videnskab.

Systofte Skole, d. 12. september 1905
Boie Boisen
førstelærer

(Død 18.7.1918)

Frugtavlere, lærer Claus Petersen Matthiesen, Gundsømagle

Jeg er født den 14. september 1841 i Ulkebøl sogn på Als, hvor mine forældre, Peter Matthiesen og Marie Margrethe f. Sørensen, ejede en større bondegård ikke langt fra Arnkilsøre, der havde været i slægtens eje mindst siden 1652. I dette idyllisk beliggende hjem, omgivet af skov og fjord tilbragte jeg min første barndom, stærkt påvirket af en elskelig moder, der først døde i 1898. Jeg var det sørgeligste barn, der allerede i 7-8 års alderen led af lungeblødninger, hvorfor den halve mil lange skolevej var besværlig for mig at gå, og det varede da heller ikke længe, før vor læge forbød dette.

Jeg blev så i 11 års alderen sat i huset hos daværende institutbestyrer Peter i Sønderborg, og her tilbragte jeg nu resten af barndomstiden til efter min konfirmation 1857. Dette ophold i et højtuddannet og udmærket hjem fik stor indflydelse på den lille person. Begge plejeforældre var tyskfødte – Kiel og Flensborg – og det daglige hussprog var derfor tysk, højtysk og plattysk, som det kunne falde sig, men begge var dansksindede til liv og sjæl, så min nationalfølelse led ingen skade, om jeg end senere måske har haft ubevidst hang til germaniseringen i tale og stil. I »Institutet« dreves stærkt på levende sprog, hvilket senere er kommet mig til stor nytte ved mine pomologiske studier, hvor man i så høj grad er henvist til at benytte fremmed litteratur.

Allerede fra ganske lille stod min hu til blomster og planter, en arv fra slægten, blandt hvilke »farbroder Hans«, en broder til min farfar, var ivrig frugttrædyrker; et æble med hans navn træffes endnu hyppigt på øen. Min faders søstre, der boede i hjemmets nærhed, elskede blomster og var blandt de første på øen, der omdannede deres haver i engelsk stil, så det var ikke sært, at lysten var gået i arv til mig. Min fritid tilbragte jeg om sommeren i den store have med de 150 store frugttræer, der omgav gården, her fandt jeg min glæde fra vår til høst. En ven af huset havde lært mig at pøde træer, og stor var glæden, når kunsten lykkedes. Her drømte jeg mine drømme og gjorde mine iagttagelser, som jeg endnu til tider har nytte af. Til tider løb barnefantasierne dog løbsk med mig, som dengang da jeg plantede et ungt asketræ med roden opad og toppen nedad for at få en hængesk. Da fik jeg at mærke, at spot og skade følges ad.

*Fhv. lærer Claus Petersen Matthiesen, Gundsømagle.
DM 26-4-1904.
(Foto Johannes Hansen, Frederikssund).*

Om vinteren drev jeg husflid, paparbejder og tegning, en lyst, der også har fulgt mig gennem livet. Jeg var som mand med at stifte »Dansk Husflidsselskab« og ligger inde med ca. 3000 frugt-tegninger fra egen hånd, ligesom jeg også har drevet det temmelig vidt i blomstermaleri, som dreng vejledt af præstekonen i Ulkebøl, fru Krog-Meyer, hun havde været lærerinde i maling for prinsesserne på Augustenborg, senere af min hustrus slægtning professor O. D. Ottesen.

Opholdet i Sønderborg hæmmede vel en del min havevirksomhed, dog tilbragtes fritiden om sommeren helst i den skønne omegn, eller også gik jeg på opdagelse efter, hvad der fandtes af planter i folks vinduer, traf jeg så noget ukendt, gik jeg uden videre ind og bad om stiklinger. Derimod brød jeg mig ikke og har aldrig brudt mig om dyr, min faders heste og køer var fremmede skabninger for mig.

Min plads i livet skulle vel nærmest have været blandt gartnerne, men det blev mig forment, og jeg valgte så skolevejen, fordi jeg holdt så meget af børn. 1859 blev jeg elev på Skårup Seminarium, som jeg forlod 1862 med en god førstekaraktter. I Skårup var nuværende professor Rostrup kort i forvejen blevet lærer i naturvidenskab og matematik; i det sidste fag drev jeg det aldrig vidt, derimod fængsledes jeg stærkt af de første, især botanik og var snart en uadskillelig ledsager på R's botaniske ekskursioner, og et stort righoldigt herbarium resulterede deraf. Det var første gang min medfødte samlerlyst gav sig udslag.

Efter min afgang fra seminariet blev jeg ansat som andenlærer på Augustenborg og oplevede i denne stilling hele krigsperioden 64. Her forblev jeg til 1. april 65, da skulle der indføres obligatorisk tyskundervisning, og så blev jeg afskediget, ikke på grund af manglende kundskaber i dette sprog, men som der står i afskedsbrevet: »fordi De ikke kan undervise i den rette ånd«. – Under hele krigen var mit skolelokale taget i brug til lazaret, min ufrivillige ferie gik så med at tilse sårede og syge på slottet, bringe dem blomster og frugt, gøre indkøb, skrive breve og i det hele være til tjeneste for den store flok af stakler, der så hårdt trængte dertil. Denne samaritergerning bragte mig tilfredsstillelse og megen glæde. Da den hørte op den 2. november, blev der ymtet om, at jeg var indstillet til det hæderstegn, der nu er kommet. Jeg ved ikke, om det var sandt, kom gjorde det imidlertid ikke, men jeg havde da også belønning nok i selve gerningen.

Efter 1. april 65 flakkede jeg et helt år rundt her i Danmark, uden at det ville lykkes mig at få fat i noget, vi var jo en stor mængde »fordrevne slesvigere«, og dem, der havde familie, burde jo hjælpes først. Foråret 66 blev jeg huslærer på Mogens Munchs gamle gård Palstrup, et par mil sydøst for Viborg, og her tilbragte jeg en rig tid til efteråret 68. På gården, der ejedes af godsejer Plenge, gift med en søster til Tietgen, mødtes dengang en stor mængde af datidens fremragende grundtvigske præster og lægfolk, noget, der ikke undlod at sætte sit præg på den unge modtagelige huslærer.

Mine botaniske lyster fulgte mig stadig, og den jyske flora, der på denne egn er særlig rig, frembød meget nyt og interessant for mig. Gennem Botanisk Forening kom jeg hurtigt i personlig og skriftlig forbindelse med de fleste af datidens fremragende botanikere, og jeg kunne vistnok have bragt det til noget i retning af botanik, hvis jeg ikke 1870 efter 1½ års ansættelse som andenlærer i Strø sogn lidt nord for Slangerup, var blevet kaldt til lærer i Gundsømagle under Roskilde Domprovsti. Her fik jeg hus og hjem og jord til min rådighed og så vågnede barndomskærligheden til havevæsen og frugtavl atter med en så stor styrke, at botanikken blev kun 2.

Ved min tilflytning til stedet var der nok et stykke havejord, men ingen have, altså tumleplads uden indskrænkning for ung arbejdskraft og arbejdslyst. Da jeg 1902 fraflyttede stedet, efterlod jeg den største og mest righoldige skolehave i landet, rig navnlig på samlinger af frugt, thi havevirksomheden i Gundsømagle havde hurtigt bragt mig ind på pomologiske studier, til hvilke disse samlinger, hentet viden om fra, afgav materiale. I de mange år har jeg samlet en mængde pomologiske optegnelser og et stort pomologisk bibliotek. Da jeg havde søgt og fået min afsked – de førnævnte lungeblødninger forbød ophold i skolestuer – afbrudtes mine undersøgelser, men fortsattes nu her i egen have ved eget hjem, hvor jeg håber, de må fortsættes uden at være afhængige hverken af personer eller andre forhold.

Den egn, hvor min manddomstid er tilbragt, var ved 70-tiden meget fattig på frugt, nu hører den til de rigeste. Der er ved min hjælp plantet frugttræer i tusindvis, og mange er de husmænd og småårsfolk, der nu kan sælge for henved 100 kr. frugt om året, en meget velkommen og betydningsfuld indtægt. Ved siden af har jeg siden 1884 rejst dels for Haveselskabet og dels for

Frugtavlerforeningerne som en slags konsulent, stærkt beskæftiget med at holde foredrag og give praktisk vejledning i frugtavl. Desuden har jeg søgt gennem en lang række artikler i provinspressen og mere pomologiske afhandlinger i danske og udenlandske fagskrifter at gavne frugtbruget. 1897 hædredes jeg med at være dommer for Danmark ved den internationale frugt-udstilling i Hamborg. 1902 vandt jeg i en konkurrence, udskrevet af Landhusholdningsselskabet ved en lille bog om anvendelse og opbevaring af frugt. Gennem statsunderstøttelser er jeg blevet sat i stand til gentagne studierejser i Tyskland, ligesom jeg snart har gennemstrejft alle danske øer og noget af Jylland i samme øjemed. Jeg har nu den glæde at kunne være til tjeneste for mange, ikke mindst gartnere, ved bedømmelse (?) af frugt. Sidst er min virksomhed anerkendt ved, at Hs. Majestæt Kongen har tildelt mig Dannebrogsmændenes Hæderstegn, en hædersbevisning, for hvilken jeg frembærer min allerunderdanigste tak.

Med hensyn til min lærervirksomhed, da vil jeg helst lade mine elever bedømme denne. Den blev tildels afbrudt 1892 efter en heftig lungeblødning og derefter følgende svagelighed, der bevirker, at jeg måtte holde hjælpelærer efter denne tid. Mine bedste timer har jeg haft i min skole, og mange beviser har jeg på, at jeg gennem min undervisning har vundet mig en skare af taknemmelige og hengivne elever, noget, der ret gav sig udslag ved min bortrejse fra byen.

Endnu kan tilføjes, at jeg 1870 ægtede Caroline Mathilde Oehlerich, datter af købmand L. O. på Nordborg, og at der er skænket os to døtre i dette ægteskab, hvoraf dog den ene døde 1885, 12 år gammel.

Villa Pomona pr. Ølstykke St. 27/9 1904

C. P. Matthiesen

(Død 1926)

Mejeribruger, gårdmand Christen Nielsen, Særløse

Jeg er født i Særløse 1845. Mine forældre var gdm. Niels Pedersen og hustru Ane Marie Katrine Christensen. Vi var 4 søskende, hvoraf jeg var den yngste, vi blev alle holdt strengt til arbejdet, og jeg måtte meget ofte forsømme skolen på grund af travlhed i hjemmet. Da jeg var konfirmeret, kom jeg ud at tjene hos min morbroder, hvor jeg også måtte tage godt fat. Efter 1 års forløb kom jeg på Hindholm Folkehøjskole, hvor jeg opholdt mig et vinterhalvår og rejste så derfra til min søster, der samme år var blevet gift. Jeg tjente så som karl i sommerhalvåret hos min svoger. Næste vinterhalvår kom jeg atter på Hindholm Højskole, men måtte på grund af krigen rejse hjem efter ¼ års forløb, da min broder blev indkaldt som trænkonstabel. Hen af sommeren blev min broder hjempermitteret, og jeg kom da atter til at tjene min svoger, hvor jeg så var i 4 år. Jeg ønskede tit i disse år at komme ud at lære noget mere og særlig at blive elev under Landhusholdningsselskabet. Det blev imidlertid ikke til noget, og jeg måtte blive, hvor jeg var. 1868 blev min broder imidlertid gift, og jeg kom da hjem, og i begyndelsen af 1869 overdrog mine forældre mig gården, som jeg fæstede fra Ledreborg gods. Indfæstningen kostede 6000 kr., som jeg måtte låne.

1870 blev jeg gift med min nuværende hustru, og jeg fik nu afbetalt det halve af min gæld. Det gjaldt nu om at komme til at avle noget. Min far havde efter datiden været en dygtig landmand, havde for flere år siden merglet og drænet noget, men jorden var alligevel meget udpint, da den jo ikke var gødet i forhold til, hvad den havde givet, og jeg var derfor nødsaget til at skaffe gødning, når jeg skulle vente at avle noget. Jeg begyndte derfor at fodre stærkt, men da mejeriet jo stod en del tilbage, idet man ikke havde tilstrækkeligt kendskab til smør og ost, kneb det jo med at få den stærke fodring betalt.

Imidlertid indtraf et tilfælde, der hjalp mig meget betydelig frem på mejeriets område. I bladene så jeg, at Københavns amts Landboforening afholdt møde i Ny Kro ved Tåstrup med foredrag af prof. Segelcke om mejeriet, og da jeg var medlem af nævnte forening, rejste jeg dertil for at høre dette. Professoren fremhævede her den store betydning, det ville have, om man producerede 1. klasses smør, og endte sit foredrag med at tilbyde en mejeriassistent til vejledning i 8 eller 14 dage mod et honorar

*Gårdmand Christen Nielsen, Særløse.
DM 22-9-1905.
(Foto Th. Thuesbøl, Roskilde).*

af 10 kr. om ugen, om nogen af medlemmerne ønskede det. Jeg benyttede lejligheden til straks at melde mig som en af dem, der gerne ønskede denne vejledning, og nogen tid derefter kom den omtalte assistent, og da min hustru var fuldt så meget interesseret i mejeriet som jeg, hjalp dette os så langt frem, så vi nu kunne få topnoteringen for vort smør, og den stærke fodring så kunne betale sig. Vi arbejdede nu fremdeles i samme retning, og da den stærke fodring ikke var så almindelig i den tid, vakte vor bedrift måske lidt opmærksomhed, hvilket foranledigede, at vi stadig fik tilbud om elever såvel af karle som piger, og da min bedrift var anerkendt som lærested for landvæsenselever, der søgte plads under Det kongelige Landhusholdnings-selskab, foranledigede dette, at vi i flere år sjældent havde andre folk end elever. 1887 valgtes jeg til medlem af statstyreskuekommissionen, hvilken plads jeg endnu beklæder.

1888 blev jeg valgt til sognerådsmedlem og samtidig formand for dette.

(Død 2.2.1923)

Naturlæge Lárus Pálsson, Reykjavík

Jeg undertegnede Lárus Pálsson, praktiserende læge i Reykjavík, er født på Arnardrangi i Vestur-Skaftafells Syssel, Island, den 30. jan. 1842.

Mine forældre var Páll Jónsson og Halldóra Gísladóttir, begge af store og gode ætter her i landet.

Min fader fik hædersmedalje af den franske regering året 1835. Samme regering sendte ham også med særlig tilegnelse et stort flagkort med billeder af alle landes flag.

Min fader ejede 24 børn og opdrog dem alle vel.

Jeg har praktiseret som læge siden 1869 og er kendt over det hele land.

Dansk og tysk lærte jeg hos pastor Arnljótur Ólafsson ved Bægisá årene 1866-1868.

Homøopathi lærte jeg hos samme præst, men allopathi hos dr. Thordur Th. Gudmundsson, herredslæge i Gullbringre Syssel. Vi var mere og mindre sammen i 10 år og var som én mand. Han lærte mig det, som han vidste.

Hr. landsfysikus Schierbeck var min bedste ven, medens han var her. Han var en retsindig mand, som så, hvad der var gjort og ikke gjort, og han udviste ingen persons anseelse.

Min hustru er Gudrun Thórdardóttir. Hun er født 24. april 1854. Vi giftede os den 9. november 1882.

Jeg begyndte at drive jordbrug året 1874 på den halve gård Aslaksstad i Gullbringre Syssel, Vandløse-Strands Rep. Der boede jeg indtil 1899, da jeg flyttede til Reykjavík.

Meget fattige var vi begge, straks efter vort ægteskab, men jeg tjente meget hurtig adskillige penge, både på sø og land og købte gården, som jeg før havde forpagtet.

Året 1884 købte jeg min nabos gård, fordi vore tun lå sammen. Jeg arbejdede da altid selv, både på sø og land, med mit gårdsfolk og drev lægevirksomhed imellem. Jeg byggede et stort beboelseshus af træ og mange ladegårdshuse og slettede næsten alle tunene. Byggede en brønd i Brunahraun, som altid holder vand, men før var der vandmangel, som reppens navn tilkender: Vandløse-Strands Rep.

Medens jeg var der, var jeg kirketjener i 18 år.

Jeg har haft 11 børn, 3 døde nogle få dage gamle, men 8 lever. Min ældste søn er en duelig snedker her i Reykjavík, og den

*Naturlæge Lárus Pálsson, Reykjavík.
DM 9-8-1907.
(Foto Sigfus Eymundsson, Reykjavík).*

næstældste studerer ved den islandske lægeskole. Den tredje tager ventelig afgangseksamen ved latinskolen næste vår. Den fjerde begyndte studium ved den højere skole nu i høst. – Døtrene er 4. To af dem tjente ved Hans Majestæt Kongens Islandsbesøg i år både her i byen og på rejsen østover gennem syslerne. De øvrige to er hjemme. De ældste har fået uddannelse både på systuer og på husholdningsskolen i Reykjavik.

Jeg ejer endnu Aslaksstad, men denne ejendom lejer jeg ud. Her i Reykjavik ejer jeg et stort hus og flere byggetomter.

Til trods for fattigdom til at begynde med har alt gået vel for mig. Gud har hjulpet mig, og jeg har altid erindret, at Gud hjælper den, som hjælper sig selv.

Jeg har fra første tid trolig fulgt det parti, som har sluttet sig om vor islandske regering, og jeg kommer til at gøre dette også fremdeles, så længe som partiet er tro i at følge sit program.

I kærlig erindring bevarer jeg mindet om Hans Majestæt Christian den Niende og nærer højagtelse for Hans Majestæt Frederik den Ottende. Begge har de fortjent min og hele mit folks fuldeste tillid og kærlighed.

Den, som tror på den almægtige Gud og forlader sig på ham af hele sit hjerte, får tro på sig selv og på alt, som er ret og godt.

Jeg har altid fundet, at apostelen Pauli ord er ligesom skrevne i mit hjerte.

Af Guds nåde er jeg det, jeg er – og *bliver*.

Reykjavik 11. nov. 1907

Med højagtelse, ærbødigst

L. Pálsson

(Død 16.8.1919)

X. SOGNEFOGDER

Boelsmand Mads Hansen, Nørre Broby

Jeg er født 17. marts 1840 i Nørrebroby by, Salling Herred, Svendborg Amt, af forældrene husmand Hans Madsen og hustru Ane Kirstine Christiansdatter. Mine barndomsår henlevede jeg under mine forældres kærlige varetægt sammen med en 5 år ældre broder. 7 år gammel blev jeg sat i sognets almueskole, hvor dengang lærerne Møller og Jensen virkede. Jeg har aldrig modtaget anden undervisning, end der blev mig til del i almueskolen, og min lyst til videreuddannelse kunne ikke tilfredsstilles på grund af mine forældres uformuenhed, hvorved de var ude af stand til at bekoste noget som helst i den henseende. I min ungdom fandtes ingen højskoler.

Da jeg var 14 år gammel, blev jeg konfirmeret af den daværende sognepræst L. Chr. Ibsen. Efter min konfirmation var jeg hjemme hos mine forældre 1 år, hvorefter jeg, 15 år gammel kom ud hos en farbroder, en gårdmand i Nørrebroby, hvor jeg forblev i 2½ år, da jeg flyttede ind hos en ved siden af boende, gammel svagelig gårdmandsenke, hvor jeg arbejdede sammen med hendes voksne børn, og hvor jeg forblev, til jeg blev indkaldt som soldat.

I efteråret 1861 blev jeg ved sessionen i Fåborg udskrevet til infanteriet, og den 2. juli 1862 blev jeg indkaldt som rekrut ved 19. bataljon i Nyborg, hvor jeg gjorde tjeneste indtil midt i april 1863, da jeg hjempermitteredes. Ved min hjemkomst fra garnisonstjenesten tog jeg 1. maj 1863 tjeneste hos en gårdforpagter i Nørrebroby, men denne tjeneste varede kun sommeren 1863, idet jeg til 1. november s.å. atter blev indkaldt som soldat. Min afdeling, 19. bataljon, lå da i Husum, hvor jeg meldte mig den 1. november. Den 15. november, medens bataljonen lå i Husum, indtraf Kong Frederik 7.s død på Glücksborg Slot. Dagen efter blev bataljonen opstillet på torvet, hvor vi tilsvor den ny konge, Christian 9., huldskab og troskab. Efter en tid at have ligget i Husum, blev bataljonen forlagt til Frederiksstad, hvor den blev liggende en tid, hvorefter den flyttedes til Slesvig.

Krigen var da imidlertid udbrudt, og 19. bataljon, nu kaldet 19. regiment, var da med at besætte Dannevirkeskanserne i nærheden af Slesvig. Efter en tid at have stået i skanserne i frost og kulde, blev Dannevirkestillingen rømmet natten mellem 5. og 6. februar, og jeg var da tilligemed min afdeling med på det skæbnsvangre tilbagetog. 19. regiment blev over Als dirigeret til Fredericia, hvor det opholdt sig under belejringen og bombardementet. Ved rømningen af Fredericia blev regimentet sejlet til Vendsyssel, hvor vi forblev hele forsommeren.

Efter krigens ophør blev jeg hjempermitteret den 16. august 1864, og jeg tog da atter tjeneste som bondekarl på samme sted som før min indkaldelse som soldat. Jeg vedblev nu at tjene som karl til sommeren 1867, da jeg overtog mit fødehjem, som jeg afkøbte min broder, der rejste til Sverige, hvor han bosatte sig. Denne lille ejendom, der er skyldsat for 7½ skp hartkorn, beboer jeg endnu. I efteråret 1867 blev jeg påny indkaldt til 15 dages tjeneste ved 25. bataljon i Nyborg for at øves i brugen af de da indførte bagladegeværer.

I december måned 1875 blev jeg ved et suppleringsvalg valgt til medlem af Nørrebroby sogneråd på 4 år fra 1. januar 1876 at regne. Efter udløbet af den tid blev jeg atter valgt på 6 år, og den 1. januar 1880 blev jeg valgt til formand for sognerådet, hvilken stilling jeg har beklædt i 24 år til nytår 1904, da jeg ikke oftere ønskede genvalg. Min virksomhed i kommunens tjeneste har således strakt sig over et tidsrum af 28 år. I året 1881 blev jeg af Svendborg Amtsråd beskikket til vurderingsmand efter lov af 19. marts 1869 om udlån af umyndiges og andre under offentlig tilsyn stående midler. Den 16. juli 1884 blev jeg beskikket til sognefoged og i sommeren 1886 til lægdsmand. De 3 sidst nævnte hverv varetager jeg endnu, ligesom der er overdraget mig forskellige andre hverv som vurderingsmand til ejendomsskyld, vurderingsmand for Østifternes Kreditkasse, repræsentant og revisor ved en brandkasse m.m. For min deltagelse i krigen 1864 modtog jeg i året 1877 den da stiftede erindringsmedlaje. I efteråret 1867 giftede jeg mig med min endnu levende hustru Birthe Marie Hansen, datter af husmand og skræder Hans Sørensen i Brobyværk. Vi har levet et særdeles lykkeligt liv sammen nu snart i 37 år, den 29. november fejrede vi vort sølvbryllup. Kun et savner vi, Vorherre har ikke velsignet os med børn. (Dekorationen indkom 1.8.1905)

*Boelsmand, sognefoged, lægdsmand Mads Hansen, Nørre Broby.
DM 27-7-1904. Tillige dek. med Med. 1864.
(Foto L. Chr. Petersen, Brobyværk).*

Husmand Knud Hansen, Ore

Søn af gårdfæster, under grevskabet Gyldensteen, i Ørbæk by, Ore sogn, Hans Hansen og hustru Dorthea Marie Larsdatter, er født i Ørbæk den 21. november 1844.

Min fader døde allerede før min fødsel, min moder måtte da, under små kår, ene opdrage mine 3 ældre søskende, 2 brødre og en søster og mig. Det kunne med hensyn til at skaffe det nødvendige til livets ophold være besværlig nok, men at sætte sig i respekt hos os, uden at bruge strenge midler, det faldt hende let, jeg kan aldrig mindes, at nogen af mine søskende har fået legemlig revselse. Derimod husker jeg tydelig, at jeg som ganske lille var blevet uenig med min ene broder, og jeg har vistnok været årsag i striden. Det førte nemlig til, at min moder tog mig i håret, det var kun lemfældig, så det gjorde slet ikke ondt, men det gjorde mig derimod så hjertelig ondt, at jeg havde opført mig således, at jeg havde bedrøvet min moder. Det var den eneste gang, hun lagde hånd på mig, hendes blik var nok til at bringe vi børn til lydighed. Hun var gudhengiven og menneskekærlig med en fast karakter og et ualmindelig klart syn på de forskellige ting i livet, så hun, endog i sin høje alderdom, ofte gjorde os yngre til skamme med sin omtanke og klare livssyn.

Da bøndergodset under Gyldensteen blev solgt til ren ejendom, var hun blandt de første, som købte og fik sin gård i Ørbæk på meget billige vilkår og solgte den derefter, hvorved hun kom i besiddelse af nogle penge, som hun tildels delte mellem os børn, og købte sig selv et hus for resten og giftede sig derpå med sin hidtilværende avlskarl, ved navn Hans Pedersen, som blev os en god og kærlig stedfader.

Da jeg var 7½ år, kom jeg i skole, men det førte ikke til stort, der var en gammel lærer i embedet, som sagde: »Han ville hellere være i slaveriet end i skolen«, og da han tilmed var meget forfalden til drik, er det ikke underlig, at undervisningen var dårlig. Han fik en gang imellem en hjælpelærer, men vi kunne næppe blive kendt med dem, før de rejste igen. Når vi havde den gamle, var det ikke sjældent, at han kom over i skolen til os og sagde: »I kan tage læsebøgerne børn«, så skulle den øverste dreng høre os, læreren gik, og tit så vi ham ikke mere den dag, eller vi gik og legede til hen ad formiddagen, så kunne et af hans børn komme over og sige: »I må nok gå hjem, far er syg«.

Sognefoged for Ore sogn, gårdejer Knud Hansen, Skådstrup.

DM 28-4-1904.

(Foto Peter Sjelborg, Bogense).

Det var et frit skoleliv på den måde, men så kom eksamen, det var en drøj dag; der var altid nogen på udkig, og såsnart det lød, nu kommer præsten, søgte hver sin plads, hvor vi sad så stille som mus. Sagen var den, præsten var meget rundhåndet med skældsord og ørefigen, og der manglede ikke anledning til at uddele begge dele, da vi selvfølgelig så godt som ingenting kunne. Således gik det, til jeg var 12 år, så tog den gamle sin afsked, og vi fik en dygtig lærer, C. C. Boesen, men jeg var blevet for gammel, til at jeg kunne få fuld nytte deraf. Jeg havde ikke det mindste begreb om at sætte endog det simpleste regnestykke op på en tavle, grammatik, geografi, fædrelandshistorie e.l. havde vi aldrig haft med at gøre, så vi skulle så godt som begynde forfra med al ting, derfor fik jeg kun et ringe udbytte af min skolegang, som er og har været et stort savn for mig hele livet igennem.

Kun hensyn til mine forældre gjorde, at jeg ikke gik med som frivillig i krigen 1864, det gjorde mig ondt, at jeg ikke kunne komme med nogle bekendte, som blev indkaldt om foråret, ligesom det var mig en stor skuffelse, da jeg i 1866 var på session, at jeg ikke blev taget til gardist, hvad der først var stillet i udsigt, men kun til (ulæseligt) og ikke en gang indkaldt.

Fra jeg var 16 til 22½ var jeg ude at tjene, deraf de sidste 3½ år hos min lærer, Boesen, Ore skole. Der fik jeg undertiden lidt undervisning, ligesom jeg senere gik lidt i aftenskole hos ham. Da mine forældre ikke godt kunne overkomme arbejdet, kom jeg 1867 hjem til dem og arbejdede nu, dels hjemme og dels for fremmede. I 1869 overtog jeg huset, som lå på Ørbæk Mark og solgte det atter 1877 og købte en bedre bopæl i Skåstrup.

1870 giftede jeg mig med en datter af gdm. Peder Jensen i Ørbæk, Karen Pedersen, hun var en meget flittig og sparsommelig kvinde, men det varede kun få år, før en tiltagende nervesvækkelse tog således overhånd, at hun ikke kunne hjælpe sig selv. Hun fødte 5 børn, 4 sønner og 1 datter, hvoraf 2 drenge døde ca. 1 år gammel og en tredie 11½ år gammel, så jeg kun beholdt datteren, Karen Marie Hansen født 15/10 73 og sønnen Lars Hansen født 1/1 81.

Det var under meget trykkende forhold, jeg og min familie levede de sidste 7 á 8 år før min kones død, hun var så svag, at hun ikke selv kunne bevæge sig af stedet, men som jeg satte eller lagde hende, når jeg gik ud, måtte hun forblive, til jeg kom igen. Mine forældre var gamle og børnene små og dertil kom, at jeg

havde en forholdsvis stor gæld på en lille bopæl, så i pekuniær henseende havde jeg kun for øje ved den største sparsommelighed og påpassenhed at klare udgifterne efterhånden, så at vi kunne blive i bopælen, indtil det yngste barn var 10 år, så regnede jeg med, at børnene selv kunne tjene deres brød. Hvorledes jeg skulle skaffe det nødvendige til min kone og mine forældre, det forstod jeg ikke, men jeg stolede på, at »Alt står i Guds Faderhånd, hvad han vil, det gør hans ånd«, og jeg erfarede ofte, at »Det er så herligt at stole på, vi har en Herre som alting magter, han ej os glemmer, når vi er grå, hans nåde rækker til tusind slægter«. Det var, hvad der holdt mig oppe, og da vi alle, unge og gamle hver efter sin evne i kærlighed gjorde sit bedste, fik vi lykke til at klare skærene, indtil vi ved begivenhedernes gang kom ind under lysere forhold.

I 1886 døde min kone, i 1888 mistede jeg en søn 11½ år gl., det var mig et hårdt slag, da han var en rask og opvakt dreng og allerede var mig til megen nytte. I 1890 døde begge mine forældre. Da min husstand således i løbet af få år blev betydelig mindre, og de 2 børn, jeg havde tilbage, var raske og tro, især datteren var mig en ualmindelig god husholderske efter sin alder, og jeg tilmed havde fået en ret god bifortjeneste ved at være kasserer og regnskabsfører for Ore Mejeri, blev mine økonomiske forhold efterhånden betydelig bedre.

At jeg var fattig såvel på gods og penge som på kundskaber, hindrede dog ikke, at der blev mig forskellige tillidshverv betruede. Således blev jeg, 29 år gl., valgt til sognerådsmedlem og blev straks formand. Det var intet let hverv, da jeg var aldeles ukendt med kommunale sager, og sognets beboere var delt i to skarpt overfor hinanden stående partier, og jeg, som af naturen er en absolut hader af al unødvendig strid, ville nødig slutte mig til det ene parti og derved gøre mig til uven med det andet, da jeg så der var nogen uret fra begge sider. Min opgave var da såvidt muligt at bilægge opkomne stridigheder og ved fornuftig behandling af de forskellige sager, uden hensyn til partierne, at berolige gemytterne. At det blev bedre i løbet af nogle få år er en kendsgerning, men om jeg har været nogen årsag dertil, er ikke let at sige. 1877 blev jeg beskikket til formand for vurderingsmændene ved Den alm. Brandforsikring for Landbygninger, og samme år sognekommissær for Vends Herreds Løsøre-Assuranceselskab. 1879 blev jeg sognefoged.

Da andelstanken slog an, var jeg i 1885 med til at oparbejde stemningen for et andelsmejeri i Ore, som også blev bygget samme år, og blev valgt ind i bestyrelsen, men da jeg næste år blev udloddet, måtte jeg på grund af mine vanskelige forhold i hjemmet, nægte at tage mod genvalg. – 1887 blev jeg kasserer og regnskabsfører for nævnte mejeri. – 1889 blev jeg lægdsmand, og endelig blev jeg 1903 af sognerådet udnævnt til medlem af skyldrådet til ansættelse af ejendomsskyld.

Med undtagelse af sognerådsmedlem har jeg de forannævnte bestillinger endnu, og at jeg har røgtet dem nogenlunde tilfredsstillende, tør jeg slutte deraf, at jeg ved mit 25 års jubilæum som sognefoged af Hans Majestæt Kongen blev benådet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn, som blev mig overrakt ved en af min herredsfoged hr. borgmester Carl Rasmussen, alle hans politifunktionærer og samtlige herredets sognefogeder og lægds-mænd i den anledning foranstaltet fest, ligesom jeg af mine sogneboere blev indbudt til en fest, hvor der blev mig overrakt en meget smuk og værdifuld gave, som var fremkommet ved bidrag fra alle sogneboere, endvidere blev der af flere andre vist mig særdeles opmærksomhed i den anledning.

1899 blev min datter gift med gdm. Hans Kr. Kristensen i Skåstrup, så jeg fra den tid måtte holde fremmed husholderske, og, da min søn helst vil se sig om mellem fremmede for at lære noget og håber med tiden af skaffe sig en bedre bopæl end min, fandt jeg anledning til at sælge min ejendom og bor nu hos min svigersøn og datter, hvor jeg har et kærligt hjem.

Det blev mig ikke givet at udrette store ting, men at arbejde i det jævne, hvor jeg også hører hjemme, men resultatet er: Jeg har kærlige og agtede børn, jeg har udsigt til en sorgfri alderdom, jeg har mine medborgeres agtelse og tillid, jeg har efter omstændighederne et godt helbred. Det er derfor intet under, at jeg er godt tilfreds med min skæbne. Dog kunne jeg ønske, at jeg var min Gud mere hengiven og tro, han har vist så stor kærlighed og godhed mod mig, men hans nåde skal være mig nok, hans kraft fuldkommen i skrøbelighed.

Skåstrup i Aug. 1904

Allerunderdanigst
Knud Hansen

(Død 4.9.1925)

Gårdejer Niels Peter Mogensen, Grønbæk

Jeg er født den 20. juni 1848, i Ans, Grønbæk sogn, Lysgård herred, Viborg amt, i den bondegård, som jeg siden overtog og endnu besidder. Mine forældre, Mogens Jensen og Ane Pedersdatter, havde arvet gården efter min moders farbroder Søren Madsen, hos hvem hun var opfødt. Min fader Mogens Jensen var født i Gerning, Houbjerg herred, Viborg amt, hvor hans fader var fæstegårdmand under grevskabet Frijsenborg.

Min fader var en høj kraftig mand, der i sin tid havde aftjent sin værnepligt ved »Horsens Kyradsrerer«, hvilket det var en fornøjelse for ham at tale om, og særlig interesserede det vi børn at høre om, når han fortalte om, hvilke torturer kyradsrererne ofte blev underkastet, og hvilke mishandlinger de ofte var genstand for af deres foresatte. Min fader var en efter sin tid oplyst og driftig bonde, der i den tid han besad gården, ca. 40 år, tildels ombyggede bygningerne, drænedede og mærglede jorderne, og blandt flere tillidshverv var han i 12 år medlem af sogneforstanderskabet. Vi var 7 søskende, der alle voksede op og blev gift, men nu er vi kun 3 søskende levende. Min ældste broder Søren Peter Mogensen deltog i krigen 1864 som dragon ved 4' dragonregiment og blev let såret på retiraden fra Dannevirke over Oversø under træfning med østrigske uhlaner. Hans hest blev bortskudt og faldt under ham, men han reddede sig dog derudaf uden at blive taget til fange, skønt hans kappe og hjelm bar mærker af flere sabelhug.

Min skoleundervisning har jeg nydt i almueskolen og aldrig haft anden lærer end digteren C. A. Thyregod, hvis undervisning undertiden kunne være tarvelig nok, da han jo tillige skulle passe sine skriverier. Forresten var C. A. Thyregod en meget elskværdig mand, der med sine vittige indfald kunne more et selskab og var meget afholdt her i egnen.

Efter min konfirmation var det bestemmelsen, at jeg skulle have været på seminariet; men det blev ikke til noget, da min fader, der var meget kneben anlagt, ikke syntes, han ville ofre de mange penge, det ville koste. Jeg blev så hjemme til 1872, da jeg blev udskrevet til trainkonstabel, men på grund af at jeg trak et højt nummer, blev jeg indkaldt som infanterist ved 6'bataillons 4. comp. i Viborg, hvor jeg aftjente min værnepligt. Om min soldatertid vil jeg kun sige, at jeg tror, et hvert ungt menneske,

der ikke på anden måde har anledning til at komme under disciplin, har godt af at være soldat, hvor man jo først og fremmest lærer at lyde. Jeg var i 1873 og 1875 indkaldt til mønstring i lejren ved Hald.

I efteråret 1877, efter at jeg havde været indkaldt til mønstring ved 29' forstærkningsbataillon, blev jeg gift med Ane Marie Nielsen datter af gårdejer Niels Frausing af Roe, Grønbæk sogn. Jeg overtog derpå min fædrene gård imod at udbetale arvelod til mine søskende ca. 20.000 kr., samt svare aftægt til mine forældre kapitaliseret til ca. 500 kr. årlig, hvilken aftægt jeg svarede til 1896, da den sidste af mine forældre døde, så gården blev mig dyr nok. Efter ca. 3 års ægteskab døde min kone efter en meget besværlig forløsning, og efter at jeg i 1½ år havde været enkemand, giftede jeg mig igen med Martine Sofie Aabo-Mortensen, datter af Jens Aabo-Mortensen af Sahl i Houbjerg herred, med hvem jeg var gift i ca. 17 år, indtil hun døde i 1900 af tuberkulose. I mine 2 ægteskaber har jeg i første ægteskab haft 1 barn, der døde ca. 2 år efter moderens død af strubehoste, i mit andet ægteskab har jeg haft 10 børn hvoraf 7 lever, den ældste for tiden ca. 22 år gammel, for tiden på Vestbirk højskole, og det yngste barn ca. 13½ år. Siden min sidste kones død har jeg været enkemand.

Kort tid efter overtagelsen af min fædrene gård blev jeg valgt til bestyrelsesmedlem af Grønbæk sogns »De fattiges kasse«, hvilket tillidshverv jeg beklædte i 6 år. I 1881 blev der oprettet en spare- og lånekasse for Grønbæk sogn, hvor jeg straks blev indvalgt i bestyrelsen, som jeg var medlem af i flere år. Da afdøde oberstløjtnant Dalgas i 1880 og følgende år gjorde sit store fortjenstfulde arbejde for hedens beplantning og mosernes og engenes afvanding og opdyrkning blev jeg også begejstret derfor ved at høre et foredrag, som han holdt i Kjellerup angående landets inddeling i plantningskredse. Jeg påtog mig hvervet som kredsforstander for Grønbæk sogn, og ved de første år hver vinter at holde et møde med sogneboerne, hvor jeg uddelte Hedeselskabets skrifter og modtog bestillinger på læplanter, blev sansen for plantning vakt her, så på sognets fattigste jorder planter enhver årlig sit stykke læbælte. Selv har jeg tildels omplantet min mark med levende hegn, ligesom jeg har anlagt et større stykke kultureng.

Da rodfrugtdyrkningen i begyndelsen af 80'erne tog stærk til

*Sognefoged for Grønbæk sogn, gårdejer Niels Peter Mogensen.
DM 15-2-1907.
(Ingen oplysninger om fotografen).*

her på egnen, fik jeg interesse derfor og modtog i 1884 diplom af 1. grad, blandt konkurrerende roedyrkere i Viborg amt. I 3 år fra 1887 til 1890 var jeg formand for udvalget til bedømmelse af præmieverdige huslodder under Lysgård-Hads Herreders Landbrugsforening, ligesom jeg siden 1890 har været repræsentant for Silkeborg og Omegns Landboforening. Da mejeridriften ligeledes i 80'erne blev omdannet til andelsmejerier, blev der oprettet et andelsmejeri i Ans, for hvilket jeg straks blev formand, hvilken tillidspost jeg beklædte de 6 år, jeg sad i bestyrelsen. Desuden har jeg siden 1897 været bestyrelsesmedlem i forsikringsforeningen for heste og hornkvæg i Viborg amt, samt i flere år formand for Grønbæk sogns kvægavlsforening.

Da der i 1883 i anledning af besættelsen af præsteembedet for Grønbæk og Svostrups ved et møde af pastoratets beboere blev besluttet, at der skulle en deputation have foretræde hos Hans Majestæt Kongen og hans excellence kultusministeren, blev jeg tillige med daværende proprietær Vahl til Allinggård tillige med snedkermester Carl Andersen af Grauballe valgt i denne deputation og havde i denne anledning audiens hos Hans Majestæt Kongen samt hos daværende kultusminister J. Scavenius.

I året 1881 indgav daværende sognefoged og lægdsmand, gårdejer Peder Simosen sin beskikkelse som sådan for Grønbæk sogn og foreslog for herredsfogden gårdejer Niels Sørensen af Iller. Da herredsfogden ikke syntes om dette forslag, blev jeg foreslået af min forhenværende lærer, digteren C. A. Thyregod, proprietær Chr. Finderup til Ansgård og proprietær M. Bang, Skovshåb, og derefter af amtmanden beskikket til sognefoged og lægdsmand for Grønbæk sogn den 1. juni 1881.

I denne min egenskab, har jeg i det ikke korte tidsrum, jeg har beklædt dette tillidshverv, oplevet adskilligt som jeg herved skal meddele. På et marked i Ans, her i sognet, blev jeg under udførelsen af mit hverv som sognefoged overfaldet af en akrobat, der slog mig med en stylte i den venstre tinding, der havde til følge, at jeg besvimede efter slaget og fik en stærk forblødning igennem næsen samt derefter henlå i 3 uger under lægebehandling. Voldsmanden blev straks arresteret og idømt en straf af 3 gange 5 dages vand og brød, samt en erstatning af 100 kr. for svie og smerte.

Under provisorierne var der en del skattenægttere her i sognet, der undertiden var mindre behagelige imod mig, når jeg skulle

foretage udpantning hos disse for skatterne, men ved at tage dette med tålmodighed gik tiden, indtil vi kom ind i mere lovordnede forhold.

Jeg har tillige i flere år været vurderingsmand for Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger, i de 3 sidste år formand. Da jeg den 17. juni 1907 havde været sognefoged og lægdsmand i 25 år, modtog jeg ved en deputation fra samtlige Grønbæk sogns beboere en adresse, ledsaget af et sølvbæger indeholdende ca. 400 kr. i guldmønt. Deputationens ordfører udtalte, at det havde været denne en glæde at foretage denne indsamling, da de overalt havde mødt sympati og velvillie overfor mig i min egenskab af sognefoged. At Hans Majestæt Kongen har benådet mig med Dannebrogsmædenes Hæderstegn, tør jeg vel betragte som et udtryk for at mine nærmeste foresatte har været tilfreds med min virksomhed som sognefoged og lægdsmand.

(Ingen oplysninger om død eller tilbageleveret dekoration)

Gårdejer Gunnløgur J. H. Thorsteinsson, Kidjaberg

Jeg er født den 15. maj 1851 på gården Ketilsstadir i Sudurmúla-sýsla. Mine forældre var afdøde kancelliråd og sysselmand Thorstein Johnsen og Ingeborg Gunnløgsdóttir. Jeg var den ældste af deres tre sønner. Da min fader blev sysselmand i Thingóssýssel, flyttede vi til Husavík i mit 12. år. Det mærkværdigste, som jeg husker fra mit ophold på Husavík, var det store jordskælv, som indtraf natten imellem den 31. december og 1. januar 1867, hvilket forårsagede, at vi alle flygtede ud af huset. De huse, som var bygget af tømmer, kom dog ikke videre til skade, men en gård, som var opført af jord og sten, en 'bær', blev forvandlet til ruiner.

År 1868 i august måned flyttede jeg tillige med min familie til sydlandet, da min fader havde fået sysselmandseembedet i Arnessýssel. Der boede vi det første år på Ørebak. Derpå købte min fader gården Kidjaberg, hvor vi flyttede hen. I året 1882 overtog jeg gården, hvor jeg siden den tid har boet.

År 1886 den 9. juli giftede jeg mig med min hustru Söphie Skuladóttir, datter til afdøde provst Skuli Gíslason på Breidabólstað i Rangavalle sýssel; vi har 6 børn, 1 datter og 5 sønner, hvoraf nu for tiden de tre er hjemmefra, to i Latinskolen i Reykjavík og en på Hvanneyra skole.

Fra året 1893 har jeg været repstyrer (sognefoged) og i de senere år også i Sýslunefred (þ: et råd for sysler bestående af en delegeret for hver hreppur, under sysselmandens forsæde) for Grimsnesshreppur. I denne tid var jeg så heldig at bidrage til, at vi fik en bro af jern 52 al. lang over elven Sog, som af $\frac{1}{3}$ del blev kostet af min rep, og vor minister åbnede (den) i efteråret 1905.

Den 9. august i fjord blev jeg benådet med Dannebrogsmændenes hæderstegn.

Da Hans Majestæt Kong Christian den 9. besøgte Island i år 1874, tog jeg med mine forældre til Thingvalla, hvor den egentlige nationalfest holdtes. – Samme år rejste jeg ned til Danmark med et sejlskib til min onkel, farbror Johnsen i Ålborg, forhenværende byfoged i Ålborg, dér opholdt jeg mig et år. Dels i byen Ålborg, dels på hans gård Vester Lynnerup, hvor jeg lagde mig efter jordbrug og skovplantning. – Hjemrejsen gik også over København.

Et par år efter min hjemkomst var jeg nogle vintre som huslæ-

*Repstýrer på Kidjæberg í Arnesýssel Gunnlögur J. H. Thorsteinsson.
DM 9-8-1907.
(Foto P. Brynjúlfsson, Reykjavík).*

rer hos min fætter Jon Arnason, Dbm. i Thorlakshavn, ellers tjente jeg hos min fader, dels som skriver, dels som forvalter indtil jeg overtog gården, som i min tid er blevet betydelig forbedret.

Lignende jordskælv, som det på Husavik, oplevede jeg her i året 1896. Men disse senere gik over meget større strækninger og varede også længere end det førstnævnte. Ved den lejlighed lagde jeg mærke til, at man ikke vænnes så let til jordrystelser. Jeg slap ellers temmelig godt fra disse senere.

Når jeg ser mig tilbage i tiden, kan jeg ikke lade være at bemærke betydelige fremskridt, som land og folk har gjort i tiden mellem de to kongebesøg (1874-1907), hvilket jeg håber vil tiltage med stedse raskere skridt.

Mit fotografi følger hermed efter ønske.

Optegnet i januar måned 1908

Gunnl. Thorsteinsson

(Død 3.5.1936)

XI. LOVENS ANDRE HÅNDHÆVERE

Politiskriver A. Henderson, Sct. Croix

I henhold til den ærede skrivelse af 22. november 1904 fra »De kongelige ordeners historiograf« tillader jeg mig underdanigst at meddele:

At mit fulde navn er Alexander Henderson, og at jeg er født den 4. marts 1845 på den danske vestindiske ø, St. Croix, på plantagen »Betty's Hope«, hvor mine forældre underforvalter, senere plantagebestyrer James Patrick Henderson og hustru Mary Elizabeth, født Sylvester dengang boede.

Ved juleferien 1858 forlod jeg »St. Paul's Parochial School« Frederiksted, i hvilken jeg havde været, henholdsvis 1. elev, »Monitor« og hjælpelærer, og blev emploieret som underkommis på Frederiksteds mæglerkontor den 2. januar 1859; efter 9 måneders forløb forlod jeg dette og blev beskæftiget ved tømrer- og hjulmagerfaget som lærling og håndværker.

I 1864 rejste jeg til søs, og den 30. juli s.å. lod jeg mig hverve for 3 år i De forenede Staters flåde som »landsman« ved »Brooklyn Naval Rendezvous« og blev i sin tid forfremmet til underofficer. – Under en del af krigen var jeg ved faldet af »Fort Morgan« ved Mobile Bay den 22. august 1864 og nogle andre mindre træfninger, deriblandt ødelæggelsen af C. S. S »Wm. H. Webb« i april 1865 og tjente i »West Gulf Blockading Squadron« under admiral Farrague på U. S. S. »Pembina«. – Efter krigen gjorde jeg tjeneste på U. S. S. »Tahoma«, der var stationeret ved Vera Cruz, Mexico, da dette land blev evakueret af de franske tropper under marskal Bazaine i 1867, og derefter ved anlægningen af »Key West-Havana Submarine Telegraph Cable«. – Først den 26. august 1867 fik jeg »honourable discharge from the U. S. S. Tahoma, and from the Naval Service of the United States« ved New York Navy Yard. – Siden januar 1902 har jeg oppebåret en månedlig pension af \$8,- fra De forenede Staters regering.

I september 1867 returnerede jeg til St. Croix og blev emploie-

ret i flere måneder som underforvalter ved sukkerdyrkningen, men forlod dette den 19. november 1868.

Den 22. november 1868 blev jeg antaget som politibetjent i Frederiksteds jurisdiktion, og siden den dato har jeg haft den ære at tjene som følger:

I 1873 fik jeg permission og rejste til moderlandet for mit helbreds skyld, og under mit ophold her i staden fik jeg nogen undervisning i en politibetjents pligter.

Den 8. oktober 1874 fik jeg tillige ansættelse som stævningsmand i Frederiksteds jurisdiktion og har siden december måned s.å. assisteret St. Croix skattekommission ved dens forhandlinger i Frederiksted.

Ved militærets fraflytning fra Frederiksted den 31. marts 1877 blev jeg udkommanderet til Frederiksfort og førte tilsyn med alt til fortet henhørende, kontorerne, arkivet m.m., indtil militærets tilbagekomst 1. april 1879.

Den 16. marts 1878 blev jeg forfremmet til fung. politiskriver, og den 5. juni 1882 fik jeg fast ansættelse i stillingen med forhøjet gage.

Den 1. oktober 1878 deltog jeg i fortets forsvar mod oprørerne og fik ros for god opførsel af politimesteren i hans rapport til gouvernementet angående begivenhederne i Frederiksteds by.

Ved den af gouvernementet til undersøgelse af oprøret nedsatte kommission tjente jeg som ekstraskriver ved kommissionens sidste forhandlinger i Frederiksted.

Fra april 1881 til februar 1882 og i 4 måneder i 1896 var jeg autoriseret som politiassistent og politifuldmægtig i jurisdiktionen under politiassistent, overkrigskommissær Gyllichs rejsetur, samt fra 1. april til december 1898 efter hr. Gyllichs resignation indtil politiassistent exam. juris Langkjærs ankomst.

Jeg har således haft den ære at tjene under følgende foresatte: D'hr.: Egge, Forsberg, Sarauw, Petersen, Nyssum, Hansen, Wellejus, Larsen, Brüel, Hørlyk og Segelcke samt overdommer Rosenstand.

Ved Frederiksteds brandkorps har jeg også haft den ære at tjene som sekondløjtnant under brandmajor Gyllichs rejse (1881-82), og derefter gjort frivillig tjeneste som sådan indtil 1. april 1898, da jeg fik ansættelse som premierløjtnant, samt blev autoriseret som brandmajor i en kort tid samme år under brandmajor Browns rejse.

Politiskriver i Frederiksted på St. Croix Alexander Henderson.

DM 20-4-1904.

(Foto Chr. Neuhaus Eftf., Oluf W. Jørgensen, København).

Endvidere tillader jeg mig at meddele:

At jeg den 2. april 1866 blev optaget som frimurer i logen »Union« af Boston, Mass. U. S., og at jeg hører tillige til »Naval Veteran Association«, »Grand Army« og »De danske Atlanterhavsøer« (foreninger) samt er medlem af »West End Club« og »St. Croix Racing Association«. Ligeledes har jeg borgerbrev som detailhandler på St. Croix.

I 1896 blev jeg valgt til »Vestryman« af St. Pauls kirke, engelsk, Frederiksted af menigheden. Medlemmerne af den til samme kirke hørende afdeling af »Church of England Temperance Society« valgte mig til vicepræsident i 1897, og jeg er hvert år siden blevet genvalgt til begge stillinger.

Som ægtemand har jeg altid levet særdeles lykkelig med min hustru, Ann Eliza, født Bedloe, der er meget flittig, fornuftig og trofast. Vi har haft 12 børn, 6 af hvert køn, og har haft den dybe sorg at miste 5, 3 drenge og 2 piger, ved døden; af de 3 første var en gift, som har efterladt sig hustru og en søn. Af de 7 levende er 2 piger gift meget godt og er lykkelige med deres respektive ægtefæller.

Ved allerhøjeste benådning af 20. april 1904 har det behaget Hans Majestæt Kongen at udnævne mig til Dannebrogsmænd, og skal jeg for resten af mit liv bestræbe mig ved Guds hjælp at bære det mig forundte kære og elskede hæderstegn som en ærekær trofast og underdanig Dannebrogsmænd samt altid huske vort dyrebare valgsprog »Gud og Kongen«.

Jeg slutter med en hjertelig og ydmyg bøn:

At Gud vil velsigne og bevare vor elskede Konge og Kongehus samt vort berømte flag, land og nation.

Allerunderdanigst
Alexander Henderson

(Død 10.9.1912. Udeladt er en tale på engelsk for Kong Christian IX 16.11.1903 og en sang til Kongen).

Arrestforvarer Jens Christian Sørensen, Århus

Er født i Greis sogn, Vejle amt den 13. maj 1851 af forældre landmand Søren Madsen og hustru Maren Sørensdatter, døbt og konfirmeret samme sted.

Min barndom var for så vidt lys og god, idet jeg opvoksede under kærlige, retskaffende, Gud og Konge hengivne forældre; men mine kære nu afdøde forældre havde det noget småt, og det kneb ofte med at skaffe føde og klæder til sig og os, vi var 8 børn, og jeg måtte ligesom mine andre søskende tidlig hjælpe til med arbejdet, hvilket havde til følge, at forberedelsen til skolen blev meget forsømt. Undervisningen i skolen stod også meget tilbage.

Straks efter min konfirmation i efteråret 1865 kom jeg ud at tjene og tjente 2 år hos en familie i Greis, 4 år hos en familie i Hjortsvang og 2 år hos en familie i Tørring.

Efteråret 1873 blev jeg udskrevet til soldat, og da jeg havde sammensparet lidt penge, tog jeg nogle måneder på Uldum højskole og tog undervisning, særlig i regning og skrivning. Den 15. januar 1874 meldte jeg ved 3. dragon regiment, hvor jeg af-tjente min værnepligt dels som menig, dels som underkorporal og blev permitteret den 28. september 1875.

Grunden til at jeg, der havde stor lyst til soldaterlivet, lod mig permittere var den, at jeg skulle hjem og giftes; min forlovede, der i flere år havde bestyret huset for sin broder, stod uden plads på grund af broderens giftermål. Den 20. oktober 1875 blev jeg så gift med min nuværende kære lille hustru Clara Edvardine f. Guldberg, datter af sognefoged og Dannebrogsmand Peter Ove Guldberg og hustru Anna Cathrine f. Zacho og bosatte mig i Århus. Den 23. samme måned meldte jeg mig til tjeneste ved 3. dragonregiment og tjente 1 år som korporal. Fra regimentschefen, nu afdøde oberst Neergaard modtog jeg en smuk anbefaling, ligesom han også fik mig i plads ved jernbanen, hvortil jeg havde indgivet ansøgning. Samtidig (med at) jeg søgte ved jernbanen, indgav jeg også ansøgning til politiet heri staden, og da jeg efter en 3 måneders tjeneste ved jernbanen flere gange blev tilbudt plads ved politiet, indtrådte (jeg) i denne stilling den 15. februar 1877, hvor jeg forblev til 1. maj 1888, da jeg blev arrestforvarer.

Som politimand 11¼ år oplevede jeg såvel pudsige som triste gener, fleste af sidstnævnte, disse var særligt, hvor man var med

ved en anholdelse, hvor man rev moder fra mand og børn, eller man rev børn fra fader og moder. Selv om man altid handlede efter loven, måtte man ofte gøre sig stor og hård for at udføre sådanne anholdelser.

Til 1. maj dette år har jeg virket som arrestforvarer i 19 år. Også i denne stilling har man oplevet mange triste gener. De stakkels ulykkelige individer, som gang efter gang spærres inde, er nogle vilje- og karakterløse, ja til sine tider abnorme stakler. Ved udførelsen af denne min tjeneste har jeg haft trøst og styrke deri, at såvel min hustru som jeg har gjort os største umage for at behandle staklerne så lempeligt og retfærdigt som mulig.

Lyspunkterne i mine førnævnte stillinger har været mange og derved, at jeg altid har følt mig afholdt såvel af mine foresatte som mine undergivne. Hertil kommer en stor glæde nemlig den, at da jeg i efteråret 1888, jeg var arrestforvarer, blev forlangt til at gøre tjeneste som ridende politibetjent i anledning af Hans Majestæt Kong Christian IXs nærværelse ved mønstringsøvelse ubetinget afværgede en stor ulykke, og er de nærmere omstændigheder følgende: Min kollega politibetjent Kyed og jeg fik ved nævnte lejlighed heste udleverede fra 3. dragonregiment uden at kende eller have prøvet dem. Den første dag havde jeg en god hest, og det gik godt. Den anden dag fik jeg en ny hest og skulle eskortere Hans Majestæt Kongen med stab fra havnen og ud af byen. Da jeg, der red foran staben, kom fra skibet op på Kystvejen og skulle passere en med høj belæst jernbanevogn, og over hvilken var anbragt en presenning, ville min hest ikke på nogen måde lade sig føre hen forbi, men stadig gik baglæns. Da det var mig bekendt, at Hans Majestæt Kongen ikke syntes om, at en hest blev straffet i Hans Majestæts påsyn, undlod jeg at bruge spore, hvad jeg og enhver rytter ellers ville have gjort for at drive hesten frem. Staben var rykket så nær på mig, at min hests bagpart stødte imod Hans Majstæts højre ben. Idet hele staben red forbi, fulgte nogle dragoner, ordonanser, efter, og som havde observeret det anførte. En af dragonerne, som kendte hesten, råbte til mig, der nu havde fået hesten til at følge med: »Det var godt, De ikke brugte sporerne til hesten. Havde De gjort det, ville den havde stået stille og slået ud og derved ramt Hans Majestæt Kongen«. Han udtalte, at bemeldte hest ikke ville lade sig ride, den benyttes heller ikke til ridning, men køring ved regimentet.

*Arrestforvarer ved Arresthuset i Århus Jens Christian Sørensen.
DM 29-9-1906.
(Foto K. Wieghorst, Århus).*

Min skønneste oplevelse er den, da jeg den 9. oktober samme år af hr. stiftamtmand, kammerherre Dreyer, ved indvielse af det nye ting- og arresthus blev overrakt det kære, kære gl. sølvkors fra Hans Majestæt Kong Frederik den VIII. Gud give mig kraft og styrke til at bære det til ære og glæde for min Konge og fædreland og til lykke og velsignelse for mig selv.

Hermed mit fotografi.

Århus Arresthus den 30. marts 1907.

Allerærbødigst
J. C. Sørensen

(Død 11.12.1939)

Landbetjent Iver Nielsen, Lisbjerg

Født den 13. marts 1856 i Stepping by og sogn ved Kristiansfeldt, Sønderjylland, af forældre Kristen Nielsen og hustru Karoline J. Damberg. Mine forældre havde en mindre landejendom, hvorpå kunne holdes 1 á 2 køer. Vi var seks søskende, hvoraf en døde som barn. Fader, der var født på en gård »Charlottenlund«, Harnstrup sogn ved Vejle, var en ualmindelig dygtig arbejder, ædruelig og en udmærket familieforsørger. Moder, der var født i Ølsted, Oksenvad sogn, Sønderjylland, var en velbegavet kvinde, der forstod at holde hjemmet i god orden, og ved sin begavelse forstod at gøre hjemmet afholdt. Forholdet i hjemmet, selv om det var i mindre kår, var udmærket; fader og moder levede lykkelig med hinanden, og vi børn så ikke andet end godt i hjemmet, blev opdraget under religiøs påvirkning og til at have kærlighed og elske alt, hvad der kunne kaldes dansk nationalitet. Da jeg var 10 år gammel kom jeg ud at tjene for at passe kvæg, tjente således i fem somre, forinden jeg i foråret 1871 blev konfirmeret, men var hjemme om vinteren.

Krigen i 1864, hvor vi havde en masse tysk militær indkvarteret, var en bevæget tid; fader og moder fulgte med stor interesse krigens gang, der var stor sorg, når danskerne led nederlag. Da den tid kom, at krigen skulle afsluttes, var det håb og ønske i mit hjem, at vi, der i nord var nabo til Ødis sogn, der sammen med de bekendte otte sogne hørte til Sønderjylland, måtte komme til at høre til Danmark. Dette slog desværre fejl, og straks efter krigens slutning udvandrede mine ældre brødre til Danmark, hvorimod mine forældre slog sig til ro med den tanke, at når jeg blev voksen, var vi under dansk herredømme igen.

Tiden viste det modsatte, og 1. maj 1873, efter at jeg i to år efter min konfirmation havde tjent i min fødeegn, udvandrede jeg, efter egen begæring og med mine forældres samtykke, til Danmark. Kom i tjeneste på en større gård i Ødis Brandrup hos en mand ved navn Boj Jørgensen, hvor jeg måtte deltage i alt forefaldende arbejde, og hvor jeg var i tre år. Straks jeg kom i nævnte tjeneste, fik jeg, der dagligt så de derværende grænsesgendarmer, stor lyst til at blive gendarm, og min attrå var snart at blive soldat. Jeg lod mig derfor i efteråret 1875 behandle på sessionen i Kolding, hvor jeg blev udskrevet til trænkonstabel, men med højt nummer.

I begyndelsen af november samme år blev jeg syg af gastrisk feber og kørt hjem til mine forældre. Dette, at jeg således var kommet hjem, kunne den tyske øvrighed ikke tåle, og uagtet jeg lovformeligen var vandret ud fra Sønderjylland, mødte den tyske gendarm straks efter min hjemkomst og påbød, at jeg skulle tilbage til Danmark. Fader skaffede nu en tysk læge tilstede, og efter dennes erklæring måtte jeg, på grund af sygdommens alvor, ikke blive flyttet. I begyndelsen af året 1876, da jeg endnu ikke var helt rask, tog jeg, ved at jeg ikke kunne være hos mine forældre for den tyske øvrighed, atter over grænsen til Danmark. Sygdommen blev derved forværret, og jeg blev i begyndelsen af samme års forår indlagt på Kolding sygehus, hvor jeg efter 9 ugers ophold atter blev rask. Medens jeg lå på sygehuset, skulle jeg have været ind som soldat, men fik udsættelse til næste år.

Da jeg var udskrevet af sygehuset, kom jeg i tjeneste på Bramdrupgård, Ødis sogn, hvor jeg, efter kort ophold, blev kusk. Under nævnte tjeneste aflagde jeg i sommeren 1876, vist nok i slutningen af juni måned, et besøg hos mine forældre og bløv på hjemvejen i Højrup by anholdt af den tyske gendarm, der havde formærket, at jeg var kommet til mine forældre, og som gik på jagt efter mig. Uagtet min brøde kun bestod i, at jeg havde besøgt mine forældre, blev jeg sat under anholdelse og transporteret til Haderslev, blev påfølgende dag fremstillet i retten til forhør, fik tilhold om hurtigst muligt at forlade Sønderjylland med tilføjning, at jeg ikke oftere måtte komme til Sønderjylland. Den således mod mig uberettigede anholdelse gjorde et dybt indtryk på mig, idet jeg nu var henvist til at besøge mit hjem i smug. – Jeg holdt usigelig meget af mit barndomshjem, og indtil moder døde i 1901, fader døde 1888, har jeg hvert år besøgt Sønderjylland, og gør det fremdeles endnu, selv om det må ske i smug.

I foråret 1877, medens jeg endnu var på Bramdrupgård, blev jeg indkaldt som soldat ved 16. bataillon, Odense, var i lejren i Dyrhaven ved København i 1878. Lejrturen var behagelig; Kongen kom hyppig i lejren, og der var altid stor jubel over vi soldater, når Kongen lod sig se. Straks efter endt lejrtur søgte jeg, der da havde plads som kusk på Nislevgård på Fyn, om ansættelse i grænsegendarmeriet. Den 1. september 1878 blev jeg derefter ansat i gendarmeriet med station i Foldingbro, hvor jeg forblev

*Politibetjent Iver Nielsen, Lisbjerg.
DM 18-1-1907.
(Foto Hermansen, Århus).*

til jeg den 1. februar 1882 udtrådte af gendarmeriet og overtog min nuværende stilling som politibetjent i Hasle m.fl. herreder. Tjenesten i gendarmeriet var noget anstrengende, men jeg var velanset af de derværende to officerer, oberst N. Marcher og ritmester M. Fahrner, af hvem jeg i en hver henseende blev tildelt alt godt. En derværende oversergent Hein, under hvem jeg sorterede, syntes jeg mindre godt om, og som overhovedet var dårlig lidt af sine underordnede. Pågældende bidrog meget til, at jeg søgte bort fra gendarmeriet.

I min nuværende stilling fik jeg først bopæl i Vejlbj, hvor jeg boede til 1. maj 1883, og siden til tid har jeg boet her i Lisbjerg. Siden i foråret 1893 har jeg været selvejer af min bopæl, har hus med god have til, og siden i efteråret 1899 holdt hest, køretøj, som en lettelse og stor behagelighed ved udførelsen af min tjeneste. Uagtet det, særlig som gående, til sine tider har kunnet være besværligt at udføre sin tjeneste i 15 sogne, har jeg altid følt mig meget veltilfreds i min stilling, idet jeg altid har haft meget humane foresatte i herredsfogederne, til hvem jeg har stået i godt forhold. Ligeledes har jeg haft den lykke at stå i godt forhold til beboerne i mit distrikt. Jeg blev således, uagtet jeg altid har vedkendt mig i politisk henseende at være højremand, i efteråret 1897 ved almindelig valg sammen med tre socialdemokrater valgt ind i herværende sogneråd, Hasle-Skejby-Lisbjerg sogneråd. Dette var mig kært, idet jeg herved kunne godtgøre det urigtige i, som det ellers stadig i den lange bitre politiske kamp, hvori vi havde levet, blev sagt, at politiet kun beskyttede storborgerne. Medens jeg sad i sognerådet, hvorfra jeg efter nogle års forløb måtte udtræde, da min politigerning ikke gav mig tid til at være der, var jeg hele tiden kasserer for Lisbjerg sogn.

Siden min udtrædelse af sognerådet, nemlig i begyndelsen af 1903, er mit distrikt blevet delt, idet der er blevet ansat en politifunktionær i Vejlbj med distrikt i 6 af mine sogne, der er til stor lettelse for mig. – For tiden er jeg medlem af bestyrelsen for en herværende foredragsforening, ligesom jeg også har andre tilidshverv. Som anført er jeg veltilfreds i min stilling, der overhovedet er en fri og selvstændig stilling, og som jeg altid har sat langt højere end som at være underordnet politifunktionær i en større købstad; man er velanset af befolkningen og indtager en langt mere agtet stilling end som en politifunktionær i købstæderne. Det eneste, hvor over jeg i min stilling har følt mig util-

freds, er de elendige kommunale lønforhold, hvorunder man virker. Herværende amtsråd har altid vist en udpræget karrighed over for vi politifunktionærer. – Efter den lange årrække, hvori jeg har været her, er min årlige løn iberegnet hestehold 1300 kr., hvoraf årlig fradrages 72 kr. til selvpensionering.

Den 30. juli 1885 blev jeg gift med Birgitte Jensen, datter af gårdejer Jens Pedersen, Lisbjerg Terp, med hvem jeg lever et lykkeligt og godt familieliv. Vi har haft 5 børn, hvoraf den ældste til stor sorg døde 10½ år gammel den 6. maj 1900. Af vores nulevende fire børn, en søn og tre døtre, er den ældste sønnen, 14 år gammel og den yngste 7 år. Ved mit den 1. februar samme år afholdte jubilæum var det mig en sand glæde ved al den hyldest, der blev mig tildelt og ved modtagelse af gaver fra jurisdiktionens herredskontor, mine kolleger, samtlige sognefogeder i mit distrikt samt fra beboerne i Lisbjerg sogn, og hvad der først og fremmest glædede mig var dette, at jeg nævnte dag blev overrasket ved af min herredsfoged at få overrakt Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Mit fotografi vedlægges.

Den 17. marts 1907.
(Død 11.2.1932)

I. Nielsen

Overpolitibetjent Niels Andersen, København

1. Barndommen til konfirmationen.

Jeg er født den 1. april 1862 i Vejle og er en søn af daværende murersvend Christian Andersen og hustru Anna Marie født Sørensen.

Min dåb fandt sted i Vejle, hvorimod jeg blev konfirmeret i Viby ved Århus, idet mine forældre havde taget bopæl i denne by 2 år efter min fødsel. Ved flytningen fra Vejle havde min fader tænkt sig at tage bopæl i Århus, men da familien var stor, 8 børn, blev opholdet i sidstnævnte by af meget kort varighed på grund af, at husværterne her nægtede at udleje deres små lejligheder til så stor en familie.

Min skoleundervisning fik jeg i Viby, den var meget mangelfuld, hvilket senere i livet blev mig til stor gene.

Den i byen daværende lærer var den bekendte politiker Lars Bjørnbak, han benyttede mig meget i skoletiden til hans private forretninger og arbejde, og når hertil kommer, at jeg – på grund af de små forhold i hjemmet – måtte ud at tjene, da jeg var 9 år gammel, og jeg som følge heraf måtte vogte kreaturer udenfor skoletiden og i denne af læreren blev meget benyttet til privat arbejde, tror jeg at turde udtale, at de små kundskaber, jeg i barndommen tilegnede mig, ikke må tilskrives »mangel på evner«.

Min første løn for eet år udgjorde – foruden føden: 12 rigsdaler, 2 pund uld og lærred til 2 skjorter samt 2 par træsko.

2. Tiden fra konfirmationen til min ansættelse i Københavns politi.

Straks efter min konfirmation kom jeg i murerlære hos min fader, der under opholdet i Viby havde begyndt som mester på landet.

Tiden gik – under små forhold – indtil jeg i foråret blev soldat ved 14. bataillons 2. kompagni og fik her tildelt nr. 330. Efter at jeg ved bataillonen havde gennemgået den første samlede uddannelse på 6 måneder, blev jeg udtaget til befalingsmandselev, hvorefter jeg i vinteren 1883/84 gennemgik den for befalingsmandselever ved 8. regiment oprettede skole.

Ved gennemgangen af nævnte skole lærte jeg mere – særlig

med hensyn til regning og skrivning – end jeg havde tilegnet mig under min – som førhen berørt – meget forsømte skolegang.

Om sommeren gjorde jeg tjeneste ved rekruttskolen ved 28. ba-taillon som underkorproral. Efter min permission i efteråret 1884 rejste jeg til København og arbejdede her ved professionen, indtil jeg den 1.11.1885 fik ansættelse ved politikorpset her i byen.

3. Tiden fra ansættelsen i politikorpset til dato.

Mine oplevelser som politimand vil blive for vidtløftige at beskrive, jeg tillader mig derfor at indskrænke mig til at meddele nogle af de vigtigste funktioner, jeg i denne periode har udført, nemlig:

a. Opdagelsen af tyveriet i krigsministeriet, hvor der blev stjålet 12.000 kr.

b. Anholdelsen af folketingsmand, borgerrepræsentant, skræddermester Holm, der var sigtet for meddelagtighed i be-dragerier m.m. over for Københavns kommune.

c. Anholdelsen af brødrene Anton og Carl Hansen, der havde forsøgt rovmord på marskandiser Christensens hustru i Fre-densgade 13, kælderen.

d. Anholdelsen af modermorderen Arthur Jørgensen, der myrdede sin moder i hendes lejlighed og kørte hendes lig bort og kastede det i Gasværkshavnen.

e. 4 gange har jeg været udkommanderet med nuværende bir-kedofnmer Sylow i ildebrandskommissioner, og i 1907 var jeg udkommanderet med assessor Koch til Thisted i anledning af nogle posttyverier og ildebrande m.m., begge gange gjorde jeg tjeneste som opdagelsesbetjent, sidste gang som overbetjent.

4. Personalia.

Efter at jeg for anholdelsen af morderen »Bulotti«, der dræbte proprietær Bech på Højberggaard, havde fået tildelt Danne-brogsmændenes Hæderstegn, slutter jeg herved med at meddele følgende:

1. Den 29.11.1905 erholdt jeg af Hans Majestæt Kongen Me-dailen for Druknedes Redning med tilladelse til at bære samme.

2. Jeg blev udnævnt til overbetjent den 1.12.1905.

3. I 1892 blev jeg i Århus Domkirke ægteviet til Hilmaria Pe-

*Overpolitibetjent ved Københavns Opdagelsespoliti Niels Andersen.
DM 15-11-1908. Tillige dek. med Med. for Druknedes Redning og ui-
dentificeret med.*

(Foto Johannes Hauerslev, København).

treårigt Peteresen, datter af borger i Århus, karetmager Petersen.

4. Min fader er for mange år tilbage afgået ved døden, og siden dette dødsfald har jeg forsørget min gamle moder, der nu er 79 år gammel.

5. Min bopæl er for tiden Møllegade nr. 34, København N.

6. Hoslagt følger mit fotografi.

Niels Andersen

(Død 13.7.1926)

FORKORTELSESLISTE

I billedteksterne er anvendt følgende forkortelser for dekorationer:

DM:	Dannebrogsmænd
HHT:	Holmens Hæderstegn
HT 8:	Hæderstegn for 8 års tjeneste for underofficerer i arméen og kvartermestre m.fl. i marinen.
HT 16:	Som ovenfor, men for 16 års tjeneste
Med. 1848-50:	Medalje for deltagelse i krigen 1848-50.
Med. 1864:	Som ovenfor, men for krigen i 1864.
RJM:	Redningsvæsnets Jubilæumsmedalje (uddelt ved 50 års jubilæet i 1902).